Dr. A. TH. v. MIDDENDORFF'S

REISE

IN DEN

ÄUSSERSTEN NORDEN UND OSTEN SIBIRIENS.

BAND III.

ÜBER

DIE SPRACHE DER JAKUTEN.

VON

OTTO BÖHTLINGK.

THEIL 2.

JAKUTISCH-DEUTSCHES WÖRTERBUCH.

St. Petersburg.
Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.
1851.

Zu haben bei Eggers & Comp., Commissionairen der Akademie; in Leipzig bei Leopold Voss.
(Preis für beide Theile: 5 Rbl. 40 Kop. Silb. = 6 Thlr.)

Gedruckt auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

St. Petersburg, den 16-ten Juni 1851.

P. H. Fuss,
beständiger Secretar.

аі, ӓлабын, *erschaffen*, mit dem Acc. Kat. Uw.

аіӓн, *Lärm*, Uw. — Vgl. аіӓлар.

аіӓлар, аіӓларабын, *lärmen*, Uw. — Vgl аіӓлан.

аіуа саіуа, аіуабын саіуабын, *hin- und hergiessen, hinüber- und herüberlegen*, Uw.

аіуан сағын, аіуанабын саіуанабын, *hin- und hergegossen werden, hinüber- und herübergelegt werden*, Uw. — Von аіуа саіуа.

акӹры, *dumm, beschränkt*, D. Uw. — Vgl. أبكر

ах, ӓлабын, *aufhören, nachlassen*, Uw. — Vgl. аӷын.

ах, ӓлабын, *zahlen*. mit dem Acc. D. Uw. *Etwas* (Acc.) *in Anschlag bringen*; *Etwas* (Acc.) *für Etwas* (Instr. Dat.) *halten*: ытарабын ӓрӹкӹ ахнат бӓрын «*mein Schiessen pflegte ich für keine Mühe zu halten*». *Etwas* (Acc.) *nach Etwas* (Instr.) *schätzen*, Uw.; *lesen*, mit dem Acc. Kat. M. Uw. — Vgl. Russ. считать *zählen* und читать *lesen*.

ахта, s. ӓлын.

ахтар, ахтарабын, Caus. von ах, Uw.

ахтӹ, *Erinnerung*, Uw. — Von аӷын.

ахтыган, *Erinnerung*, Uw.; *Unruhe, Bangigkeit*, D. Uw. — Von аӷын.

ахтыс, ахтысабын, *in Gemeinschaft gedenken*, mit dem Acc. Uw. — Von аӷын.

ахса, s. ӓлыс.

ахсӹ, *gegenseitige Abrechnung; Rechnung*, Uw.; *Rechenbrett*, D.; *Zahl*, R. N. Uw. Ахсӹта суох «*unzählig; nicht in Rechnung, nicht in Anschlag kommend*»; ахсӹта суох ӓлӹӓх «*eine zahllose Menge*». Ахсӹтынан тӧрд бӓс сӯс кісі «*vier- oder fünfhundert Menschen an der Zahl*», ағӹ ахсӹта «*der Preis*», Uw. — Von ӓлыс.

ахсыан, *alle acht*, Uw. — Von ағыс.

ахсыгар oder ахсын, Postpositionen, die alle Beziehungen des Dativs ausdrücken, wobei der vorangehende Begriff nicht als Ausdruck einer Einheit, sondern einer Gesammtheit aufgefasst wird: ісіг ахсыгар (ахсын) бӓр «*in jedem Gefäss befindet sich*», ҷіа ахсын көрдӯ «*suche in jedem Hause*», сағ ахсын «*auf jedem Aste*», күӧл ахсын «*auf jedem See*», кісі ахсын бӓрдӓ «*er hat Jedermann gegeben*», кісі ахсын тутыпыт «*er hat unter Jedermann ausgetheilt*», Uw. Vielleicht der Dat. und Acc. von ахсӹ *Zahl*, mit dem afligirten Possessiv der dritten Person, mit Ausfall der Silbe ты (ахсӹтыгар, ахсӹтын) und Kürzung der Vocale; vgl. ӓлыс.

Ахсыт, Name einer weiblichen Gottheit, B. 116. Cas. Apx. III. 211.

ахсыһыы, *December*, Uw. — Zusammengesetzt aus ахсыс *der achte* und ыһ (?) *Monat*; vgl. алыһыы, олуһуу, тохсуһуу, сӓттиһӹ.

ахсым, *feurig, muthig* (von Pferden), D. Uw. — Vgl. 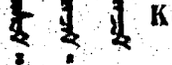 Kow. 135, *a*. 437, *b*.

ахсыӷах, *mit einer Zahl versehen*. Тыһыһанан ахсыӷах цон «*Tausende von Menschen*», Uw. — Von ахсӹ.

ахсыс, *der achte*, Kat. M. Uw. — Von ағыс.

ахсыын, *zum achten Mal*, Uw. — Von ахсыс.

аҕа, *Vater*, R. P. 3. Kat. M. D. N. Uw. Аҕа ѕуо «(*des Vaters Geschlecht*) *Geschlecht, Familie*», N. Uw. — Vgl. آغا und *der ältere Bruder, ein Aelterer.*

аҕа, аҕалаабын, *schmieren, bestreichen*, mit dem Acc. Uw.

аҕаі drückt hinter einem Adj. einen geringern Grad der Eigenschaft aus: уҥуаі аҕаі «*ziemlich gut*», Uw.

аҕаідык, Adv. von аҕаі: уҥуаі аҕаідык «*ziemlich gut*», Uw.

аҕаан, аҕаабын, *sich bestreichen; bestrichen werden*, Uw. — Von аҕа.

аҕабыт, *unser Vater*. Kat. Uw.; *ein Russischer Geistlicher* (Pl. аҕабыттар), Kat. E. D. M. N. Uw. Die Russen nennen bekanntlich ihren Geistlichen sehr oft отецъ, *Vater*. — Von аҕа; vgl. ійэбіт.

аҕал, аҕалаабын, *reichen, bringen, mit sich führen, herbeiführen*, mit dem Acc. D. M. Uw. Сүрэйэн аҕал «*geleiten*», ыгыран аҕал «*herbeirufen*», Uw.

аҕалтаа, аҕалтаабын oder аҕалтай, аҕалтаабын, Intensivum von аҕал, Uw.

аҕас, *die ältere Schwester*, P. 8. D. Uw. — Vgl. Com. ецэзі, *des Vaters Schwester*, Klapr. 238.

аҕый, аҕыjаабын, *sich anstrengen*, Uw.

аҕый оҕус (? — *Ochs*), *Spinne*. D. N. O. Uw.

аҕыл, ахтаабын, *aufhören, nachlassen*, Uw. — Von ах; vgl. ааҕын.

аҕын, ахтаабын, *sich erinnern*, mit dem Acc. Uw.; *erwähnen, gedenken*, mit dem Acc. Kat. Uw. Аннэ (von ас) аҕын «*auf Etwas* (Acc.) *merken, seine Aufmerksamkeit richten*», Uw. — Vgl. ааҕын, *bedauern, beklagen.*

аҕыс, аҕыстаабын, *sich* (mit oder ohne бэйэтин) *für Etwas* (Instr.) *halten*, Uw. — Von ах.

аҕыстыах, *Schmiere, Salbe*, Uw. — Von аҕа; vgl. оҕуруох.

аҕыстыахтаа, аҕыстыахтаабын, *beschmieren, einsalben*, mit dem Acc. Uw. — Von аҕыстыах.

аҕыһар, аҕыһарабын, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *in's Gedächtniss rufen*, Uw. — Von аҕын, *sich erinnern.*

аҕыjах, *wenig*, D. Uw. Аҕыjаҕынан ах «*für gering achten*». *Geringe Anzahl, Mangel.* Ас аҕыjаҕа «*Mangel an Nahrung*», Uw. — Vgl. Osm. اكسك *defectus, minus.*

аҕыjахтык, Adv. *wenig*, Uw. — Von аҕыjах.

аҕыjы, *Anstrengung*, Uw. — Von аҕый.

аҕырыа, *feine Glasperlen*, Uw. — Vgl. оҕуруо.

аҕырыа, аҕырыабын, *sich massigen, sich zusammennehmen*, Uw.

аҕыллын, аҕыллыабын, *gezählt werden, in Anschlag gebracht werden; für Etwas* (Instr.) *gehalten werden, für Etwas gelten; nach Etwas* (Instr.) *geschätzt werden*, Uw.; *gelesen werden*, Kat. Uw. — Von ах.

аҕыс, *acht*, H. P. II, S. 481. No 11. Kat. E. D. M. N. Uw. Аҕыс уон «(*acht Zehner*) *achtzig*», Uw. — Vgl. سكز und سكسان

аҕыс, ахсабын, *Jemand* (Dat.) *zählen helfen; sich mit* (кытта) *Jemand abrechnen*, Uw. — Von ах.

аҕыста, *achtmal*, Uw. — Von аҕыс.

аҕыстах, *acht Jahre alt*, Uw. — Von аҕыс.

аҕыстыы, *je acht, octoni*, Uw. — Von аҕыс.

аҕыстыта, *immer zu achtmal*, Uw. — Von аҕыстыы.

аҥа, *offen*. Үйэлі аҥа кэбіс «*lass die Thür offen*», Uw. — Vgl. Kow. 17, *a.*

аҥаі, аҥаjабын, *sich öffnen*. Үйэл аҥаjан турар «*die Thür ist auf*», атырбэсіҥ аҥаібыт «*dein Stiefel ist aufgerissen*», Uw. — Von аҥа; vgl. оҥоі und Kow. 17, *a.*

аҥат, аҥатаабын, *öffnen*, mit dem Acc. Тутуктэрі аҥатан кэбіспит барбыт «*er ist fortgegangen und hat die Fenster aufgelassen*», Uw. — Von аҥаі.

ацатыллыы, ацатыллабыт, *geöffnet werden*, Uw. — Von ацат.

ацар (Pl. ацардар), *Hälfte*. Харыс ацара «*die Hälfte einer Spanne, eine halbe Spanne*», N. Uw., күн ацара «*Tageshälfte, Mittag*», түн ацара «*Nachtmitte, Mitternacht*», уллахан ацарын «*meistentheils, grösstentheils*». *Eines unter zweien oder mehreren, der Zahl nach bestimmten Dingen*. Ацар атаҕынан үктүбүт турар «*mit dem einen Fusse darauf stehend*», баһаҕын ацар аркиниттэр хотон тутар «*an die eine Wand seiner Jurte baut er den Winterstall*», өрүс ацар салаата «*der eine Arm des Flusses*», Uw. — Von ацаі; vgl. ацаа, ацы, ‡ *fente, crevasse*, Kow. 17, *b*.

ацары, *schläfrig, matt*; *Schläfrigkeit, Mattsein*, Uw.

ацарый, ацарыjабыт, *schläfrig* oder *matt werden*; *zu wogen beginnen (vom vollwüchsigen Grase)*, Uw. — Von ацары.

ацархаі, *eine Oeffnung habend*. Uw. — Von ацаі.

ацарый, ацарлабыт, *halbiren*, mit dem Acc. Uw. — Von ацар.

ацарлаһ, ацарлаһабыт, *sich halbiren*; *halbirt werden*, Uw. — Von ацарый.

ацарсыі, ацарсыjабыт = ацарыі, Uw.

ацаллыы, ацаллабыт, *geöffnet werden*. Цаһ ацаллаһ турар «*die Thür steht offen*», Uw. — Von ацаі.

ацы, *Theil*. Бііс ацыттан оҥоҕуллубут «*aus fünf Theilen gemacht*», хас да ацы үллэһин «*sich in mehrere Theile vertheilen*», іккі ацы буол «*in zwei Theile gehen*», Uw. — Vgl. ацар, ‡ Kow. 18, *b*.

ацыр, *Rohrdommel*, D. Uw. — Vgl. ‡ *Anas nigra*, Kow. 21, *b*.

Аҥка, ein Frauenname, Demin. von Аня, Uw. — Aus dem Russischen.

ат, атабыт, *den Mund* (Acc.) *aufsperren*, Uw.

ат, *Pferd*, R. Kat. E, D. M. N. Uw. Ат буол «*auf alle Viere fallen*», Uw. *Ein verschnittenes Mannchen*: ат оҕус «*ein verschnittener Ochs*», E. Uw. — Vgl. آت, آ

ат, *Name*, W. R. P. 54. Kat. M. Uw. Аккаҕыр «*Etwas* (Acc.) *für eine Ehre halten*». Ата суох «*namenlos; Ringfinger*», Uw. — Vgl. آت, آد, آ. Im *Bulletin de la classe hist.-phil.* T. II. S. 345. hatte ich die Vermuthung ausgesprochen, dass Tibeter und Mongolen nach indischem Vorgange den Ringfinger «*namenlos*» benannt hätten. Darauf hat Pott (Die quinare und vigesimale Zählmethode bei Völkern aller Welttheile, S. 284. fgg.) gezeigt, dass auch die Osseten, Lithauer, Ehsten und Chinesen dieselbe Bezeichnungsweise haben. Uebersehen hat der fleissige und geistreiche Gelehrte das gleichbedeutende Tat. آنسیز بارماق, Tschuwaschische *ата-зыра-пӳрнѣ* und Russische *безымянной палецъ*. Kalevala 23, 391 will Jacob Grimm (Höfer's Zeitschrift, I. S. 38.) den «ungenannten Finger» durch den kleinen Finger erklären, weil es 23, 378 heisst, dass nur der kleine Finger an der Hand der Louhi geblieben sei. Hier schlägt aber mein Freund Schiefner die Variante *nimetön kynsi* st. *sakari sormi* vor, wodurch jede Schwierigkeit gehoben wird.

ата, *seiend*. Steht nach einem prädicativen Nomen, übernimmt für dieses die Prädicatsaffixe der Gegenwart (атабын, атаҕын, ата, атабыт, атаҕыт, аталар) und hebt den scheinbaren Widerspruch hervor, in dem dieses Prädicat zu einem zweiten, von demselben Subject ausgesagten Prädicat steht. Мин оҕо атабын, бііһіҥ «*ich bin zwar ein Kind, doch weiss ich*», кім, тыла суох ата, барыы тылынан кэпсэтэр? «*wer, obgleich er keine Zunge hat, spricht in allen Sprachen?* (das Echo)», бііриі оҕо (oder оҕолор) атабыт, бііһіт «*obgleich wir Kinder sind, so wissen*

wir doch», кіннәр оҕо аҕалар (oder оҕолор аҕа), бiлäллäр «*obgleich sie Kinder sind, so wissen sie doch*», оҕо аҕабын, бiлäрiм «*obgleich ich ein Kind war, so wusste ich doch*», оҕонньор аҕабын, үөрүөм «*obgleich ich ein Greis bin, so werde ich mich doch freuen*», Uw.

атах, *Bein, Fuss*, P. 40. E. D. M. Uw. *Stütze, Pfosten*, M. Uw. — Vgl. ياق, Uig. *adachi*, Klapr. S. 19.

атахтäх, *mit Füssen versehen*, D. Uw; *mit Stützen* oder *Pfosten versehen*, M. Uw. — Von атах.

атаҕаст, атаҕастыбын, *Jmd* (Acc.) *beleidigen, zu nahe treten*, Uw.

атаҕастык, *Beleidigung*, Kat. Uw. — Von атаҕаст.

атаччы, *der den Mund aufzusperren pflegt*, Uw. — Von ат *den Mund aufsperren*.

атаман, *Räuberhauptmann*, Uw. — Das Russ. атаманъ.

атäр, атäрабын, *Jmd* (Acc.) *abfertigen*, Uw. — Von ат *Pferd*; vgl. аттан, аттанар.

атас, *Freund*, R. D. Uw. Атас буолус «(*gegenseitig Freunde werden*) *tauschen*», атас буолсар «*Tausch*», Uw. — Vgl. атастас.

атастас, атастасабын, *tauschen*, mit dem Instr. der Sache, Uw. — Von атас.

атбі, *Waare*. Атыларың туохтарый? «*welches sind deine Waaren? was hast du zu verkaufen?*» атыны атыла «*Handel treiben*», Uw. *Preis*, M. Uw. *Handel*, D. — Vgl. ماطر , تاجر *Verkauf*.

атыт, атытабын, *Etwas* (Acc.) *aufsperren, öffnen; spannen* (einen Bogen), Uw. — Von ат *den Mund aufsperren*.

атын, *ein anderer, verschieden*, Kat. D. M. Uw. Мiнiгiттäн атын «*ein anderer als ich*», Kat. Uw., бäрд атын араҥыгас «*sehr verschieden*», Uw. *Verschiedenheit*. Мiн кiнiттäн атынын суох «*es findet keine Verschiedenheit zwischen ihm und mir statt*», мiн кiнiттäн атына суохпун «*ich bin von ihm nicht verschieden*», Uw.

атын (?), *angränzende Seite*, nur in Verbindung mit einem affigirten Possessiv: мин аттым, ăн аттыҥ, кiнi атта, кiннäр аттыларa. Der Dativ hat als Postposition die Bedeutung *neben*. Мiн аттыбар «*neben mir*», кiнi аттыгар, кiннäр аттыларыгар, Uw. — Vgl. ötyn, أنك, Kow. 199, *a*.

атыннык Adv., *auf eine andere Weise*, Kat. Uw. — Von атын.

атыр, *Hengst*, E. D. Uw. In Verbindung mit andern Thiernamen: *uncastrirtes Mannchen*. Атыр оҕус «*Bulle*», E. Uw., атыр таба, атыр ыт, Uw. — Vgl. آبر und Kow. 125, *a*

атыр, атырабын, *einen Namen bekommen, berühmt werden*, Uw. — Von ат *Name*.

атырд, атырдабын, *Jmd* (Acc.) *berühmt machen*, Uw. — Von атыр.

атырцах, *Heugabel*, D. Uw. Атырцах ох «*ein Pfeil mit einer heugabelförmigen Spitze*», Uw., атырцах ыйа «*Heugabel-Monat* (ыі), *August*», N. Uw. «*Juli*» S. 182.

атыл, атылабын, *verkaufen*, mit dem Acc. Kat. D. M. Uw. *Handel treiben*, Uw. Атылäн ыл «(*handelnd nehmen*) *kaufen*», mit dem Acc. Kat. D. Uw. — Vgl. ساتب آلان, Schm. 175, a. und Tschuw. сăлăтăлăсъ.

атылäх, *im Besitz von Waaren seiend; sich mit dem Verkauf abgebend; einen Preis habend*. Ыарахан атылäх oder äläx атылäх «*theuer*», Uw. — Von атыл.

атылат, атылатабын, *verkaufen lassen*, Uw. — Von атыл.

атылан, атыланабын, *verkauft werden*, Uw. Атыланан ылыын «(*verkauft werdend*

genommen werden) *gekauft werden*», Kat. Uw. — Von атыыл.

атылы, *ähnlich*, mit dem Dat. Uw. — Vgl. أدلي Schm. 17, c. Mandsch. *adali*, Tschuw. ыдалákans, *ich ahme nach*.

атылын, атыллабын, *sich an Etwas* (Dat.) *spiessen, stechen*, Uw.

атыллаа, атыллыбын, *schreiten, einen Schritt machen, im Schritte gehen*, Uw. — Vgl. آدم , آدلام und Tschuw. *ода*, *Schritt*, آدلايين, آدليين *ich schreite*.

атыллат, атыллатабын, *im Schritte gehen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von атыллаа.

атыллыы, *das Schreiten, der Schritt*, Uw. — Von атыллаа.

атбысыт, *Kaufmann*, D. N. Uw. — Von аты.

атта, аттын, аттыларa. S. атын.

аттаа, аттыбын, *Jmd* (Acc.) *mit einem Pferde versehen*, M. Uw.; *castriren*, Uw. — Von ат *Pferd*.

аттаа, аттыбын, *nennen, benennen*, mit dem Acc. Kat. D. Uw. — Von ат *Name*; vgl. آتلو

аттакы, *verschnitten, castrirt*, Uw. — Von аттаа.

аттаx, *mit einem Pferde versehen, beritten*, D. M. Uw. — Von ат *Pferd*.

аттаx, *mit einem Namen versehen, benannt; berühmt*. Барыы мас аpай аттаx «*Alles, was nur Baum heisst*», Uw. — Von ат *Name*.

аттан, аттанабын, *in den Besitz eines Pferdes gelangen*, M. Uw.; *sich auf den Weg machen, aufbrechen*. Суолбутугар аттаныппыт «*wir machten uns auf den Weg*». *Verschnitten werden*, Uw. — Von аттаа.

аттан, аттанабын, *genannt werden, heissen, gelten*, mit dem Instr. des Prād. Kat. Uw. — Von аттаа.

аттанар, аттанарабын, *Jmd* (Acc.) *zum Aufbruch bewegen, abfertigen*, Uw. — Von аттан.

аттаччы, *einer, der sich mit dem Castriren abgiebt*, Uw. — Von аттаа.

аттынаҕы, *nebenbei befindlich*. Мін аттынаҕы масым «*der neben mir befindliche Baum*», мін аттынаҕым «*das neben mir Befindliche*», кіни аттынаҕыта «*das neben ihm* oder *ihr Befindliche*», Uw. — Von аттын, Loc. von атын *angränzende Seite*.

алаҕа, *ein Fussblock, der Thieren angelegt wird*, D. Uw.

аҕыа, *Mehl aus Fichtenrinde*, Uw.

аҕы, *Eingang*, D. Uw. Суол аҕа «*die Wand, an der sich der Eingang in die Jurte befindet*», аҕыттан «*vom ersten Beginn, beim ersten Ansatz*», Uw.

аҕ scheint einen Begriff zu verstärken: аҕ туман «*dichter Nebel*», Uw. «*Sturm*», P. 81., аҕ дойду «*trockener, freier Platz an einem Flusse, wie ihn die Jakuten zum Aufenthalt im Sommer wählen*», M. Uw. «*Gebiet*», Uw. «*Weltall*», Kat. Uw.

Анна, ein Frauenname, *Anna*, Uw. — Aus dem Russischen.

аннаа, анныбын, *anzeigen, anweisen, angeben, bestimmen*, mit dem Acc. D. Uw.

аннаҕасын, Name einer Wurzel, die in Seen vorkommt, getrocknet, fein gerieben und dann als Mehl gebraucht wird, Uw.

аннат, аннатабын, *anzeigen lassen, bestimmen lassen*, Uw. — Von аннаа.

аннан, аннанабын, *angezeigt, angegeben* oder *bestimmt werden*, Uw. — Von аннаа.

аннал, *Anweisung, Bestimmung*, Uw. — Von аннаа.

анналлаx, *angewiesen, bestimmt*, Uw. — Von аннал.

аны, *Jetztzeit*. Аныаха дьiрi «*bis jetzt*», D. Uw, аныттан «*von nun an*». *Jetzt, kürzlich; nächsten*, D. M. Uw. Аны сырыттым «*ich bin kürzlich da gewesen*», аны сыдьыам «*ich werde nächstens hingehen*», аны аныаха дьiрi «*bis zum jetzigen Augenblick*», Uw.

аныы, *Anweisung, Bestimmung*, Uw. — Von аннаа.

аныгы, *jetzig, gegenwärtig, nächste*. Бу аныгы сäсым «*dieses mein jetziges Alter*»,

аныгы ыйга «*im nächsten Monat*», Uw. — Von аны.

антах, *auf der Seite, zur Seite.* Антах бар «*geh zur Seite*», антах бäрым «*ich stand (war) abseiten*», Uw. — Vgl. أنداغ *dorthin, dort.*

андаҕай, андаҕайабын, *schwören*, Kat. D. Uw. — Vgl. андаҕай, *Schwur*, Kow. 13, *a*

андаҕар, *Schwur*, Kat. D. Uw. — Von андаҕай; vgl. آنت, آنا und Kow. 13, *a.*

анды, *Schwarzente.* Анды балык «*eine Art Weissfisch*», Uw.

анна, аннын, аннылара. S. алын.

аннара, *jene Seite* Bloss im Abl. und Instr. im Gebrauch: аннараттан «*von jenseits*», аннараһан «*längs jener Seite*», Uw. — Vgl. алара, äллäрä, бäтäрä.

аннараҕы, *jenseitig.* Аннараҕы дойду «*die jenseitige Welt, das jenseitige Leben*», Kat. Uw., бä аннараҕы өттүгäр «*dahinter*», Uw — Von аннара.

аннынаҕы, *darunter befindlich.* Сір аннынаҕы ӯ «*unterirdisches Wasser*», барыı сір күн аннынаҕы «*die ganze Erde ist unter der Sonne gelegen*». Von аннына, Loc. von алын.

анна, s. ас, аннабын.

аннӯ, *ein Eisen zum Aufhauen des Eises*, Uw. — Von ас, аннабын.

аннын, аннынабын, *sich spiessen*; *von sich abstreifen*; *abstossen* (*vom Ufer*). Ат аннынан äрäр «*das Schiff stösst eben ab*», киннäр аннынан äрäллäр «*sie stossen eben ab*», Uw. — Von ас, аннабын.

аннынын, аннынабын, Passiv von ас, аннабын; Uw.

ача от, *eine besondere Art Gras*, M.

аччат, аччатабын, *verkleinern, vermindern*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. аччан, аччын und آزاينامن

аччаттар, аччаттарабын, *verkleinern* oder *vermindern lassen*, Uw. — Von аччат.

аччан, аччанабын, *verkleinert* oder *vermindert werden*, Uw. — Vgl. аччат, аччын.

аччын, аччыjабын, *klein werden*, Uw. — Vgl. аччат, аччан.

аччык, *nüchtern, hungrig*; *Nüchternheit, Hunger*, Uw. — Vgl. ас *Hunger* und *Hunger leiden.*

аччыгый, *klein*; *Kleinheit*, Uw. — Von аччын.

аччыгыйдык, Adv. *etwas, ein wenig*, Uw. — Von аччыгый.

аччыт, *Speisebereiter, Koch*, Uw. — Von ас *Speise*; vgl. آشچي

ацарай, *kleiner Teufel* (vgl. абäсы), Uw. Бäрä бiсiгiнi ацарайтан «*ἐῤῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ* (*от лукаваго*)», Kat. Ацарай бöҕö (бöҕö ацарай?) «*der starke Teufel, der Anführer einer besonderen Art böser Geister*», S. 116. Свв. Арх. III 218. — Vgl. Kow. 124, *b.*

анка, *Vertiefung, Hohlweg, Thal.* Анка ҕälliräс «*eine schmale Vertiefung*», Uw.

антäх, *Zauberer*, D. Uw. — Von аб.

аб, *Zauberei*, D. Uw.

аба, *Gift*, D. Uw.

абаҕа, *des Vaters Bruder*, D. N. Uw. — Vgl. ابزا ,

абас, *die weibliche Scham*, E. Uw.

абäсы, *Teufel, der böse Geist*, E. D. Uw. Абäсы көр «*in Jmd den Teufel sehen, hassen*», mit dem Acc. M. Uw., абäсы цуcуна «*Götzenbild*», Kat. — Vgl. аб und ابليس

абыра, абырäбын, Uw. = абра; vgl.

абра, абрäбын, *erretten, erlösen*, mit dem Acc. Uw. Абра бiсiгiнi барыı аjыттан «*erlöse uns von jeglicher Sünde*», абрäбыт бiсiгiнi «*unser Erlöser*», Kat. — Vgl. абыра und Coman. abrarmen, *defendo*, Klapr. S. 149.

абрах, *Flick*. Абрах ӯр «*einen Flick aufsetzen*», Uw.

абрахтā, абрахтыбын, *ausflicken, ausbessern*. mit dem Acc. Uw. — Von абрах.

абрахтан, абрахтанабын, *für sich Etwas* (Acc.) *ausflicken* oder *ausbessern*; *ausgeflickt* oder *ausgebessert werden*, Uw. — Von абрахтā.

абран, абранабын, *errettet* oder *erlöst werden*, Uw. — Von абрā.

Амыр, der Fluss *Amur*, Uw.

Амга, der Fluss *Amga*; die an diesem Fluss liegende Stadt *Amginskaja*, Uw.

амтан, *Geschmack*, P. 50. D. Uw. — Vgl. аисаі, طعم. Mandsch. amtan.

амтанныах, *schmackhaft*, Uw. — Von амтан.

ан.таҕаі, ан.таҕајабын = ан.таҕаі, Uw.

анбар, *Niederlage, Scheuer, Stall*, Uw. — Das Russ. oder richtiger Arab. анбаръ, انبار

аисаі, аисајабын, *schmecken*, Uw. — Vgl. Schm. 11, *b*.

аја, *Selbstschuss*; *ein Bogen, der von selbst losgeht, wenn man daran stösst*, Uw.

аја, *wehe!* Uw.

аjан, *Reise*. D. Uw. Аjан ҕоно, аjан кісітā «*ein Reisender*», Uw. — Vgl.

аjаннā, аjаннабын, *reisen*, E. D. M. Uw. — Von аjан.

Аjаннах, *ein Bewohner des Gebiets von Olekminsk*; *die Stadt Olekminsk*, Uw.

аjаччы, *Erschaffer*, Uw. — Von аі.

аjы, *die Schöpfung*. Аjы аjыта «*eine Naturerscheinung*, Uw. — *Gott, als schaffendes Princip*, Uw. Ӯрӯҥ аjы «*der weisse Gott*», M., аjы таҥара (beide Wörter können flectirt werden) «*die höchste Gottheit*», Kat. D. Uw., аjы хотун «*Göttin*», Uw. — Von аі.

ӓjы, Postposition, die alle Beziehungen des Dativs ausdrückt, wobei der vorangehende Begriff nicht als Ausdruck einer Einheit, sondern einer Gesammtheit aufgefasst wird. Кісі ӓjы «*jedem Menschen*», ічіт ӓjы «*in jedem Gefässe*», уҕа ӓjы «*in jedem Nest*», мас ӓjы «*auf jedem Baume*», күн ҕыл ӓjы «*zu jeder Zeit*», күн ӓjы «*täglich*», ый ӓjы «*jeden Monat*». Vor das Substantiv tritt bisweilen noch хас «*wie viele*»: хас атыллыы ӓjы «*bei jedem Schritte*», хас кіһэ ӓjы «*an jedem Abend*». Das Nomen kann auch im Dativ stehen: кісіӓхā ӓjы біэрдім «*ich habe Jedermann zu fünf Kopeken gegeben*», Uw. — Vgl. ахсыгар und ахсын, ساين, Gig. S. 182, صاين, Iw. S. 218, 221.

аjыныа, *recht, angemessen*: аjыныа дуо? аjыныа «*ist es so recht? es ist so recht*». *Passendheit, Angemessenheit*: бу аjыныата суох «*dieses ist nicht passend, angemessen*». *Harmonie*: кіннэр аjыныалара суох «*es findet keine Harmonie zwischen ihnen statt*». *Einwilligung*: мін аjынам суох «*meine Einwilligung fehlt*», Uw.

аjыныаллā, аjыныаллыбын, *einwilligen, ja sagen*, Uw. — Von аjыныа.

аjыныаллāх, *der da leicht einwilligt, Jabruder*, Uw. — Von аjыныа.

аjыныалас, аjыныаласабын, *gegenseitig einwilligen*, Uw. — Von аjыныаллā.

аjыллāх, *erschaffen*. Ӯрдӯк аjы таҥараттан аjыллāх «*vom hohen Gotte erschaffen*». *Mit Gott verbunden*», Uw. — Von аjы.

аjыллын, аjыллабын, *erschaffen werden*, Kat. Uw. — Von аі.

аjылгы, *Physiognomie, Aussehen*. Бу дойду аjылгыта машнык «*die Physiognomie dieser Gegend ist dieser Art*», ігін аjылгыллāх күстүк «*ein Regenbogen von verschiedenartigen Farben*», Uw. — Von аі (?); vgl. ojулгу.

аjыллы, *das Erschaffenwerden, die Erschaffung*, Uw. — Von аjыллын.

аjыс, аjысабын, *erschaffen helfen, gemeinschaftlich erschaffen*, Uw. — Von аі.

аjысыт, *Schöpfer*, Uw. — Von аjы.

ajax, *Mund*; *ein grosser Pokal, aus dem Kymys getrunken wird*. Ajax тут «*Jmd.* (Dat.) *den grossen Pokal kredenzen*», Uw. — Vgl. آياق und *Schale, Trinkschale*.

ajaxтaт, ajaxтaтaбын, *reinen Mund halten, nicht ausplaudern*, Uw. — Von ajax.

ajaҕыscax, *gefrässig*, Uw. — Von ajax.

ajы̄, *Sünde*, W. Kat. D. Uw. Ajыттын aт «*seine Sünden bekennen, beichten*», Kat. Uw.

ajы̄лaх, *sündig, sündhaft*, Kat. D. Uw. — Von ajы̄.

ӓp, *das Beste in seiner Art*, Ӓp мac «*der höchste und stärkste Baum im Walde*», Uw., ӓp тojoн «*die höchste Gottheit*», Strahl. S. 62. 84. 375. S. 115. 118. Сиб. Арх. III. S. 211. Uw. = ӓp ajы̄ тojoн, Uw.

apa, *wehe!* Uw.

ӓpa, *unterweges*. Uw. — Vgl. آرا *Zwischenraum* und apыт.

apaı, *nur, erst*. Apaı иккini биӓрдӓ «*er hat nur zwei gegeben*», apaı оччоҕо төlүөм «*nur dann werde ich bezahlen*», apaı уcун ӓрӓ «*nur eben länger*», apaı кiäch «*erst am Abend*», apaı apыiлa «*nur kaum, nur in sehr geringem Grade*», Uw. — Vgl. آران Kow. 139, *b*.

apax, apaҕaбын, *fortgehen, sich trennen*, mit dem Abl. D. Uw. — Vgl. apap.

apaxca, s. apaҕыc.

apaҕaччы, *der da fortgeht, sich trennt*, Uw. — Von apax.

apaҕaччылaā, apaҕaччылaбaбын, *trennen* (z. B. zwei Streitende), Uw. — Von apaҕaччы.

apaҕac, *gelb*, D. Uw.; *goldgelb*, M. Apaҕac aт «*Fuchs*», сырдык apaҕac aт «*isabellfarbiges Pferd*», N., apaҕac кiсi «*Flachskopf*», Uw.

apaҕыc, apaxcaбын, *aus einander gehen, sich gegenseitig trennen*, Uw. Тaҕapa тыла apaxcap maцmaiғы тылга сiттӓ көpдyрӓ «*das Gebet zerfällt in die Einleitung und in die sieben Bitten*», Kat. Apaxcыбat «*unzertrennlich*», Kat. Uw. — Von apax.

apaҕыcыннp, apaҕыcыннapaбын, *aus einander gehen lassen*, Uw. — Von apaҕыc.

apaцac, *eine auf einem Baume oder auf Pfosten angebrachte Vorrathskammer*, M. Uw. Apaцac cyлyc «*der grosse Bär (Gestirn)*», D. Uw. Bei den Burjäten heissen auf hohen Pfosten ruhende Balken, auf welche ein vom Blitz erschlagenes Thier gelegt wird: apaшкra, Ков. Будд. косм. S. 74.

apaбы, *Verwirrung*. Apaбы тыn «*verwirren*», Uw. — Vgl. apбai.

apaбыlaā, apaбыlaбaбын, *verwirren*, Uw. — Von apaбы.

apap, apapaбын, *in zwei Theile theilen; trennen*. Mijiriн бajaтiттaн apapбat бapa «*er pflegte mich nicht von sich zu lassen*», apapa ƴpӓn ыla «*für sich bei Seite treiben, für sich absondern durch Wegtreiben*», Uw. — Vgl. apax.

apaцыi, apaцыjaбын, *eine Veränderung erleiden; in Verwirrung gerathen; sich zerstreuen*, Uw. — Vgl. apaцыc und *umtauschen, wechseln*, Schm. 14, *b*.

apaцыгac, *verschieden*. Бӓpд атын apaцыгac «*sehr verschieden*». *Veränderung; Verschiedenheit*: тyoҕyнaн apaцыгaca суох Тоцуcтан «*sich durch nichts von einem Tungusen unterscheidend*», Uw. — Von apaцыi.

apaцыт, apaцытaбын, *zerstreuen*. Ӓн мiн caпapҕыp caпaбын apaцытaҕын «*du zerstreust meine Trauergedanken*». Харaҕын apaцыт «*sein Auge von Jmd* (Abl.) *abwenden*», Uw. — Von apaцыi.

apaцыc, apaцысaбын, *tauschen*, Kat. Uw. — Von apaцыi.

apы̄, *Insel*, E. D. M. Uw.

apы̄, *kleiner Bruch im Metall*, Uw.

apы̄, *gesohmolzene Russische Butter* (vgl. xajax), D. Uw. *Butter*, E. M. От apы̄та «*Gras-Butter*) *Oel*», Uw. — Vgl. ماى ماز *Butter*, ماى allein heisst «*Fett*».

apыi, apыjaбын, *eine Decke oder eine Hülle wegziehen*, Uw.

apыi, *kaum*. Apыi быыn аннынан «*kaum*

unterhalb der Wolken», Uw. — Vgl. арыла, арыччы.

арыда, *kaum*. Сајыцца арыда арај іккі ый халлар «*für den Sommer bleiben kaum nur zwei Monate*», арыда бāліятāнāн «*kaum bemerkt werdend*», арај арыда «*nur kaum, kaum kaum*», Uw. — Vgl. арыј, арыччы.

арыгы, *ein berauschendes Getränk, Brantwein, Wein*, P. 180. Kat. E. D. M. Uw. Кысыл арыгы «*rother Wein*», Kat. — Vgl. аргы, ارياق , ارياق , Schm. 14, *c*.

арыгылāх, *mit Brantwein versehen*, Uw. — Von арыгы.

арыт (арлын, арда, ардылара), *Zwischenraum*. Gewöhnlich in Verbindung mit іккі *zwei*: іккі хаја іккі арда «*der Zwischenraum zwischen zwei Felsen*», абāсы кісі іккі арда oder абāсы кісі іккі ардынан кісі «*ein Ding zwischen Teufel und Mensch*». Der Dativ kann durch *zwischen, unter, während* übersetzt werden: хајалар ардыларыгар «*zwischen Felsen*», тāс хаја іккі ардыгар «*zwischen Felsen*», бу іккі ардыгар oder бл іккі ардыгар «*unterdessen*», бу үлāбіт іккі ардыгар «*während dieser unserer Arbeit*», ајаххар тірiāрiāц іккі ардыгар «*während du es zum Munde führst*».

арытта, арыттыбын, *mit einem Zwischenraum versehen; seltener machen*, mit dem Acc. Сырбгын арытта «*komme seltener*», Uw. — Von арыт.

арыттāх, *mit einem Zwischenraum versehen; selten*, Uw. — Von арыт.

арыттāхтык, Adv. *selten*, Uw. — Von арыттāх.

арытташ, арытташабын, *mit einem Zwischenraum versehen werden; seltener gemacht werden; seltener werden*, Uw. — Von арытта.

арыччы, *kaum, mit Mühe, eben*. Арыччы бiлiн кініні «*ich habe ihn kaum erkannt*», арыччы охто сыстым «*ich wäre beinahe gefallen*». арыччы бō сыстым «*ich wäre beinahe geworden*». In den beiden letzten Beispielen steht, wie es scheint, das Wort nicht an seiner Stelle. Hier hat wohl die Russische Ausdrucksweise «едва не упалъ, едва не умеръ» eingewirkt. — Vgl. арыј, арыла.

аргы = арыгы, Uw.

арҕа (арҕаа), *Rücken*. Мин арҕабар «*dicht hinter mir*», быллыт арҕаҕыттан «*hinter den Wolken hervor*», Uw. *Westen*, D. N. Uw.; *nach Westen; im Westen*, Uw. — Vgl. арҕас, آرقا , Hintertheil, *Rückseite*, Schm. 15, *b*. *le derrière* Kow. 326, *a*. In Betreff der Bedeutung *Westen* vgl. ihn und Sansk. पश्चिम.

арҕах, *Bärenlager*, Uw.

арҕаҥы, *westlich*, Uw. — Von арҕаа, s. арҕа.

арҕаһы, Adv. *etwas nach Westen*, Uw. — Von арҕа.

арҕас, *Nacken, Schultergegend*, Uw. — Vgl. арҕа.

ārтā, ārтыбын, *anflehen, dringend angehen, bereden*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. ārтас.

ārтас, ārтасабын, *bereden, überreden*, mit dem Acc. D. Uw. Мин ārтасан көрдүүла, істібātā «*ich habe wohl versucht zu überreden, aber er hat nicht gehört*», Uw. — Von ārтā.

ārты, *Ueberredung*, Uw. — Von ārтā.

ārтык, *Gebirgspass*, Uw. (*bergauf*, M.)

ард, *Missgeburt*, Uw.

арда, ардын, ардылара, S. арыт.

ардаі, *Schimmel, mucor*, Uw.

ардах, *Regenwetter*, D. N. Uw. — Vgl. ардаі, ардын.

ардахтāх, *mit Regenwetter verbunden, regnerisch*, Uw. — Von ардах.

ардын, ардыјабын, *trübe werden; schimmeln*. Ардынбыт, «*verschimmelt; Graukopf*», Uw. — Vgl. ардаі, ардах.

ардына, *bisweilen*, D. Uw. = сорох ардына,

Uw. — Von арыт, also eigentlich *in Zwischenräumen.*

ардырҕаі, *ein spitzer Stein*, Uw.

арбаі, арбаjабын, *sich verwählen, in Unordnung kommen* (z. B. von den Haaren), Uw. — Vgl. арăбы.

арбаҕар, *verwählt* (von den Haaren), Uw. — Von арбаі.

арбаҕас, *ein Pelz mit nach aussen gekehrtem abgetragenen Felle*, M. Uw. Арбаҕастăх, *in einen solchen Pelz gekleidet*, M. Uw. — Von арбаі.

арбалыы, арбаллабын, *verwählt werden*, Uw. — Von арбаі.

арбыjа, *Hackemetssel zum Aushöhlen*, M. Uw.

ал, *Schiff*, E. D. Uw. — Vgl. Kow. 1308, *a*.

ал, аллабын, *feilen*, Uw.

ала, *scheckig* (von Pferden), D. Uw. — Vgl. Kow. 74, *a*.

алар, *ein Waldchen auf einem freien Platze* (grösser als oi), Uw.; *junger Fichtenwald*, D.

алăс, *ein von Wald umgebener Platz.* Алăс күөлă «*ein von Wald eingefasster See*», алăс хоҥута «*ein von Wald umgebenes Feld*», ҕлăх алăс «*feuchter, mit Wasser erfüllter Platz, der mit Wald umgeben ist*», Uw.

албы, *das Feilen; Metallspäne.* Тимір албыта «*Eisenspäne*», алтан албыта, көмүс албыта, Uw. — Von ал.

алын, аллабын, *drängen, sich anstrengen.* Ынах төрөтөрү аллаан ăрăр «*die Kuh ist im Kreissen*», Uw.

алын (аннын, анна, аннылара), *der untere; Untertheil.* Алын мутук «*der untere Zweig*», сір анна ҕ «*was unter der Erde ist, ist Wasser*», анныга «*nach unten*», мин аннымар «*unter mir, unter mich*», Uw.. ҕ даҕаны ісігăр сір даҕаны аннытар «*sowohl im Wasser, als auch unter der Erde*», Kat. Uw., хăр анныттан «*unter dem Schnee hervor* (z. B. kommen)», аннынан «*unter Etwas weg* (z. B. gehen)». *Auf Jemand im Alter folgend:* ăн аннын кіпі? «*wer* (unter den Geschwistern) *folgt auf dich?*» кіпі анна Аня «*Anna folgt auf sie*», Uw. — Vgl. Osm. الت *pars inferior.*

алынны, *October*, Uw. — Entstanden aus алтынны, und dieses wiederum zusammengesetzt aus алтыс *der sechste* und ы (?) *Monat.* Vgl. ахсынны, олуннү, тохсунну, сэттинэ.

алыс, алсабын, *zusammenkommen* (von Gestirnen). Ыі суҕус іккі алсан ăрăр, Uw. — Vgl. алт.

алыс, *aussergewöhnlich, ausserordentlich; überaus.* Алыс діăн кісі «*ein ganz ungewöhnlicher Mensch*», алыс уордăх «*überaus böse*», Uw.

алысар, *Bars*, D. N. Uw.

алыстă, алыстыбын, *über das gewöhnliche Maass hinausgehen.* Араҕас от алыстăта «*das gelbe Gras ist über die Maassen hoch geworden*», M. Uw. — Von алыс, *aussergewöhnlich.*

алгы, *ein grosser Kessel.* Чăн алгы «*ein grossmächtiger Kessel*», Uw.

алҕă, алҕыбын, *segnen, verherrlichen*, mit dem Acc. D. Uw. Алҕатын бісігі ăрăібітін ҥлăбітін «*er segne unsere Mühe und unsere Arbeit*», Kat. Uw.

алҕаччы, *der den Segen spricht*, Uw. — Von алҕă.

алҕас, *Irrthum, Versehen*, D. Uw.; *aus Versehen.* Алҕас саиă «*irrige Meinung, Vorurtheil*», алҕаса суох «*der da nicht irrt*», алҕаса суохтук, Adv. «*ohne zu irren*», Uw. — Vgl. *faire une faute, manquer*, Kow. 87, *a*.

алҕаса, алҕасыбын, *sich irren, sich versehen*, Uw. — Von алҕас.

алҕасан, алҕасанабын, *aus Versehen* gesche-

hen. Ханна аиіа алҕаһаннан буор кутуллуруна хаһара «*hier und da wurde aus Versehen keine Erde ausgestreut*», Uw. — Von алҕаһ.

алҕы, *das Segnen, die Verherrlichung*, Uw. — Von алҕа.

алҕыс, *Segen*, Uw. — Von алҕы.

алҕысыт, *der den Segen spricht*, Uw. — Von алҕы.

алт, алтабын, *einen Stern bedecken* (vom Monde). Ый алтан ааҕар, Uw. — Vgl. алыс.

алта, *sechs*, W. R. S. P. II. S. 481. N° 111. Kat. E. D. M. N. Uw. Алта уон «(*sechs Zehner*) *sechszig*», M. Uw. Vgl. آلتى

алтата, *sechsmal*, Uw. — Von алта.

алтан, *Kupfer*, K. E. D. M. N. Uw. Алтаны ӱсанар «*Kupferschmied*», N. Uw., алтан от «(*Kupfergras*) *besondere Art Gras*», M. «*gelbe Blumen*», Uw. — Vgl. آلتون, آلطون, آلطن und *Gold.*

алтанныт, *Kupferschmied*, Uw. — Von алтан.

алталы, *je sechs*, Uw. — Von алта.

алталыта, *immer zu sechs Malen*, Uw. — Von алталы.

алтыан, *alle sechs*, Uw. — Von алта.

алтыс, *der sechste*, Kat. M. Uw. — Von алта.

алтыс, *Halstuch*, M. Алтыстаах, *mit einem Halstuch versehen*, M. — Aus dem Russ. галстукъ, das wieder aus dem Deutschen entlehnt ist.

алтысын, *zum sechsten Mal*, Uw. — Von алтыс.

Алдаан, *der Fluss Aldan*, Uw.

албах, *Seuche*, Uw.

албан, *artig, nett, hübsch aussehend*, Uw.

албын (Pl. албыттар), *Betrüger, Schelm*, Uw. — Vgl. *démon, diable qu'on aperçoit sur le champ pendant la nuit, sous la forme d'un feu follet*, Kow. 84. *b.* täuscht die Menschen, Банзаровъ «*Черная вера или Шаманство у Монголовъ*», S. 45.

алыа, s. алын, алыабын.

алыа буллуа кутурук, *ein Schweif mit nicht gleich langen Haaren*», Uw.

алыах, *rasch, bei der Hand, bereitwillig*, D. Uw. *Raschheit, Beiderhandsein, Bereitwilligkeit*, Uw. Маҥаһан алыах «*so ein naseweiser Knirps da*», Uw., «*du Knirpschen fürwahr*», M.

алыар, алыарабын, *Eis hauen*, Uw.

алыара, *unten*, D. Uw.; *nach unten; flussabwärts; nach Norden.* Алыараттан «*von unten*», Uw. — Vgl. алын, аннара, аллара, батара.

алыараҕы, *unten oder niedriger gelegen.* Онтон алыараҕыта «*was darunter liegt*», Uw. — Von алыара.

alчai, alчajабын, *die Beine ausspreitzen*, Uw. — Vgl. Kow. 92. *b.*

alчaҕap, *mit ausgespreitzten Beinen.* Alчaҕap мас «*ein Baum, der in zwei grosse Aeste auseinandergeht*», Uw. — Von alчai.

alчaччы, Adv. *mit ausgespreitzten Beinen.* Алчаччы туруор «*ausgespreitzt hinstellen*», Uw. — Von alчai.

alҧat, alҧatабын, *zerbrechen; zu Grunde richten*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. alҧan, alҧarxai.

alҧatын, alҧatынabын, *sich selbst zerbrechen, entzweigehen*, Uw. — Von alҧat.

alҧan, alҧanабын, *zerbrechen, entzweigehen; sich zu Grunde richten, zu Grunde gehen*, Uw. — Vgl. alҧat, alҧarxai.

alҧarxai, *Schaden; Elend*, Kat. Uw. — Vgl. alҧat, alҧan.

alҧarxaiдаах, *von Schaden oder Elend begleitet*, Uw. — Von alҧarxai.

ac, асабын, *öffnen, losdecken*, mit dem Acc. E. D. M. Uw. Сатта кiсi аспат ҥаллаах «*mit einer Thür versehen, die sieben Menschen nicht zu öffnen vermögen*», M. Uw., аспыта бiсiахä баjатiн сырдык көҥүлүн «*er*

eröffnete uns seinen heiligen Willen», Kat. Uw. — Vgl. آچق

ac, анабын, *stechen, spiessen*; *einstecken*, mit dem Acc. Киһи ат сүрэхха аспыта «*er stach ihn gerade in's Herz*», аныа ахын «*auf Etwas* (Acc.) *merken, seine Aufmerksamkeit richten*», Uw.

ac, *Haar*, W. P. 25. E. D. M. N. Uw. — Vgl. ﻣﻮ, ﻣﻮى

ac, *Speise, Nahrung*. W. P. 81. M. Uw. Сір аса «*Feldfrüchte*», Kat., таҥара аса «*Abendmahl*». Kat. N. Uw., асыр аспытын бісіэхэ кулу «*gieb uns das Brod, das wir essen*», Kat. — Vgl. آش

ас, асабын, *vorübergehen*, D. M. Uw.; *verfliessen*. Аспыт үјэ ортоугар «*in der Mitte des vergangenen Jahrhunderts*», ыалҷарым асарын гытта барбытым «*sobald meine Krankheit vorübergegangen war, ging ich*», атын ас «*im Vorbeigehen sagen, gelegentlich erwähnen*», атыннэ ас «*mit Stillschweigen übergehen.*» *Ueber etwas hinausgehen*, mit dem Acc. Курун аса түсэр сиһэх «*ein Schmuck, der über seinen Gürtel* (tiefer als der Gürtel) *hinabfällt*», оҥу аса көр «*darüber hinaus schauen*», кыһараса тобуктарын ары арыччы асар «*seine* (des Pelzes) *Länge* (*Kürze*) *reicht kaum über die Knie*». *Verlustig gehen*, mit dem Abl. Харахтыттан асыаҥ «*du wirst deines Auges verlustig gehen*», ісіҥэттэн асара «*er pflegte seines Trinkens verlustig zu gehen, er pflegte nicht zum Trinken zu kommen*». Uw. — Vgl. اوزمق , اوطمق

ас, асабын, *hungern*. Асар ас «*der Hunger, den man leidet* (*hungert*)», Uw. — Vgl. ас, *hungrig, Hunger*.

ас, *hungrig, ausgehungert*; *Hunger*, Uw. — Vgl. ас *hungern*, آچ *hungrig*, аччык *nüchtern*.

ас, *weiss* (von Pferden), D. Uw. Ас атыр, ас бия «*Schimmelhengst, Schimmelstute*», Uw. — Vgl. آق *weiss*.

аса, асыбын, *essen, speisen*, mit dem Acc. P. S. E. D. M. O. Uw. *Sich mit Etwas* (Instr.) *nähren, an Etwas satt essen*. Wird oft mit сіэ verbunden: аса сіэн барын, Uw. — Von ас; vgl آشامق

асаҕас, *offen, unbedeckt*, D. Uw. *Oeffnung*. Асаҕас бас «*ein unbedeckter Kopf*», Uw. — Von ас, *öffnen, losdecken*.

асат, асатабын, *Jemand* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *speisen* oder *füttern*, R. D. M. Uw. — Von аса; vgl. آشاتق

асаталл, асаталлабын, Intensivum von асат, Uw.

асатыллын, асатыллабын, *gespeist* oder *gefüttert werden*, Uw. — Von асат.

асаччы, *der da zu essen pflegt*, Uw. — Von аса.

асабахта, асабахтабын, *sich beeilen zu essen*, Uw. — Von аса.

асар, асарабын, *vorübergehen lassen, verfliessen lassen*; *übergehen*, mit dem Acc.; *Jemand* (Acc.) *einer Sache* (Abl.) *berauben, verlustig machen*, Uw. — Von ас, *vorübergehen, verlustig gehen*.

асы, *das Oeffnen, das Losdecken*, Uw. — Von ас, *öffnen, losdecken*.

асы, *das Essen, das Speisen*; *Backenzahn*. Сүгэ асыта «*die Spitze eines Beils*,» Uw. — Von аса; vgl. آطو تشى *Backenzahn*.

асы, *sauer*, D. Uw.; *bitter*, Uw.; *Säure*; *Bitterkeit*; *Salzigkeit*, Uw. — Vgl. اچى , اچى *sauer, bitter*, ﻋﺎﻳﺮ *s'aigrir*, Kow. 284, *a*.

асыі, асыјабын, *sauer werden*, Uw. — Von асы; vgl. اجمن

асыца, *lahm* (von Pferden); *Grille* (Insekt), Uw.

асыт, асытабын, *sauer machen*, Uw. — Von асыі.

асын, асынабын, *bedauern, beklagen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. аҕын *sich erinnern*.

асын, астабын, *aufhören, nachlassen*, Uw. — Vgl. ах, аҕын mit denselben Bedeutungen.

асынҕы, *das Bedauern, das Beklagen*, Uw. — Von асын.

асынын, асынынабын, *sich selbst beklagen*, Uw. — Von асын.

асынылын, асынылабын, *beklagt* oder *bedauert werden*, Uw. — Von асын.

асылык, *Nahrung, Futter*, D. Uw. Асылыкка бит «*auf die Weide schicken*», асылыктах сір «*ein Ort, wo Futter vorhanden ist*», асылыктах от «*nahrhaftes Gras*», Uw. — Von аса.

асылык, *Bedauern*. Асылыктах, *bedauernswerth*, асылыктах саб «*eine Sache, die man ungern vermisst*», Uw. — Vgl. асын, *bedauern*.

асылыктā, асылыктыбын, *etwas* (Acc.) *zur Nahrung wählen*, Uw. — Von асылык *Nahrung*.

асылыктан, асылыктанабын, *etwas* (Acc.) *sich zur Nahrung wählen*, Uw. — Von асылыктā.

асылын, асылабын, *geöffnet* oder *losgedeckt werden*. Мін харахпар асылыбыта көстөн ордук туоралах хоҥ «*meinen Augen eröffnete sich ein mehr als ein Kös breites Feld*», Uw. — Von ас, *öffnen, losdecken*.

астā, астыбын, *Speise zubereiten, kochen*. Астыр цiй «*Küche*», Uw. — Von ас, *Speise*.

астāчы, *der die Speisen zubereitet*, Uw. — Von астā.

аспахтā, аспахтыбын, *schnell öffnen*, Uw. — Von ас, *öffnen*.

Ä.

Ä, *sein*. Eine Wurzel, von der sich bloss das Perfect (ätім, ätіҥ, ätä, ätібіт, ätірit, ätілір) erhalten hat. Der Gebrauch dieses Perfects scheint auf folgende Fälle beschränkt zu sein: 1) Nach einem Nom. praes. drückt es aus, dass die Handlung früher bisweilen Statt gefunden hat: бысар ätім «*ich bin ein Schneidender gewesen, ich habe bisweilen geschnitten*», бысар ätілір «*sie haben bisweilen geschnitten*». — 2) Es hat die Bedeutung eines Consecutivus (*ich wäre, ich wäre gewesen, ich würde sein, wenn*) und dient als solcher zur Bildung des periphrastischen Consecutivus von andern Wurzeln, indem es sich hier an das Nomen fut. anschliesst. Statt dieses Nomens kann aber auch das Futurum stehen, in welchem Falle aber immer die 3te Sing. ätä folgt. Bei Ausrufungen geht dem Consecutivus, wie es scheint, immer das Nomen praes. voran. Туry äиiä оцоруруҥ буолар, ордук ätä «*wenn du irgend Etwas thätest, wäre es besser*», туry äиiä оцорбутуҥ буолар, ордук ätä «*wenn du irgend Etwas gethan hättest, wäre es besser gewesen*», мін бысыах ätім (= бысыаҕым ätä = бысыам ätä), күсүм тіjärä буолар «*ich würde schneiden, wenn meine Kräfte reichten*», мін бысыах ä тім (= бысыаҕым ätä = бысыам ätä), күсүм тіібітä буолар «*ich würde geschnitten haben, wenn meine Kräfte gereicht hätten*»; төсө ärä цоллөх буолар ätім «*wie glücklich würde ich sein*», төсө ärä үөрäр ätім «*wie sehr würde ich mich freuen*», Uw. — Vgl. ايدىم, ايدىڭ, ايدىڭىز, ايدىلر, ايدىك, ايدى *ich war*,

u. s. w.; من بازار ایدیم *ich würde schreiben*, Gig. Gr. S. 94. ا *sein.*

ä, Interjection der Geringschätzung. Ä, буолар, буоллун, «*ei, wenn es geschieht, so mag es geschehen* (*ich mache mir nichts daraus*)», Uw.

äi, *Eintracht, Einigkeit*, Uw. — Vgl. äjä.

äiläx, *in Eintracht lebend*, Uw. — Von äi.

äk, *ja*, Uw.

äkkipät, äkkipätäbin, *ein Pferd* (Acc.) *galoppiren lassen*; *zu Pferde hinter* (käinirtän) *Etwas herjagen*, Uw. — Von äkkipiä.

äkkipiä, äkkipläbin, *springen*. Typa äkkipiä «*aufspringen*», Uw. — Vgl. سیکرامن, Schm. 367, *a*.

äräi und ärläbinä, Interj. *wohlan!* Uw.

ärälärää, *Mannigfaltigkeit, Abwechselung*. Туох да ärälärää суох «*ohne irgend eine Abwechselung* (Gegend)», кутуjах бары ärälärää «*alle Arten von Mäusen*», äriи äräläläx буолаг «*die mannigfaltigste Jagd*», Uw. — Vgl. äriи.

äriи, *mannigfach, allerlei*. Äriи көрдүм «*ich habe Allerlei gesehen*». Wird häufig wiederholt: äriи äriи кiсiläр «*allerhand Menschen*», äriи äriи көрдүм, äriи äriиäpi көрдүм, Uw., äriи äriи оту «*allerlei Gras*», Kat. Uw. — Vgl. ärälärää, iriи.

äriиäx, *begehrlich, anspruchsvoll*, Uw. — Von äriи.

Äriиä, Name eines in den Utschur fallenden Flusses, Uw.

äjä, Interj. der Verwunderung, Uw.

äjäp, *Vorderstück eines Kleides*, Uw. — Vgl. ا Kow. 174, *a*.

äт татаi, Interj. des Schmerzes, = äт тiтäi оҕолор! Uw.

äт, äтäбin, *sprechen, aussagen, berichten*, mit dem Acc. S. Kat. D. M. Uw. Ajбaтыи äт «*seine Sünden bekennen*», Kat. Uw. *Donnern*: äriҥ äräи äpäp «*es donnert eben*», äтäp былыт «*Gewitterwolke*», Uw. — Vgl. آینق, Tschuw. адать *es donnert.*

äт, *Fleisch*, W. R. S. P. 63. Kat. E. D. M. Uw. *Leib, Körper*, R. S. Kat. Uw. Äт сүрäx «*das Herz im thierischen Körper*», Uw. — Vgl. ابت.

äтäҥнä, Adv. *glücklich, wohlbehalten*. Äтäҥнä käлliи «*ich bin wohlbehalten angekommen*, Uw. Scheint der Form und der Bedeutung nach ein Dativ von einem nicht mehr erhaltenen Worte äтäи zu sein.

äтäpбäc, *hohe Stiefeln aus Leder*, D. Uw.

äriҥ, *Donner*, R. S. P. 200. D. Uw. — Von äт, *donnern*.

äriҥnäx, *von Donner begleitet*. Äriҥnäx былыт «*Gewitterwolke*», Uw. — Von äriҥ.

äтiт, äтiтäбin, *aussagen* oder *berichten lassen*; *gähnen*, Uw. — Von äт, *aussagen*.

äтiн, äтiнäбin, *von sich aussagen*; *sich melden*, Uw. — Von äт, *aussagen*.

äтiнcäx, *ein Freund von Fleisch*, Uw. — Von äт, *Fleisch*.

äтiлiи, äтiлläбin, *ausgesagt* oder *berichtet werden*, Uw. Ол туох äтiлliҕä «*davon wird gesprochen werden*», Kat. Uw. — Von äт, *aussagen*.

äттiä, äттiбin, *Fleisch in Stücke zerlegen*, mit dem Acc. Uw. — Von äт, *Fleisch*.

ä.äp, *jung*, P. 201. Kat. D. Uw.; *Jugend*, Uw. — Vgl. ا *fort, robuste* (comme un homme de ب trente à quarante ans), *viril, qui est dans l'âge de puberté, qui a atteint l'âge de majorité*, Kow. 292, *b*.

äҥ *du*, R. S. P. 248. Kat. D. M. N. O. Uw. — Vgl. سن

äиiä, *Abhang eines Berges*. Сыр äиiäriттäи «*vom Abhange eines Erdberges*»; äиiä хоту «*den Abhang hinunter*», Uw. — Vgl. Osm. انش

ӓнӓй, ӓнӓйӓбын, *sich irren, fehlen*, Uw. — Vgl. Kow. 170, *b*.

ӓнӓл, *Gefahr*, Uw. — Von ӓнӓй; vgl. *faute, défaut, erreur, manquement, délit*, Kow. 170, *a*.

ӓнӓллӓх, *mit Gefahr verbunden, gefährlich*, Uw. — Von ӓнӓл.

ӓннӓ, *Aussteuer*, Uw. — Vgl. Kow. 280, *a*.

ӓҕii, *Tante*, D. N. Uw.; *jede Frau von mittlerem Alter* (in der Anrede), Uw. — Vgl. *Mutter, Mütterchen*, Schm. 34, c.

ӓҕii, *die Pocken*. Ӓҕii буолбут «*pockenkrank*», ӓҕii сиӈбититтӓн быҥырхаі ӧрӧӓн «*(vom Frass der Pocken uneben bunt) pockennarbig*», Uw.

Ӓҕirӓн, *der Ort Shigansk an der Lena*, Uw.

ӓнкӓй, ӓнкӓйӓбын, *sich fortpacken*, Uw. Ӓрӓ ҕыл ӓнкӓйдӓ «*das alte Jahr hat sich fortbegeben*», M.

ӓб, ӓбӓбын, *Etwas* (Acc.) *zu Etwas* (Dat.) *fügen*; D. M. Uw. Ӓбӓн ӧт «*sprich ausführlicher*», M. Uw., ыи суруйуи (?) ӓнниттӓ «*ich verstärkte meinen Lauf*», Uw.

ӓбӓ, *Grossmutter*, D. M. N. Uw.; *grosser Fluss, grosser See*, Uw.; *Fluss*, M. N. In den von Middendorff mitgebrachten Liedern wird ein Fluss beständig «*meine Grossmutter*» angeredet. — Vgl. ӓбӓн.

ӓбӓн, *in vorgerückten Jahren*, Uw. — Vgl. ӓбӓ.

ӓбӏ, *Zugabe*. Ӓбӏтӓ суох ӧт «*ohne Uebertreibung reden*», ӓбӏ суруі «*zusätzlich schreiben*», ӓбӏ ӓбӓт «*noch mehr vermehren*», онуоха ӓбӏ «*ausserdem*», оиоп ӓбӏ «*um so mehr*», Uw. — Von ӓб.

ӓбіӓи, *eine herzförmige Pfeilspitze*, Uw.

ӓбіӓиӓх, *mit einer herzförmigen Pfeilspitze versehen; Pique im Kartenspiel*, Uw. — Von ӓбіӓи.

ӓбір, *das Kräuseln des Wassers; feine Sprenkelung*, Uw.

Ӓбірӓи und Ӓбірӓччі, zwei Frauennamen, Uw. — Von ӓбір.

ӓбірдӓ, ӓбірдӓбын, *sich kräuseln* (vom Wasser), Uw. — Von ӓбір.

ӓбірдӓх, *fein gesprenkelt*, Uw. — Von ӓбір.

ӓбіӏи, ӓбіӏӓбын, *hinzugefügt werden; vermehrt (?) werden*, Uw. — Von ӓб.

ӓбіс, ӓнсӓбын, *das Maul halten*. Ӓнсӓи хӓа «*dass du nicht den Mund aufthust*», Uw.

ӓи (Cas. indef. ӓин), *Medicin*, D. Uw. — Vgl.

ӓиӓх, *faul, verfault* (von Pflanzen), D. Uw.; *morsch* (von Knochen), Uw.

ӓиӓхсын (Pl. ӓиӓхситтӓр), *alte Frau*, D. N. Uw. — Von ӓиӓх; vgl. und сиӓхсын, *das Weibchen bei den Vögeln*, Schm. 27, c.

Ӓиӓрік, *Amerika*, Uw.

ӓиӓсӓ, *Hintere*, D. Uw.

ӓиіӓ, *nochmals, wiederum; noch, überdies*, Kat. Uw.; *ebenfalls, gleichfalls*, M. Uw. Interrogativa werden durch den Beisatz von ӓиіӓ (vergl. Sanskr. अपि) Indefinita: кім ӓиіӓ «*irgend Jemand*», туох ӓиіӓ «*irgend Etwas*», хас ӓиіӓ «*einige*», хаҕан ӓиіӓ «*dann und wann, bisweilen*», Uw., хаітах ӓиіӓ наітыыһан «*auf irgend eine Weise*», Kat.

ӓиіі, *Brust, Zitze*, D. Uw. — Vgl. *an der Brust saugen*, *Brust*.

ӓиіс, *fett*, D. Uw. — Vgl.

ӓиіскӓ, *plötzlich, auf einmal*, Uw. — Der Form nach ein Dativ von ӓиіс.

ӓиірӓиіі, ӓиірӓиіjӓбын, *schwach werden*, Uw. — Vgl. ӓиісӓрӓі und *s'inquiéter; se chagriner*, Kow. 219, *b*.

ӓиррӓі, ӓиррӓjӓбын, *entzweigehen*, Uw.

ӓиррӓҕӓі, *zerbrochen; Bruch*, Uw. — Von ӓиҕӓі; vgl. *bréche, fracture*, Kow. 218, *a*

ӓиріӓ, ӓиріӓбын, *heilen*, mit dem Acc., Uw. — Von ӓи.

ӓиріӓччі, *Arzt*, Uw. — Von ӓиріӓ.

ăuwin, *der sich mit Medicin abgiebt*, Uw. Ăuwin кici «*Arzt*», D. Uw. — Vgl.

ăucăprăi, ăucăprăjăčin, *schwach werden*, Uw. — Vgl. ăupăuti.

ăjă, *Einfracht, Einigkeit*, Uw. — Vgl. ăi, Kow. 227, *a*.

ăjăgăç, *freundlich, leutselig, zärtlich*, D. Uw. — Von ăi oder ăjă (?).

ăjălăx, *in Eintracht lebend*, Uw. — Von ăjă.

ăjiănă, *der Deinige*, Kat. M. Uw. — Von ăn.

ăp (Pl. ăpлăp), *Mann*, M. Uw.; *Kraft, Ausdauer*. Mit einem affigirten Possessiv: *Mann, Gemahl*. Min ăpin «*mein Mann*». Ăp кici «*Mannsperson*», ăp соготох «*unverheirathet*», хосун ăp (Pl. ăpăттăp, von ăpăn «*Held*», Uw. — Vgl. ار, ایر, ایرگشی. Schm. 30, *b*.

ăp, ăpăбin, (es fehlen mehrere Tempora und Modi) *Sein*. Drückt mit einem Nom. oder einem Gerund. praes. die Gleichzeitigkeit oder gleiche Dauer eines Zustandes oder einer Thätigkeit mit einem andern Zustande oder einer andern Thätigkeit aus. In Verbindung mit einem Gerund. praes. bezeichnet dasselbe auch die so eben beginnende Thätigkeit. Min оҕо ăpăn (ăpaмin) бiлăбin «*ich, ein Kind seiend, weiss; obgleich ich ein Kind bin, so weiss ich doch*», min оҕо ăpлăxiniй ony гыммытын «*als ich ein Kind war, that ich dies nicht*», оҕо ăpлăxтăpiттăн ony гыппaлaр «*von ihrer Kindheit an thun sie dieses*»; min иэдэ ăpăбin, «*ich bin gerade beim Essen*», иэдэ ăpăn бăлiăтăтă «*gerade beim Oeffnen bemerkte er*», кini кэллiҕiнiй иэдэ ăpăpin «*als er kam, ass ich gerade*», кini кэллiҕiнiй, min иэдэ ăpăp буоларын «*wenn er kam, war ich gerade immer mit Essen beschäftigt*», min кучугуй бiҕăn үөрэхтэ бăpiллiбx кiнiни учугэйăн ăpăp бăpa «*es nahte gerade die Zeit, wo ich Kleiner in die Lehre hatte gegeben werden müssen*», бысан ăpiăn «*ich werde unterdessen schneiden*», бысан ăp «*schneide unterdessen*», бысан ăpлăxтiнiй көрөрүң «*während wie schneiden, solst ihr sehen*», күн ҫоҕо ăpлăҕiнă турабын «*wenn die Sonne eben aufgeht, stehe ich auf*», өлөн ăp ăpлăxniнă үөрүөм «*auch wenn ich eben im Sterben sein werde, werde ich mich freuen*», min хаппа ăp тахсыбыта (von тыс) утуйуҕуна ăp ăpăn кiнiни оҕолобутун «*ich wartete sie, ohne während dessen irgend wohin auszugehen oder zu schlafen*»; көр, көрөр көтөн ăpăp «*siehe, der Vogel fliegt auf*», бысан ăpă ăpлăҕiнă кiнiни туппутун, «*als er gerade anfing zu schneiden, fing ich ihn*», Uw. — Vgl. Uigur. Abel-Rémusat, *Recherches sur les langues tatares*, S. 269, 272, 276. ایرر Kas. S. 187. ایردم u. s. w. S. 188. سوه بوردم *ich liebe jetzt*, S. 220. سوه بوردم *ich liebte damals, als*, S. 221. Orenb. ایردك, ایركان Iw. S. 141, 191, 193. Im Dschagatnischen kommen, wie ich von meinem gelehrten Collegen Dorn erfahren, fast alle Formen von ایرمك neben denen von ایمك und اولیق vor. Vgl. auch Beresin im «*Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія*» 1847. Май, Отд. III. S. 40; oder Zeitschrift der deutschen morgenländ. Gesch. II. S. 240. دیب ایدینك = دیب ایردینك *du sagtest damals, als*.

ăpă, *gerade, eben, nur*. Оччону ăpă бiĥpăă, төсө киниэхэ бăpa «*er hat gerade soviel gegeben, wieviel er besass*», субу ăpă кэллэ «*er ist so eben gekommen*», быстым ăpă «*ich habe eben abgeschnitten*», бысан ăpă ăpлăҕiнă кiнiни туппутун «*als er eben anfieng zu schneiden, fieng ich ihn*», күн орто ăсарын ăpă гытта кэлбiтэ «*er kam, als eben Mittag vorüber war*», бiĥс ăpă «*nur fünf*», бiрăă ăpă, «*nur einmal*», ураҕăр

äpä «*nur in der Höhe*», соҕотох Ыһыҥ äpä «*einsig nur Wiljuisk*», суоһа äpä көстүбүт тыҥа «*ein Rennthier, von dem nur die Spur sichtbar geworden ist*», көрүөҕэ äpä «*er wird nur eben sehen*», баҕардаар äpä «*wenn er nur will*». Interrogativa werden durch Hinzufügung von äpä Indefinita: туох äpä «*irgend Etwas*», хас äpä «*einige*», хаппыт äpä «*irgend ein*», хайдаара äpä «*einer von ihnen*», aber төсө äpä үөрэр эрии (э. ä) «*wie sehr* (sic!) *würde ich mich freuen*». Nach einem Gattungsbegriff urgirt äpä nur die Gattung, schliesst demnach kein Individuum dieser Gattung aus: кісі äpä «*was eben Mensch heisst, Jedermann*», мас äpä «*was es für ein Baum auch sei, jeder Baum*», күөлгэ äpä «*auf jedem See*», Uw., кісі äpä хастыта «*Jedermann*», Kat., мас äpä барыта «*jeder Baum*» = барыта мас äpä эппэх «*Alles, was nur den Namen Baum führt*». Steht nach einer Bejahung und wird nach der unmittelbar darauf folgenden Verneinung wiederholt, um die Ungewissheit einer Aussage zu bezeichnen: тацара биһэр, төрүөбүт дойдубун аһый көрүөм äpä көрүмүөм äpä «*Gott weiss, ich werde mein Geburtsland wiedersehen, ich werde nicht wiedersehen; Gott weiss, ob ich mein Geburtsland wiedersehen werde oder nicht*», іккі үс сүс кісі бäр äpä суох äpä сүрäҕä суох «*zwei bis dreihundert Menschen mögen nicht getauft sein*», сүҕүохтара äpä сүҕүмүохтара (oder суох) äpä «*sie werden vielleicht waschen, vielleicht aber auch nicht*». In den folgenden Beispielen hebt äpä das vorhergehende Wort schlechtweg hervor: баллаі äpä «*ziemlich, in ziemlichem Maasse*», ыҥыаі äpä «*zum allerersten Mal*», буолуоҕа äpä буолуоҕа «*es wird und muss geschehen*», буолла äpä буолла «*es ist geschehen und musste auch geschehen*», көрүҥ äpä «*sehet mal*». Uw. — Gerund. fut. von äp.

äpäi, *Mühe, Anstrengung, Beschwerde, Leiden*, P. 62. Kat. D. Uw. — Vgl. Schm. 30, *b*.

äpäiдä, äpäiдібін, *Jemand* (Acc.) *Mühe* oder *Leiden verursachen*, Kat. Uw. — Von äpäi.

äpäiдäx, *mit Mühe verbunden, beschwerlich; mit Leiden überhäuft*. Усун äpäiдäx «*der langwierige Leiden, Anstrengungen erduldet hat*», Uw. — Von äpäi.

äpäiдäн, äpäiданнаҕын, *Mühen* oder *Beschwerden erleiden; mit Leiden überhäuft werden*. Көрдүөн äpäiданнынна «*ohne sich die Mühe zu geben zu suchen*», äн äpäiдаммыт äpäҕің «*die Mühe, die du gehabt hast*», äpäҕинän äpäiдäн «*mit Leiden überhäuft werden*», Uw. — Von äpäiдä.

äpäiданнывы, *der sich abmüht*, Uw. — Von äpäiдäн.

äpäx, *heftiger Zorn, Aufgebrachtsein*, Uw. Von äpä.

äpäҕäp, Adv. *beständig, ununterbrochen*, Uw. — Scheint ein Dativ von äpäx in Verbindung mit einem affigirten Possessiv der 3-ten Person Sing. zu sein. Vielleicht ist äpäx auf äp, äpäбін zurückzuführen.

äpäт, äpäтäбін, *heftig beleidigen, kränken*, D. Uw. — Von äpä.

Äpäдäл, Name eines Jakutischen Helden, M. (äpäн) Pl. äpäттäр, *Mann*, in Verbindung mit хосун. Uw. — Vgl. äp.

äpäн, äpäнäбін, *hoffen*, Kat. E. D. M. Uw. Äpäнäбін, кіні кäлiҕä «*ich hoffe, er wird kommen*», Uw. Äpäнäр «*Hoffnung*», Kat. Uw. *Auf Jemand* (Dat.) *hoffen, vertrauen*, Kat. Uw. — Vgl. Kow. 251, *a*.

äpäннäр, äpäннäpäбін, *Jemand eine Hoffnung machen*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Von äpäн, *hoffen*.

äpіä, äpібін, *heftig erzürnen, überaus böse werden*, Uw.

äpіäн (Pl. äpіäннäр), *bunt*; *Buntheit*, M. Uw. — Vgl. Kow. 252, *a*.

ӓрii, ӓрijӓбiн, *umdrehen*. Ыойуы буаҕу ӓрii «*Jemand den Hals umdrehen*,» Uw. — Vgl. ӓрrii, ӓрrиr.

ӓрiлҕr, ӓрiлиrӓбiн, *die Augen rollen*, Uw. — Vgl. ӓрii, ӓрiлiн.

ӓрiлiн, ӓрiллӓбiн, *umgedreht werden*, Uw. — Von ӓрii.

ӓрiличчi, Adv. *mit rollenden Augen*, Uw. — Von ӓрiлиr.

ӓркiн (Pl. ӓркiлиттӓр), *Wand*, Uw.

ӓрҕӓ, *alt*, Kat. D. M. Uw.; *abgenutzt*, Uw. Ӓрҕӓ ыыл «*das alte Jahr*», ӓрҕӓ киi «*ein Mensch aus alten Zeiten*». *Alter*; *Abgenutztheit*. Ыlи ӓрҕӓгӓ «*die zweite Hälfte des Monats, vom Vollmond bis zum Neumond*», Uw. — Vgl. саҥа.

ӓрrii, ӓрrijӓбiн, *sich umdrehen*; *heimkehren*, D. M. Uw.; *sich zu Etwas* oder *Jemand* (Dat.) *wenden*; *sich in Etwas* (Dat. Instr.) *umwandeln*; *umgehen*, *bereisen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. ӓрii und ӆ *tourner autour d'un objet, se mouvoir ӆ en rond*, Kow. 271, *a*.

ӓрrиr, ӓрrиrӓбiн, *umdrehen*, *umwenden*, mit dem Acc. D. Uw. Ӓрrиrӓ күндүлӓ «*rund herum bewirthen*», Uw. — Von ӓрrii.

ӓрrиrтӓр, ӓрrиrтӓрӓбiн, *umdrehen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von ӓрrиr.

ӓрrиn, ӓрrиnӓбiн, *handeln*, *feilschen*, D. Uw. — Von ӓрrii, etwa auf diese Weise: *sich umdrehen und thun, als wenn man vom Handel abstände*.

ӓрrиччii, ӓрrиччijӓбiн, *sich in der Runde drehen*, Uw. — Von ӓрrii; vgl. ӆ Kow. 271, *a*.

ӓрrиччиr, ӓрrиччиrӓбiн, *in der Runde drehen*, Uw. — Von ӓрrиччii.

ӓрrijӏ, Nom. act. von ӓрrii, Uw.

ӓрrилiн, ӓрrиллӓбiн, *gerichtet* oder *gewandt werden*. Ӓрrиллӓн тур «*gerichtet, gewandt sein*», Uw. — Von ӓрrii.

ӓрҕӓ, ӓрҕӓбiн, *rudern*, D. Uw.

ӓрҕӓ (ӓрҕӓн), *Frühe*, Uw.; *früh*, *in der Frühe*, D. M. Uw. Сэс ӓрҕӓ «*früh im Frühjahr*», D. Uw, сарсын ӓрҕӓ «*Morgenfrühe; früh am Morgen*», сарсын ӓрҕӓҥҥӓ диӓрi «*bis zur Morgenfrühe*,» ӓрҕӓҥҥi сарсын ӓрҕӓттӓн «*vom frühen Morgen an*», Uw. — Vgl. ابزنه ، ӆ ӆ Kow. 959, *a*. Mandsch. *erde*.

ӓрҕӓх, *von Ausdauer*, *unermüdlich*, Uw. — Von ӓр, *Ausdauer*.

ӓрҕӓҕӏс, *Birkhuhn*, Uw.

ӓрҕӓҥҥi, *früh*. Ӓрҕӓҥҥi сарсын ӓрҕӓттӓн «*vom frühen Morgen an*». *Frühe*. Іккис күнүн сарсын ӓрҕӓҥҥiгiттӓр «*bis zum Morgen des zweiten Tages*», сарсын ӓрҕӓҥҥiттӓн аҕӏрга диӓрi «*vom Morgen bis zum Mittag*», Uw. — Von ӓрҕӓн; s. ӓрҕӓ.

ӓрҕӏ, *das Rudern*; *das Ruder*, Uw. — Von ӓрҕа.

ӓрбӓх, *Daumen*, D. Uw.

ӓрбӓсiн, *eine Art dickes Gras*, Uw.

ӓрбӏ, *Sage*, D. Uw. — Von ӓрбiй.

ӓрбiй, ӓрбӏбiн, *sagen*, Uw.

ӓлӓi, ӓлӓjӓбiн, *sich durchreiben* (vom Fell u. s. w.), Uw.

Ӓлӓi, Name eines Jakutischen Helden, S. 110. 133. Сиб. Арх. III. S. 206. O.

ӓлӓк, *Spott*, Uw. Ӓлӓк тут «*Jemand* (Acc.) *zum Besten halten*», Kat. Uw. — Vgl. ӆ Kow. 205. *b*. ӆ ebend. 301, *b*.

ӓлӓктӓ, ӓлӓктӏбiн, *verspotten*, *zum Besten halten*, mit dem Acc. D. Uw. — Von ӓлӓк.

ӓлӓрӓлӓ, ӓлӓрӓлӏбiн, *necken*, *aufziehen*, mit dem Acc. Uw. — Von ӓлӓк.

ӓлӓҕӓччii, ӓлӓҕӓччijӓбiн, *schnell vorbeistreichen*, Uw. — Vgl. ӓлii, ӓлiк, ӓлӓҕӓлҕii.

ӓлӓҕӓлҕii, ӓлӓҕӓлҕijӓбiн, *schnell vorbeistreichen*, Uw. — Vgl. ӓлӓҕӓччii.

ӓлӓr, ӓлӓrӓбiн, *durchreiben*, mit dem Acc. Uw. — Von ӓлӓi.

ӓлӓҕӓс, *scheckig* (von Pferden), N. Uw. — Vgl. ааю.

ăläc, *vollkommen geöffnet.* Ҷиăli ăläc acta «*er hat die Thür ganz geöffnet*», ҷиăl ăläc асьыллын турар «*die Thür steht sperrweit auf*». *Schnelles Vorbeistreichen.* Ăläc гынна «*er ist schnell vorbeigestrichen*», Uw. — Vgl. ălii, ăliк, ălägăччii.

ăliă, *Weihe, falco milvus*, Uw. — Vgl. ﻃﻴﺮ *vautour*, Kow. 206, *b.*

ăliăp (Pl. ăliăpлăp), *gesund; Gesundheit*, Uw. — Vgl. ölyöp.

ălii, ălijăбin, *dünn abspalten* oder *abschneiden*, Uw.

ălii, ălijăбin, *herbeistürzen; vorbeistreichen.* Ат уралуăр ălijăн түс «*sich auf's Pferd werfen*», Uw. — Vgl. ălägăччii, ăläc, ăliк.

ăliк, *rasch, flink*, M. Uw. Ăliк гынна «*er ist vorbeigeschossen*». *Damhirsch*, Uw. — Von ălii.

ăliктiк, Adv. *rasch, schnell*, Uw. — Von ăliк.

ălбă, ălбiбin, *sich vermehren, an Zahl zunehmen*, M. Uw.

ălбăx, *viel, zahlreich*, Kat. D. M. Uw. Ălбăx суох oder суохтар «*viele fehlen*», ălбăx ҷиă oder ҷиăлăр, M. Uw. *Grosse Anzahl, Ueberfluss*, Uw. — Von ălбă; vgl. Tschuw. пльбекъ *Ueberfluss*, ﺍﺑﻮﻧﺪﺍﻧﺲ *abondance; abondant*, Kow. 208, *a.*

ălбăxтiк, Adv. *viel, zahlreich*; Uw.; *oft*, M. Uw. — Von ălбăx.

ălбăт, ălбăтăбin, *vermehren*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Von ălбă.

ălбăттăччi, *der da vermehrt*, Kat. Uw. — Von ălбăт.

ăllăpă nur in Verbindung mit күн und сыл. Ăllăpă күн «*vorgestern*», ăllăpă сыл «*vorvoriges Jahr*», оппо ăllăpă күн «*vorvorgestern*», оппо ăllăpă сыл «*vor drei Jahren*», Uw. — Vgl. аппара, аллара, бăтăрă, Osm. ﺍﻳﺮﻯ *vor.*

ăc, ăcăбin, *ohne Ziel in die Luft schiessen*, N. Uw.

ăc, ăcăбin, *aufheben, abschaffen, fortnehmen, wegschaffen*, mit dem Acc. Uw.

ăcă, *Grosswater*, D. N. Uw. Төрүт ăcă «*Urahn*», Uw. *Bär*, E. D. M. N. Uw. Хара ăcă «*der schwarze Bär*», үрүҷ ăcă «*Eisbär*», Uw. — Vgl. ﺟﺪ . Die Samojeden nennen den Bären «*Altvater*» (Castrén, im Bulletin historico-phil. T. IV. S. 39. Anm. 17.), der gemeine Mann in Schweden, aus Furcht, den wahren Namen zu gebrauchen: «*Altchen, hin gamle*» oder «*Grossvater*», (Ernst Moritz Arndt in den Monatblättern zur Ergänzung der Allgemeinen Zeitung, 1847. September, S. 425, *a.* November, S. 525, *b.*); vgl. auch тыл оҕонюоро unter оҕонюөр und тыл.

ăcіккi, *ihr beide.* Ăcіккi барыаххыт «*ihr beide werdet gehen*», Uw. — Zusammengesetzt aus ăc (s. ăciri) und іккi.

ăciri, *ihr*, P. 252. N. Uw. — Iri ist eine blosse Verstärkung; das einfache ăc (vgl. سز) hat sich in ăcіккi, *ihr beide*, erhalten; vgl. iciri.

ăcil, *im künftigen Jahr*, Uw. — Zusammengesetzt aus einem Demonstrativum und сыл, *Jahr.*

ăcilin, ăcilläбin, *aufgehoben, abgeschafft, fortgenommen* oder *weggeschafft werden*, Uw. — Von ăc.

ăcтăpi, *Flintenstein*, E. M. Uw.

O.

o, Pronominalstamm; s. Gr.

oi, ojoбун, *aufgehen.* Күн оідо «*die Sonne ist aufgegangen*», күн ojou ăpдăҕiнă «*bei Sonnenaufgang*», Uw.

oi, ojoбун, *einen Satz* oder *Sprung machen*, Uw. — Vgl. ﺟﻔﺮ *rebondir, sauter de côté (une flèche qui après avoir donné contre q. ch. va d'un autre côté)*, Kow. 329, *b.*

oi, *kleines Waldchen auf einem freien Felde*, Uw. — Vgl. اوى *Wiese*, غ *Wald*.

oiiŋ, *Spiel*. Kat. Uw. — Von oiiyo; vgl. اوپناو، اوپنو

oiiyo, oiiŋбуи, *spielen*, M. Uw. Ыспах oiiyoн ӓрäллäр «*sie sind eben daran, das Sommerfest zu feiern*», күjае oiiyoтa «*die Sonnenhitze ist in's Spiel gerathen, hat zugenommen*», M. Uw., oiiŋр сäб «*musikalisches Instrument*», Uw. — Vgl. اوپنامن، اوپون، اوپنيس *Spiel*.

oiiyoччу, *der da spielt, Spieler*, Uw. — Von oiiyo; vgl. اوپناوچى

oiiŋлäх, *spiellustig, der da gern spielt*, Uw. — Von oiiŋ.

oiбoи, *Wuhne, ein in's Eis gehauenes Loch*, D. Uw.

oiсyo, oiсyбуи, *an Etwas* (Acc.) *Gefallen haben*, Uw.

ox, *Pfeil mit eiserner Spitze*, M. Uw. — Vgl. اوق *Pfeil*.

охто, s. oҕут.

охтŋ, *das Umfallen*, Uw. — Von oҕут.

охсо, s. oҕус.

охсŋ, *das Klopfen, das Schlagen*. Сӯрӯк охсӯта «*der Schlag der Strömung*», Uw. — Von oҕус, *schlagen*.

охсуоля, охсуолӯбуи, Intensivum von oҕус, *schlagen*, Uw.

охсуи, охсуиабыи, *sich schlagen*. Хастӑи охсуи, «*von sich abstreifen, von sich abschlagen*», кӧцŋ охсуи «*von sich rein abstreifen, von sich rein abschlagen*», Uw. — Von oҕус, *schlagen*.

охсулун, охсуллабыи, *geklopft* oder *geschlagen werden; gemäht werden*, Uw. — Von oҕус, *schlagen, mähen*.

oҕo, *Kind*, Kat. E. D. M. Uw. Bildet in Verbindung mit andern Substantivis Deminutiva: ыт oҕoто «*junger Hund*», ытын oҕoто «*mein Hündchen* (so nennen die Eltern häufig ihr Kind)», мас oҕoто «*junger Baum*», дiä oҕoто, «*Häuschen*», oҕo чорбон «*ein kleiner Becher*», Uw., уол oҕo «*Knabe*», M. Uw., кӹс oҕo «*Mädchen*», N. Uw. Der Plural oҕолор ist zur Interjection geworden, M. Uw.

oҕoтуi, oҕoтуjабыи, *kindisch werden, sich wie ein Kind betragen*, Uw. — Von oҕo.

oҕoтуи, *kindisch*, Uw. — Von oҕoтуi.

oҕoнuop, *alter Mann, Greis* (ein Ehrentitel), Сев. Арх. III. S. 289. N. Uw. Тыа oҕoнuoро «*(der Alte des Waldes) Bär*», Uw. — Vgl. ӓсä.

oҕoнсox, *Kinderfreund*, Uw. — Von oҕo.

oҕoлä, oҕoлӯбуи, *mit einem Kinde versehen; Jemand* (Acc.) *wie ein Kind warten*, Uw. — Von oҕo.

oҕoлoи, oҕoлoнобуи, *gebären*, Uw. Oҕoлoнор, *das Gebären*, P. 193. — Von oҕoлä.

oҕут, охтобуи, *umfallen*, D. Uw.

oҕуттар, oҕуттарабыи, *zum Umfallen bringen, umwerfen*, Uw. — Von oҕут.

oҕуиуох, *Schmiere, Salbe*, Uw. —Vgl. аҕыныах.

oҕуруо, *feine Glasperlen*, Uw. — Vgl. аҕырыа.

oҕус, охсобуи, *klopfen, schlagen*, mit dem Acc. D. M. Uw. Intrans.: ӯ таба ыҥырыи ӯрдӯиӑи охсор «*das Wasser schlägt über den Sattel des Rennthiers*». *Schmieden; mähen*, mit dem Acc. Охсор от «*Mähgras*», Uw.

oҕус, *Ochs*, R. P. 148. Kat. D. M. Uw. — Vgl. اوگر

oҕустар, oҕустарабыи, *klopfen, schlagen* oder *mähen lassen*, Uw. — Von oҕус.

oдoлуi, oдoлуjабыи, *sich scheren, sich packen*, Uw.

oдoлут, oдoлутабыи, *Jemand forttreiben, davonjagen*, Uw. — Von oдoлуi.

oц, oцобуи, *ausreissen, ausschneiden*, Uw.

оҥоі, оҥоjобуи, *eine Oeffnung, ein Loch bekommen*. Таҥасыҥ оҥоібут «*dein Kleid hat ein Loch bekommen*». Uw. — Vgl. аҥаі, Kow. 352, b.

оҥочо, *Kahn*, D. M. Uw. — Vgl. *Schiff, Fahrzeug*, Schm. 45, o.

оҥочуу, *kleine Stechfliege*, Uw.

оҥор, оҥоробуи, *thun, machen, zubereiten, verfertigen, zurechtmachen, verursachen*, mit dem Acc. *Etwas* (Acc.) *aus Etwas* (Abl.) *bereiten*, Kat. E. D. M. Uw

оҥороччу, *der da thut, macht, zubereitet, verfertigt, verursacht*, Kat. Uw. — Von оҥор.

оҥороччуи = оҥороччу, Kat. 7, 11, Uw. — Von оҥор.

оҥорҕ, *Werk, Arbeit, Geschick*. Улахан оҥорҕулаҕ аjы «*eine grossartige Schöpfung*», балаҕан оҥорҕута «*die Arbeit der Jurte, die Art und Weise, wie die Jurte gemacht ist*», кэскил оҥорҕута «*das Werk des Schicksals*», үтүө оҥорҕ «*glückliches Geschick*», Uw. — Von оҥор.

оҥоруллуи, оҥоруллабыи, *verfertigt werden*. Көмүстэи оҥоруллубут «*aus Silber verfertigt*», Uw. — Von оҥор; vgl. оҥосуллуи.

оҥорус, оҥорсобуи, *thun, machen, zubereiten, verfertigen* oder *verursachen helfen; gemeinschaftlich thun* u. s. w. Uw. — Von оҥор.

оҥортор, оҥорторобуи. Caus. von оҥор, Uw.

оҥосуи, оҥостобуи, *sich bereiten, sich zurechtmachen*. Аҕары oder аттахтыи оҥостобуи «*ich bereite mich zu öffnen*». *Für sich Etwas* (Acc.) *zubereiten*, Uw. — Von оҥор.

оҥосуллуи, оҥосуллабыи. Passiv von оҥор, Kat. Uw. Көмүстэи оҥосуллубут «*aus Silber verfertigt*». *Zu Etwas* (Instr.) *gemacht oder ernannt werden; zu Etwas* (Dat.) *bestimmt werden*. Мин оҥосуллубутум бу сирэҕэ «*ich wurde zu diesem Sendung bestimmt*», Uw. — Von оҥор; vgl. оҥоруллуи.

оҥостуҕ, *das Siehbereiten, Sichrüsten*, Uw. — Von оҥосуи.

оҥкучах, *Grube, Keller*, Uw.

оҥтор, оҥторобуи, *fest schlafen*. Оҥторон сыталлар «*sie liegen in tiefem Schlafe*», Uw.

от, *Gras*, P. 127. Kat. E. M. Uw. Окко кір «*auf die Heuernte gehen*», от төбөтө «*(Gras-Spitze) Blume*», сыргалаҕ от «*ein Futter Heu*», Uw., от ыjа «*(Gras-Monat, ыі) Juli*», N. Uw. «*Juni*», S. 122. — Vgl. أوت *Gras*, Tschuw. уда-бихъ *Juli*. Bei den Burjäten heisst der Juni gleichfalls *Gras-Monat*, Банзаровъ, «Черная вера или Шаманство у Монголовъ», S. 60.

отон, *Beere*, E. D. N. Uw.

отонноо, отоннубуи, *Beeren sammeln*, Uw. — Von отон.

отҕ, *Lagerplatz*, D. Uw.

отут, *dreissig*, R. D. M. N. Uw. — Vgl. ويز

отуттаи, Adv. *dreissigmal*, Uw. — Von отут.

отуттҕ, *je dreissig*, Uw. — Von отут.

отуттута, Adv. *immer zu dreissig Malen*, Uw. — Von отуттҕ.

отуи, оттобуи, *anzünden; Feuer anmachen*, E. D. M. Uw. Уоту отуи, Uw.

отучча, *gegen dreissig*, Uw. — Von отут.

отуччата, Adv. *gegen dreissigmal*, Uw. — Von отучча.

отуччалаы, *je dreissig etwa*, Uw. — Von отучча.

отуччалатта, Adv. *immer zu etwa dreissig Malen*, Uw. — Von отуччалаы.

отто, s. отуи.

оттоо, оттубуи, *Heu machen*. Оту оттоо, Uw. — Von от.

оттуи, *das Heumachen*. Оттуттаи сір «*grasreicher Platz*», Uw. — Von оттоо.

отчуаун, отчуабын, *angezündet werden; brennen* (intrans.), Uw. — Von отун.

оду.ай, одуабуй, *genau besehen, betrachten.* Оду.ай кöр «*besiehe genau*» Uw., ону оду.атахпытына, «*wenn wir dieses genau betrachten*», Kat.

он, Pronominalstamm; s. Gr.

оно, allein nicht im Gebrauch. Сана оно «*Gedanken und Sorgen*», Uw.

онодос, *Pfeil ohne Eisen*, D. M. N. Uw. *Pfeil*, P.

онон, *hierdurch*, Онон ааї «*um so mehr*», Uw. — Instr. vom Pronominalstamm o; vgl. Gr.

онуон, *alle zehn*, Uw. — Von уон.

онус, *der zehnte*, Kat. Uw. — Von уон.

онусун, *zum zehnten Mal*, Uw. — Von онус.

онтон, *von dort*, E. Uw.; *hierauf, alsdann*, M. D. Uw.; *daher*, Kat. Uw.; *dagegen.* Онтон ăн кініні кундуюн бірлі чаркыпан «*wirst du ihn dagegen bei einem Glase bewirthen*», Uw. — Abl. von он; s. Gr. und vgl. آندان

онно, *dort*, R. S. P. 262. Kat. D. M. Uw.; *dorthin*, Онно манна «*hier und dort*», онно ілläрі кун «*vorvorgestern*», онно ілläрі сыл «*vor drei Jahren*», Uw. — Von он; vgl. آنڌا und Gr.

онно, оннулар, онулара, S. орун.

онноду, *dortig*, Uw. — Von онно.

оннук, *derartig, solch*, Kat. Uw.; *so.* Оннук кініґас хаґтах — «*so süss wie —*», Uw. — Von он; vgl. Gr.

оноох, *Rücken eines Messers* u. s. w. Uw.

оччо (оччон), *so viel.* Үс оччо туґуґутэ суох «*dreimal so unerträglich*», іккі оччо ордук «*zweimal soviel, zweimal mehr*», уон оччо Adj. Adv. «*zehnmal mehr*», Uw. Оччого «*zu der Zeit, damals*», Kat. M. Uw.; «*früher, vor Zeiten*», M. Ким ох оччого «*wer auf*», Kat., оччого — тоҕоо «*dann — wann*», тоҕоо — оччого «*wann — dann*», оччого одо оччоҕо ілäрі «*bis zu der Zeit*», оччотон аныыха ілäрі «*von der Zeit an bis jetzt*», Uw. — Vom Pronominalstamm oi

оччотоҕу, *damalig*, Uw. — Von оччо.

оҕолун (Pl. оҕолуннар), *Beischläferin*, D. Uw.

оҕор, «*Unterstützlichkeit*», Uw.

оҕоттöх, *unersättlich*, Uw. — Von оҕор.

оҕор, оҕорабун, *saugen*, Uw.

Оноҕоі бäі, Name eines Jakutischen Helden, Сан. Арх. III. S. 205.

оңук, *Klemen.* Оңуга төллöр (von төлүн) «*das Wasser läuft ihm im Munde zusammen, es wird ihm übel*», Uw. — Vgl. оңура.

оңук, «*zu einem Volke oder Stamme gehörig*». Кыја оңуккунуї? «*von welchem Stamme (Geschlecht) bist du?*» Сахă оңук «*ein Jakute*», Uw., Кытаі оңук «*ein Chinese*», N. Uw., Ііт оңук «*ein Jude*», Kat. Uw. — Vgl. *famille, génération, dynastie*, Kow. 371, *b*.

оңуруор, оңуруорабын, *auslöschen*, mit dem Acc. Бу аіäпы оңуруордуи «*ich habe diesen Lärm gestillt*», Uw. — Vgl. оңулун, *s'éteindre* *éteindre*, Kow. 347, *a*.

оңура, *das Innere der Backe*, Uw. — Vgl. оңук, *Klemen.*

оңуа, *eine Art Lachs*, S. N. Uw. — Vgl. Russ.

оңуль, *Salmo autumnalis.*

оңулун, оңуллабын, *verlöschen, auslöschen* (neutr.), Uw. — Vgl. оңуруор.

оңңуона oder оңңуона от, *eine Art Sahachtelhalm, dat das Vieh sehr gern frisst*, Uw.

оjох, *Frau, Weib*, P. 10. Kat. D. M. N. Uw. Оjох бäр «*zur Ehe geben*», Uw.

оjоҕос, *Seite*, Uw.; *Rippe*, D. Оjоҕос уҥоҕа «*Seitenknochen*) *Rippe*», Uw.

оjоҕуласкы, *Weiberfreund*, D. Uw. — Von оjох.

ojӯ, *Aufgang*. Кун ojӯтa «*Sonnenaufgang*», Uw. — Von oi, *aufgehen*.

ojӯ, *Satz, Sprung*, Uw. — Von oi, *einen Satz machen*.

ojӯ, *Verzierung*. Ojӯлaх; *verziert*, Uw.

ojун (Pl. ojунтар), *Schamane*, Kat. D. M. Uw.

ojуннa, ojуннуӯун, *zaubern, schamanen*, D. Uw. — Von ojун.

ojур, *dichter Wald, Gehölz, Dickicht*, E. M. N. Uw.

ojӯлa, ojӯлӯӯун, *mit Verzierungen versehen*, Uw. — Von ojӯ, *Verzierung*.

ojулгу, *Art und Weise zu sein*. Мин ӧрдӧ турдахыына уоллаах кусаҕан кыцыӈах буоламын: ити ojулгум маннык «*wenn ich früh aufstehe, pflege ich böse und schlecht gelaunt zu sein: dies ist meine Art und Weise*», Uw. — Vgl. ajылгы.

ojулгулaa, ojулгулӯӯун, *Etwas* (Acc.) *zum Muster nehmen*, Kat. Uw. — Von ojулгу.

opoi, *muthwillig, unartig*, Uw.

opoi, *Spitze* (?). Төбө opojo «*Scheitel*», Uw. — Vgl. ﻗﻤﺔ *sommet, sommet de la tête*, Kow 446, *a*.

opoidoн, opoidoнoбун, *muthwillig, unartig sein*, Uw. — Von opoi, *muthwillig, unartig*.

opox, *Pfad, Fusssteg*, D. Uw.

opoxocho, *Weihnachten*, Uw. — Aus dem Russ. рождество.

opoҕoччуi, opoҕoччуjaбын, *beständig hinter andern hergehen*, Uw. — Vgl. opoҕoc.

opoҕoc, opoҕocoбун, *hinter andern hergehen*, Uw. — Vgl. opoҕoччуi, opoҕocун.

opoн, *Wandschlafbank in der Jurte*, M. Uw., *Sitzbank*, E., *Bank, Bett, Fussbank*, D., *Bettstelle*, N. — Vgl. ﻓﺮﺵ *lit, couche*, Kow. 445, *a*. 449, *b*. Kalm. *orron*; Pallas, Samml. hist. Nachricht über die Mongol. Völk. I. S. 114.

opyo, opyӯун, *von unten aufnähren*. Opyoн ылa «*von unten das Dicke nehmen*», Uw.

opyн (oннyм, oннo, oннулapa), *Stelle*. Opyну оҥостор «*er bereitet sich eine Stelle*,» Uw. — Vgl. ﺍﻭﺭﻭﻥ *Ort, Reich, Region*.

opyлуoo, *Art Taucherente*, Uw., *Schallente*, M.

opгyi, opгyjaбын, *kochen* (neutr.), Ӯ opгyjap «*das Wasser kocht*», Uw. — Vgl. ﻓﺎﺭ Schm. 58, *a*.

opгyi, Adv. *langsam*. Opгyi бap «*gehe langsam*», D. Uw. — Vgl. ﻓﺎﺭ Kow. 155, *a*.

opгyiлyк, Adv. *langsam*. Opгyiлyк бap «*gehe langsam*», Uw. — Von opгyi.

opгyт, opгyтaбын, *zum Kochen bringen*. Ӯну opгyт «*koche das Wasser*», Uw. — Von opгyi.

opҕocyн, opҕocтобун, *sich ausstreuen; beständig an einem und demselben Orte hin- und hergehen*, Uw. — Vgl. opoҕoc.

opҕocтӯ, *Ausstreuung, Auseinanderlaufen*, Uw. Von opҕocyн.

орто (ортон), *der mittlere*. Орто тарбах «*der mittlere Finger*», Uw. *Mittelmässig*, E. M. Uw. Орто ат «*ein mittelmässiges Pferd*». орто бaй «*mittelmässig reich*», Uw. *Mitte*, E. D. M. Uw. Кун орто «*Mittag*», N. Uw., «*um Mittag*», Uw., кун ортоттон «*von Mittag an*», Uw., кун ортото «*Mittag; Süden*», M. Uw., тӯн орто «*Mitternacht; um Mitternacht*», Uw., тӯн ортото «*Mitternacht*», M. Uw., тӯн ортоҥо диэри oder тӯн ортотугар диэри «*bis Mitternacht*», мунун (von мурун) ортотугар «*auf der Mitte seiner Nase*», аспыт ӯjэ ортотугар «*in der Mitte des verflossenen Jahrhunderts*», кiнiн ӯбӯлӯрiн ортотугар «*gerade zu der Zeit, als ich ihn (sie) erfreute*», тымны ортотугар «*inmitten der Kälte*», Uw. хаба ортотунан «*gerade durch seine (ihre) Mitte, mitten durch ihn (sie)*», M. Uw. Vgl. ﻭﺭﻃﺎ *Mitte* und ﻧﻮﻥ ﺍﻭﺭﻃﺎﺱ *Mitternacht*.

ортоку, *der mittlere*, D. Uw. — Von орто.

ортоҥ, *ungefähr die Mitte haltend*, Uw. — Von орто.

ортоҥҥу, *in der Mitte befindlich*. Күн ортоҥҥуттан «*von Mittag an*», Uw. — Von ортоҥ s. орто.

орд, ордобун, *übrig bleiben, nachbleiben*, Uw. — Vgl. أرذل

ордор, ордоробут, *übrig lassen, bei Seite liegen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von орд.

ордуу, *Rest*, Uw. — Von орд.

ордуу, *Lagerplatz, Aufenthaltsort, Zufluchtsort*, Uw. — Vgl. اوردو, اوردە, بورث Kow. 466, a.

ордуо = ордуга (und wohl auch daraus entstanden) bei den addirenden Zahlwörtern; vgl. unter ордук.

ордук, *Rest*, D. Uw. Ордугун куду «*gieb mir den Rest davon*», Uw. Nimmt das affigirte Possessiv der 3ten Sing. an und stellt sich zwischen die grössere und kleinere Zahl, um zusammengesetzte Zahlen zu bilden: уон ордуга (ордуо) бір «(*zehn, sein Rest Eins*) *elf*», M. Uw., сүрбä ордуга (ордуо) бір 21, сүс ордуга (ордуо) бір 101, Uw., ус сүс уон ордуга (ордуо) алыс 308, Kat. Uw. «*Ueberflüssig; mehr; grösser; besser*. Иккі ордук балаҕан «*zwei Junten mehr*», сүстäн ордук көс «*mehr als 100 Kös*», бір көстöҥ ордугу таҳоыбат «*er legt nicht mehr als ein Kös zurück*»; иккі кäріцінäн ордук «*ungefähr zweimal grösser*»; кäпсäтäрäҕäр оцорор ордук «*Handeln ist besser denn Reden*», тöццäх буолумуохха ордук мäҥі ыаҥыах кäрäтä «*es ist besser nicht am Leben zu sein, als bestandig zu kränkeln*», иккіс сурук ордук буолуоҕа «*die zweite Schrift wird besser sein*», ордугун куду «*gieb mir das Beste davon*». — Adv. *mehr; besser*. Ан мäҥнккін, кіні äjiгiннäҕäр ордук мäнä «*du bist dümm, er ist dümmer als du*», аҕjах ыыннбатаҕар ордук куоҥах «*die Sonnenhitze ist schädlicher als die Kälte*» ҳаjаҕыт ордук кäпсэтäр? «*wer von uns redet besser?*» *Ausser* (mit dem Abl.). Мін хараҕым кіиттäн ордук кіні да көрбöтöҕö «*mein Auge sahe niemand ausser ihm*», сäттаах ордук ajбıra ҕрар «*er hält es ausser für Schande für Sünde; er hält es nicht nur für Schande, sondern auch für Sünde*», маннан ордук «*ausserdem*». Uw. — Von орд; vgl. أرذل

ордуктäх, *mit dem Rest* oder *mit dem Besten versehen*, Uw. — Von ордук.

ордуктук, Adv. *mehr; besser*. Бі ордуктук ыгыктанар іниттäр «*der ältere Bruder wird mehr geachtet, als der jüngere*», Uw., кісі тусугар хастыыттан ордуктук тускуур «*um den Menschen ist er mehr als um Alles besorgt*», Kat., цäтäҕäр ордуктук күрбут «*besser getrocknet als wie im Hause*», Uw. — Von ордук.

ол, *jener, der da*, Kat. Uw. Ол лоіду «*jenes Land*», Uw., «*jene Welt* (Himmel oder Hölle)», M. Uw., ол бу «*das ist dieses* (*folgendes*)», ол курдук (гурдук) «*derartig; auf die Weise*», Uw., хаітах — ол курдук (гурдук) «*wie — so*», Kat. Uw., ол кäнiä (гäнiä) «*hierauf, ferner, alsdann*», Kat. D. Uw.; ол да гынпар, «*wenn dieses auch geschieht* (s. кын), *dessenungeachtet*», = ол да буоллар, Uw., ол буоллаҕына, ол кыннаҕына (гы —), ол кынан (гы —) «*in einem solchen Falle; auf diese Weise*», Kat. Uw., ол öтäрбäсiҥ «*da stehen deine Stiefeln*», ол оҥоҕо «*hierauf*», Uw. — Vgl. أول

олб, олбун, *eine Spur verfolgen*, mit dem Acc. Uw.

олбі, олбоjобун, *glotzen, ein dummes Gesicht machen*, Uw. + Vgl. чолоі.

олох, *Sitz*. Олоҕор аҕатын уҥа öттүгäр (s. öтүн) олорбута «*er setzte sich auf seinen Platz*

zur rechten Seite seines Vaters», Kat. Uw., кіні ыырдык олоҕо «*sein lichter Sitz, sein Reich*», Kat., цiäні олоҕор тҮсäр «*ein Haus auf seinen Sitz setzen, ein Haus ausbessern*», Uw., олох мас «*(Sitzholz) Stuhl*», D. N. Uw. *Leben.* Олорор олоҕун «*das Leben, das ich lebe*», үчүгäй олохтоҕуна «*ich führe ein gutes Leben, mir geht es recht gut*». *Anfang.* Тыл олоҕо oder тыл цацкагы олоҕо «*der Beginn einer Rede*», Uw. — Vgl. олор.

олохсуі, олохсуjабын, *einen festen Wohnsitz nehmen, sich festsetzen*, Uw. — Von олох.

олоҕор, *der da glotzt, ein dummes Gesicht macht*, Uw. — Von олоі; vgl. чолоҕор.

олоцхо, *Mährchen, Erzählung*, Uw.

олоцхолоо, олоцхолҮбун, *ein Mährchen erzählen*, Uw. — Von олоцхо.

олоцхосут, *Mährchenerzähler*, Uw. — Von олоцхо.

олоччу, Adv., *mit glotzenden Augen.* Туку олоччу көрӧҕүн? «*was glotzest du da an?*» Uw. — Von олоі.

олбччу, *der sich auf Spuren versteht*, Uw. — Von олб.

олбччу, *Fellstiefeln, mit den Haaren nach Aussen*, Uw.

олоі (Pl. олоілор), *Furth*, M. Uw. — Vgl. Schm. 53, c.

олор, олоробун, *sitzen, sich setzen*, D. M. Uw.; *sich befinden, verweilen, sich aufhalten*, Uw.; *leben*, (in dieser, in den zunächst vorhergehenden und in allen folgenden Bedeutungen immer nur dann, wenn der Agens ein mit Vernunft begabtes Wesen ist), R. S. Kat. Uw. Үчүгäйдін олор «*lebe wohl!*». Drückt in Verbindung mit einem Gerund. praes. aus, dass der Agens bei ruhigem Verweilen an einem Orte eine Thätigkeit fortsetze oder in einem Zustande verharre, oder aber, dass er sich in der Lage einer vollendeten Thätigkeit befinde: цäрӧн олор «*betrachten; leiden*», бiläн олор «*vertraut sein*», Uw., ону хастыгын тутан олорор, «*dieses Alles erhält er*», Kat., аттанан олор «*einen Namen führen*»: кырцан (von кырыі) олордоҕуна мін кiмiні бiлбiгiм «*ich lernte ihn kennen, als er bei Jahren war*, кҺлы бӧрӧн олордоҕуна «*wenn er in dem Falle ist, dass er ein Stück Wild getödtet hat.* Mit einem Gerund. fut. *mit Etwas beschäftigt sein* (ohne den Ort dabei zu verändern): іккіс кытыjабытын іcä олордохпутуна «*als wir damit beschäftigt waren unsere zweite Tasse zu trinken*», кäпсäтä олордохторуна «*als sie damit beschäftigt waren sich zu unterhalten*», ахтабын хайтах атаманнара нijiгiн кӧтӧҕӧр iцä олорбутун «*ich erinnere mich, wie ihr Anführer mich auf seinem Schooss hielt*», көрбүшүт Тоцус ытӊ олорорун «*wir erblickten einen Tungusen, der da sass und weinte*». Mit dem Supinum auf ары: *sich anschicken, im Begriff sein.* Барары олордохпуна «*als ich mich anschickte zu gehen*»; vgl. den Jak. Text, S. 52, Z. 10. Uw. — Vgl. олох, *Sitz*, اولطورمق , اولطرمق , اولترمق, Uig. ulur «*das Sitzen*», Klapr. S. 26. Tschuw. ларăсъ «*sitzen, sich setzen*».

олороччу, *der da sitzt* u. s. w. Хастыгын тутан олороччу (vgl. олор) «*der Alles Erhaltende*», Uw. — Von олор.

олортор, олорторобун, *Jemand* (Acc.) *sitzen heissen*, Uw. — Von олор.

олорд, олордобун, *hinsetzen*, M. Uw.; *ansiedeln*, mit dem Acc. Uw. — Von олор; vgl. Tschuw. ларăсъ.

олорчу, Adv. *beständig sitzend.* Олорчу олор «*er sitzt und sitzt ohne Ende*, Uw. — Von олор.

олосун, олостобун, *glotzen*, Uw. — Vgl. олоі, олоҕор, олоччу.

олостугас, *der da glotzt*, Uw. — Von олосун.

олуі, олуjабын, *herausdrängen, mit Mühe herausbringen*, mit dem Acc. M. Uw.

олукса, *Strasse*, M. — Aus dem Russ. улица.
олуншу, *Februar*, N. Uw. — Entstanden aus онушіу und dieses zusammengesetzt aus онус, *der zehnte*, und ы (?), *Monat*; vgl. аксынцы, токсушіу, сяттиші.
олдур, *Riegel*, M.
олбуо, олбўбун, *ein Kalb* oder *ein Füllen im Mutterleibe zerstückeln* (wenn die Geburt nicht erfolgen kann), Uw.
оллён, *ein schräg in die Erde gestecktes Holz, woran ein Kessel über ein Feuer gehängt wird*, Uw.
ос, особун, *zugehen*, *heilen* (von Wunden), Uw.
осох, *Kamin*, E. D. M. Uw. — Vgl. اوجاق und Russ. очагъ, *Heerd*.
осоҕос, *Bauch*; *Darm*. Уллаан осоҕостөх «*dickbauchig*», суон осоҕос «*dicker Darm*», Uw.
осоҕостөх, *schwanger*, Uw. — Von осоҕос.
осор, осоробун, *zugehen lassen*, *heilen* (eine Wunde), mit dem Acc. Uw. — Von ос.
осора, осордобун = осор, Uw. — Von ос.
остуруок, *Gränzfeste*; *die Gränzfeste Udskoi*, Uw. — Das Russ. острогъ.

Ö.

öi, *Gedächtniss*. Миң öiöр аpaі бу хаалбыт «*in meinem Gedächtniss ist bloss dieses geblieben*», Uw., öjö суох «*der kein Gedächtniss hat*» N. Uw. *Verstand*, D. Uw. Öjö суох «*unverständig*», D. — Vgl. اوى *Gedanke*, عقل *esprit*; *mémoire*, Kow. 328, *a*.
öiдöx, *der ein gutes Gedächtniss hat*; *leicht begreifend*, D. Uw. — Von öi.
öiдöт, öiдөтөбун, *Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zu verstehen geben*, *begreiflich machen*, Uw. — Von öiдүö.
öiдөн, öiдөнөбун, *verstanden* oder *begriffen werden*. Öiдөннөттүк ітäҕін «*du sprichst unverständlich*». *Zur Besinnung kommen*, Uw. — Von öiдүö.
öiдүö, öiдүбун, *verstehen*, *begreifen*, mit dem Acc. E. M. Uw. Kici öiдүөбәттік ітäҕін «*du sprichst auf eine für die Menschen unverständliche Weise*», Uw. *Auf Etwas* (Acc.) *aufmerken*. Умуна (von умун) öiдүö «*vergiss nicht, merke auf* (den Sonntag)», öiдүөн туран «*aufmerksam sein*», Kat. — Von öi.
öксöi, öксöjöбун, *gegen den Strom schiffen*, E. Uw. — Vgl. عكس *a contre-mont*, Kow. 573, *b*
Өгрөпөнө, *Agrippina*, Uw. — Aus dem Russ.
öҕöröi, Interj. *wohlan*. Өҕöröi оҕолор «*wohlan, Kinder*», M.
öҕүi, öҕүjäбiн, *sich würgen*, Uw. — Vgl. قىء *vomir*, Kow. 427, *b*.
öҕүт, öҕүтäбiн, *zum Würgen bringen*, mit dem Acc. Uw. — Von öҕүi.
öҕүттäр, öҕүттäрäбiн, *Jemand* (Dat.) *veranlassen*, *dass dieser Jemand* (Acc.) *zum Würgen bringt*, Uw. — Von öҕүт.
öҕүlүн, öҕүlläбiн, *krumm werden*, *sich biegen*. Өҕүlүбут, *verbogen*, Uw.
öҕүlүннäр, öҕүlүннäрäбiн, *verbiegen*, mit dem Acc. Uw. — Von öҕүlүн.
өң, *Farbe*. Ўруң біäтäр хара өңнөх «*von weisser oder schwarzer Farbe*», Uw. — Vgl. اونكلك , لون Kow. 495, *b*.
өңöi, өңöjöбун, *den Kopf ausstrecken*. Өңöjöн көрөр, Uw.
өңөlөс, өңөlөсөбун, *Jemand* (Dat.) *eine Gefälligkeit erweisen*, Uw.
өңүрүнäр, *zwischen drei und vier Jahren alt* (vom Rindvieh), M. Uw.
өтөх, *ein Platz, wo früher ein Haus gestanden hat*, Uw.; *öde, verlassene Wohnung*, D.
өтөн, *wilde Taube*, M. Uw.

өтөр, Adv. *bald, in kurzer Zeit*, D. Uw. Өтөр кэлиэм «*ich werde bald kommen*», Uw. Өтөр өтөр «*in einem fort*», M. Uw. — Vgl. *vite, promptement*, Kow. 521, *a*.

өтөрдүк, Adv. *sehr bald, in sehr kurzer Zeit*, D. Uw. — Von өтөр.

өтү, *langer Strick*, Uw. *Strick*, D.

өтүн (?). Nur in Verbindung mit einem affigirten Possessiv: (өттүм, өттүң, өттө, өттүбүт, өттүгүт, өттүлэрэ) *Seite*, Uw. Миң өттүбэр «*auf meiner Seite*» хаҕа өттүгэр «*von welcher Seite*», миң алын өттүм «*meine untere Seite, die Gegend unter mir*», миң уҥа өттүбэр «*zu meiner rechten Seite*», ытыам бэрэбэҕэ өттүгэр «*auf der diesseitigen Seite meines Schiessens; im Augenblick, bevor ich losschiesse*», көрүөх бэрэбэҕэ өттүгэр «*auf der diesseitigen Seite des Sehens, bevor man hinsieht, in einem Augenblick*». Uw. — Vgl. атын, انك , Kow. 199, *a*.

өтүйэ, *eiserner Hammer*, Uw. *Hammer*, D.

өттө, өттүм, өттүлэрэ. S. өтүн.

өттүк, *Hüfte*, M. Uw. — Von өтүн.

өттүктэ, өттүктүбүн, *sich auf die Hüfte legen; sich mit der Hüfte anstützen*, Uw. — Von өттүк.

өттүнэҕэ, *auf der Seite befindlich*, Uw. — Von өттүнэ, Loc. von өтүн.

өҥдөй, өҥдөйөбүн, *sich ein wenig in die Höhe richten*, Uw.

өбүс, *die männlichen Geschlechtstheile*, E. Uw.

өйөбүл, *Stütze*, M. Uw. — Von өйүө, *stützen*.

өйүө, өйүбүн, *stützen*, mit dem Acc. Uw.

өйүө, *Reisevorrath*, Uw.

өйүн, *übermorgen*, Uw. — Zusammengesetzt aus einem Demonstrativum ө (s. die Grammatik) und күн (?), *Tag*; vgl. бүгүн.

өр, Adj. *lang* (von der Zeit). Өр күн цыламах «*langwierig*». *Lange der Zeit.* Өр буоллаҕына кэлбиппин «*(eine lange Zeit ist geworden mein Gekommensein) es ist schon lange her, dass ich gekommen*», Аҕыйах ăcilliбитэ өр буоллаҕа «*es ist schon lange her, dass Shigansk aufgehoben wurde*», чохчойботоҕо өр буоллаҕа «*es ist lange her, dass er nicht zu Stuhl gewesen ist*», өргө диэри «*bis auf lange Zeit*», өргөн «*von langer Zeit her, seit lange*», Uw. — Adv. *lange*, M. Uw. Өр буоллуҥ «*ich habe mich lange verweilt*», Uw.

өр, өрөбүн, *auf das Feuer stellen* (einen Topf, Kessel u. s. w.), Uw.

өрө, *eine höher gelegene Stelle*. Өрүс өрөтүгэр «*den Fluss weiter hinauf*», Uw. Adv. *hinauf, in die Höhe*, M. Uw. Өрө бэрэх «*in die Höhe werfen*», өрө көр «*in die Höhe sehen*», өрө тарҕа «*hinaufziehen*», ат өрө турар «*das Pferd bäumt sich*», Uw. *Flussaufwärts*, M. Uw.; *nach Süden*, Uw. — Vgl. аллара, таҥнары.

өрөҕө, *Vordertheil des Körpers, Bauch, Leib*, Uw.

өрөтөҕү, *höher gelegen*, Uw. — Von өрө.

өрүө, өрүбүн, *einen Tag verweilen*, Uw.

өрүс, *grosser Fluss, Strom*, M. Uw. *Fluss*, S. P. 100. E. D. N. *Die Lena*, M. Uw. Diese heisst auch аттăх өрүс «*der bekannte Strom*», улу өрүс oder улахан өрүс «*der grosse Strom*», Uw. — Vgl. үрэх und *fliessen*, Schm. 57, *a*.

өрө, *Wiesenbrand*, D. Uw. *Waldbrand*, Uw. — Vgl. اورت

өрөбүү, *vor langer Zeit geschehen*, D. Uw. — Von өр, *lange*.

өрөүө, өрөүбүн, *eine Wiese abbrennen*, mit dem Acc. Uw. — Von өрө; vgl. اورتابين

өрбөх, *Lumpen*, Uw. *Lappen*, D.

өл, өлөбүн, *sterben*. Өлө күтэн, «*sich zu Tode erschrecken*», өлөр ыалыар «*eine tödtliche Krankheit*», өлөр icăччi «*ein Säufer von Profession*», Uw. — Vgl. اولك

öl, *der erste Grad des Sattseins.* Ölö eyox «*sehr hungrig*», Uw. — Vgl. öllöx.

öl, *ein Theil der Eingeweide der Karausche, der sehr schmackhaft sein soll*, Uw.

Ölöксöй, *Alexius.* Ölöскö Ölöксöi, Domin. davon, Uw. — Aus dem Russ. Алексей.

ölöŋ, *Art Sumpfgras*, Uw. — Vgl. اولر *Gras.*

ölöp, ölöpöбуn, *tödten*, mit dem Acc. Kat. D. M. Uw. — Von öl, *sterben*; vgl. اولتورمك

ölöpylyn, ölöpyllaбын, *getödtet werden*, Uw. — Von ölöp.

ölöpyc, ölöpcöбуn, *sich herumschlagen, kämpfen*, D. Uw. — Von ölöp.

ölöpтö, ölöpтyбуn, Intensivum von ölöp, Uw.

ölöpтöp, ölöpтöpöбуn, *Jemand* (Acc.) *durch Jemand* (Dat.) *tödten lassen*, Uw. — Von ölöp.

ölöpuy, Adv. *zu Tode* (erschrecken, erblagen u. s. w.), Uw. — Von ölöp, Nom. praes. von öl, *sterben.*

ölöpcy, *Schlägerei, Kampf*, R. S. P. 166. D. Uw. — Von ölöpyc.

ölöpcyräи, *Raufbold*, D. Uw. — Von ölöpyc.

Ölöскö oder Ölöcкö Ölöксöi, Domin. von Ölöксöi. Uw. — Aus dem Russ. Алешка.

ölÿ, *das Sterben, der Tod*, P. 71. E. Uw. *Elend*, Uw. — Von öl, *sterben.*

ölyöp, *gesund*, Uw. — Vgl. alläp.

ölÿläx, *todtbringend*, Uw. — Von ölÿ.

ölöÿrä, *Jassak, Tribut*, Uw. — Vgl. Kow. 83, *a.*

öllöx, *einer, der den ersten Hunger gestillt hat*, Uw. — Von öl, *der erste Grad des Sattseins.*

öc, *Rede, Nachricht.* Öo хосöuo «*passender Ausdruck der Rede, Sprichwort*». *Streit, Zank*, Uw. — Vgl. اوج *Rache*, *colere, haine, vengeance, animosité*, öcyöuuy, *Rache.*

öcyöuuy, *Rache*, Uw. — Vgl. öc.

öcyöuuylä, öcyöuuylÿбуn, *sich an Jemand* (Dat.) *rächen*, Uw. — Von öcyöuuy.

öcyl, öcylläбын, *losbinden, lösen*, mit dem Acc. Ajöбыn öcyl «*vergieb mir meine Sünden*», Uw.

öcylyn, öcyllaбын, *sich losbinden, aufgehen; abnehmen* (von den Kräften), Uw. — Von öcyl.

öcylylyn, öcylyllaбын, *losgebunden oder gelöst werden*, Uw. — Von öcyl.

öcтöx, *in Streit mit Jemand lebend*, Uw. — Von öc.

öcuуnä, ¼ *Eimer, ungefähr 2 Bouteillen.* Öcuуnäläx icit «*ein Gefäss, das ¼ Eimer hält*», Uw. — Aus dem Russ. осьмина.

bI.

ы, *Moschus*, D. Uw.; *scharfer, beissender Geruch*, Uw.

ыа, ыбыn, *melken*, mit dem Acc. des Thiers oder Acc. der Milch und Abl. des Thiers: бiäni ыp «*er melkt die Stute*», ынахтарытtан ыp уттöрä «*die Milch, die sie von ihren Kühen gewinnen*». *Laichen*, Uw. — Vgl. صاوغ, Tschuw. оуалс und ﻏ «*melken*», Schm. 339, c. Kalm. Pop. S. 21.

ыаҕаja *ein kleiner* ыаҕас, Uw. — Von ыаҕас.

ыаҕас, *ein Gefäss aus zusammengenähten Birkenrinden, das ungefähr einen halben Eimer hält*, Uw. — Von ыа (?).

ыаҕыja = ыаҕаja, Uw. — Von ыаҕас.

ыат, ыатабын, *melken lassen*, Uw. — Von ыа.

ыам ыja, *Mai*, Uw. — Das erste Wort ist wohl auf ыа, *laichen*, zurückzuführen, also: *Laich-Monat.*

ыараxан, *schwer; theuer; Schwere; Theure*, Uw. — Vgl. آغر, آور und in Betreff der Bedeutungen ﻏﻼ.

ыараxаннык, Adv. *schwer; theuer*, Uw. — Von ыараxан.

ыары, *leidend, krank; venerisch; Krankheit, Schmerz; Lustseuche*, Uw. — Vgl. آدرو *Schmerz.*

ыарыı, ыалҕабын, *erkranken; krank sein; schmerzen.* Ыалҕан сытар «*er liegt krank darnieder*», басым ыалҕара «*mein Kopfschmerz*», Uw. — Von ыары; vgl. آغرين oder آدرين

ыарыт, ыарытабын = ыарыı. Ыарытыт «*krank*», D. Uw. — Von ыарыı; vgl. Tschuw. ыралась, *schmerzen*, ырададать, *ich krankle.*

ыарытаı, *das Kranksein*, Uw. — Von ыарыт.

ыарытыı, ыарытыҕабын, *kränkeln*, Uw. — Von ыарытаı.

ыарытыҥ, ыарытынабын, *sich selbst krank machen*, Uw. — Von ыарыт.

ыарытынар, ыарытынарабын, *krank machen*, mit dem Acc. Uw. — Von ыарыт.

ыарҕа, *Strauch, Gestrippe*, Uw.

ыал, *Nachbar.* Ыал устун ит, *Jemand von Haus zu Haus schicken, zum Bettler machen*», Uw. — Vgl. Schm. 1, *b.*

ыалыı, ыалыбын, *zu Gaste sein.* Бүгүн миэхэ ыалыı «*sei heute mein Gast*», ыалыı кэл «*zu Gaste kommen*», ыалыı сырыт «*zu Gaste gehen*», Uw. — Von ыал.

ыалҕа, s. ыарыı.

ыалҕыт, *Gast*, Uw. — Von ыал; vgl. Schm. 1, c.

ыас, *Harz.* Хара ыас «*schwarzes Harz, Pech*», ыас хара «*pechschwarz*», үрүҥ ыас «*weisses Harz, Lärchenharz*», Uw.

ыı, ыjабын, *anzeigen*, Kat. D. M. Uw.; *befehlen*, Kat. Uw. — Vgl. Schm. 302, *a.*

ый, *Mond; Monat*, D. M. Uw. Куцца ыйга «*in alle 4 Winde*», Uw. — Vgl. آى

ыйата, Adv. *monatlich*, Uw. — Von ый.

ык, ыгабын, *ausdrücken, ausringen; zusammendrücken, zusammenpressen*, mit dem Acc. Кіші ійтін ыкоары ыгыам ăтă «*ich würde seine Hand fest drücken*». *Sich anschmiegen; beeilen* (vgl. ыкса, ыксат) mit dem Acc. Uw.

ыкса, *nahe, dicht.* Ыкса кісі oder уруу «*ein naher Verwandter*», Uw., ыкса ton «*Nachster*», Kat. *Unmittelbare Nähe.* Кіннăр ыаҕаріп ыксатыпар «*dicht an ihrem Hause*». *Dicht an, bei.* Ăттăріп ыкса кăтăр таҕастара «*die Kleidungsstücke, die sie dicht an ihren Leib anlegen*», миэхэ ыкса олорор «*er wohnt dicht neben mir*», Uw. — Von ыгыс, Coop. (?) von ык; vgl. ыксары.

ыксаı, ыксыбын, *eilen*, Uw. — Vgl. ык.

ыксат, ыксатабын, *beeilen*, Uw. — Von ыксаı.

ыксатык, Adv. *dicht, ganz nahe.* Ыксатык тур, Uw. — Von ыкса.

ыксар, ыксарабын, *beeilen*, Uw. — Vgl. ык, ыксат, ыксары.

ыксары, Adv. *dicht, hart* (angrenzen u. s. w.); *fest, stark.* Ыксары сүлэ «*fest zusammenrollen*», ыксары тут «*fest halten*», ыксары өгүс «*stark schlagen*», Uw. — Von ыксар, Caus. (?) von ыгыс, dem Coop. (?) von ык; vgl. ыкса.

ыгыр, ыгырабын, *herbeirufen*, mit dem Acc. D. Uw.

ыгырыı, *das Herbeirufen*, Uw. — Von ыгыр.

ыгырыс, ыгырсабын, *herbeirufen helfen; gemeinschaftlich herbeirufen*, Uw. — Von ыгыр.

ыгылын, ыгыллабын, *ausgedrückt* oder *ausgerungen werden; zusammengedrückt* oder *zusammengepresst werden*, Uw. — Von ык.

ыгыс, ыксабын, *sich gegenseitig drücken*, Uw. — Von ык; vgl. ыкса.

ыгысын, ыгыстабын, *sich aufblasen*, Uw.

ыцыр, *Sattel*, D. Uw. — Vgl. ايار , ايكار , ايكاري , *Polster auf dem Rücken eines Kutschpferdes*, eigentlich «*kleiner Sattel*».

ыцырыа oder тојон ыцырыа, *wilde Biene*, Uw.

ыцырык, *wildes Aussehen*, Uw.

ыцырыктаҕ, *von wildem Aussehen*, Uw. — Von ыцырык.

ыцыра, ыцыраабын, *aufladen, aufpacken*, Uw. — Vgl. ара und ыцыр.

ыцырда, ыцырдаабын, *satteln*, mit dem Acc. Uw. — Von ыцыр.

ыцырдан, ыцырдаһабын, *gesattelt werden*, Uw. — Von ыцырда.

ыт, *Hund*, P. 154. D. M. O. Uw. Ыт уола «*Hundesohn*», ein dem Russischen сукинъ сынъ «*Hündin — Sohn*» und Arab. ابن الكلب (s. Froriep, Fortschritte der Geographie und Naturgeschichte, August 1847. S. 189) entsprechendes Schimpfwort, Uw. Ыт тіріläҕа «(*Hundeferse* oder *Ballen einer Hundetatze*) *nordische Himbeere*, rubus arcticus, N. Uw. — Vgl. ات , ابت

ыт, ытабын, *schiessen* (aus dem Bogen oder aus der Flinte), mit dem Instr., D. M. N. Uw. Онорсуһан ыт «*mit einem Pfeile schiessen*», Uw. — Vgl. آطق , آتاق und от.

от, отабын, *loslassen, fortlassen, laufen lassen*, mit dem Acc. M. Uw.; *abschicken* (z. B. ilgiri, *einen Gesandten*,; *nach Jemand* (Dat.) *schicken*», Uw. — Vgl. آتاق *werfen, schiessen*, ыт, *schiessen*.

ыта, ытаабын, *weinen*, D. Uw.

ытаатаах, *der da viel weint, Heuler*, D. Uw. — Von ыта.

ытаччах, *Schütze*, Uw. — Von ыт, *schiessen*.

ытарда, *Ohrgehänge*, D. N. Uw.

ытарча, *Schraubstock*, N. Uw.

ытала, таабын, *Intensivum von от*, Uw.

ытта, *das Schiessen, der Schuss*. Іккі ыттыын устата «*die Entfernung von zwei Schüssen*», Uw. — Von ыт.

ыта, *das Weinen*, Uw. — Von ыта.

ота, Nom. act. von от, Uw.

ытыар, ытыарабын, *in die Höhe heben*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. ытын.

ытыарта, ытыартаабын oder ытыартала, ытыартаабын. Intensiva von ытыар, Uw.

ытыала, ытыаабын, Intensivum von ыт, Uw.

ытыалас, ытыласабын, *auf einander schiessen*, Uw. — Von ытыала.

ытык, *Quirl*, D. M. Uw.

ытык, *geachtet, verehrt*, Uw.; *heilig*, Kat. Ытык хаја, «*der verehrte Felsen*». (Name eines Felsens in der Nähe von Jakutsk, Сургуевъ камень). *Achtung*. Цоп ытыга «*die Achtung der Leute*,» Uw. — Vgl. ق

ытыкта, ытыктаабын, *achten, verehren*, mit dem Acc. Kat. Uw. Ытыктыр «*Glaube*», ытыктыа сана «*andächtig sein*», Kat. — Von ытык.

ытыктан, ытыктанабын, *geachtet* oder *verehrt werden*, Uw.; *geheiligt werden*, Kat. — Von ытыкта.

ытыктаччы, *Verehrer*, mit dem Acc. Uw.; *der an Etwas* (Acc.) *glaubt*, Kat. — Von ытыкта.

ытыктаччык = ытыктаччы, Kat. — Von ытыкта.

ытын, ыттабын, *sich erheben*. Хајаҕа «*auf einen Berg*», Uw. — Vgl. ытыар.

ытыр, ытырабын, *beissen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. ыт, *Hund* und Osm. اصرق

ытырык, *bissig*, D. Uw. — Von ытыр.

ытырда, ытырдаабын, *niesen*, Uw.

ытырдаҕ, *das Niesen*, Uw. — Von ытырда.

ытыыт, ытылаабын, *losgelassen* oder *abgeschickt werden*, Uw. Аҕыбыт ытыллара

«*die Erlassung unserer Sünden*», Kat. — Von бт.

ытыс, *die flache Hand*, Uw.

ытта, s. ытын.

ытты, *das Hinaufsteigen*. Хајаға «*auf einen Berg*», Uw. — Von ытын.

ыһах, *Kuh*, R. P. 140. D. Uw. Ыһах сүөҕү «*Rindvieh*», Uw. — Vgl. Osm. اينك , اينك ,

ыһахсыт, *Kuhhirt*, D. Uw. — Von ыһах.

ыһчык, *das Stöhnen*, Uw.

ыһчыктаа, ыһчыктаабын, *stöhnen*, Uw. — Von ыһчык.

ыччат, *Generation*. Ыччаттан ыччакка «*von Generation zu Generation*», төрүөбүт Саха ыччата «*die jetzige Jakutische Generation*», Uw.

ыччыт, *der sich mit Hunden abgiebt, Hundeaufseher, Hundefänger*, Uw. — Von ыт, *Hund*.

ыыса, s. ыбыс.

ыысар, ыысарабын, *zusammenfügen*, mit dem Acc. Uw. — Von ыбыс.

ыыһы, *Zusammenfügung, Fuge*, Uw. — Von ыбыс.

ыбыс, ыыһабын, *sich anfügen*, Uw.

ыыы, *Kreuzschnabel*, D. N.

ыыынах, *Ausschlag, Krätze*, D. Uw. Ыыынахтах ыалцар (von ыарыы) «*Hautkrankheit*», Uw.

ыыыја, *grosses Holzgeschirr*, M.

ымдаа, *Wasser mit saurer Milch*, Uw.

ымсы, *heisshungrig, gierig*, Uw. — Vgl іцсэ.

ыјаа, ыјабын, *hängen, aufhängen*, Kat. D. Uw.; *hängen lassen*, Uw.; *wägen*, mit dem Acc. D. Uw. Ах басын ыјаа тутан турбутун «*ich stand, den Kopf des Pferdes in die Höhe haltend* (mit den Zügeln)», Uw., кэрэх ыјыр «*das Aufhängen eines Opfers*», Kat.

ыјах, *Vorschrift, Befehl*, Kat. M. Uw. — Von ыт, *anzeigen, befehlen*.

ыјахта, ыјахтыбын, *Jemand* (Acc.) *mit einem Befehle versehen*, Uw. — Von ыјах.

ыјахтах, *verordnet, befohlen*, Uw. — Von ыјах.

ыјахтан, ыјахтанабын, *mit einem Befehle versehen werden*, Uw. — Von ыјахта.

ыјан, ыјанабын, *sich an Etwas hängen*; *sich wägen*; *an sich anhängen* (mit dem Accus.); *herabhängen* (neutr.); *mit Etwas* (Instr.) *behangen sein*, Uw. — Von ыја.

ыјасын, ыјастабын, *hängen, herabhängen* (neutr.), Uw. — Von ыја.

ыјаҕын, *Gewicht*, Uw. — Von ыја.

ыјы, *Gewicht*. Ыјыта төсөҥүй (s. төсө) «*wie viel ist sein Gewicht?*» Uw. — Von ыја.

ыјыт, ыјытабын, *fragen*. Киниттэн бу тусун ыјыт «*befrage ihn darüber*», Uw. — Von ыт, *anzeigen*, also: *anzeigen lassen*; vgl. Tschuw. цдлсъ.

ыјыты, *Frage*. Мин ыјытыбар хантан ханна иһэрин «*auf meine Frage, woher er komme und wohin er gehe*», Uw. — Von ыјыт.

ыјы, *das Winseln des Hundes*, Uw.

ыјыр, ыјырабын, *schlucken*, mit dem Acc. Uw.

ыјыла, ыјылабын, *winseln*, Uw. — Von ыјы.

ыјылы, *das Winseln*, Uw. — Von ыјыла.

ыјысын, ыјыстабын, *schlucken*, mit dem Acc. Ыјыстан кэбис «*verschlucken*», Uw. — Von ыјыр.

ыјыстаҕас, *der da leicht schluckt*, Uw. — Von ыјысын.

ыјысты, *das Schlucken*, Uw. — Von ыјысын.

ыјыстысах, *ein Freund vom Schlucken*, Uw. — Von ыјысты.

ыр, ырабын, *von Kräften kommen*. Ырa холлубут (von холун) «*bis zur Entkräftung mager geworden*», Uw.

ырaа, *entfernt, weit* (mit dem Abl.), R. E. M. Uw. *Entfernung, Ferne*. Ырaхтан «*aus*

der Ferne». Adv. *weit, entfernt* (auf die Frage «wo» und «wohin»); *bei weitem*. Сүстӓн ырӓх такса көс «*bei weitem mehr als 100 Kös*», ырӓх уллаһан аңар «*bei weitem die grössere Hälfte*». *Spalte, Zwischenraum zwischen zwei zusammenhängenden Theilen*», Uw. — Vgl. ырӓт, يراق; vielleicht ist auch das Affix des Comparativs راق, راڤ hierauf zurückzuführen.

ырӓхаһан, *ziemlich entfernt*, Uw. — Von ырӓх.

ырӓхтӓ, ырӓхтыбын, *mit einer Spalte versehen*, Uw. — Von ырӓх.

ырӓхтӓх, *gespalten, mit einer Spalte versehen*. Ырӓхтӓх туйах «*gespaltener Huf*. Uw. — Von ырӓх.

ырӓхтаҕы, *in der Ferne befindlich*, Uw.; *der Kaiser*, E. M. N. Uw. Ырӓхтаҕы суол «*Poststrasse*; *Abgaben, die dem Kaiser zu entrichten sind*», D. Uw.; «*kaiserliche Angelegenheiten*», Uw. — Von ырӓх; vgl. يراق ي

ырӓт, ырӓтабын, *weiter gehen*; *sich entfernen*, mit dem Abl. des Orts. Ырӓта ҕанна «*die Reise fortsetzen*», ырӓта хаа «*auf lange Zeit verbleiben*», бу дириҥтӓн кiсi ӓрӓjӓ ырӓта тijӓ iлiк «*weiter als in diese Tiefe ist die menschliche Anstrengung noch nicht gelangt*», Uw. — Vgl. ырӓх.

ырӓтыһар, ырӓтыһарабын, *entfernen*, Uw. — Von ырӓт.

ырӓс, *rein, sauber*; *Reinheit, Sauberkeit*. Ырӓс сiр «*freies, ebenes Land*», Uw.

ырӓстӓ, ырӓстыбын, *reinigen*, mit dem Acc. Uw. — Von ырӓс.

ырӓстат, ырӓстатабын, *reinigen lassen*, Uw. Von ырӓста.

ырӓстан, ырӓстанабын, *gereinigt werden*, Uw. — Von ырӓстӓ.

ырӓстык, Adv. *rein*, Uw. — Von ырӓс.

ырыа, *Lied, Gesang*, Uw. — Vgl. ыллӓ, ير, Tschuw. ӏырӑ, Coman. yr, *cantus*.

ырыасыт, *Sänger*, Uw. — Von ырыа.

ырӓ, ырӓдабын, *Etwas* (Acc.) *einem Thier* (Dat.) *aufladen*; *belasten*, mit dem Acc. Uw. — Zusammengezogen aus ыңырӓ.

ырӓӓ, *die Last, die ein Thier trägt*, Uw. — Von ырӓ.

ырӓдыӓх, *belastet*, Uw. — Von ырӓӓ.

ырӓллын, ырӓллабын, *aufgeladen* oder *belastet werden*, Uw. — Von ырӓ.

ырҧаі, ырҧаjабын, *hervortreten* (von den Knochen bei abgemagertem Körper); *klaffen, sich öffnen* (von einer Wunde), Uw.

ырҧат, ырҧатабын, Caus. von ырҧаі, Uw.

ырҧаччы, Adv. *so dass die Knochen hervortreten*; *so dass die Wunde klafft*, Uw. — Von ырҧаі.

ырбахы, *Hemd*, Uw. — Aus dem Russ. рубаха.

ыл, ылабын, *nehmen*; *empfangen*, Kat. D. M. Uw.; *ergreifen, packen*; *an sich ziehen*. Мiн ӓлӓр бӓрбынa мijiгiн бӓjӓлӓрiн гытта ылбаттара «*als ich jung war, nahm man mich nicht mit*». атын jахтары ыл «*eine andere Frau nehmen*», тылын ылбаттар «*sie nehmen sein Wort nicht an, sie geben ihm keine Stimme*», кӓрӓсiккӓ ыл «*Jemand* (Acc.) *als Zeugen annehmen*», барыкiсi хараҕа ылар хаjалара «*alle Felsen, die das menschliche Auge erreicht*». *Eindringen* (vom Regen, von der Feuchtigkeit). Өрүс ҕта тыныы ылан турара «*das Wasser des Flusses stand bis zum Walde*», буруо сiртӓн ыла урасабытын толорбута «*Rauch erfüllte unsere Jurte, indem er von der Erde aufstieg*». Mit dem Gerund. praes. eines transitiven Verbums drückt ыл aus, dass der Agens eine Handlung zum Ziel oder Abschluss bringt, und auf diese Weise zum Besitz des Objects gelangt. Im Deutschen wird man in einem solchen Falle öfters ein mit *er* — *ein* — oder *aus* — zusammengesetztes Verbum setzen können. Талан ыл «(*wählend nehmen*) *auswählen*»,

көрдүөн ыл «ausbitten», оборон ыл «(saugend nehmen) aussaugen, zu Ende saugen», тутан ыл «einfangen», ічігістäн ыл «einzeln einfangen», атӧлäн ыл «(handelnd nehmen) erhandeln, kaufen», (уоту) сотон ылар хатат «ein Feuerstahl, der durch blosses Streichen am Feuerstein Funken schlägt», Uw — Vgl. آل, das als Hülfsverbum eben so gebraucht wird, Iw. S. 109.

ылäх, einen scharfen, beissenden Geruch von sich gebend, Uw. — Von ы.

ылын, ылläбын, Etwas (Acc.) über sich oder auf sich (бäjäтірäр) nehmen, Uw. — Von ыл.

ылын, ылläбын, ausspreitzen, eine gabelförmige Verbindung aus einander recken. Ылаар харыс «die Spanne mit ausgestrecktem Daumen und Ringfinger», Uw.

ылылын, ылылläбын, Passiv von ыл. Атӧлланан ылылын «erstanden oder gekauft werden,» Kat. Uw.

ылгын, der jüngste; der kleinste. Ылгын уола «sein jüngster Sohn», ылгын чыкыја «der kleine Finger», Uw.

ылбычча, Adv. unüberlegt, ohne zu denken. Ылбычча кäпсäт «unüberlegt sprechen», Uw., ӧjӧҥ таҥараҥ äтын ылбычча äттäма «nenne den Namen deines Gottes nicht, ohne Etwas dabei zu denken», Kat. — Von ыл (?).

ылла, s. ылын.

ыллаа, ыллäбын, singen, mit dem Acc. E. D. M. Uw. Ылläр чычах «Singvogel», Uw. — Vgl. ырыа, مراسم und Osm. ايراسم

ыс, ысабын, spritzen, streuen; säen, D. Uw.; bespritzen, mit dem Acc. Ысыах ыс «das grosse Sommerfest feiern (wobei unter Anderm das Feuer mit Kymys besprengt wird)», Uw. — Vgl. ساچمن, ساچمن säen, ausstreuen, Schm. 345, c. ساچمن streuen, säen, ein Streuopfer bringen, Schm. 320, a.

ыс, starker, durchdringender Rauch, (in den Häute gehangen werden, damit sie wasserdicht werden), Uw. Rauch, D. — Vgl. إيس Gestank, Geruch, Kohlendunst.

ысäр, ысäрабын, in den Rauch hängen, räuchern; braten, mit dem Acc. Uw. — Von ыс.

ысы, das Spritzen; das Säen, Uw. — Von ыс.

ысыах, Besprengung (vgl. ысыахтä); das grosse Fest der Jakuten beim Beginn des Sommers. Ысыах ыс «dieses Fest feiern», ысыах оцор «dieses Fest bereiten», Uw. — Von ыс.

ысыахтä, ысыахтыбын, besprengen; umherspritzen, umherstreuen, mit dem Acc. Uw. — Von ысыах.

ысык, Wegekost, Uw. — Vgl. آزوق, آزوغ

ысыкта, s. ысыгын.

ысыктä, ысыктыбын, Jemand (Acc.) mit Wegekost versehen, Uw. — Von ысык.

ысыгын, ысыкчабын, loslassen, fahren lassen; losschiessen. Мін бäjäм гіäнін ысыктыбаппын «ich lasse das Meinige nicht fahren, ich halte das Meinige zusammen», Uw.

ыстä, ыстыбын, kauen, D. Uw.

ыстä, ыстыбын, auf gemeine Weise schimpfen, Uw.

ыстäх, von starkem, durchdringendem Rauche angefüllt, Uw.; rauchig, D. — Von ыс.

ыстаҥа, das Springen in die Weite; Heuschrecke, Uw. — Vgl. ыстан.

ыстаҥалä, ыстаҥалыбын, in die Weite springen, Uw. — Von ыстаҥа.

ыстаҥалäччы, Springer; Floh, Uw. — Von ыстаҥалä.

ыстаҥасыт, der sich mit Springen abgiebt, Uw. — Von ыстаҥа.

ыстан, ыстанабын, einen Sprung in die Weite machen. Хаја ыстан «entzweispringen, zerbrechen», торту ыстан «durchbrechen (vom Eise)», тобулута ыстан «an mehreren Stellen bersten», Uw. — Vgl. ыстаҥа.

ыстан, *Hose*, M. — Vgl. Russ. штаны und استان

ыстал oder ыстал тимір, *Stahl*, Uw. — Aus dem Russ. сталь.

ыспрабник, *Kreishauptmann*, Uw. — Aus dem Russ. исправникъ.

I.

іăі, іăjăбін, *freundlich gesinnt gegen Jemand sein, sich zu Jemand hingezogen fühlen*, Uw. — Vgl. ăjaăc, das wohl hiervon stammt und nicht von ăі oder ăjă, wie oben vermuthungsweise ausgesprochen worden ist.

іăgălyй, іăgălyjăбін, *wackeln, schwanken*, Uw.

іăдăі, іăдăjăбін, *sich beeilen*, Uw.

іăдăc, *Wange*, Uw.

іăn (Pl. іăннăр), *Mitte des Rückens*, Uw.

іăpă, *kleines Bächelchen, das zu Zeiten austrocknet*. Іăpă іcă «*das trocken gewordene Bett eines solchen Bächelchens, wo Gras gemäht wird*», Uw.

іăpărăі, *Brummkreisel*, Uw.

іăc, *Schuld*, M. Uw. Іăc куду «*leihe mir*» = іăc бiăp; іăc ыл «*Etwas* (Acc.) *von Jemand* (Abl.) *auf Schuld nehmen*», Uw.

іăcтă, іăcтбін, *eine Schuld einfordern; Jemand* (Abl.) *Etwas* (Acc.) *als Schuld anrechnen*. Төттөрү іăcтă «*zurückfordern*», mit dem Acc. Uw. — Von іăc.

іăcтăx, *schuldig*, Uw. — Von іăc.

Ік, *Urin*, Uw. Сасыл Ірă «*(Fuchs-Urin) Regenbogen*» (vgl. u. Іктă), E. — Vgl. سيدك *Urin*, *harnen*, *Urin*, Kow. 1509, *a*. 1510, *b*.

іккі, *zwei*, W. R. E. D. M. N. O. Uw. — Drückt nach zwei coordinirten Nominibus die Zusammengehörigkeit derselben aus, und übernimmt statt dieser die Flexion: мiн цахтарым оҕом іккі аliăрдăр «*mein Weib und mein Kind* (*mein Weib, mein Kind, zwei*) *sind gesund*», абасы кiсi іккі арда (von арыт) «*ein Ding zwischen Teufel und Mensch*», іккі хасаҕым іккі сiрiттiм іккі «*meine zwei Kosaken und meine zwei Wegweiser*», мiн аҕа уол іккiнi көрдүм «*ich habe Vater und Sohn gesehen*». Іккі арда (von арыт) «*Zwischenraum*», Uw. — Vgl. ايكى *zwei*, und Mandsch. ikiri *Zwillinge*. Im Mong. wird *zwei* bisweilen auch statt *und* gebraucht; Kow. Chr. I. S. 251.

іккiăн, *beide*, Uw. — Von іккі.

іккітă, *zweimal*, Uw. — Von іккі.

іккiлi, *je zwei*; Uw. — Von іккі.

іккiлiтă, *immer zu zwei Malen*, Uw. — Von іккiлi.

іккiс, *der zweite*, Kat. M. O. Uw. — Von іккі.

іккiсiн, *zum zweiten Mal*, Uw. — Von іккiс.

Іктă, Іктібін, *harnen*, Uw. — Сасыл Іктăбіт «*(der Fuchs hat geharnt*; vgl. Ік) *Regenbogen*», N. — Von Ік.

іrі, *Feile*, D. Uw. — Vgl. ايكابين *ich feile*, ايكاڤ *Feile*.

ірiн, *mannigfach, allerlei, verschiedenartig*. Kat. Uw. — Vgl. ăрiн.

іц, іцăбін, *eindringen, eingesogen werden* (von einer Flüssigkeit), Uw.

іц, *Röthe auf den Wangen; die Gegend des Backenknochens*, Uw. — Vgl. ينتك *Schminke*, اينكلك *Röthe auf den Wangen*.

іцăр, іцăрăбін, *einsaugen*, Uw.; *Falten einnähen*, D. Uw.; *hineinlegen*, mit dem Acc. Uw. — Von іц, *eindringen*.

іцiн, іцнăбін, *anhaken, hängen bleiben*. Буруйга іцiн «*in Strafe verfallen*», тылга іцiн «*zur Verantwortung gezogen werden*», Uw.

іцiннăр, іцiннăрăбін, *machen, dass Jemand anhakt oder hängen bleibt*. Тылга іцiннăр «*zur Rechenschaft ziehen*», Uw. — Von іцiн.

іңір, *Sehne*, Uw. Іңір саб «*Sehnenzwirn*», M. *Faden*, E. D. Uw. Көүүс іңір «*Silberfaden*», Uw. — Vgl. Osm. تكر *Nerv.*

іңірдäх, *sehnig*, Uw. — Von іңір.

іңнä, s. іңін.

іңнäх, *rothbackig*, D. Uw. = кысыл іңнäх; кубаркаі іңнäх «*von bleicher Gesichtsfarbe*», Uw. — Von ің.

іңсä, *Heisshunger*, Uw. — Vgl. ымсы.

іңсäлäх, *heisshungrig*, Uw. — Von іңсä.

Іт, Ітäбін, *ernähren, aufziehen*, mit dem Acc. Uw.

Іт, Ітäбін, *laden* (ein Gewehr), mit dem Acc. Uw.

ітäҕäі, ітäҕäjäбін, *glauben*, Kat. D. Uw. Маңыаха ітäҕäjäбін «*ich glaube diesem* oder *ich glaube daran*», Uw., ітäҕäjäбіт «*wir glauben an*», mit dem Acc. Kat., «*wir glauben von ihm* (Acc.)», ibid., ăн ітäҕäібäтің äjігін кҫсуохпун «*du glaubtest nicht, dass ich dich umarmen würde*». *Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anvertrauen*. Бір да кісіäхä кінініі харајары ітäҕäібäтім «*keinem Menschen vertraute ich die Sorge um ihn* (*sie*) *an*», Uw. — Vgl. حكم

ітäҕät, ітäҕätäбін, *glauben machen*. Кім мijігін ітäҕätіäҕä, бу тыл кірдік діäн? «*wer wird mich glauben machen* (*überzeugen*), *dass diese Worte Wahrheit seien?*», Uw. — Von ітäҕäі.

ітäҕäjі, *Glaube*, Kat. Uw. Таңараҕа ітäҕäjі «*der Glaube an Gott*», Kat. — Von ітäҕäі.

ітäҕäl, *Glaube, Zutrauen*. Цон ітäҕіläp кір «*das Zutrauen der Leute gewinnen*», Uw. — Von ітäҕäі; vgl. حكم

ітäҕällăх, *glaubwürdig*, Uw.; *gläubig*, Kat. — Von ітäҕäl.

іті (ітін), *dieser hier*, Kat. M. Uw. — Vgl. Gr.

ітІ, *heiss*, S. D. Uw.; *Hitze*, Uw. — Vgl. ايسى

ІтІ, *Ladung* (eines Gewehrs), N. Uw. — Von Іт, *laden*.

ітіä, *Fischotter*, S. 89. — Uw. kannte nur das aus dem Russ. entlehnte быдыра.

ітіі, ітіjäбін, *heiss werden*, Uw. — Von ітІ.

ітіт, ітітäбін, *heiss machen, erhitzen*, D. Uw. Von ітіі; vgl. Osm. استق

ітін, іттäбін, *sich selbst heiss machen*, Uw. — Von ітіі, vgl. Osm. استق

Ітін, Ітінäбін, *sich ernähren*, Uw. — Von Іт, *ernähren*.

ітінтäн, *von hier*, Uw. — Von ітін, s. іті.

ітішäҕі, *hiesig*, Uw. — Von ітінä.

ітір, *das Fett unter der* regio epigastrica *beim Rindvieh*, Uw. — Vgl. хаса.

ітір, ітірäбін, *betrunken werden, sich betrinken*. Ітірбіт «*betrunken*», ітірбäтäх «*nüchtern*», D. Uw., ітірiäххä діäрі «*bis zur Trunkenheit*», Kat. — Von ітІ, also eigentlich: *heiss werden*; vgl. ايسيرامن, was auch von ايسى *heiss* abgeleitet wird; Gig. Gr. S. 167.

ітірд, ітірäбін, *betrunken machen*, Uw. — Von ітір; vgl. ايسورتامن

ІтІлäх, *geladen* (vom Gewehr), N. Uw. — Von ІтІ.

Ітілін, Ітілläбін, *ernährt* oder *aufgezogen werden*, Uw. Ітілläр «*Ernährung*», Kat. — Von Іт, *ernähren, aufziehen*.

ідä, *Fertigkeit, Geschicklichkeit; Gewerbe*, Uw. — Vgl. حيل *force, adresse*, Kow. 285, *a*.

Ін, *Grube*, R. S. P. 119. D. Uw.; *Keller; Grab*, D. Uw.

інІ, *der jüngere Bruder*, M. D. Uw. Іні бі «(*der jüngere und der ältere Bruder*) *Bruder*», Kat. — Vgl. اينى, اينو, انى

іннä, *Nadel*, E. M. D. Uw. — Vgl. اينه

іннä, *dort*; *dorthin* (hinzeigend). Мін іннä бардым «*ich bin dorthin gegangen*», бл іннä «*dort* (hinzeigend)». Іннä ньыын «*auf diese Weise*», Uw. — Loc. eines verloren gegangenen Pronominalstammes in; vgl. ин-нäттäн, іннäнäн.

іннä, іннiн, іннiлäрä. S. ilin.

іннäттäн, *von der Seite da*, Uw. — Von іннä, *dort*.

іннäнäн, *längs der Seite da*, Uw. — Von іннä, *dort*.

іннäлiк, *Nadelbüchse*, D. N. Uw. — Von іннä; vgl. Osm. اكنه لك

іннінäҕі, *der vordere*, *der frühere*, Uw. — Von іннінä, Loc. von ilin; s. Gr.

ічіräс, *warm*, E. D. M. N. Uw.; *Wärme*, Uw.— Vgl. irĭ und Osm. اسبجاق, Dem. von اس

ічіräстä, **ічіräстiбін**, *einzeln zusammenlesen*, mit dem Acc. Uw.

іччі, *Besitzer*. Ат іччітä «*der Besitzer des Pferdes*», сір дойду іччітä «*Herr der ganzen Erde*»; ӱ іччітä «*Wassergeist*», хаја іччітä «*Berggeist*», мас іччітä «*Baumgeist*», балаҕан іччітä «*Hausgeist*», сір іччітä «*Erdgeist*», суол іччітä «*Wegegeist*», ҷiä іччітä «*der älteste Bewohner eines Hauses, der als Besitzer und Geist desselben betrachtet wird*», харах іччітä «*Augapfel*», тӧн іччітä «*die Seele* (von Uw. gebildet)». — *Embryo im Ei*, Uw. — Vgl. *maître, possesseur*, *maîtres de contrées, de lieux*; *génies de contrées*, Kow. 225, *a*.

іччіт, *der da gut wittert* (Hund), Uw. — Von ic, *das Innere*.

іччітäх, *leer*, D. Uw.; *wüst*; *Leere*; *Wüstenei*, Uw.

іччітäхтä, **іччітäхтiбін**, *leer machen*, *ausleeren*, mit dem Acc. Uw. — Von іччітäх.

іччітäхтäн, **іччітäхтäҕäбін**, *leer gemacht werden*, Uw. — Von іччітäхтä.

ібіä, **ібібін**, *befühlen*, *betasten*, Uw.

ібіт, *gewesen*; *Gewesensein*. Оннук ібіт «*so ist es gewesen*». Steht nach einem Partic. praes., praet. oder fut. und hebt den verhältnissmässig frühen Eintritt eines Zustandes oder einer Thätigkeit hervor. Тасырҕа турар ібіт «*draussen steht schon*», кэлбіт ібіҥҥін «*ich bin schon gekommen*», кэлбіт ібіҥіи «*ich war schon gekommen*», барыах ібіт бäра «*er hätte schon gehen müssen*», кіні кэлläҕіҥä мін кэлбіт ібіт буоллуом «*wenn er kommt, werde ich schon gekommen sein*», хойут бiлбiтiн кіні кäтäбіл каҕіcілібіт ібіттін «*später erfuhr ich, dass er als Wache zurückgelassen worden war*», кіні кэлбіт ібіттіттäн барылара куттаммыттара «*alle erschracken darüber, dass er schon gekommen (da) war*. Steht ібіт bei einem Condit. praes., so wird dadurch das Eintreffen der Voraussetzung als unwahrscheinlich bezeichnet: кіні äсара ібіт буоллар «*wenn er vorübergehen sollte*». Онтон ібіт буоллаҕына «*im entgegengesetzten Falle*», Uw. — Scheint das Nom. praet. einer Wurzel i zu sein; vgl. ايش, Kas. S. 182.

ібір самыр, *feiner Regen*, Uw. — Vgl. ібір. **ібір, ібірäбін**, *mit dem Munde spritzen*, Uw. — Vgl. ібір самыр.

ім, *Abendröthe*, D. Uw. Ім сӱтäн äрäр «*die Abendröthe ist eben im Erlöschen*», Uw.

ім ҷім, *geräuschlos*, *mäuschenstille*, Uw. — Vgl. oder *profond silence*, Kow. 311, *a*.

іміт, імітäбін, *quetschen*, *drücken*, Uw. — Vgl. imilin.

іміл ҷіміл oder **іміл сіміл**, *dämmerlich*, *kaum sichtbar*. Іміл ҷіміл буолан äрäҕіҥä «*als es eben anfing etwas hell zu werden*», іміл ҷіміл көсӱн «*eben sichtbar sein*», Uw. — Vgl. yöl ҷyöl.

імілін, іміллäбін, *gequetscht* oder *gedrückt werden*, Uw. — Vgl. іміт.

іммäх, *von der Abendröthe erhellt*, *dämmerlich*, Uw. — Von ім.

ijä, *Mutter*. Ijä кылын (— кынныы, — кынна, — кыннылара) «*die Mutter der Frau*», Uw. — Vgl. آنا, Mandsch. *eniye*, آنا قاين, قاينانا

ijäбit, *unsere Mutter*, Uw.; *die Frau eines Russischen Geistlichen*, D. N. Uw. — Von ijä; vgl. аҕабыт.

ip, ipäбin, *aufthauen, schmelzen*, Uw. — Vgl. ارمك, ايرمك

Ip, Ipäбin, *sich verwickeln*. Mäjin Ipбitä «*es drehte sich mir im Kopfe herum*», Uw.

ipäҕä, *Eiter, Materie*. Ipäҕäläx xapax «*triefende Augen*», Uw. — Vgl. Osm. ايرك

Ipäн, *Verwickelung*, Uw. — Von Ip.

Ipännäx, *verwickelt*, Uw. — Von Ipäн.

ipiäp, ipiäpäбin, *zum Aufthauen oder Schmelzen bringen*, mit dem Acc. Uw. — Von ip; vgl. ipiäpд.

ipiäptäp, ipiäptäpäбin, Caus. von ipiäp, Uw.

ipiäpд, ipiäpдäбin, *zum Aufthauen oder Schmelzen bringen*, Uw — Von ip; vgl. ipiäp.

Ipic, Ipcäбin, *sich in einander verwickeln*, Uw. Von Ip.

ipräx, *Männchen* (von vierfüssigen Thieren und Vögeln). Ipräx таба «*ein Rennthiermännchen*», ipräx ыт, Uw. — Vgl. ايركاك

Ipд, Ipдäбin, *verwickeln*; *schlagen* (Rahm), mit dem Acc. Uw. — Von Ip.

ipдI, *Untersuchung*, Uw. — Von ipдiä.

ipдiä, ipдIбin, *untersuchen*. Ipдiäx суол «*eine zu untersuchende Angelegenheit*», Uw.

ipчiräн, *die Schnur an einem Vorhange*, Uw.

Ipcä, s. Ipic.

il, *gutes Einverständniss*, Uw. — Vgl. ايل, ايل ايل Kow. 203, *b*. 294, *a*.

Il, Iläбin, *anknüpfen, einhängen*, D. M. Uw. — Vgl. الن, ايلامن

ilä, Adv. *offen, vor Aller Augen*, Kat. Uw. Kicтiäн да ilä да «*sowohl im Geheimen als auch offen*», Uw. — Vgl. ايل Sehm. 37, *c*.

ilI, *Hand*, P. 35. E. D. M. Uw. *Arm*, Uw. *Finger* (als Maass). Үс ilI халың «*drei Finger dick*», Uw. — Vgl. ال

ilii, ilijäбin, *nass werden*, Uw.

ilиk, *vorherseiend, Vorhersein*. Steht nach einem Gerundium fut. und drückt den zu einer bestimmten Zeit noch bevorstehenden Erfolg eines Zustandes oder einer Thätigkeit aus: kälä ilиknin «*ich bin vor dem Kommen, ich bin noch nicht gekommen*», körö ilиk «*er hat noch nicht gesehen*», körö iliriн «*ich hatte noch nicht gesehen*, kiни källäҕinä мин kälä ilиk барыи «*als er kam, war ich noch nicht gekommen*», kiни källäҕinä мин kälä ilиk буолуон «*wenn er kommt, werde ich noch nicht gekommen sein*», kälä iliriнä утуi «*schlafe, während er noch nicht gekommen ist*», бу cirä Аҕиrаҥҕä бара iliктäriнä олорбуттара «*in diesem Orte wohnten sie, ehe sie nach Shigansk gingen*», Uw., туох даҕаны оҕосулла iliriнä «*ehe noch irgend Etwas geschaffen war*», Kat., араi бу хаjалар ҕiälliräctäriräp кiсi хараҕа барыларын сiтä körö iliгä буолуоҕа «*nur in den Schluchten dieser Berge wird das Auge des Menschen noch nicht Alles vollständig gesehen haben*», Uw. — Vgl. ilin, ايلك *der vordere, frühere*, Tschuw. илкъ. *früher, vor alten Zeiten*.

iliҥҥi, *östlich*, Uw. — Von ilиn.

ilиn (иннiн, иннä, инniläpä), *der vordere*; *östlich*; *Vorderseite*; *Osten*. Iлiн өттүм «*meine Vorderseite*», мин iлiн өттүбäp «*auf meiner Vorderseite, vor mir*», ilиn диäккi «*Vorderseite; Osten; im Osten; nach Osten*». Iлiн кäбiсäp «*(Vorderwurf) Bänder und Verzierungen, die vom Nacken über Schultern und Brust beim Weibe herabhängen*; vgl. kälиn кäбiсäp unter kälиn. — Inniгä, *nach vorn*. Der Dativ von ilиn mit einem affigirten Possessiv: *vor mir, vor mich* u. s. w.; *für mich, meinetwegen*, u. s. w. Мiн иннiбäp «*vor mir*», Uw. таҥара иннiräp «*vor Gott*» таҥара ҕiäтiн иннiräp «*vor der Kirche*»:

оңу салаjан icăpiн иннiрăр «wegen seiner Verwaltung dessen», ăjы хаһарыҥ иннiрăр «wegen der Sündenerlassung», бiсiрi иннiбiтiнăр «unsertwegen», Kat. Uw., ыҥ усукуоп ăн тыҥарыҥ iстiăм иннiрăр «ich werde erwachen, um deine Stimme zu hören». Der Loc. von ilin mit einem affigirten Possessiv; vor (zeitlich) mir u. s. w. Іннiбiнă, vor mir, иннiгiнă, vor dir, ус хонуук иннiнă «vor drei Nachtlagern, vorvorgestern (M. vorgestern)», Uw., хас лаҕаны сүс сыл иннiнă «vor mehreren 100 Jahren», Kat., ол іннiнă «davor, vorher», туох ла иннiнă «vor irgend Etwas, zuallererst», окко кiрiăҕiн иннiнă «bevor er auf die Heuernte geht», өлүөҕүн иннiнă «vor seinem Tode», Uw. — Vgl. ilik, آل die Vorderseite, آلون oder آلدون der vordere, آلكه nach vorn, آلدان von vorn, آلده vorn. In Betreff der übertragenen Bedeutung «östlich» und «Osten» vgl. apҕa und पूर्व

ilin, Іlăбiн, sich anknüpfen, sich anhängen; Uw. — Von il; vgl. الناس ich hänge.

ilinni, Adv. etwas nach Osten, Uw. — Von ilin.

ilis, Netz zum Fischfang, E. D. Uw. — Vgl. يلوم, يلم, جلم, Tschuw. силиҫ.

iliннă, iliннiбiн, ein Netz auswerfen, mit einem Netze Fische fangen, D. Uw. — Von ilis.

ililin, Іlіlăбiн, angeknüpft oder eingehängt werden, Uw. — Von il.

ilr, ilҕăбiн, führen, tragen, mit dem Acc. Тусаҕы көтөрө ilҥiтă «er führte die Schlinge zum Vogel», ilҕă ic «bei sich tragen, bei sich führen», ilҕă бар «mitnehmen, fortführen, forttragen», ilҕă сырыт «mit sich fortnehmen», ilҕă аҕала сырыт «weg- und zurücktragen», көтөххө ilҕă олор «auf dem Schoosse halten», Uw. — Vgl. إلتمك

ilҕă, s. ilr.

ilҥir, Bote, Gesandter, M. Uw. — Von il, also eigentlich: der ein gutes Einverständniss hervorzubringen pflegt, ein Friedensbote; vgl. ايلچى, ايلچى, Mandsch. eldschin. Anders erklärt Schott das Wort in «Versuch über die Tat. Sprachen», S. 11.

ilбii, ilбijăбiн, fegen, kehren, D. Uw.

Illă, s. Ilin.

illăx, im guten Einverständniss seiend, Uw.; friedlebend, D. — Von il.

ic, icăбiн, trinken, mit dem Acc. P. 228. Kat. E. D. M. Uw. — Vgl. ايمك

ic, icăбiн, schwellen. Лаҕдаччы ic «heftig anschwellen», Uw. — Vgl. شيشامن

ic, icăбiн, gehen (von jeder Bewegung im Raume). Кiн ăjiăxă icăp, ол ăтiăҕă «der da auf dich zukommt, wird dir sagen». Wird oft mit dem Gerund. praes. eines andern Verbums verbunden und drückt dann aus, dass eine Thätigkeit oder ein Zustand einige Zeit anhält und dass der Agens dabei in Bewegung ist; so z. B. im Text: таxсан ic 5, penult. ăлбăн усăн ic 15, 6. көҕөрөнөн ic 21, 7. ылҥатан ic 26, 10. субурусан ic 26, 11. асăн ic 27, 8. кăрдăн тасăран ic 27, 14. кутан ic 27, ult. сүрăн ic 29, 7. түсăн ic ibid. бăliăтăнăн ic 29, 8. icillăн ic 29, 9. түсăн ыттан ic 31, 6. 33, 8. субуласан ic 34, 10. төннөн ic 36, ult. 41, 14. бастăн сүрăн ic 37, 1. сiлiс ic 38, 4. 47, 2. көтөн ic 39, 7. тijăн ic 40, ult. күрцăн ic 46, 7. тiăрăн тосуjан ic 46, 13. тiрiгiн ic 47, 1. кăсăрдăн ic 49, 5. тутан ic 49, 6. сырсан ic 75, ult. тустан хоҕосон ic 76, 4 цiăрăцкăiдăн сырсан ic 84, 8. кăстăрăн ic 92, penult. ыҥăн тăсҕиҥăн ic 92, ult. уҥуласăн ic 93, 5. Uw., ону салаjан icăpiн (?) иннiрăр «wegen seiner (Gottes) Verwaltung dessen», Kat. Uw. — Ilҕă ic «mit sich führen», ilҕă icпăт «nicht mit sich führend», сорҕоччуjа ic «sich ergiessen», Uw.

ic, *der innere*; *das Innere*; *die Eingeweide eines Thiers*; *das innere Fell im Pelz*. Урасабыт ic äркінä «*die innere Wand unserer Jurte*», Uw.; іскітінäн «*mit eurem Innern, mit eurem Herzen*», Kat. Der Dativ: «*im Innern, in*», der Abl. «*aus dem Innern heraus, de dedans*», der Instr. «*längs dem Innern*», (z. B. gehen). Іспäр «*in mir*», Uw., ў даҕаны іcіräp cip лаҕаны аныытар «*sowohl im Wasser als unter der Erde*», Kat. Uw., хаjалар істäpiräp сўттä «*er ist in den Bergen verloren gegangen*», ў іcітäн ылла «*er hat aus dem Wasser herausgenommen*», ў іcінäн барда «*er ist unter dem Wasser fortgegangen*», Uw. — Vgl. اچ , اچ

іеäңä, *Steigbügel*, D. Uw. — Vgl. Kasan. اوزنكى, Chalf. II. 742. Orenb. اوزانكو, Baschk. اوذانكو, Iw. 13.

іcäччі, *Trinker*, *Säufer*. Өлөр іcäччі «(*ein sterbender Säufer*) *ein Säufer von Profession*», Uw. — Von ic, *trinken*.

іcäрттä, іcäрттібін, Intensivum von іcäрд, Uw.

іcäрттäр, іcäрттäрäбін, *Jemand* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *tränken lassen*, Uw. — Von іcäрд.

іcäрд, іcäрдäбін, *Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zu trinken geben*: *Jemand* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *tränken*, Uw. — Von ic, *trinken*.

іciгі, *ihr*, R. S. E. D. M. Uw. — Vgl. äciгі.

іcіт, *Gefäss*, Kat. D. Uw.

іcіт, істäбін, *hören*, mit dem Acc. P. 48. Kat. D. M. Uw. Кулаҕынан үчүгäйдік істäҕін дуо? «*hörst du gut mit deinem Ohre? hast du ein gutes Gehör?*» *Verstehen*: Нуччалы істäҕін дуо? «*verstehst du Russisch?*», Uw. — Vgl. اشتمك

іcітіннäр, іcітіннäрäбін, *zu hören geben*, mit dem Acc. der Sache und Dat. der Person, Uw. — Von іcіт.

іcін, *für*, *wegen*, *in Berücksichtigung von*. Ўҥ мін іcін «*bete für mich*», бу äрäібіт іcін «*für diese unsere Arbeit, in Vergeltung für diese unsere Arbeit*», кіні іcін тур «*stehe für ihn auf, stehe ihm bei*», уон да іcін біäрбäтін «*für zehn sogar habe ich es nicht weggegeben*», туцуўбушут іcін «*zum Behuf unseres Umgehens*», мijігін äрäiлiäҥ (äрäiлiäҕiҥ) іcін «*damit du mich quälest*», мijігін äрäiдьиäҥ (äрäiдьиäҕiҥ) іcін «*damit du mich nicht quälest*», бу да буолбутун іcін «*auch in Betracht des Gewordenseins von diesem, dessenungeachtet*», уöрўläх күннäрін äспыттарын да іcін «*trotz dem, dass meine frohen Tage vorübergegangen sind*», хаітах да буолбутун іcін «*dem sei, wie ihm wolle*», төсö да баҕалäх буолбутун іcін «*er mag noch so ein Freund davon sein*», Uw. — Vgl. اچون

іcіннäгі, *im Innern befindlich*, *innerlich*, Uw. — Von іcіннä, Loc. von іcін = ic.

іcір, іcірäбін, *pfeiffen*, R. S. Uw. — Vgl. صيزغيرامن , صيزغرامن , Kow. 284, *a*.

іcірік, *überaus dicht* (*Wald*). Іcірік ojуp, Uw.

іcілін, іcілläбін, *gehört* oder *verstanden werden*, Uw. — Vgl. істілін.

істä, s. іcіт, істäбін.

істäх, *Fischrogen*, E. D. Uw. Істäхтäх, *Fischrogen enthaltend*, D. Uw. — Vgl. ic, *das Innere*.

Істäн, Істäнäбін, *sich mit Nähen beschäftigen*, D. Uw.

істілін, істіллäбін, *gehört* oder *verstanden werden*, Uw. — Von іcіт, *hören*, *verstehen*.

іспірт oder іспірт арыгы, *Spiritus* — Aus dem Russ. спиртъ.

У.

у, *Schlaf*, P. 59. D. M. Уи кällä «*mein Schlaf ist gekommen, ich bin schläfrig*», Uw.

ӯ, *Wasser*, R. S. P. 98. Kat. E. D. M. N. Uw. — Vgl. صو,

уоі, уоjабын, *fett werden*, Uw.

уохта, *eine Art berauschende Johannisbeere*, Ribes Dikuscha (der Russ. Localname) Fisch., Uw.

уот, *Feuer*, E. M. O. Uw. Цiä уот «*Haus und Feuer*) *das Haus und was dazu gehört*», Uw. — Vgl. اوط , اود

уот, уотабын, *fett machen, mästen*, Uw. — Von уоі.

уоттāх, *feurig*, M. Uw. Уоттāх хатат, уоттāх харах, Uw. — Von уот.

уодаі, уодаjабын, *ein kurzes Kleid anlegen*, Uw. — Vgl. суодаі.

уодац, *durch kurze Kleider u. s. w. eine lächerliche Figur machend*, Uw. — Von уодаі.

уодацнā, уодацнббын, *durch kurze Kleider u. s. w. eine lächerliche Figur machen*, Uw. — Von уодац.

уодацнат, уодацнатабын, *durch kurze Kleider u. s. w. eine lächerliche Figur machen lassen*, Uw. — Von уодацнā.

уон, *zehn*, M. Uw. — Vgl. اون

уонна, *zehnmal*, Uw. — Von уон.

уоннӯ, *je zehn*, Uw. — Von уон.

уоннӯта, *immer zu zehn Malen*, Uw. — Von уоннӯ.

уонча, *gegen zehn*, Uw. — Von уон.

уончата, *gegen zehnmal*, Uw. — Von уонча.

уончалы, *jedesmal gegen zehn*, Uw. — Von уонча.

уончалыта, Adv. *zu je zehn Malen etwa*, Uw. — Von уончалы.

уочарай, *Reihe*, M. — Aus dem Russ. очередь; vgl. сāргā.

уор, уорабын, *stehlen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. اورلق oder اوغورلق *Diebstahl*, اورلايمن oder اوغورلايمن *ich stehle*.

уор, *Zorn*; *Heftigkeit*. Тымны уора «*die Heftigkeit der Kälte*», Uw. — Vgl. Schm. 7, *b*.

уорӯ, *Diebstahl*, Uw. — Von уор.

уорујах, *Dieb*, Uw. — Von уор; vgl. اوغرى

уоруһуі, уоруһуjабын, *sich erzürnen, böse werden*, Uw. — Von уор.

уордāх, *zornig, böse, wüthend*, M. Uw. Уордāх кыһа «*Panther*», Uw. — Von уор.

уордуі, уордуjабын, *sich erzürnen, böse werden*, Uw. — Von уор.

уордут, уордутабын, *erzürnen, böse machen*, mit dem Acc. Uw. — Von уордуі.

уорба, *Verdacht*, Uw.

уорбалā, уорбалыбын, *Jemand* (Acc.) *in Verdacht haben*, Uw. — Von уорба.

уол, уолабын, *abnehmen* (*von Flüssigkeiten*), Uw.

уол, *Sohn*, M. Uw.; *junger Mensch, Bursche*. Кiнiлāр уоллара «*ihr Sohn*» aber кiнiлāр уолаттара (s. уолан) «*ihre Söhne*», Uw., уол оҕо «*Knabe*», M. Uw., уол кiсi «*Jüngling*», хамначчыт уол «*junger Knecht*», Uw. — Vgl. уолан, اول , اوغل

уолан, (Pl. уолаттар) *Bursche, junger Mensch*. Мiн уолаттарым «*meine Burschen* (d. i. *meine Söhne und meine Knechte*)», уолан кiсi «*schmucker, junger Mensch*», āдāр уолан цон «*das junge Volk*», Uw. — Vgl. уол, اولان *Kind* und das in mehreren Tatarischen Dialekten im Caucasus vorkommende ulan *Sohn*; Klapr. *Kauk. Spr.* S. 276.

уолӯ, *Abnahme* (von Flüssigkeiten). Ӯ уолӯта «*Ebbe*», Uw. — Von уол.

уолуі, уолуjабын, *bestürzt werden*, Uw.

уолба, *niedrige, feuchte Stelle auf einer Wiese.* Уолба ото «*Riedgras*», Uw.

уоҕас, уоҕасабын, *die Zeit einhalten, Maass halten*; *zeitigen* (neutr.). Уоҕаспытым «*ich hielt nicht die Zeit ein, ich verspätete mich*», уоҕас «*genug, höre auf*», асыахха уоҕаса ілік «*es ist noch nicht an der Zeit zu essen*», асыахха уоҕаста «*es ist Zeit zu essen*», Uw.

уос, *Lippe*, M. Uw. — Vgl. أغز, اوز *Mund.*

уі, уjабын, *tragen, ertragen (unter der Last nicht zusammensinken)*, mit dem Acc. Төсөнү уjуоҥуі? «*wieviel wirst du tragen können?*», Uw.

уіry, *weit, ausgedehnt*; *in die Weite*; *ausserordentlich.* Аспыт уіry күннәр «*vergangene Tage des Ueberflusses, vergangene bessere Tage*»; уіry бар «*sich in die Weite machen, sich ohne Ziel auf und davon machen*», уіry ыт «*Jemand* (Acc.) *laufen lassen, Jemand sich selbst überlassen*»; уіry бәі «*unermesslich reich*», Uw. — Vgl. уіryl, угут

уіryа, *weit, ausgedehnt.* Уіryа іччітәх сір «*ein ausgedehntes ödes Land*», уіryа кәм «*faule Tage, freie Zeit*», Uw. — Vgl. уіry, угут.

Уібан, ein Mannsname, *Johann.* Бацка Уібан Demin. davon, Uw. — Aus dem Russ. Иванъ.

ук, угабын, *legen, stecken, einpacken*, mit dem Acc. Хаҕыға ук «*unter Arrest setzen*», хаҕы цііәә ук «*in's Arrestantenhaus stecken*», аҥнархаіга ук «*zu Schaden bringen*», бәрә сана әрәjігәр ук «*in grosse Sorgen versetzen*», Uw.

уккуі, уккуjабын, *nach einer zurückgelassenen Sache gehen*, Uw.

укса, s. угус.

угут, *das Austreten des Wassers.* Угут буол «*austreten, sich über das Ufer ergiessen*», Uw. — Vgl. уіry, уіryа.

угурә, угурӱбун, *küssen*, Uw. — Vgl. угрә.

угус, уксабын, *legen, stecken* oder *einpacken helfen*, Uw.; *einrichten*, Kat. Оңу хастытын кісі бәjәтін күсүнән оҥоруобун уксарыаҕын дағаны түктәрі «*alles dieses ist der Mensch mit seiner Kraft nicht im Stande hervorzubringen und einzurichten*», Kat. — Von ук.

угрә, угрӱбун, *küssen*, D. Uw. — Vgl. угурә.

уҥ, уҥабын, *in Ohnmacht fallen*, Uw.

уҥа, *recht*; *rechte Seite.* Уҥа ілі «*die rechte Hand*». уҥа дііккі «*auf der rechten Seite*», уҥа дііккіттән «*von der rechten Seite her*». Uw., аҕатын уҥа өттүгәр (von өтүн) олорбута «*er setzte sich zur rechten Seite seines Vaters*», Kat., кіні уҥата «*seine rechte Seite*», мін уҥабар «*auf meiner rechten Seite*». In der Jurte heisst die vom Eingange links gelegene, für die Männer bestimmte Seite — уҥа дііккі. Uw. — Vgl. اونك

уҥӱ, *Ohnmacht*, Uw. — Von уҥ.

уҥуох, *Knochen*; *Kern, Stein* (bei Früchten). Уҥуоҕунан куччугуі «*klein von Knochen, klein von Wuchs*», уҥуоҕунан орто «*von mittlerem Wuchs*», Uw. — Vgl. بناك, Uig. sünguki (l. süngüki), Klapr. S. 19.

уҥуохтәх, *mit Knochen versehen*; *mit einem Kern* oder *Stein versehen.* Уҥуохтәх отон «*Steinbeere, Arctostaphylos uva ursi Spreng.*», Uw. — Von уҥуох.

уҥуор, *jenseitig*; *die gegenüberliegende Seite*: *jenseits.* Уҥуор дііккі «*auf jener Seite*», уҥуор өттүнән бар «*längs der gegenüberliegenden Seite gehen*»; үрәх уҥуоруттан кәллім «*ich bin von der andern Seite des Flusses gekommen*», суол уҥуорунан бар «*längs der andern Seite des Weges gehen*»; үрәх уҥуор тасәр «*auf das andere Ufer des Flusses hinüberbringen*», Uw. — Vgl. اوبار Chalf. I. 419.

уҷуоргу, *jenseits gelegen*, Uw. — Von уҷуор; vgl. اوبارغى Chalf. I. 419.

утӓ, утӯбун, *nachbleiben, nicht nachkommen*, Uw.

утах, *Durst*; *Trank*. Утахта куду «*gieb mir Etwas zu trinken*», Uw. — Vgl. утат, *durstig werden*; *boisson*, Kow. 416, *a*.

утах, *der einzelne Faden einer mehrdrähtigen Schnur*, Uw.

утахтӓх, *durstig*, Uw. — Von утах, *Durst*.

утахтӓх, *aus mehreren Fäden bestehend*. Тӯӧрд утахтӓх «*vierdrähtig*», Uw. — Von утах, *Faden* u. s. w.

утат, утатабын, *bewirken, dass Jemand nachbleibt, nicht nachkommt*, Uw. — Von утӓ.

утат, утатабын, *durstig werden*. Утаттын «*ich bin durstig*», Uw. — Vgl. утах, *Durst*.

утары, Adv. Postp. *entgegen*. Кiсiнi утары кӧрдӧрбӧт тыал «*ein Wind, der dem Menschen nicht gestattet entgegenzusehen*», мiн утары ӓтiӓх тустӓххын дуо? «*musst du mir entgegensprechen?*», мiн кiнi аҷатын утары ӓтӓбiн «*ich spreche gegen seinen Vater*», Uw. — Vgl. اوتره

уту субу, Adv. *nach einander, allmählig*. Уту субу муҥiустубуттара «*sie versammelten sich allmählig, Einer nach dem Andern*», Uw. — Уту allein soll nicht im Gebrauch sein.

утуi, утуjабын, *einschlafen* (auch von den Gliedern des Körpers), Uw.; *schlafen*, R. D. M. Uw. Утуjан сыт «*liegen und schlafen*», утуja сыт «*sich schlafen legen*», Uw. — Von у; vgl. اويومق

утуктӓ, утуктӯбун, *im halben Schlafe sein*. Утуктӯр «*Schlafrigkeit*», D. Uw. — Ein Denom. von утук (?) und dieses von утуi (?).

утуҥ, *der da immer nachbleibt*, Uw. — Von утӓ.

утут, утутабын, *schlafen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von утуi.

утурук, *Furz*, Uw.

утуруктӓ, утуруктӯбун, *furzen*, Uw. — Von утурук.

утуруксут, *Stänker, der da beständig furzt*, Uw. — Von утурук.

удаҕан (Pl. удаҕаттар), *Schamanin*, D. Uw. — Vgl. Kow. 386, *a*.

ӯн, ӯнабын, *sich strecken*; *sich in die Länge ziehen, lange anhalten*; *ausstrecken* (?), Uw. Ӯнар от «*hohes, wallendes Gras*», M., ӯнар былас «*ein gestreckter Faden, die Entfernung von den Füssen bis zum Ende des Mittelfingers bei erhobenem Arm*»; illiriн ӯн «*seine Hand ausstrecken*», Uw.

ӯнӓр, *Höhenrauch*; *Kimmung, das Zittern der Luft an heissen Tagen*, M. Uw. — Vgl. *brouillard, évaporation, exhalaison*, Kow. 486, *a*

ӯнӓрсыi, ӯнӓрсыjабын, *sich weithin erstrecken*, Uw. Ӯнар от ӯнӓрсыjда, уду дьду ӯнӓрсыjда, M. (*wallen, erglänzen*). — Von ӯнар, Nom. praes. von ӯн.

ӯннар, ӯннарабын, *ausstrecken*, mit dem Acc. Uw. — Von ӯн.

учугас, *nahe*; *Nähe*. Mit dem Dat. oder Abl. Uw.

учӯгасӓ, учугасӯбын, *sich nähern*, mit dem Dat. Kat. Uw. — Von учугас.

учугасат, учугасатабын, *nahe bringen*, Uw. — Von учугасӓ.

учугасан, учугасанабын, *nahe gebracht werden*, Uw. — Von учугасӓ.

учугастаҕы, *in der Nähe befindlich*, Uw. — Von учугас.

учугастык, Adv. *nahe*, Uw. — Von учугас.

Учур, *der Fluss Utschur*, Uw.

уҷуор, *Nachkomme, Nachkommenschaft*, Uw. — Vgl. «*fortlaufende Geschlechtslinie* oder *Nachkommenschaft*», Schm. 50, *c*.

уцурҕаі, *das an den Wurzeln befindliche Masernholz eines Birkenstammes*, Uw.

уб, *Heft, Stiel* (eines Messers u. s. w.); *Stangel, Fruchtträger*. Отон уба «*Fruchtstangel*», дөлүсүөн уба «*Hagebuttenstrauch*», Uw.

убаі, убаjабын, *brennen*, D. Uw. Халлаан убаjар «*der Himmel brennt* (vom Nordlichte)», кіні цiäтä убаіда «*sein Haus hat gebrannt*», сырдьын уотунан убаібыта «*mein Gesicht brannte vor Feuer*», Uw.

убаі, *der ältere Bruder*; *ein Aelterer*, D. Uw. — Vgl. Kow. 41, *a*.

убаҕас, *flüssig*, D. Uw.; *Flüssigkeit*, Uw.

убат, убатабын, *brennen, anzünden*; *verbrennen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von убаі.

убаса, *ein Füllen im ersten Winter*, Uw.

умун, умнабын, *vergessen*, mit dem Acc. Kat. D. Uw. Умнума көмө буоларгын «*vergiss nicht zu helfen*», Uw. — Vgl. Kow. 414, *a*.

умуннар, умуннарабын, *bewirken, dass Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *vergisst*. Uw. — Von умун.

умус, умсабын, *untertauchen*, D. Uw. Умса сыт «*mit dem Gesicht nach unten liegen*», Uw.

умна, *Almosen*, D. Uw.

умна, s. умун.

умналаа, умналыбын, *um Almosen bitten*, D. Uw. — Von умна.

умпасыт, *Bettler*, D. M. Uw. — Von умна.

умнулун, умнуллабын, *vergessen werden*, Uw. — Von умун.

умса, s. умус.

умсăх, *eine Art Tauchente*, Uw. — Von умус.

умсах, *Wasserfreund*, Uw. — Von у.

умсан (Pl. умсаннар) *eine Art Ente*, крахаль, Uw. *Fischaar*, S. Name eines Jakutischen Geschlechts, Uw. — Von умус.

уја, *Nest*, D. N. Uw. — Vgl. اوية

уjадыı, уjадыjабын, *weich werden*, Uw. — Vgl. уjан.

уjадыт, уjадытабын, *erweichen*, mit dem Acc. Uw. — Von уjадыı.

уjан, *weich, geschmeidig*; *ungehärtet* (Eisen), Uw. — Vgl. уjадыı und Schm. 60, *c*.

ӯр, ӯрабын, *legen*, mit dem Acc. D. M. Uw. Куорчахха ӯрбуттара «*sie legten in den Sarg*», Kat., сурукка ӯр «*zu Papier bringen, aufzeichnen*», өбүгäни ӯр «*Jemand* (Dat.) *einen Tribut auflegen*», хаjаҕалга ӯр «*zum Lobe anrechnen, loben*», хосӯга ӯр «*verdammen, verurtheilen*», аjыға ӯр «*für eine Sünde halten*», таҥара бурасăбытыгар ӯр «*für eine Strafe Gottes ansehen*». *Etwas* (Acc.) *einem Umstande* (Dat.) *zuschreiben*. Хуолу ӯр *Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *vorschreiben*», Uw. *Festsetzen, beschliessen*, mit dem Acc. Kat. Uw.

ура, *die äusserste Spitze der Jurte, wo der Rauch hinauszieht*, Uw.

ураҕас, *Stange, Gerte*, D. Uw.

ураты, Adj. *abgesondert, ein besonderer; abweichend, verschieden*, mit dem Abl. – Adv. *abgesondert, besonders*. Postp. mit dem Abl. *ausser, ausgenommen*. Ураты цiä «*ein abgesondertes, besonderes Haus*», ураты хуолу «*ein besonderes Gesetz*»; бу саҥа кiсi саҥатыттан ураты саҥа бăра «*diese Stimme war eine von der Stimme eines Menschen verschiedene Stimme*»; ураты ӯр «*besonders, abgesondert hinlegen*»; мijiгiттäн ураты кiн да суоҕа «*ausser mir war Niemand da*», онтон ураты төсӧӧ «*den Fall ausgenommen, wenn*», Uw.

ӯраттä, ӯраттыбын, Intensivum von ӯр, Uw.

ураn, *zierlich, fein*, Uw.; *hübsch*, P. 218.

ураса, *die kegelförmig aufgestellten Stangen einer Sommerjurte*; *eine kegelförmige Sommerjurte* (auch ураса цiä). Ураса Тоҥус

«Tungusen, die in solchen Jurten wohnen», Uw.

ур§, *Verwandter*, Uw.; *Verwandschaft*, D. N. Uw.; *Hochzeit*, Uw. — Vgl. اوروق , اوروغ ,

ур§, Nom. act. von ур, Uw.

уруом, *Rum*, Uw. — Aus dem Russ.

уруі, *hurrah*. Mit diesem Ausruf beschliesst der Schaman eine Ceremonie, worauf die ganze Versammlung einstimmt, M. Uw

урулаа, урулаубун, *urui rufen* (womit auch das Vieh angelockt wird), Uw. — Von уруі.

урукку, *früher, altmalig*, M. Uw.; *die alte Zeit*. Урукку курдук «*wie früher*», уруккӱтан «*von alten Zeiten her*», Uw., хойут үчүгэйдик уруккӱтӭр олоруом «*ich werde in der Folge tugendhafter leben als zuvor*», Kat. — Von урут.

урут, Adv. *früher, vor Zeiten*, R. P. 268. Kat. E. M. Uw.; *im Voraus*. Мин урут уорарым «*früher stahl ich*», сүс сыл урут «*hundert Jahre vorher*» туохтаҕар да урут «*vor irgend Etwas, zu allererst*», Uw. — Vgl.

Kow. 440, *b*.

урутта, уруттӱбун, *sich erhitzen*, Uw.

уруттӓт, уруттӓтабын, *erhitzen* (z. B. ein Pferd), mit dem Acc. Uw. — Von урутта.

урулаа, урулаубун, *verwandt machen*, Uw. — Von ур§.

урулас, урулласабын, *mit* (кытта) *einander verwandt werden*, Uw. — Von урулаа.

§рулун, §руллабын, Passivum von §р, Uw.

урускал oder урускал мас, *Baumstämme, die den Fluss herabschwimmen und hier und da an's Ufer geworfen werden*, Uw. — Vgl.

Strömung von

fliessen, strömen.

Уркускаі, *die Stadt Irkutsk*, Uw.

ул, улабын, *schmelzen, thauen*, Uw.

§ла, §лаубун, *saufen* (vom Viehe), Uw. — Von §, *Wasser*.

улаах, *schläfrig*, D. Uw. — Von у.

§лаах, *mit Wasser versehen*, Uw. §лаах отон «*(die wässerige Beere) Preisselbeere*», D. N. Uw. — Von §.

улахан, *gross*, R. S. P. 208. E. D. M. Uw.; *Grösse*, Uw. Улахан кіді «*ein grosser, erwachsener Mensch*», Uw., улахан тойон «*ein grosser Herr, Chef, Gouverneur*», Kat. E. N. Uw., улахан ыалҕар «*eine grosse Krankheit*», улахан харчы «*eine grosse Summe Geldes*», улахан аҕардаа «*die grössere Hälfte von ihnen*», улахана суох «*nicht gross*», Uw. — Vgl. улаат, улу, اولكن

улахаҥнык, Adv. *sehr, in hohem Grade*, Kat. Uw. — Von улахан.

улаат, улаатабын, *wachsen, zunehmen* (an Umfang, an Wohlstand; im Range steigen), D Uw. — Vgl. улахан.

§лат, §латабын, *tränken* (das Vieh), mit dem Acc. D. Uw. — Von §ла.

улаттынар, улаттыннарабын, Caus. von улаат, Uw.

улаҕан (Pl. улаҕыннар), *aschgrau* (von Pferden), Uw.

улам, *allmählig*. Uw. — Vgl.

Schm. 52, *c*.

улар, *tetrao*, D. M. Uw. Ӓріҥ улар «*Birkhuhn*», хара улар «*Auerhahn*», Uw. — Vgl.

Auerhahn, Schm. 53, *a*.

улу, *ungewöhnlich gross*, M. Uw. Улу кіді «*ein Ungeheuer, ein böser Mensch*», Uw., улу кӧл «*Elenn*», M. Uw., улу тойон «*das Haupt der bösen Luftgeister*», S. 116. Сев. Арх. III. 216. «*eine besondere Gottheit*», Uw. — Vgl. улахан, улаат, اولو *gross*.

улуі, улуjабын, *heulen*, D. Uw. — Vgl. اولامق , اولاوغل , und Lat. *ululare*.

улук, *ersehöpft, ermüdet*, Uw.

улукса, *Strasse*, M. Uw. — Aus dem Russ. улица.

улутуй, улутуjабын, *stolz thun*, Uw.

улутуц, *stolz*, Uw. — Von улутуй.

улутуцнук, Adv. *stolz*, Uw. — Von улутуц.

улус, *Tribus, Ulus*, S. Uw. Die Jakuten zerfallen in folgende sieben Ulusse: Хаҥалас, Богурус, Мӓҥӓ, Нам, Дүлүй (scheidet sich in zwei Tribus) und Боробон, Uw. — Strahlenberg (S. 375) zählt 10 Tribus auf. Vgl. اولوس , يلغ

улгун, *dienstfertig; lenksam*, D. Uw.

улар, уларабын, *zum Schmelzen oder Thauen bringen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von ус.

уларыj, уларыjабын, *sich verändern*, Kat. (mit einem л) Uw.; *abweichen*, mit dem Abl.; *durch einen Andern ersetzt werden*, Uw. — Vgl. يلغ *changer, remplacer, mettre qn. à la place d'un autre* und يلغ *se changer*, Kow. 400, *b*. 406, *b*.

уларыт, уларытабын, *verändern*, mit dem Acc. D. (mit einem л) Uw.; *durch einen Andern ersetzen*. Хас да тоjону оннуларытан (von орун) уларыппыта «*er entfernte mehrere Beamte von ihren Posten, indem er sie durch andere ersetzte*», Uw. — Von уларыj.

уларын, уларынабын, *Etwas* (Acc.) *an sich verändern*, Uw. — Von уларыj.

уларыjбӓ, *Veränderung*, Uw. — Von уларыj.

уларыjылаах, *eine Veränderung erlitten habend*, Uw. — Von уларыjбӓ.

уларыс, уларысабын, *sich gemeinschaftlich verändern, mit einander tauschen, sich abwechseln*. Уларыса «*abwechselnd*», Uw. — Von уларыс.

уларысык, *sich abwechselnd, mit einander tauschend; Abwechselung, Umtausch*. Үс уларысык таҥас «*Kleider, dreimal zu wechseln*», Uw. *Veränderlich*, D. (mit einem л). — Von уларыс.

улук, *Schenkel*, M. Uw. — Vgl. Osm. اوبلق *coxendix, femur*

улуҥ, *Sohle* (beim Stiefel, Schuh), D. Uw. — Vgl. اولطان , اولدان , يلغ Schm. 52, *a*.

улуҥах, *Fusssohle*, Uw. — Von улуҥ.

ус, *Handwerker, Künstler, Schmied*, D. Uw.; *Kunst, Geschicklichkeit*, Uw. Тимир ус «*Grobschmied*», мас ус «*Zimmermann*», көмүс ус «*Silberarbeiter*», N. Uw. — Vgl. اوستا كشى *Meister*.

ус, *Stamm, Geschlecht, Familie, Art, Species*. Uw. Аҕа ус «*des Vaters Geschlecht, Familie*», N. Uw., бiс ус «*Nachkommenschaft*», ӓгiш кус ус «*verschiedene Arten von Enten*», Uw.

уса, усубун, *sich in die Länge ziehen, dauern, währen*, Uw. — Vgl. اوظامين

усат, усатабын, *in die Länge ziehen, fortsetzen (nicht unterbrechen)*, mit dem Acc. Суруjаргын усат «*fahre fort zu lesen*», мин үөрӓхпин усаппытым «*ich setzte meinen Unterricht fort*», Uw. — Von уса; vgl. اوظايطن

усан, усанабын, *schmieden*, D. Uw. Алтаны усанар «*Kupferschmied*», N. Uw. — Von ус, *Schmied*.

усарӓбыт, *irgend ein, irgend Etwas*. Усарӓбыт барбахтан уоруллуй «*über irgend eine Kleinigkeit erzürnen*», усарӓбытта кулу «*gieb mir irgend Etwas*», Uw., усарӓбыты ӓтӓр таҥара тусугар «*irgend Etwas gegen Gott sprechen*», Kat.

усуор, *Muster*, M. Uw. Усуордах «*gemustert*», Uw. — Aus dem Russ. узоръ.

усук, *der äusserste*, Uw.; *Spitze, Ende*, D. Uw. Усук муҥунан, усук ӓрӓjiнӓн «*mit der äussersten Anstrengung*», ый усугар «*am Ende des Monats*», усугар диӓрi ахтым «*ich habe bis zu Ende gelesen*», кiн-

нäр усуктарыгар дiäрi ailaннытtара «*sie richteten sich ganzlich zu Grunde*», усуга суох сордöх «*endlos unglücklich*», усугар «*endlich, zuletzt*», Uw. — Von усä, vgl. أوّل, Kow. 550, *a*.

усукта, s. усугун.

усуктäх, *mit einer Spitze versehen, spitzig*, D. Uw. — Von усук.

усугун, усуктабын, *aufwachen*, E. D. Uw.

усугуннар, усугуннарабын, *aufwecken*, Uw. — Von усугун.

усутä, усутýбун, *schreien* (z. B. vom Kranich), Uw.

усун, устабын, *schwimmen* (von todten Körpern und Vögeln), D. M. Uw.; *schiffen*. Устан кäлбiттäрä «*sie kamen zu Wasser*», устан сырыт «*zu Schiffe reisen*», хäнынан устар ic ыарыта «*eine Krankheit, bei der das Innere in Blut schwimmt, Ruhr*», Uw., бýс устар (ын) «(*der Monat, da das Eis fortschwimmt*) *April*», S. 122. N. Uw.

усун, (устун, уста, устулара) *lang* (im Raum und in der Zeit), Kat. E. D. M. Uw.; *Länge, lange Seite*. Суол устунан «*längs dem Rande des Weges*», Uw. — Von усä; vgl. уста, устун, أوزون

усуннук, Adv. *lang*, D. Uw. — Von усун.

усур, усурабын, *zurufen*, Uw.

усул, устабын, *ausziehen, ablegen* (ein Kleid), mit dem Acc. Uw.

усках oder усках тыл, *Ueberlieferung*, Uw.

уста, *Länge, lange Seite*; *Ausdehnung*; *Dauer*. Öрустäр усун устулара «*die Länge der Flüsse*», бу суолбут устатыгар «*im Verlauf dieses unseres Weges*», сýс кöс сiр кiäцiн устатыгар «*auf einem Umfange von 100 Kös*», хонýкiäбiн устатыгар «*auf der grossen Ausdehnung des Feldes*», Ацiгäн устата «*die Gegend um Shigansk*»; бу олорбутун устата «*die Zeit, dass er sich hier aufhielt*», сайын устата oder устатыгар «*im Verlauf des Sommers*», бiäc сыл Killämцä олорбуттуут устатыгар «*während der fünf Jahre, die wir in Shigansk wohnten*», бу аныгы сäсын устатыгар дiäрi «*bis zu diesem meinem jetzigen Lebensalter*», бýён (= бýёгýн) устатыгар дiäрi «*bis zu meinem Tode*», Uw. — Von усун, *lang*.

уста, s. усун, устабын und усул, устабын.

уста, устун, устулара, s. усун, *lang*.

усталäх, *eine Länge, Ausdehnung* oder *Dauer habend*. Хас да кöс усталäх хонý «*ein Feld, das eine Länge von mehreren Kös hat*», Uw. — Von уста, *Länge*, u. s. w.

устý, *das Schwimmen*; *das Schiffen*, Uw. — Von усун, *schwimmen*; *schiffen*.

устý, *das Ausziehen* (der Kleider), Uw. — Von усул.

ýстук, *Kunst, Geschicklichkeit*; *auf eine geschickte Weise*. Ýрдýк ýстук цон «*Leute von höherer Kunst*», ýстук ýрдýнäн бäрд «*über die Höhe der Kunst gehend*», бу сiргä асы бусарар ýстук «*an diesem Orte Essen zu kochen, ist ein Kunststück*», Uw. — Von ýс.

ýстуктäх, *geschickt, eine Fertigkeit besitzend*, Uw. — Von ýстук.

ýстуктäхтык, Adv. *auf eine geschickte Weise*, Uw. — Von ýстуктäх.

устун, Postp. *längs, entlang*. Күöл, бýс, öjýр устун «*dem See, dem Eise, dem Dickicht entlang*», быа устун тардыс «*sich an einem Stricke ziehen*», iччiтäх тыалар устун äjäннä «*durch öde Wälder reisen*», ыал устун бiт «*von Nachbar zu Nachbar schicken*», Uw. — Acc. Sing. von уста, *seine Länge*, von усун, *Länge*; vgl. уста.

ӱ.

ӱöi, ӱöjäбiн, *sich Etwas merken*, Uw.

ӱöx, ӱöҕäбiн, *schelten*, Uw. — Vgl. سوكامن

ӱöxeӱ, *gegenseitiges Schelten*, Uw. — Von ӱöҕyc.

ӱöryläː, ӱöryläӱбyн, *einen dumpfen Ton von sich geben*, Uw.

ӱöҕӱ, *das Schelten*, Uw. — Von ӱöx; vgl. سوكو

ӱöҕyc, ӱöxcäбiн, *sich gegenseitig schelten*, Uw. — Von ӱöx.

ӱöң, ӱöңäбiн, ӱöңnyтyн, *heranschleichen*, Uw.

ӱöт, *eine Art Weide*, тальникъ, M. Uw.

ӱöт, ӱötäбiн, *gurren* (von der Taube), M. Uw.

ӱötyк, Adv. *gut*; *sehr*, *in hohem Grade*, Uw. — Entstanden aus ӱtӱötyк.

Ӱөдäi, Name einer Jakutischen Gemeinde (näciӈiäx), Uw.

ӱөдyi, ӱөдyjäбiн, *hervorsprossen*, *herauswachsen*, Uw.

ӱөдyт, ӱөдytäбiн, *hervorsprossen* oder *herauswachsen machen*, mit dem Acc. Uw. — Von ӱөдyi.

ӱөн (Pl. ӱөннäр) *Wurm*, M. Uw.; *Warze*, Uw. — Vgl. *Warze*, Kow. 238, *a*.

ӱөб, ӱөбäбiн, *mit einem Sprunge erhaschen*, Uw.

ӱөбäx, *das Erhaschen mit einem Sprunge*, Uw. — Von ӱөб.

ӱөбäхtä, ӱөбäхtiбiн, *vielfach springen*, *um Etwas zu erhaschen*, Uw. — Von ӱөбäx.

ӱөбäхtät, ӱөбäхtätäбiн, Causat. von ӱөбäхtä, Uw.

ӱöp, ӱöpäбiн, *sich freuen über Etwas* (Abl.). Ӱöpä көрбyппyт «*zu unserer Freude erblickten wir*», Uw.

ӱöp, *Heerde*. Улахан ӱöp табаны сіт «*eine grosse Heerde Rennthiere führen*», ӱöp cyӧcy «*eine Heerde Vieh*», Uw. — Vgl. اويور *Heerde Pferde*, Osm. سورى *Heerde*.

ӱöpä, *Schnitzel*. Бäс ӱöpä «*Schnitzel von Fichtenrinde* (die gekocht und dann gegessen werden)», Uw.

ӱäpäx, *Lehre*, *Unterweisung*; *Gewohnheit*, Uw. — Vgl. *lernen*, Schm. 370, *b*., ӱöpät und ӱöpän. Vielleicht sind ӱöpäx, ӱöpät und ӱöpän mit ӱöp, *sich freuen*, verwandt; vgl. *erheitert*, *belehrt werden*, *erheitern*, *belehren*, Schm. 200, *a*.

ӱöpäхtäx, *unterrichtet*, *gelehrt*, Uw. — Von ӱöpäx.

ӱöpät, ӱöpätäбiн, *lehren*, *unterrichten*, mit dem Acc. der Person und dem Dativ der Sache, Uw. — Vgl. ӱöpäx, ӱöpän, اوكرانمك oder اورانمك

ӱöpätäччi, *Lehrer*, Uw. — Von ӱöpät; vgl. اوكرانوچى

ӱöpän, ӱöpäнäбiн, *lernen*, *erlernen*, mit dem Dat. der Sache oder dem Gerund. fut. und dem Abl. der Person; *sich üben*. Ӱöpäннiт маiгы «*Gewohnheit*», Uw. — Vgl. ӱöpäx, ӱöpät, اوكرانامك oder اورانامك

ӱöpӱ, *Freude*, Uw. — Von ӱöp.

ӱöpӱjäx, *gewohnt*; *geübt*; *Gewohnheit*; *Geübtheit*. Ӱöpӱjäҕä cyox «*nicht gewohnt*; *nicht geübt*», Uw. — Vgl. ӱöpäx, ӱöpän.

ӱöpӱläx, *reich an Freude*, Uw. — Von ӱöpӱ.

ӱöpд, ӱöpдäбiн, *Jemand* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *erfreuen*, Uw. — Von ӱöp.

ӱöpдyc, ӱöpдyсäбiн, *sich zu einer Heerde vereinigen*, Uw. — Von ӱöp, *Heerde*.

ӱöl, ӱöläбiн, *auf den Bratspiess stecken*, Uw.

ӱöl, *feucht*; *Feuchtigkeit*. Ас ӱöl «*Speise und*

Trank». *Animalische Speise, die nur ausserhalb der Fasten gegessen werden darf*, Uw. Ӱöly cip кунаp «*Nichtfasten, Tage, an denen animalische Speise gegessen wird*», N. Uw. — Vgl. Uig. öl «*feucht*», Klapr. S. 10. *part, partie, portion; nourriture en général*, Kow. 337, *a*.

yöl ӈyöl, *Dämmerung*. Ӱöl ӈyöl буоларын гытта «*mit Beginn der Dämmerung*», Uw. — Vgl. inil ӈinil.

yölän mit einem Quotientivum: *in (so und so vielen) Malen*: кіні кіпяpi іккітä yölän өлөpдө «*er hat sie in zwei Malen todtgeschlagen*», Uw.

yöläc, *Rauchloch*. Uw.

yöc, *Mark eines Baumes*; *Galle*; *Mitte eines Flusses*, Uw. — Vgl. Osm. اوز, *inanimatae cujuslibet rei optimum, et q. medulla*, Mén.

yöckä, yöcкӱбүн, *entstehen, sich erzeugen*; *zu Etwas* (Instr.) *werden*, Uw. — Vgl. *faire croître*, Kow. 513, *b*., entstanden aus ibid. 239, *b*.

yöckät, yöckätäбiн, *erzeugen, verursachen*, mit dem Acc. Uw. — Von yöckä.

yi, ӱjäбiн, *durch Durchziehung einer Schnur, eines Riemens* u. dgl. *durch gebohrte Löcher zwei Gegenstände zusammenheften*, Uw.

yкäp от, *eine besondere Grasart*, M. Uw.

yктät, yктätäбiн, *Jemand* (Acc.) *auf Etwas* (Dat.) *treten lassen*; *betreten lassen*, Uw. — Von yктӱö.

yктӱö, yктӱбүн, *auf Etwas* (Dat.) *treten*; *betreten*, Uw.

ӱкcүö, ӱкcӱбүн, *sich vermehren*, Uw.

ӈ (2-te Imper. ӈк), ӈäбiн, *sich verneigen, grüssen*, mit dem Dat. D. Uw.; *beten* (тaӈapaҙa «*zu Gott*», ыiн icin «*für mich*»), Kat. Uw. *Auf Jemand* (Dat.) *klagen*; *bei Jemand* (Dat.) *klagen*, Uw. — Vgl. اينكابامن *ich neige mich*.

ӈäччi, *der sich verneigt*; *der da grüsst*, Uw.; *der um* (туcутар) *Etwas bittet*, Kat.; *Kläger*, Uw. — Von ӈ.

ӈӱ, *Lanze*, Uw. — Vgl. سِنكُو, Baschk. جِنكُو Iw. S. 12.

ӈӈc, ӈӈcäбiн, *sich gegenseitig begrüssen*; *einen Prozess mit Jemand führen*, Uw. — Von ӈ.

ӈкӱ, *Tanz*, Kat. Uw. — Vgl. ӈ.

ӈкӱlä, ӈкӱlӱбүн, *tanzen*, D. M. Uw. — Von ӈкӱ.

ӈӈcӱ, *gegenseitige Begrüssung*; *Processiren*, Uw. — Von ӈӈc.

ӱт, ӱтäбiн, *schieben, stossen*. Iliиi ӱт «*das Netz auswerfen*», Uw.

ӱт, ӱтäбiн, *zunehmen*. Бajaҙaя ӱта ӱтäн käläҕiиä «*wenn die Fluth kommt*», Uw.

Ӱт, der Fluss *Ud* nnd die daran liegende Stadt *Udskoi*, Uw.

ӱт, *Milch*, R. D. M. Uw. Ӱт ypaй (von ypӱт) «*Milch-Oberes, Rahm*», Uw. — Vgl. سود, سوت und سود اوستى

ӱт, *ein absichtlich gemachtes Loch*, Uw.

ӱтӱ, *Zunahme*. Ӱ ӱтӱта «*Fluth*», Uw. — Von ӱт, *zunehmen*.

ӱтӱö, *gut*, M. Uw.; *vorzüglich, ausserordentlich*. Ӱтӱö ӱөpӱ «*ausserordentliche Freude*», ӱтӱö тiäräl «*grosse Eile*». *Ehrlich, redlich*, Uw.; *tugendhaft*; *gnädig*, Kat.; *wohl, gesund*, P. 203. Ӱтӱөбүн «*mir geht es besser*», Uw. *Das Gute*, Kat.; *Güte, gutes Herz*; *Vortrefflichkeit, Vorzüglichkeit*; *Gutwilligkeit*. Ӱтӱönäн бäpiн «*sich gutwillig ergeben*». *Gutes Theil, Menge*: äpäi ӱтӱөтӱн cӱк «*eine Menge Mühen auf sich bürden*», ытӧр ӱтӱөтӱн ыtä «*in gehörigem Maasse weinen*», Uw. — Vgl. ӱтӱөp, ӱчӱräi und Osm. اوِ

ӱтӱөтӱк, Adv. *gut*; *sehr, ausserordentlich*. Ӱтӱөтӱк ӱөp «*sich sehr freuen*», Uw. — Von ӱтӱö.

ӱтӱӧр, ӱтӱӧрӓбiн, *gesund werden*, Uw. — Von ӱтӱӧ.

ӱтӱӧрдӓ, ӱтӱӧрдӓбiн, *gesund machen*, mit dem Acc. Uw. — Von ӱтӱӧ.

ӱтӱӧрбӓхтӓ, ӱтӱӧрбӓхтӓбiн, *schnell gesund werden*, Uw. — Von ӱтӱӧр.

ӱтӱӧлӓ, ӱтӱӧлӱбӱн, Intensivum von ӱт, *schieben, stossen*, Uw.

ӱтӱӧлӓх, *gütig, gnädig*, Kat. Uw.; *wohlthuend*; *tugendhaft*, Uw. — Von ӱтӱӧ.

ӱтӱктӱ, *Nachahmung*, Uw. — Von ӱтӱгӱн.

ӱтӱгӓн, *hinreichend, genug*. Häc түӧрд ӱтӱгӓн «*Hölle*», Uw. — Von ӱт, *zunehmen* (?).

ӱтӱгӱн, ӱтӱктӓбiн, *nachahmen, ähnlich werden*, Uw. — Vgl. Osm. اويكنمك *imitari, imitatione exprimere.*

ӱтӱгӱннӓр, ӱтӱгӱннӓрӓбiн, *nachmachen*. Kat. Uw. — Von ӱтӱгӱн.

ӱтӱлӱк, *Fausthandschuhe*, D. N. Uw. Тарбахтӓх ӱтӱлӱк «*Handschuhe mit Fingern*», Uw.

ӱттӓ, ӱттӱбӱн, *ein Loch absichtlich machen*. Uw. — Von ӱт, *ein absichtlich gemachtes Loch*.

ӱттӓх, *mit einem absichtlich gemachten Loche versehen*, Uw. — Von ӱт, *ein absichtlich gemachtes Loch*

ӱттӓх, *mit Milch versehen*, D. Uw. Ӱттӓх таба, бiӓ, ынах, Uw. — Von ӱт, *Milch*.

ӱн, ӱнӓбiн, *wachsen* (von Pflanzen, Haaren, Vögeln, Federn), P. 69. Kat. D. Uw. Бу ӱрӓх уҷуоргу өттө (von өтӱн) отунан ӱнӓн турара «*das jenseitige Ufer dieses Flusses war mit Gras bewachsen*», Uw. — Vgl. انامن

ӱн, *Zaum*, D. M. Uw.

ӱнӓкӓн (Pl. ӱнӓкӓннӓр), *mehrere in ein Stück zusammengenähte Thierhäute*, Uw.

ӱнӱгӓс, *junger Hund, Welpe*, D. Uw.

ӱннӓ, ӱннӱбӱн, *mit einem Zaum versehen, zäumen*, mit dem Acc. Uw. — Von ӱн.

ӱннӓр, ӱннӓрӓбiн, *wachsen machen*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Von ӱн.

ӱчӓсӓ, *ein zugespitztes Holz* oder *Eisen*, D. Uw.

ӱчӱгӓi, *hübsch*; *gut*; *rechtschaffen*; *Schönheit*; *Vorzüglichkeit*; *Rechtschaffenheit*. Ӱчӱгӓi-аҕаiдык «*ziemlich, so so*», Uw. — Vgl. ӱтӱӧ, *sehen*, Kow. 76, *b.* c. 77, *a.* *unansehnlich, hässlich, schön*, Schm.

ӱчӱгӓiдiк, Adv. von ӱчӱгӓi, Uw.

ӱб, *Habe, Vermögen*, Uw.

ӱҷӓ, *Lebensdauer*; *Zeitlauf*, Kat. Uw.; *Jahrhundert*, Uw. Усун ӱҷӓлӓх «*ewig*», Kat. — Vgl. *âge, temps*, Kow. 551, *b.* Die Bedeutungen «*articulation, jointure, emboîtement*» lassen sich auf die Wurzel ӱi zurückführen.

ӱҷӓн, *Hermelin*, Uw. — Vgl. Kow. 553, *a.*

ӱр, ӱрӓбiн, *blasen*; *bellen*, D. Uw. Ӱрӓр сӓ «*Flöte*», M. Uw. — Vgl. اورمك und Tschuw. вирáсъ in beiden Bedeutungen.

ӱр, ӱрӓбiн, *treiben, verfolgen*, D. M. Uw. Арара ӱрӓн ыл «*für sich bei Seite treiben, absondern*», Uw. — Vgl. سرامن

ӱрӓi, ӱрӓjӓбiн, *trennen, auseinanderlegen*, mit dem Acc. Uw.

ӱрӓх, *Fluss*, Uw. — Vgl. өрүс und Osm. ايرمق

ӱрӱ, *das Blasen*; *das Bellen*, Uw. — Von ӱр.

ӱрӱҥ, *weiss*. M. Uw. Ӱрӱҥ көмүс «*Silber*», M. Uw., ӱрӱҥ балык «*Weissfisch*», ӱрӱҥ ҷiӓ «*reines Zimmer, Wohnzimmer*», ӱрӱҥ хара сӱрүк «(*weisse und schwarze Laufer*) *eine Unzahl Vieh*», Uw. — Vgl. Uig. yurung, Klapr. S. 24.

ӱрӱҥсӧр, *weisslich*, Uw. — Von ӱрӱҥ.

ӱрӱт (ӱрдӱм, ӱрдӓ, ӱрдӱлӓрӓ), *der obere*; *Obertheil, die obere Seite, Oberfläche*; *Decke eines Hauses* oder *Zimmers*». Ӱрӱт таҥас

«*Oberkleid*», мін үрүт өттүү (von өтүн) «*meine obere Seite*», ү үрдә «*die Oberfläche des Wassers*», үт үрдә «*die Oberfläche der Milch, Rahm*». Der Dativ von үрүт mit einem affigirten Possessiv: *über mir* oder *mich* u. s. w. Мін үрдүбәр «*über mir* oder *mich*», ән үрдүгәр «*über dir* oder *dich*», Uw., cip үрдүгәр «*auf der Erde*», Kat. Uw., өрүс үрдүгәр «*über dem Flusse, am Ufer des Flusses*», өл үрдүгәр «*überdies, ausserdem*», үрүт үрдүләригәр олороллор «*sie setzen sich einer über den andern*». Хаја үрдүттән аныыгар (von алын) диәрі «*von der Höhe des Berges bis zur Tiefe*», бүс үрдүнән ү сүрүгүрәр «*der Oberfläche des Eises entlang fliesst Wasser*», Uw. — Vgl. اور , اوست , *aufheben, erhöhen*, Schm. 32, c.

үрүттә, үрүттүбүн, *mit einer Decke* oder *mit einem Dache versehen*, Uw. — Von үрүт.

үрүмә, *Schaum*; *Haut, die sich auf Flüssigkeiten bildet*; *dünne Eisrinde*, Uw. Көмүс үрүмәтә «*Blattgold, Blattsilber*», N. Uw. — Vgl. үрүт und *le peau de la crême* u. s. w. Kow. 584, *b*

үрүмәтіі, үрүмәтіјәбін, *sich mit Schaum, mit einer Haut* oder *mit einer dünnen Eisrinde beziehen* (von Flüssigkeiten), M. Uw. — Von үрүмә; vgl. 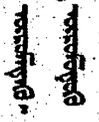 Kow. 584, *b*.

үрүмәччі, *Schmetterling*, N. Uw. — Von үрүмә; vgl. 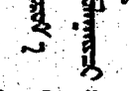 *libellule*, Kow. 584, *b*.

үрүјә, *Bach*; *Quelle*, D. Uw. — Von үрәх.

үрәт, үрәтәбін, *pflücken* oder *rupfen lassen*, Uw. — Von үргүө.

үрәһ, *die Plejaden*, D. Uw.

үргүө, үргүбүн, *pflücken*, *rupfen*, mit dem Acc. Uw.

үргүт, үргүтәбін, *verjagen*, *wegtreiben*, *aufjagen*, Uw. — Vgl. اوركونامن

үргүттәр, үргүттәрәбін, *verjagen*, *wegtreiben* oder *aufjagen lassen*, Uw. — Von үргүт.

үрдә, үрдүн, үрдүләрә, s. үрүт.

үрдәт, үрдәтәбін, *höher machen, erhöhen*, mit dem Acc. Uw. — Von үрдүө.

үрдәр, үрдәрәбін, *treiben* oder *verfolgen lassen*, Uw. — Von үр.

үрдүө, үрдүбүн, *hoch werden, steigen*, Uw. — Von үрүт.

үрдүк, *hoch*, M. Kat. Uw. Кіні мін аҕабыннаҕар үрдүк «*er ist höher* (*grösser*) *als mein Vater*», Uw., үрдүк таҥара «*der hohe Gott*», Kat. Uw., мін ҕолум әтіәхтән үрдүк бәрә *mein Glück war höher, als man es ausdrücken könnte*», үрдүк тыл «*eine hohe, tiefe Rede*», Uw. — Von үрдүө.

үрдүкү, *der obere*, Uw. — Von үрүт.

үрдүктүк, Adv. *hoch*. Хәр ҕіәтәҕәр үрдүктүк түсәр «*der Schnee fällt über haushoch*», Uw. — Von үрдүк.

үрдүнәҕі, *der obere*, Uw. — Von үрдүнә, Loc. von үрүт.

үрбә, *kleines Brückchen über einen Bach*, Uw.

үрбә, *eine kleine Anzahl Vieh, die ein Mensch zu treiben vermag*, Uw. — Von үр (?), *treiben*.

үлә, R. Kat. D. Uw. Ҷахтар істәнәр үләтә «*weibliche Näharbeit*», Uw. — Vgl.

үләлә, үләлібін, *arbeiten*, mit dem Acc. Kat. D. Uw. — Von үлә.

үлүі, үлүјәбін, *erfrieren* (neutr.), Uw.

үлүт, үлүтәбін, *machen, dass Etwas erfriert*; *sich Etwas* (Acc.) *erfrieren*, Uw. — Von үлүі.

үлүн, үлләбін, *hervorsprudeln, übersprudeln*; *rollen* (vom Donner). Үлләр әтіҥ, әтіҥ үллә әтән әрәр, Uw.

ылӯ, *Scherbe, Stück.* Ӯлӯ кырбā «*in Scherben schlagen*», ылӯ аттiā «*Fleisch in Stücke schneiden*», Uw.

ылӯрӯi, ылӯрӯjāбiн, *sich bröckeln*, Uw. — Von ылӯ, vgl. ылӯркāi, ᠰᠠᠯᠭᠠᠬᠤ *abspringen, absplittern*, Schm. 151, *b*.

ылӯрӯт, ылӯрӯтāбiн, *bröckeln, zerkrümeln*, Uw. — Von ылӯрӯi.

ылӯркāi. *Brocken*, Uw. — Vgl. ылӯрӯi, ᠰᠠᠯᠭᠠᠬᠤ *Splitter, Abgesprungenes*, Schm. 151, *b*.

ыллā, s. ылын.

ыллāр, ыллāрāбiн, *theilen*, D. Uw. — Vgl. ᠠᠯᠠᠬᠤ, ᠠᠯᠠᠰᠬᠤ.

ыллāрiн, ыллāрiнāбiн, *sich theilen, sich vertheilen*, Uw. — Von ыллāр; vgl. ыллāсiн.

ыллāсiн, ыллāстāбiн, *sich theilen, sich vertheilen.* Хас да аҥы ыллāсiн «*sich in mehrere Theile theilen*», Uw. — Von ыллāр; vgl. ыллāрiн.

ыллāсiлiн, ыллāсiллāбiн, *getheilt werden*, Uw. — Von ыллāр.

ыс, *drei*, Kat. D. N. O. Uw. Ӯс сырдык «*die heilige Dreieinigkeit*», Kat. — Vgl. ᠭᠤᠷᠪᠠ

ӯс, *Luchs*, D. Uw.

ӯсā, *Höhe*, Uw.; *oben*, Kat. Uw. Ӯсāттāн «*von oben*», ӯсāнāн бар «*längs der Höhe gehen*», кiн ӯсāбiнāн көтӧрдӧр көтӧллӧр «*über mir fliegen Vögel hin*», Uw.; халлāҥца ӯсā «*oben im Himmel*», Kat. Uw., ӯсā āппiт (von āт) хаjабар «*auf dem oben von mir erwähnten Gebirge*», Uw.

ӯсāҕi, *der obere, höher liegend*, Uw. Ӯсāҕi дойдуга «*in die obere Welt*», Kat. — Von ӯсā.

ысӯ, *sein sollend; Seinsollen.* Сiр ысӯбун «*ich soll essen, man sagt, dass ich esse*», кiнi өлбӯт ысӯ «*er soll gestorben sein*», кiнi өлбӯт ысӯтӯттāн мiн онно барыам «*da er gestorben sein soll, will ich dorthin gehen*». Wenn das y der letzten Silbe zu ӯ (ысӯбӯӧн, ысӯгӯӧн, ысӯӧ, ысӯбӯӧт, ысӯгӯӧт, ысӯӧлāр) potenzirt wird, so wird die Wahrheit des Gerüchts in Frage gestellt: кiнi өлбӯт ысӯӧ «*sollte er wirklich gestorben sein?*», Uw.

ысӯӧ oder ӯсӯӧ нас, *ein auf zwei eingerammelten Pfosten ruhender Querbalken einer Jurte*, Uw.

ысӯӧн, *alle drei*, Uw. — Von ыс.

ысӯӧннāс, ысӯӧннāсāбiн, *sich zudritt vereinigen*, Uw. — Von ысӯӧн.

ысӯбӯр, *Reh*, Uw. — Aus dem Russ. изюбрь.

ысыс, *der dritte*, Kat. M. Uw. Ӯс сырдыктан ысыстāрā «*die dritte Person der heiligen Dreieinigkeit*», Kat. — Von ыс.

ысысӯн, *zum dritten Mal*, Uw. — Von ысыс.

ыстā, *dreimal*, Uw. — Von ыс.

ыстāх, *drei Jahre alt*, Uw. — Von ыс.

ыстӯ, *je drei*, Uw. — Von ыс.

ыстӯтā, *immer zu drei Malen*, Uw. — Von ыстӯ.

K.

Кāмбала, *Name eines Fisches*, Pleoronectes, Uw. — Aus dem Russ.

карāкы, *eine Art Waldhuhn*, Uw.

кармасын, *Carmoisin.* Кармасын кысыл «*carmoisinroth*», Uw. — Aus dem Russ. кармазинъ.

Карjакы, *ein Korjak*, Uw.

кāi, кājāбiн, *stechen; mit den Hörnern stossen*, mit dem Acc. Uw.

кāккā, *Reihe*, M. Uw.

кāккāлāс, кāккāлāсāбiн, *zusammen eine Reihe bilden, sich zusammen in eine Reihe stellen*, M. Uw. — Von кāккāлiā.

кāккāлiā, кāккāлӯбiн, *eine Reihe bilden, sich einer Reihe anschliessen*, Uw. — Von кāккā.

кāксiā, кāксӯбiн, *rufen, schreien* (vom Kukkuck), M. — Vgl. кāҕā.

кăҳă, *Kuckuck*, Uw. — Vgl. كوكى, Schm. 161, *b*.

кăңăс, *etwas weit, etwas breit*, Uw. — Von кіăң.

кăңсăлăрiă, *Kanzelei*, Uw. — Aus dem Russ. канцеляріе.

кăт, кăтăбiн, *anlegen, anziehen; tragen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. كتامن

кăтă, ein besonderer Fisch, Uw.

кăтăх, *Nacken*, E. D. N. Uw.; *der hintere Besatz einer Mütze*, Uw. — Vgl. Schm. 153, *a*.

кăтăҳăрiңңi, *an der dem Eingange gegenüberliegenden Seite befindlich* (Wand), Uw. — Von кăтăҳăрiн.

кăтăҳăрiн, *die dem Eingange gegenüberliegende Seite*, Uw.

кăтăбiл, *Wächter*, Uw. — Vnn кăтiă.

кăтăрд, кăтăрдăбiн, *einem Andern* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anlegen* oder *anziehen*. Тусаҕы басыҥар кăтăрд «*die Schlinge über seinen Kopf ziehen*», Uw. — Von кăт.

кăтăрдiлiн, кăтăрдiллăбiн, *angelegt* oder *angezogen werden*, Uw. — Von кăтăрд.

кăтăл, *das Behüten, das Bewachen*, Uw. — Von кăтiă.

кăтî, *das Behüten, das Bewachen*, Uw. — Von кăтiă.

кăтiă, кăтîбiн, *behüten, bewachen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. كتامن

кăтiхiсiс, *Katechismus*, Uw. — Aus dem Russ. катихизисъ.

кăтiт, *breit*, R. D. Uw.; *Breite*, R. S. Uw.

кăтiңңi, *Strumpf*, Uw. — Von кăт (?).

кăтiрiмсiă, *ziemlich breit, etwas breit*, Uw. — Von кăтiт.

кăнăҕăс, Adv. *künftig*. Кăнăҕăс ахтыаң (von аҕын) «*künftig wirst du gedenken*», Uw.

кăнăҕăскi, *zukünftig*. Kat. Uw. — Von кăнăҕăс.

кăнăҕăскi, *Gebärmutter*, Uw. — Eine Corruption von Schm. 148, *b*.

кăннă, кăнны, кăннiлăрă, s. кăлiн.

кăннiкi, *der hintere, der nachfolgende*, Uw. — Von кăлiн.

кăнниңăгi, *der hintere, nachfolgende*, Uw. — Von кăннiнă, Loc. von кăлiн.

кăңăс, кăҥăсăбiн, *entgegenthun, entgegenhandeln*, mit dem Acc. Маны кăңăсă «*auf der andern Seite, andererseits, dagegen*», Uw.

кăңăҕăстiă, кăңăҕăстîбiн, *sich auf die Seite, auf einen Arm gestützt, legen*. Кăңăҕăстî сыт «*in dieser Lage liegen*», Uw. — Vgl. (Schm.)Kow. 818, *a*. von *Seite*.

кăнсăҕăi, *gesprächig*, Uw. — Von кăнсiă.

кăнсăт, кăнсăтăбiн, *reden, sich mit* (гытта) *Jemand unterhalten*, M. O. Uw. Нуччалы кăнсăт «*Russisch reden*», Uw. — Von кăнсiă, also eigentlich: *berichten lassen*.

кăнсăтаччы, *der da redet, sich unterhält*, Uw. — Von кăнсăт.

кăнсăтî, *Unterhaltung*, Uw. — Von кăнсăт.

кăнсăтiннăр, кăнсăтiннăрăбiн, *zum Reden bringen*. Тыла суох кiсiнi кăнсăтiннăрiңң суоҕа «*einen Stummen (einen Menschen ohne Zunge) wirst du nicht zum Reden bringen*», Uw. — Von кăнсăт.

кăнсăтiлiн, кăнсăтiллăбiн, *geredet werden*, Uw. — Von кăнсăт.

кăнсăн, кăнсăнăбiн, *erzählt werden*, Uw. — Von кăнсiă.

кăнсî, *Erzählung, Bericht*, Uw. — Von кăнсiă.

кăнсiă, кăнсîбiн, *erzählen, berichten*, mit dem Acc. R. D. M. Uw. Кăнсiă доҕор «*erzähle Gefährte* (die gewöhnliche Begrüssungsformel)», M. Uw. — Vgl. كاجل, *gesprächig*.

кăб, *Schicksal, Loos*, Uw. — Vgl. Schm. 162, *c*.

кāб, кāбāбын, *mit einem stumpfen Gegenstande stossen*, Uw.

кāбiāрāх, *nicht fest, nicht dauerhaft*, D. Uw. — Vgl. قَبَرْ *locker, nicht fest*, Schm. 148, *a.*

кāбiс, кāбiсāбын, *werfen; fortwerfen; aufgeben, verlassen, im Stich lassen, einstellen; zurücklassen; erlassen, vergeben* mit dem Acc. Кiт балыгы баjаҕа лоҕуна ӯт төрӯтāр кāбiсāр «*die Wellen des Meeres pflegen die Wallfische in die Mündung des Ud zu werfen*», ilin кāбiсāр und кāлiн кāбiсāр «*Bänder und Verzierungen, die die Weiber vom Nacken nach vorn* (ilin) *über die Brust, und nach hinten* (кāлiн) *über den Rücken werfen*», сото кāбiсāн тур «*mit vorgestrecktem Beine stehen*», ҫiāлi аҕа кāбiс «*die Thür offen lassen*», арыгыны кāбiстiм «*ich habe den Brantwein aufgegeben, ich trinke keinen Brantwein mehr*», āҕаргын кāбiс «*stelle dein Lesen ein*», Uw., кāбiс бiсiāхā iāсiнiгiн бiсiāнiн, хаiтāх бiсiгi кāбiсāбiт iāстāхтāрбiгiн (sic!) бiсiāмiн (sic!) «*vergieb uns unsere Schuld, wie wir vergeben unsern Schuldigern*», W. In Verbindung mit einem Gerund. praes. eines transitiven Verbums drückt кāбiс aus, dass der Agens eine Handlung am Objekt vollkommen zum Abschluss bringt: бысан кāбiс «*abschneiden*», асāн кāбiс «*abessen; mit Essen verthun*», охсон (von оҕус) кāбiс «*erschlagen*», кājāн кāбiс «*erstechen*», сiāн кāбiс «*auffessen*», асан кāбiс «*ganz öffnen*», тоҕон кāбiс «*ausgiessen, ausschütten*», кырбāн кāбiс «*abprügeln, durchprügeln*»; vgl. noch im Text: хатāн кāбiс 6, 8. сытытан бурājан сарājан кāбiс 8, 4. кiлāҥ гынан кāбiс 27, 13. бiтāн кāбiс 29, 6. быса тардан кāбiс 29 ult. иҥāрāн кāбiс 88, 11. баран кāбiс 93, 10. Сыҥа сатāн кāбiс «*gehen und gehen, ohne dabei zum Ziele zu kommen*», көрӧ сатāн кāбiс «*sehen und sehen, und dabei doch nichts erblicken*», кӯтā сатāн кāбiс «*nicht erwarten können*», Uw. — Dieselbe Funktion übernimmt قَبَرْ *jeter; renier, abandonner*, Kow. 471, *a.* und قَلَّاقَ *werfen*, Iw. 112.

кāбiсiлiн, кāбiсiллāбiн, Passiv von кāбiс. Хоjут бiлбiгiн кiнi кāтāбiл кāбiсiллiбiт iбiгiн «*später erfuhr ich, dass er als Wächter zurückgelassen worden war*». In Verbindung mit einem Gerund. praes. eines passiven Verbums wird dadurch ausgedrückt, dass eine Handlung am Objekt vollständig zum Abschluss kommt: сiāнāн кāбiсiлiн «*aufgegessen werden*», бысыллын кāбiсiлiн «*abgeschnitten werden*», Uw.

кāбiсiт от, (*Gras, das man zurückgelassen*) *Heuschober*, E. Uw. — Von кāбiс.

кāн, *Fingerwurm* (Krankheit der Finger), Uw.

кāн, *Maass*, P. 173. N. Uw.; *Zeit*; *noch, noch immer*. Абāсы кāмнāх, *von teuflischem Maasse, teuflisch gestaltet*»; бу кāмҥā «*zu dieser Zeit*», өлӧх кāмҥāр диāрi «*bis zu deinem Tode*», утуjа сытыах кāмiн булбат «*er findet keine Zeit, sich schlafen zu legen*». Цы. кāмā «*Zeit*», кāм кāм «*von Zeit zu Zeit*», Uw. — Vgl. كَمْ

кāмāi, *mangelhaft, nicht hinreichend*; *Mangel*. Uw.

кāмнāх, *ein Maass habend, abgemessen*, Uw.: *zeitlich, vergänglich*, Kat. — Von кāн.

кāмҥā, кāмнiбiн, *messen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von кāн.

Кāмнандāi, Name eines Flusses, Uw.

кāмсiн, кāмсiнāбын, *bereuen*, mit dem Abl. Uw. — Vgl. كَمَشَ Schm. 198, *a.*

кāрā, *grau, rehfarben* (von Pferden), M. Uw. Сасыл кāрā «*Lehmfuchs*», M. *Hübsch*, M.: *Hübschheit, Nettigkeit*, Uw. — Vgl. кāрāмāс.

кāрāх, *Opfer*, Kat. D. Uw. Кāрāх бiāр «*Etwas* (Acc.) *als Opfer darbringen*», Uw., кā-

pāx ыjā «ein *Opfer aufhangen*», Kat. — Bei den Burjäten eben so, wie ich von Herrn Bansarow erfahre.

käpäxtā, käpäxtlбin, *opfern*, D. Uw. — Von käpäx.

käpärāi, *nicht dies, nicht das*; *nicht Fisch, nicht Fleisch*. Käncläxtāн käpärāi, «*schwer zu erzählen, nicht erzählbar*», Uw.

käpätā, *Ersatz, Stelle, Stellvertreter*; *anstatt*; *als*; *für* (z. B. *für* Etwas halten); *wie*. Aҕatын käpätā буол «*sei ihm an Stelle des Vaters*», aҕatын käpätāбin «*ich bin bei ihm an Vaters Stelle*», кiнi мiн aҕam käpätā «*er vertritt bei mir die Stelle des Vaters*», Uw., сōл тусуттан бiсiгi хастыбыт ытыктāччылар кiнiнi iнi бi käpätāбit «*aus eben diesem Grunde sind wir alle so gut wie an ihn glaubende Brüder*», Kat.; мiн käpätā кiнi кāллā «*er ist statt meiner gekommen*», кiнi käpätā мiн кāллiн «*ich bin statt seiner gekommen*», барбах сыҥыах käpätā ҥiāҕā олорор ордук «*anstatt für nichts und wider nichts zu gehen, ist es besser zu Hause zu sitzen*», солуta суох сыҥыаҥ käpätā тугу āниā оҥорорун буоллар, ордук ātā «*anstatt dass du ohne Ziel giengest, wäre es besser, wenn du irgend Etwas thätest*», асыаххыт käpätā iciҥ «*anstatt zu essen trinket*», Uw., бл käpätiн барыны бары аҥарҳайтан бiсāҥ «*statt dessen bewahret Jedermann vor jeglichem Schaden*», Kat.; аҕыjах käpätā āлбāх ордук «*viel ist besser als wenig*», тыннāх буолунуохха ордук мāҥi ыаҥыах (von ыарыi) käpätā «*es ist besser nicht lebend zu sein, als beständig zu kränkeln*», дōбōҥнук асāмыам ātā, доҕочуiбун кāбiсiāм käpätā «*lieber würde ich nicht essen, als dass ich meinen Freund aufgeben sollte*», харҕыjан өлүөҕā бл астартан ылан сiāҕiн käpätā «*er wird lieber vor Hunger sterben, als von jenen Speisen nehmen und essen*»; āсāнi соҕотоҕун бултāн өлөрөрү oiнҕ käpätā cāнāрыы «*einen Bären allein zu jagen und zu tödten, hielt ich für Spiel*»; тацара табата āхсāта суох бырдах käpätā «*viele Rennthiere ohne Zahl wie die Mücken*», Uw. — Wie man aus dem zweiten Beispiel aus dem Kat. (бл käpätiн . . .) ersehen kann, ist käpätā mit einem affigirten Possesiv der 3-ten Sing. verstärkt, was aber nicht mehr gefühlt wird (мiн käpätā кiнi кāллā).

käpätik, Adv. *hübsch, nett*, Uw. — Von käpä.

käpāнāc, *schwarzgrau*, Uw. Käpāнāc сасыл «*ein Fuchs mit dunkelfarbiger Kehle, сиводушка*». D. N. Uw. — Vgl. käpā.

käpäcit, *Zeuge*, Uw.; *Angeber*, D. Uw. Āҕirin käpäcit ылбаппын «*ich nehme dich nicht als Zeugen an*», Uw. — Vgl. ᠬᠡᠷᠡᠭᠴᠢ in beiden Bedeutungen, Kow. *Chr.* I. S. 498. von ᠬᠡᠷᠡᠭ *Zeugniss*. Im Jakutischen soll sich käpä, wovon käpäcit stammt, in dieser Bedeutung nicht finden.

käpäcittā, käpäcittlбin, *zeugen*, Uw.; *angeben*, D. mit dem Acc. Uw. Käpäcittāнā доҕоргор цоцҥор сыҥjанан «*du sollst nicht falsches Zeugniss reden wider deinen Nächsten*», Kat. — Von käpäcit.

käpi, Adv. *beständig, immer*. Käpi кiнiāхā сыҥабын «*ich besuche ihn beständig*», Uw. — Vgl. käpip.

käpiāc, *Andenken*, D. Uw. Маны käpiāc гын «*nimm dies als Andenken*», käpiāc тыл «*die letzten Vermächtnissworte eines Sterbenden*», Uw. — Vgl. ᠬᠡᠪᠢᠴᠡᠭ *der letzte Wille, sein Testament machen*, Schm. 199, *a*.

käpii, käpijäбin, *der Reihe nach besuchen*, mit dem Acc. ыалы käpii «*bei jedem Nachbar ansprechen* (vom Bettler)», Uw.

käpiҥ, *Pflicht, Schuldigkeit*. Āн käliāх käpiҥ бāра «*es war deine Schuldigkeit zu kommen*». *Ungefähre Schätzung, ungefähre Zahl, ungefähres Maass*. Үс käpiҥā «*die*

ungefähre Schatzung von drei, etwa drei», уон ордуга іккі ус käріңä «*gegen zwölf bis dreizehn*», былас käріңä діріҥ Іні хасар «*er gräbt eine ungefähr einen Faden tiefe Grube*», күпүскү ыпах бэр (von ыа) кăн käріңäр (käріңіräр) «*ungefähr um die Zeit, wenn die Tagesmelkung der Kühe stattfindet*», түн ортотун käріңіпăн «*so um die Mitternacht*», Uw. — Vgl. ڭ *das Nahe- oder Aehnlichsein einer Sache; die ungefähre Schätzung*, ڭ *ungefähr*, Schm. 157, *a. b.* ڭ

käріңнăх, *verpflichtet.* Ăн кăліăх käріңнăххін «*du bist verpflichtet zu kommen*», Uw., тацараҕа учугасыах käріңнăхпіт «*wir sind verpflichtet uns Gott zu nähern*», Kat. *Mit einer ungefähren Zahl* oder *einem ungefähren Maass versehen.* Төсө käріңнăх суөсүлăҕіі? «*wieviel Vieh besitzt er ungefähr*», Uw., тацара бăр бараммат käріңнăх (?) тоҕусун үјäҕä діäрі «*Gott ist ohne Ende und ewig*», Kat. — Von карің.

käріјäччі, *der der Reihe nach besucht.* Ыалы käріјäччі «*der vom Nachbar zum Nachbar geht, um sich Etwas zu holen*», Uw. — Von käpii.

käpIp, *ununterbrochen.* KäpIp төгүрүк «*ununterbrochen rund* (wie z. B. die Sonnenscheibe, während die Mondscheibe nicht immer rund ist)», käpIp тыа «*ununterbrochener Wald*», Uw. — *Kirchspiel*, D. Uw. — Von käpii; vgl. käpI.

käprăn, (Pl. käprăннăр) *Familie*, D. Uw.

käprăннăх, *der eine Familie hat*, D. Uw. — Von käprăn.

käрд, käрдăбін, *hauen, hacken, fällen*, mit dem Acc. D. Uw.

käрдI, *das Hauen, das Hacken, das Fällen; Stufe, Rang; Bestimmung, Verordnung.* Хуолу käрдІтă оннук «*der Art ist die Bestimmung des Gesetzes*», Uw., käрдI ыjах = käрдI таңара ыjаҕа «*Gebot Gottes*», ус käрдI käскіллăх «*aus drei Personen bestehend* (?) (von Gott)», Kat. — Von käрд.

käрділіп, käрділлăбін, *gehauen, gehackt* oder *gefällt werden*, Uw. — Von käрд.

käрдіс, *Einschnitt, Furche; Runzel*, Uw. — Von käрд.

käрдістă, käрдістІбін, *Furchen einhauen; runzelig machen*, Uw. — Von käрдіс.

käрдістăн, käрдістăнăбін, *Furchen bekommen; runzelig werden*, Uw. — Von käрдістă.

käрчăi, käрчăjăбін, *geizig sein*, D. Uw. — Vgl. ڭ *geizig, Geiz*, Schm. 152, *b.* = ڭ ibid. 157, *a.* ڭ *geizen*, ibid. ڭ

käрчăräi, *geizig*, D. Uw. — Von käрчăi.

Käрбі, Name eines Flusses, M.

käl, kälăбін, *kommen*, Kat. E. D. M. Uw. Міăхă käl «*komme zu mir*», кăн кăллă «*die Zeit ist gekommen*», хаjа ăниă атын гуоракка бараръш кăлläҕінă «*wenn es dazu kommt, dass ich in irgend eine andere Stadt gehe*». Wird oft mit dem Gerund. praes. eines andern Verbums der Bewegung verbunden: устан (von усун) käl, *geschwommen kommen*» 6, 6. (im Text) учугасăн käl «*näher kommen*», 28, penult. сүрăн käl «*gelaufen kommen*», 35, 13. үтăн käl 39, 5. көтөн käl 39, 6. төннөн käl 72, ult. сіälläрăн käl 91, 2. Uw. — Vgl. كلك

käläi, kälăjăбін, *sich von Jemand* (Abl.) *zurückziehen, seine Hand von Jemand zurückziehen*, Uw.; *alle Hoffnung aufgeben*, D.

käläҕăi, *der da stottert*, D. Uw. — Vgl. ڭ *schwere Aussprache*, Schm. 150, *b.* ڭ

käläҕăiдіă, käläҕăiдІбін, *stottern*, Uw. — Von käläҕăi.

käll (Dat. käллră), *hölzerner Mörser*, D. Uw. — Vgl. كيلى

kälIr, kälIrăбін, *kommen lassen*, Uw. — Von käl.

kälin (кăннім, кăннă, кăнніläрă), *der hintere; Hinterseite, Hintertheil.* Мін кăлін өттүн «*mei-*

ne Hinterseite»; кӓннiн хаjыс «*sich nach hinten drehen, sich umdrehen*», кӓннiгӓ «*nach hinten*», мiн кӓннiм «*meine Hinterseite*», кӓннiбӓр u. s. w «*hinter mir* oder *mich* u. s. w., кӓннiбiттӓн u. s. w. «*hinter mir, hinter mir her*, u. s. w.». Аттар кӓннiлӓпiттӓн бiсiгi iспiннiг «*hinter den Pferden her giengen wir*», бу кӓннiттӓн «*hierauf*»; кӓннiбiнӓ, кӓннiгiнӓ, кӓннiнӓ, кӓннiбiгiнӓ, кӓннiгiгiнӓ, кӓннiлӓрiнӓ «*nach* (zeitlich) *mir*, u. s. w.; кӓнӓ oder гӓннӓ (*seine Hinterseite* oder vielleicht aus кӓннiнӓ verkürzt) «*nach* (zeitlich)». Ӓн мiн гӓннӓ кӓллiң «*du bist nach mir gekommen*», мiн кiнiлӓр гӓннӓ кӓллiм «*ich bin nach ihnen gekommen*», кiнi барбытын гӓннӓ бысар «*nach seinem Fortgegangensein sollst du schneiden*», Uw., бiбуннут кӓннӓ «*nach unserm Gestorbensein. nach unserm Tode*», Kat., бу гӓннӓ «*hierauf, darauf, von nun an*», Uw., бл гӓнна «*hierauf, ferner, noch*», Kat. D. Uw. — Vgl. كَنَه ,كِنَه *noch, wieder.*

кӓlгii, кӓlгijӓбiн, *umbinden, zusammenbinden*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. *durchziehen, einfädeln*, Schm. 151, *a.* *binden, fesseln*, Schm. 183, *c.*

кӓlгiлiн, кӓlгiлӓбiн, *umbunden* oder *zusammengebunden werden*. Uw. — Von кӓlгii.

кӓлтӓi, кӓлтӓjӓбiн, *eine Krümmung bekommen*. Кӓлтӓiбiт ый «*der nicht volle Mond*», Uw. — Vgl. *schief sein, sich nach einer Seite neigen*, Schm. 151, *b.*

кӓлтӓҕӓi, *was eine Krümmung hat, nicht voll ist, woran ein Stück fehlt; hinkend*, Uw.; *krumm*, O.; *krummbeinig*, D. — Von кӓлтӓi; vgl. *schief, seitwärts,* *beschädigt, abgesprungen, schadhaft*, Schm. 151, *b.*

кӓлтӓҕ, *hinkend*, Uw. — Von кӓлтӓi.

кӓлтӓҕнӓ, кӓлтӓҕнiбiн, *hinken*, Uw. — Von кӓлтӓҕ.

кӓлбӓхтӓ, кӓлбӓхтiбiн, *sich beeilen zu kommen*. Uw. — Von кӓl.

кӓллӓр, кӓллӓрӓбiн, *kommen lassen*. Uw. — Von кӓl.

кӓс, кӓсӓбiн, *waten, durchwaten, durchstreichen*, mit dem Acc. Тымы ӱну кӓсӓн сыҕан балыгы буллӱрүм «*im kalten Wasser herumwatend, pflegte ich Fische zu fangen*», хар баҕаҕалы кӓсӓн сыҕан буллу буллӱлэр «*im Schneemeer herumwatend jagen sie*». *Zuwiderhandeln, übertreten*, mit dem Acc. Хуолуну кӓс «*das Gesetz übertreten*», мiн ӓптiттiн (von ӓт) кӓсӓн туора суолу оҕордо «*meinen Worten zuwiderhandelnd, hat er eine entgegengesetzte Handlung begangen*», ӓн көҥүлгӱн кӓспӓтӓҕiм «*ich habe deinem Willen nicht zuwidergehandelt*», Uw.

кӓсӓх, *Köcher*, D. Uw. — Vgl. Schm. 154, *b.*

кӓсӓрд, кӓсӓрдӓбiн, *Jemand* (Acc.) *waten lassen*; *zu Pferde* oder *Rennthier* (Instr.) *im Wasser* (Acc. *waten*. Бу ӱну атынан тобугар диӓрi кӓсӓрд «*in diesem Wasser die Pferde bis an die Knie waten lassen*», Uw. — Von кӓс, *waten*.

кӓсi, *kleines Geschenk*, гостинецъ, D. Uw.

кӓскiл, *Vorherbestimmung, Schicksal, Zukunft*, Uw. Таҥара кӓскiлӓ «*die göttliche Natur* (?)», Kat., Саха олоҕун кӓскiлӓ «*das zukünftige Schicksal der Jakuten*», Uw. — Vgl. кӓскiллӓх und төскӱl.

кӓскiллӓ, кӓскiллӧбiн, *prophezeien*, Kat. — Von кӓскiл.

кӓскiллӓх, *vorherbestimmt*, Uw. Кӓскiллӓх доiдутугар «*in seiner zukünftigen Welt*», кӓскiллӓх кiрдiк «*in Ewigkeit, Amen*», үс кӓрӓl кӓскiллӓх «*aus drei Personen bestehend* (?) (Gott)», кӓскiллӓх майгыбытынан «*durch unser gutes* (?) *Beispiel*», Kat. — Von кӓскiл.

кӓстӓр, кӓстӓрӓбiн = кӓсӓрд, Uw. — Von кӓс.

көшөр, көшөрөбүн, *zum Gähren bringen, gähren lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von көҕүн.

көхө, *grosser Haken, Schifferhaken*, Uw. — Vgl. көҕө, *Haken, Angel*, Schm. 202, 2. *Fisch* *angel*, ibid. 130, c.

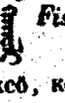

көхсө, көхсүн, көхсүлэрэ, s. көҕүс.

көҕө, *Angel*, D. Uw.; *Haken*, D. — Vgl. күөҕү, көхө.

көҕөн, (Pl. көҕөннөр, көҕөттөр) *Entrich*, N. Uw.

көҕөр, көҕөрөбүн, *grün* oder *blau werden*, Uw. — Von күөх; vgl. Tschuw. квагарáдапъ, *ich grüne*.

көҕөрөт, көҕөрөтөбүн, *vermindern*, D. Uw. — Vgl. көҕөрөн, көҕүрүө.

көҕөрөн, көҕөрөнөбүн, *vermindert werden, sich vermindern*. Урукку кiäбiттäн көҕөрөнөн ic «*allmählig zurückkommen von seiner frühern Blüthe*», Uw. — Vgl. көҕөрөт, көҕүрүө.

көҕөлчөр, *schwarzgrau* (von Pferden), M. N. Uw.

көҕүөр, *grosser lederner Sack zur Aufbewahrung von Flüssigkeiten*, M. Uw. = көҕүөр сiмiр, Uw.

көҕүрү, *Verminderung*, Uw. — Von көҕүрүө.

көҕүрүө, көҕүрүбүн, *sich vermindern; sich auf die Knie werfen*, Uw. — Vgl. көҕөрөт, көҕөрөн.

көҕүл, *Zopf auf der Stirne der Pferde*, M. Uw. — Vgl. Schm. 182, c.

көҥүлät, көҥүлäтäбiн, *theilnehmen lassen*, Uw. — Von көҕүлүө.

көҕүлүө, көҕүлүбүн, *theilnehmen*, Uw.

көҕүс (көхсүн, көхсө, көхсүлэрэ), *Rücken*, D. Uw.

көҥүө, көҥүбүн, *entfernen, fernhalten, abweisen*, mit dem Acc. Көҥү охсун «*von sich rein abstreifen, rein abschlagen*», mit dem Acc. Uw.

көҥүөчҥү, *der da entfernt, fernhält, abweist*, Uw. — Von көҥүө.

көҥүрүi, көҥүрүjäбiн, *sich zur Seite schieben*, Uw. — Vgl. көҥүө.

көҥүрүт, көҥүрүтäбiн, *zur Seite schieben, wegwälzen*. Көҥүрүтä бар «*sich zur Seite schieben*», Uw. — Von көҥүрүi.

көҥүl, *frei, unabhängig; befugt; Freiheit; Befugniss*, Uw.; *Wille*, Kat. Uw.; *nach freiem Willen, von selbst*. Көҥүлбүн маны оҥоруохпун «*ich bin befugt, dieses zu thun*», көҥүl олохтөх «*ein unabhängiges, freies Leben führend*», көҥүl царбаi «*frei, nach Lust einhergehen*», көҥүl үөскä «*sich von selbst erzeugen*», Uw. — Vgl. كونكول

көҥүллä, көҥүллүбүн, *Jemand* (Acc.) *mit einer Freiheit* oder *einem Rechte versehen*, Uw. — Von көҥүl.

көҥүллäх, *gegerbtes Elennfell*, Uw.

көҥүллäх, *befugt*, Uw.; *einen Willen habend*, Kat. Uw. Кiнi көҥүллäх äргä тахсыаҕын «*sie ist befugt zu heirathen*», Uw. — Von көҥүl.

көҥүллät, көҥүллäтäбiн, Causat. von көҥүллä, Uw.

көт, көтөбүн, *fliegen, auffliegen*, M. Uw.

көтөх, көтөҕөбүн, *aufheben, in die Höhe heben*, mit dem Acc. D. M. Uw.

көтөх, *Schooss*. Көтөхпөр iлiä (von iлт) олоробун «*ich halte auf meinem Schoss*», Uw.

көтөх, *mager, nicht fett*, D. Uw.

көтөҕүлүн, көтөҕүллäбiн, *aufgehoben werden*. Бүс көтөҕүллäн турар «*das Eis steht gehoben*», бүс көтөҕүлүннä «*das Eis ist gehoben worden*», M. Uw. — Von көтөх, *aufheben*.

көтөр (Pl. көтөрдөр) *Vogel*, Kat. D. M. N. Uw. — Von көт.

көтөл, *eine Koppel Pferde*, Uw.

көтөллä, көтөллүбүн, *Pferde zusammenkoppeln*, Uw. — Von көтөл.

көтӱ, *das Fliegen, der Flug*, Uw. — Von көт.

көтӱт, көтӱтӓбін, *Jemand* (Acc.) *zum Fliegen bringen, zu fliegen veranlassen*, Uw. — Von көт.

көтӱр, көтӱрӓбін, *aus einander nehmen* (z. B. ein Haus); *von einander trennen* (z. B. ein Kleid), mit dem Acc. Uw.

көн, көнӧбӱн, *gerade werden*; *sich gerade machen*; *sich erholen*; *in bessere Verhältnisse kommen*; *redlich werden*, Uw.

көнӧ, *gerade*; *redlich*, D. Uw.; *Geradheit*; *Ordnung*; *Redlichkeit*, Uw. — Von көн; vgl. Uig. küni, Klapr. S. 26.

көнӧтӱк, Adv. *gerade*; *redlich*, D. Uw. — Von көнӧ.

көнтӧс, *Halfterriemen*, D. M. Uw.

көннөр, көннөрӧбӱн, *gerade machen*; *verbessern*, *wieder herstellen*, mit dem Acc. Uw. — Von көн.

көппӧх, *locker*, *weich*; *lockerer*, *weicher Grund*, Uw. — Von көб, *locker*; vgl. كوبك *Moos*, Bansarow.

көб, көббӱн, *auf der Oberfläche schwimmen*, *im Wasser nicht untergehen*; *sich heben* (von der erhitzten Lunge), Uw. — Vgl. كوبك, *sich aufblasen*.

көб, *locker*; *rauch* (von Pelzwerken), Uw.

көбӱӧ, көбӱбӱн, *locker* oder *rauch werden*; *üppig werden* (vom Grase), Uw. — Von көб, *locker*.

көбӱт (sic), көбӱтӓбін, *locker* oder *rauch machen*, *ein Kissen* oder *einen Pelz aufschütteln*, Uw. — Von көб, *locker*.

көбӱтӓлӓ, көбӱтӓллӧбін, Intensivum von көбӱт, Uw.

көм, көмӧбӱн, көмтӱм oder көмнӱм, көмнӱтӱм oder көммӱтӱм, *verscharren*, *vergraben*, *begraben*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Vgl. كومك

көмӧ, *hülfreich*; *Hülfe*. Көмӧ біäр «*zur Hülfe geben*», көмӧ буол «*Jemand* (Dat.) *hülfreich sein*; *zu Statten kommen*». Бу балык аспырбытыгар бӓрд көмӧ буолбута «*dieser Fisch kam uns bei unserm Essen sehr zu Statten*», Uw.

көмӧбӧі, *der vordere Theil des Halses*, Uw.; *Speiseröhre*, D. — Vgl. кӱӧмäі.

көмӧр, *Kohle*, D. Uw. — Vgl. كومر

көмӧl, *das letzte morsche Frühjahrseis*, Uw.; *zerfallenes Eis*, M.

көмӧлӧ, көмӧлӱбӱн, *gemeinschaftlich über Einen herfallen*, mit dem Acc. Uw. — Von көмӧ.

көмӧлӧс, көмӧлӧсӧбӱн, *Jemand* (Dat.) *helfen*, Kat. D. Uw. Бісігі кініäхä таңнығăын көмӧлӧсӧбӱт «*wir helfen ihm sich ankleiden*», бісігі кініäхä таңнынарыгар көмӧлӧсӧбӱт «*wir helfen ihm* (einen Andern) *ankleiden*», Uw. — Von көмӧlӱӧ.

көмӧлӧсӱннäр, көмӧлӧсӱннäрäбін, *sich von Jemand* (Acc.) *helfen lassen*, Uw. — Von көмӧлӧс.

көмӱк, *tiefer Schnee*, Uw. — Von көм, *verscharren*.

көмӱн, көмӱнäбін, *sich selbst verscharren* oder *begraben*, Uw. — Von көм.

көмӱччӱт, *Silberarbeiter*, N. Uw. — Von көмӱс.

көмӱlӱн, көмӱlläбін, *verscharrt*, *vergraben* oder *begraben werden*, Uw. — Von көм.

көмӱllӱӧ, көмӱllӱбӱн, *benagen*, *abnagen*, Uw. — Vgl. Schm. 149, *b*.

көмӱс oder ӱрӱң көмӱс, *Silber*, M. Uw. Кысыл көмӱс «*rothes Silber*, *Gold*», D. M. Uw. — Vgl. كوش

көмӱстäх, *mit Silber belegt* oder *verziert*, N. Uw. — Von көмӱс.

көмтӧр, көмтӧрӧбӱн, *verscharren* oder *begraben lassen*, Uw. — Von көм.

көннӧр, көннӧрӧбӱн = көмтӧр, Uw. — Von көм.

көҕүн, көінөбүн, көҕүтүүм oder көінүм, көіҥүтүн, *in Gährung kommen*, Uw.

көр, көрөбүн, *sehen*, Kat. D. M. Uw.; *ansehen*; *nach Jemand sehen*, *die Aufsicht über Jemand haben*; *untersuchen*; Uw.; *erleiden*, mit dem Acc. Kat. Uw. Mit einem Gerund. praes.: *versuchen*. Мін артасан көрдүм да, істібәтә «*ich habe zwar versucht ihn zu bereden, aber er hat nicht gehört*», көтөн көрүөм «*ich werde versuchen zu fliegen*». Аҕан көр «*nachzählen, überzählen*», Uw. — Vgl. كورمك *sehen*, باقاق *sehen, versuchen*, Iw. S. 128. Gig. S. 174. ᠵᠢᠷᠤᠭᠤᠯᠬᠤ *sehen, erfahren, erleiden*, Kow. *Chr.* I. S. 274.

көр, *Unterhaltung, Vergnügen, Amusement*, D. Uw. Көр тыа «*Vergnügungswald*», ăсăні соҕотоҕун буллăн өлөрөрү оінҕ көр кăрăтă санырым «*einen Bären allein zu jagen und ihn zu tödten hielt ich für ein Spiel und für ein Vergnügen*», Uw. — Vgl. көр, *sehen*.

көрү, *das Sehen, der Blick; Gesicht, Erscheinung; Ansicht, Meinung*. Көрүну көр «*eine Erscheinung haben*», Uw. — Von көр, *sehen*.

көрүөх бăтăрăҕі өттүгăр, (*auf der diesseitigen Seite des Sehens*; s. өтүн), *bevor man hinsieht, in einem Augenblick*, Uw. — Көрүөх ist das Nom. fut. von көр, *sehen*.

көрүҥ, *Ansehen, Aussehen*, Uw. — Von көр, *sehen*.

көрүн, көрүнөбүн, *sich selbst sehen*. Көрүнăр тăс «*ein Glas, in dem man sich selbst sieht; Spiegel*», Uw. — Von көр, *sehen*.

көрүлăт, көрүлătăбын, *belustigen, erheitern*, mit dem Acc. Uw. — Von көрүлүө.

көрүлүө, көрүлүбүн, *sich vergnügen, sich belustigen*, Uw.; *feiern, ein festliches Spiel feiern, sich zu den Spielen einstellen*, M. — Von көрү.

көрүс, көрсөбүн, *sich gegenseitig sehen*. Арыттăхтык көрсөбүт «*wir sehen uns selten*». *Auf* (гытта) *Jemand stossen, Jemand begegnen; mit Etwas vertraut sein, Etwas kennen*. Тоҥустары гытта көрсүбүппүт «*wir stiessen auf Tungusen*», хас атыллы ăjы көрсөр ăрăі «*Leiden, die Einem bei jedem Schritt entgegenkommen*», куттанары гытта көрсүнэй «*keine Furcht kennend*». Бiлсй көрсө кăl «*kommen um mit Jemand Bekanntschaft zu machen*», Uw. — Von көр, *sehen*.

көрдөх, *sehenswerth, unterhaltend, amüsant*, Uw. — Von көр, *Vergnügen, Unterhaltung*.

көрдөр, көрдөрбүн, *Jemand* (Acc.) *sehen lassen, Jemand* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zu sehen geben, gestatten*, Uw., *zeigen*, Kat. Uw. Кісіні утары көрдөрбөт тыал «*ein Wind, der dem Menschen nicht gestattet entgegen zu sehen*», Uw. — Von көр, *sehen*.

көрдөрүн, көрдөрүнөбүн, *sich zeigen*, Uw. — Von көрдөр.

көрдөс, көрдөсөбүн, *sich abbitten; um seinen Abschied einkommen; nach Etwas verlangen*, Uw. — Von көрдүө.

көрдү, *das Bitten, die Bitte*, Kat. Uw. — Von көрдүө.

көрдүө, көрдүбүн, *suchen*, D. M. Uw.; *bitten*, mit dem Acc. der Sache, Kat.; *Etwas* (Acc.) *von Jemand* (Abl.) *fordern*. Мін äjірін көрдүбүн, сарсын міахă кăлăр «*ich bitte dich, komme morgen zu mir*», көмөлөс діăн, мijірiн көрдүөбүтүҥ «*du hast mich dir zu helfen* («*hilf mir*» *sagend*)», көрдүбүн тылбын хосуға ӱрүмуоҕун «*ich bitte, dass er meine Rede nicht verdamme*, Uw.

көрсү, *Liebhaber, Geliebter; unerlaubte heimliche Liebschaft*, Uw.

көрсү, *Wiedersehen, Zusammenkunft*, Uw. — Von көрүс.

көрсүө, *klug, verständig*, R. S. D. M. Uw.; *Klugheit, Verstand*, Uw. — Vgl. ᠵᠢᠷᠤᠭᠤᠯᠬᠤ *scharfsinnig, klug*, Schm. 153, *a*.

көрсүөтүк, Adv. *klug, verständig*, D. Uw. — Von көрсүө.

көрсүлăс, көрсүлăсăбын, *einer unerlaubten Liebe sich hingeben*, Uw. — Von көрсү.

көрсүлăсăччы, *der sich einer unerlaubten Liebe hingiebt*, Kat. Uw. — Von көрсүлăс.

көлө, *Anspann, Vorspann, Transportmittel* (Pferde, Rennthiere, Hunde). Бăйăм көлөбүнăн кăллым «*ich bin mit meinem eigenen Vorspann gekommen*», ат көлө «*Pferdevorspann*», көлө табаларынан «*mit Rennthiervorspann*», Uw. — Vgl. Schm. 184, *c*.

көлөтүн, көлөттөбүн, *beim Fall in eine solche Lage kommen, dass man sich nicht wieder aufrichten kann, sich festfallen*, Uw.

көлөсүн (Pl. көлөсүннăр), *Schweiss*, D. Uw. Хара көлөсүн «(*schwarzer Schweiss*) *heftiger Schweiss*», Uw. — Vgl. und Schm. 139, *b*.

көлүй, көлүйăбын, *anspannen*, D. Uw. — Vgl. көлө, Schm. 184, *c*.

көлүйă, *ein kleiner See*, D. Uw. — Von күөл.

көлчүй, көлчүйăбын, *in die Höhe schiessen*. Күөх от көлчүйдă «*das grüne Gras ist in die Höhe geschossen*», күөрүгэл көлчүйдă «*die Lerche hat sich erhoben* (M. *hat getrillert*)», M. Uw.

көс, көсөбүн, *seinen Wohnort verändern, umziehen*, Uw. — Vgl. كوچمك, *sich herumtreiben*, Schm. 154, *c*.

көс, *eine Jakutische Meile = 10 Werst*, D. N. Uw. Саты көс «*eine Meile zu Fuss, sieben bis acht Werst*», сиăлăр ат көсө «*die Meile eines trabenden Pferdes, 13 bis 14 Werst*», Uw.

көсөччү, *der seinen Wohnort zu verändern pflegt, nomadisirend*, Uw. — Von көс, *umziehen*.

көсөр, көсөрөбүн, *an einen andern Ort bringen, versetzen*, mit dem Acc. Uw. — Von көс, *umziehen*; vgl. كوچرمك

көсүй, көсүйăбын, *erstarren*, Uw.

көсүт, көсүтăбын, *erwarten, gewärtig sein*, mit dem Acc. Ат ыңырданарын көсүтăр «*er wartet darauf, dass das Pferd gesattelt wird*», Uw.

көсүтү, *Erwartung*, Uw. — Von көсүт.

көсүтүлүн, көсүтүллăбын, *erwartet werden*, Uw. — Von көсүт.

көсүн, көстөбүн, *sichtbar werden, sich zeigen, erscheinen, ersichtlich werden*, mit dem Nom. oder Instr. des Prädicats, oder mit dem Gerund. praes., Uw. Көстөр «*sichtbar*», көстубăт «*unsichtbar*», Kat., бу тăйăм аҕаса суох көстубутă «*diese meine Ahnung erwies sich als nicht irrig*», ырăх сір учугасынан көстөрө «*eine entfernte Gegend pflegte nah zu erscheinen*», туртаҕан көстөр «*es scheint weiss zu sein*», курдатты көстөр «*durchsichtig*». Көстөн тур «*offenbar sein*»: мин өлөрүм көстөн туруоҕа ăтă «*mein Tod wäre offenbar gewesen, wäre ohne Zweifel erfolgt*», Көстө, Adv. *sichtbar, augenscheinlich*, Uw. — Von көр; vgl. كورنمك

көсүҥă, *ein kleiner Topf*, D. Uw. — Von күөс.

көстөччү, *was sichtbar ist, was da erscheint*, mit dem Instr. des Praed., Uw. — Von көсүн.

кыа, *Feuerschwamm*, D. M. Uw. — Vgl. قو

кыаі, кыаjабын, *die Oberhand gewinnen, überwinden, besiegen*, Uw.

кыаjы, *Ueberwindung, Besiegung*, Uw. — Von кыаі.

кыаjыннар, кыаjыннарабын, *überwinden lassen*, Uw. — Von кыаі.

кыаjылын, кыаjыллабын, *überwunden werden*, Uw. — Von кыаі.

кыар, кыарабын, *coire cum femina*, mit dem Acc. Uw.

кыарă, кыарăбын, *sich in der Enge, in schlechten Verhältnissen befinden*, Uw.

кыараҕас, *eng*; *Enge*. Кыараҕас өтүө (mit einem affigirten Possessiv) «*enge, traurige Verhältnisse*», Uw. — Von кыарҕ.

кыарат, кыаратабын, *eng machen*; *in enge Verhältnisse bringen*, Uw. — Von кыарҕ.

кыалык, *Feuertasche, in der der Feuerschwamm getragen wird*, Uw. — Von кыа.

кыалта, *überzählbare Menge, zubewältigende Menge*. Кыалтата суох «*unermesslich viel, so viel, dass man nicht weiss wohin damit*», Uw.

кыалталаах, *so viel, dass man damit noch fertig* (mit Zählen, mit Verbrauchen) *werden kann*, Uw. — Von кыалта.

кыйдаа, кыйдаабын, *fortjagen, wegtreiben* (das Vieh), Uw. — Vgl. хайдах, хыйдаа.

кыйдан, кыйданабын, *fortgejagt* oder *weggetrieben werden* (vom Vieh), Uw. Бүс кыйданна «*das Eis ist fortgeschwemmt worden*», M.

кыйнаа, кыйнаабын, *Jemand* (Acc.) *ärgern*; *abbrennen, absengen*, Uw. — Vgl. кыйын.

кыйнан, кыйнанабын, *erzürnen, böse werden*, Uw. — Von кыйнаа.

кыйнанар, *aufbrausend, auffahrend*. Uw.: *von unruhiger Gemüthsart*. D. — Von кыйын.

кыйнамсах, *reizbar, der sich leicht ärgert*, Uw. — Vgl. кыйнанар, кыйын.

кыйнар, кыйнарабын, *zum Kochen bringen*, D. Uw. — Von кыйын.

кыкыйаа, кыкыйаабын, *knarren*. Ыйаһ кыкыйата, Uw.

кыңысах, *Neigung zur Seite*. Кыңысахтыы *mit einer Neigung zur Seite* (sitzen u. s. w.), Uw.

кыңысахтаа, кыңысахтыбын, *sich seitwärts neigen*. Кыңысахтаан олор «*seitwärts geneigt sitzen*», Uw. — Von кыңысах.

Кытаі, *China*, Uw. Кытаі омук «*ein Chinese*», N. Uw. — Aus dem Russ. Китай.

кытаіка, *Nanking* (ein Zeug), M. — Aus dem Russ. китайка.

кытах, *eine grosse Schale, aus der man isst*, Uw. — Vgl. قراع

қытаҕас, *Zange*, N. Uw.

кытаат, кытаатабын, *Muth fassen, sich ermuntern*; *sich Mühe geben*, Uw.

кытаты, *Muth, Entschlossenheit*, Uw. — Von кытаат.

кытаттыннар, кытаттыннарабын, *Jemand* (Acc.) *ermuntern, Muth zusprechen*, Uw. — Von кытаат.

кытаанах, *fest, hart*, R. S. D. Uw.; *geizig*, Uw. — Vgl. хатан.

кытабыл, *Zugehörigkeit*. Бу маһа кытабылаах «*dieses gehört hierher*», Uw — Von einer nicht mehr erhaltenen Wurzel кыт, woher auch кытар, кытык, кытын.

кытар, кытарабын, *roth werden*, D. Uw. — Vgl. кытыс, قزاروزغه Chalf. II. 432.

кытар, кытарабын, *Jemand* oder *Etwas* (Acc.) *mit Jemand* oder *Etwas* (Dat.) *vereinigen*, Kat. Uw.; *Jemand Etwas verleihen*. Бу миэхэ күс кытарара «*dies pflegte mir Kraft zu verleihen*», Uw. — Vgl. кытабыл, кытары, кытык, кытын.

кытары, Adv. *vereinigt, zusammengenommen*, Uw. — Von кытар, *vereinigen*.

кытарымсыа, *röthlich*, Uw. — Von кытар, *roth werden*.

кытарыллын, кытарыллабын, *vereinigt* oder *beigefügt werden*, Uw. — Von кытар.

кытархаі, *roth*, Uw. — Von кытар, *roth werden*.

кытархаідыңы, *röthlich*, Uw. — Von кытархаі.

кытард, кытардабын, *röthen, glühen*, Uw. — Von кытар.

кытарчы, Adv. *zum Rothwerden, so dass eine Röthung erfolgt*. Кытарчы тоң «*bis zum Rothwerden erfrieren*», кытарчы көр «*mit gerötheten Augen ansehen*», Uw. — Von кытар, *roth werden*.

кытаһык, *der weisse Storch*, grus leucogeranus, D. M. Uw. — Vgl. كوركلك *Birkhuhn*.

кыты, *Ufer*, R. S. Uw.; *Rand*, M. Uw. — Vgl. кытыл und قيو

кытыан, *Wachholder*, D. Uw.

кытык, *Vereinigung*, *Zugehörigkeit*. Хаһыаха бу кытыктаҕый? «*wozu gehört dieses?*», Uw. — Vgl. кытабыл, кытар, кытын.

кытыт, *eine junge Stute, die einmal geworfen hat*, M. Uw.

кытын, кыттабын, *sich vereinigen*, Uw. — Vgl. кытабыл, кытар, кытары, кытык, кытта.

кытыја, *Tasse*, D. Uw. — Von кытах; vgl. Schm. 162, *b*.

кытыл, *Ufer*, D. M. Uw.; *Rand, Saum*, Uw. — Vgl. кыты.

кытылаа, кытылыбын, *am Ufer* oder *Rande gehen*, Uw. — Von кытыл.

кытылаа, кытылыбын, *mit einem Rande versehen*, Uw. — Von кыты.

кытылаах, *mit einem Ufer* oder *Rande versehen, verbrämt*, Uw. — Von кыты.

кытылыр, *ein Füllen im vierten Jahr*, Uw.

кытыс, кытысабын, *gelb* oder *röthlich werden* (von völlig ausgewachsenem Grase), Uw. — Vgl. кытар, *roth werden*.

кытта, Adv. *zugleich*, D. Kat. Uw. Кытта төрүөбүт «*ein Mitgeborener, ein Bruder* oder *eine Schwester*», Uw. Postp. (гытта) mit dem Acc., *mit*, Kat. M. Uw. Гуорал цонун гытта «*die Stadt mit ihren Bewohnern, die Stadt und ihre Bewohner*», аҕам өлөрүн гытта кэлбэтэ «*mit dem Sterben meines Vaters kam er; sobald mein Vater gestorben war, kam er*», бу тылын гытта барбыта «*mit diesem Worte* (*sobald er dieses gesprochen*), *ging er*», Uw. — Von кытын.

кыттыс, кыттысабын, *sich vereinigen, zusammenkommen*, M. Uw. Бу барыта кыттысан «*Alles dieses zusammenkommend, Alles dieses zusammengenommen*», Uw. *Sich mit* (гытта) *Jemand* oder *Etwas vereinigen*, Uw. Ojoххуттан атыны кытта кыттысыма «*vereinige dich nicht mit einer andern als mit deiner Frau*», Kat. *Sich ansohliessen*, mit dem Dat. Kat. Uw.; *an Etwas* (Dat.) *Theil nehmen*, Kat. Uw.; *über Jemand* (Dat.) *kommen* (von einer Krankheit, einem Unglück), Uw. — Von кытын.

кыдыы, кыдыјабын, *niedermähen*; *niedermetzeln*; *abscheeren*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. قدى *tödten, verderben*; *aushauen, zusammenhauen*, Schm. 158, *c*.

кыдыы, кыдыјабын, *toben, wüthen* (von Menschen, von den Elementen), Uw.

кын (гын), кынабын, *thun*, D. Uw. Бiлiгiн тугу гынаҕын? «*was thust du jetzt?*», барытын бäjäм iлбiнäн гынарым «*ich pflegte Alles mit eigener Hand zu thun*», Uw., сүрäҕäлүiр тугу даҕаны кымат «*Faullenzen und Nichtsthun*», Kat., хантас гынан көрбүтэ «*den Kopf aufhebend* (*eine Kopfhebung thuend*) *erblickte er*», äлiк гынна oder äläc гынна «*er ist schnell vorbeigestrichen*», тоб (und so häufig mit Klangworten) гына сiлiäбiтä «*er spie aus, so dass es tob* (ein Laut, der den fallenden Speichel nachahmt) *machte.*» Ein Nom praes. in der negativen Form ersetzt in Verbindung mit гына bei transitiven Verben das Gerund. fut.: тыал кiсiнi атаҕар туруорбат гына тыалырар «*der Wind bläst so, dass er den Menschen nicht auf seinen Füssen stehen lässt*». Ол кынан (гы-) «*jenes thuend, in Folge dessen, auf jene Weise*», Uw. = ол кынан баран, Kat. = ол кыннаҕына (гы-) «*wenn man jenes thut*», Kat. Uw. Ол курдук (гы-) гынан «*auf jene Weise thuend, auf jene Weise*», ол да гыннар (Condit.)

«*auch wenn man jenes thut, dessenungeachtet, nichtsdestoweniger*». — *Etwas zu Etwas* (Cas. indef.) *machen*. Кіні маны асылык гынар «*er macht dies zur Speise*», самыр бары сірі быры гынар «*der Regen verwandelt die ganze Gegend in Koth*», Uw., ус кісіні бар гын «*mache drei Menschen daseiend, stelle mir drei Menschen*», M., бу ыасы кыра гын «*mache dieses Holz klein*», у кірбат гына сабыллар «*es wird so verdeckt, dass es kein Wasser eindringen lässt (dass es Wasser nicht eindringend macht)*». Das Nom. pract. dient zur Bildung von Brüchen, indem es sich zwischen Nenner und Zähler (der das affigirte Possessiv der 3-ten Sg. annimmt) stellt: ус гыммыт бірä «*von dem, was man zu drei gemacht hat, eins; ein Drittel*», сäттä гыммыт алтата «*sechs Siebentel*». Mit dem Supin. auf äры oder mit dem Acc. des Nom. fut., an das das entsprechende affigirte Possessiv gefügt wird: *im Begriff sein, sich anschicken, beabsichtigen*: асäры oder асыахпын гынабын «*ich bin im Begriff, ich beabsichtige zu öffnen*», асäры oder асыаҕын гынна «*er hat die Absicht gehabt zu essen*», M. Uw. Гынан äр mit einem vorangehenden Gerund. fut. in Verbindung mit dem Gerund. desselben Verbums in der negativen Form: *auf dem Punkt sein das zu beginnen, was das vorhergehende Verbum in der positiven Form besagt*: ін сүтä сүтүмнä гынан äрäрä «*die Abenddämmerung begann eben zu schwinden*», хäр уда уламна гынан äрдäҕінä «*beim Beginn des Schmelzens des Schnees*», Uw. — Vgl. ايتمك, das mit dem Dativ des Nom. praes. ebenfalls «*sich anschicken*» bedeutet: بَارَارْغَه اِيتَامَن *ich schicke mich an zu schreiben*, Iw. S. 309.

кын (Pl. кыннар), *Scheide*, D. Uw. — Vgl. قين

кынат, *Flügel*, D. Uw. — Vgl. قاناط

кынаттäх, *mit Flügeln versehen*. Кынаттäх тіҥ «*fliegendes Eichhörnchen*», кынаттäх кутуjах «*Fledermaus*», Uw. — Von кынат.

кынылын (гы —), кынылламын, Passiv von кын. Бурaі сарaі гынылын «*auseinandergeworfen* oder *verthan werden*», Uw.

кыныс, кынсабын, *sich begatten*, Uw. — Von кын.

кыннар, кыннарабын, *thun lassen*, Uw. — Von кын.

кыннарылын, кыннарыллабын, *angestellt werden zu thun*, Uw. — Von кыннар.

кычаи (Pl. кычаннаҕ), *der nicht leicht Etwas weggiebt, an seinem Besitz festhaltend*, Uw.

кычам, *die Gegend eines Flusses, wo dieser den Fuss eines Berges bespült*, Uw.

кычым (Pl. кычымнар), *die an beiden Seiten des Sattels herabhangenden Enden einer Pferdedecke* (verschieden von der Schabrakke), Uw.

кыцык, *Viehseuche*, Uw. — Vgl. جدري *Seuche, Epidemie*, Schm. 159, *a*.

кыцыгыр, кыцыгырабын, *von einer Seuche befallen werden*, Uw. — Von кыцык.

кыцымах, *Eisscholle*, Uw.; *Eisbrei, das in Spiesse zerfallene Eis im Frühjahr*, M.

кыптыі, *Scheere*, D. Uw. Кыптыі кынаттäх «*mit scheerenförmigen Flügeln versehen, Vogel*», кыптыі кыттар (von кытын) хоннох «*die Gegend unter dem Arm, wo sich die Scheere vereinigt, die Achselgrube*», Uw.

кыбах, *Staubkörnchen*, Uw.; *Staubregen, Staubschnee*, M. Uw. — Vgl. кырымах.

кыбыан, *Funke; Anzeichen*, Uw.

кыбыі, кыбыjабын, *mit den Beinen andrükken*, mit dem Acc. Uw.

кыбыт, кыбытабын, *einstecken, zwischenstecken*, mit dem Acc. Uw. — Von кыбыі.

кымырыт, *ein kleines Insekt*, мошка, N. — Vgl. кымырдаҕас.

кымырдаҕас, *Ameise*, D. N. Uw. — Vgl. кымырыт.

кыныс, кынсабын, *sich hüten, sich in Acht nehmen, sich fürchten*, Uw. — Vgl. *sparsam, vorsichtig, behutsam*, Schm. 155, *c*.

кымыс, *Kymys, ein aus Milch bereitetes berauschendes Getränk*, M. Uw. — Vgl. قمز

кымыһы, *Peitsche*, Uw.

кыjăр, кыjăрабын, *schreien* (z. B. vom weissen Storch), Uw. — Vgl. куjăр.

кыjын, кыjынабын, кыjыын, кыjытын, *kochen* (neutr.); *sich ärgern*, Uw. — Vgl. кыjынă, قاينامن , قاينيمن

кыр, кырабын, *zaubern*, D. Uw. — Vgl. كورم *das Zaubern*.

кыра, *klein, fein*; *geringfügig, unbedeutend*. Кыра оҕо «*kleines Kind*». кыра ojур «*niedriger Wald*», кыра ӯ «*untiefes Wasser*», Uw. — Vgl. *in ganz kleine Stücke schneiden*, Schm. 157, *b*.

кыран, кыранабын, *fluchen*, Kat. Uw. — Vgl. قارغامق

кыры oder кыры кірбăjă, *die scharfe Seite eines Gegenstandes, Schneide*, Uw. — Vgl. *ein niedriger Bergrücken*, Schm. 157, *a*. *Gebirgsrücken*, Schm. 6, *c*.

кырыа, *Reif* (pruina), M. Uw. — Vgl. قيراو, Schm. 157, *b*.

кырыы, кырыjабын, *zuschneiden*, D. Uw. — Vgl. *scheeren*, Schm. 158, *a*. und Russ. кроить.

кырыы, кырдjабын, *altern*, Ð. Uw. Кырдjан олордоҕуна кініні білбітім «*ich lernte ihn kennen, als er schon gealtert hatte*», ініи кырыыдахпына да маны гыныам «*ich werde dieses nicht thun, auch wenn ich werde alt geworden sein*», Uw. — Vgl. قارى und قارت *alt*. قرنايامن *ich altere*.

кырык, *Wildheit, Bosheit*, Uw.

кырыктăх, *wild, boshaft* (von Thieren), Uw. — Von кырык.

кырынас, *Hermelin*, Uw. — Vgl. уjăн und горностай.

кырынах, *der erste feine Herbstschnee*, M. Uw. — Vgl. кыбах und *ein ganz schwacher Schneefall*, Schm. 157, *a*.

кырыjы, *das Zuschneiden*, Uw. — Von кырыы, *zuschneiden*.

кырыс oder сір кырса, *Rasen*, Uw.

кыргыттар, Plur. zu кыс, M. Uw. — Der Form nach ein Plural von кыргыт oder кыргын.

кырд, *Habicht*, Uw. — Vgl. кырбыы, قارچغه

кырдар, кырдарабын, *zaubern lassen*, Kat. Uw. — Von кыр.

кырдал, *eine sich über ein Feld hinstreckende Erhöhung*, M. Uw.; *längliche Grasstreifen, die sich gleichsam besatzartig hinziehen*, M.

кырца, s. кырыы, кырцабын.

кырцаҕас, *alt*, R. D. M. Uw.; *Alter*. Кырцаҕас сăстарыгар діăрі «*bis in ihr hohes Alter*», Uw. — Von кырыы, *altern*.

кырцымахтă, кырцымахтыбын, *rasch altern*, Uw. — Von кырыы.

кырбă, кырбыбын, *schlagen, klopfen*; *in Stücke schlagen*; *in kleine Stücke schneiden*, mit dem Acc. Uw.

кырбат, кырбатабын, Causat. von кырбă, Uw.

кырбас, *Stück*. Кырбас ăт oder ăт кырбаса «*ein Stück Fleisch*», Uw. — Von кырбă.

кырбастă, кырбастыбын, *in Stücke schlagen* oder *schneiden*, Uw. — Von кырбас.

кырбастан, кырбастанабын, *in Stücke geschlagen werden*, Uw. Бүс кырбастанна «*das Eis ist in Stücke zerschlagen worden*», M. — Von кырбаста.

кырбый, *Habicht*; *Raufbold*, Uw.

кырса, *Eisfuchs*, canis lagopus, S. E. D. M. N. Uw. — Vgl. Kas. Tob. *karssak*, Kirgis. *kharssak*, Klapr. Mémoires relatifs à l'Asie, III. S. 360. Schm. 158, *a.* und Russ. корсакъ, die alle den *Stein-* oder *Steppenfuchs* bezeichnen.

кыл, *Pferdehaar*, Uw. — Vgl. فيل, Schm. 156, *c.*

кыл, *ein in der Wildniss lebendes Thier*. Таба кыл oder кыл таба «*ein wildes Rennthier*», Uw.

кылан, кыланабын, *heulen, schreien*, Uw.

кылаан, *die äusserste Spitze eines Gegenstandes* (z. B. чыпчырхаі кылаана); *die scharfen Spitzen der Haare eines Pelzwerkes*; *Schneide eines Messers* u. s. w., Uw.

кыланы, *Geheul, Geschrei*, Uw. — Von кылан.

кылаанаах, *mit scharfen Haarspitzen versehen*, (Pelzwerk), u. s. w. Кылаанаах кыс «*ein ausgezeichnet hübsches Mädchen*», Uw. — Von кылаан.

кылабаччы, кылабаччыjабын, *blitzen, funkeln*, Uw. — Vgl. кілбаччіі.

кыламан, *Augenwimper*, R. P. 22. N. Uw.

кыламаннаах, *mit Augenwimpern versehen*, M. Uw. — Von кыламан.

кылар, *schielend*, Uw. — Vgl. Schm. 156, *a.*

кылардык, Adv. *schielend*. Кылардык көрөр «*er schielt*», Uw. — Von кылар.

кылый, кылыjабын, *auf einem Fusse springen*, Uw.

кылыгыра, кылыгырбабын, *klirren*, Uw.

кылыгырас, кылыгырасабын, *gemeinschaftlich klirren*, Uw. — Von кылыгыра.

кылын (кынным, кынна, кыннылара) *Vater der Frau*, Uw. — Vgl. u. ijä und قاين آتا *Schwiegervater*, كيلن قاينانا *Schwiegertochter*, *Frau des jüngern Bruders*, Chalf. II. S. 175.

кылгас, *kurz*, Kat E. D. M. Uw.; *Kürze*, Uw.

кылгастык, Adv. *kurz*, Uw. — Von кылгас.

кыллаа, кыллаабын, *dem Wilde nachgehen*, Uw. — Von кыл.

кыlqы, *Reif* (wie ihn die Weiber am Halse und über der Brust tragen, an den ein Kessel u. s. w. hängt), Uw.

кыс, кысабын, *glatt schneiden, glatt hobeln*, mit dem Acc. Uw.

кыс, *böse, finster* (z. B. Gesicht), Uw.

кыс, *Winter*. Кыс орто, кыс ортото, «*die Mitte des Winters*; *um die Mitte des Winters*», барыы кыс устатын «*während des ganzen Winters*», Uw. Die Declination übernimmt das gleichbedeutende кысын. — Vgl. قيش, قش

кыс (Pl. кыстар, gew. кыргыттар), *Tochter*, P. 6. E. M. N. O. Uw.; *Mädchen, Jungfrau*, P. 11. Kat. E. D. M. O. N. Uw. Кыс оҕо «*ein kleines Mädchen*», N. Uw., кыс цахтар «*Jungfrau*», Uw. — Vgl. قز

кыса, *Schmiedeheerd*, Uw. — Vgl. *Heerd, Esse*, Schm. 159, *b.*

кысан, кысанабын, *Etwas* (Dat.) *bedürfen*, D. Uw. Туохтан кысанан кэлбиттэрэі? «*wodurch getrieben, kamen sie?*», Uw. — Vgl. кысаlҕа.

кысарыі, кысарыjабын, *sich um* (тусугар) *Etwas bekümmern*, Uw.

кысаlҕа, *Bedürfniss, Noth, Nothwendigkeit*, Kat. D. Uw. Гуоракка олоруох кысаlҕаттан «*wegen der Nothwendigkeit in der Stadt zu wohnen*», міи гуоракка барыах кысаlҕам суох «*es ist keine Nothwendigkeit für mich vorhanden, in die Stadt zu gehen*»,

бу кысаңаттан (кысаңатыттан) «*in Folge dessen*», Uw. — Vgl. кысан.

кысаңалаах, *dessen man bedarf, unentbehrlich*, mit dem Dat. der Person, der oder für die, D. Uw. — Von кысаңа.

кысаса, *der vom Schnee gereinigte Platz vor der Jurte*, Uw.

кысый, кысыjабын, *schaben*, Uw.

кысыңңы, *winterlich*. Кысыңңы ый «*Wintermonat*», Uw. — Von кысый.

кысын (Pl. кысыннар), *Winter*, D. M. N. Uw.; *im Winter*, Uw. — Vgl. кыс. قيشن *im Winter* ist wohl ein Accusativ, Iw. S. 209.

кысыр, кысырабын, *sich erzürnen*, M. Uw. — Von кыс, *böse, finster*.

кысыл, *roth*, R. Kat. E. D. M. Uw. Кысыл көмүс «*rothes Silber, d. i. Gold*», D. M. Uw., кысыл харах «*Rothauge, ein besonderer Fisch*», N., кысыл балык «*Rothfisch, eine Art Forelle*», S. — Vgl. قزل

кысылыттыа, *röthlich*, Uw. — Von кысыл; vgl. قزغلتيم

кыстаа, кыстыбын, *auf einander legen*, mit dem Acc. D. Uw.

кыстаа, кыстыбын, *überwintern*, Uw. — Von кыс, *Winter*; vgl. Osm. قيشلامق

кыстык, *Ambos*, N. Uw.

кыстык, *überwinternd*. Кыстык хар «*Schnee, der zum Winter liegen bleibt, nicht mehr aufthaut*», Uw. — Von кыстаа, *überwintern*.

кі, *trockener Kuhmist*, D. Uw.

кіäң, *breit, weit, ausgedehnt; Breite, Weite, Ausgedehntheit*, P. 116. M. Uw. Сүс көс сір кіäңін устатыгар «*in einem Umkreise von 100 Kös*». *Das Freie*: кіäңңä тасар «*ins Freie bringen*», Uw. — Vgl. كينك

кіäнä (гіäнä), *ihm* oder *ihr gehörig*, D. M. Uw. Kann jeder 3-ten Person, die als Besitzerin eines Gegenstandes erscheint, beigefügt werden: харчыны ыраҳтаҕы кіäнін «*Geld* (Acc.), *dem Kaiser gehörig*», таңара ңіäтін кіäнä «*das der Kirche Gehörige*» ɵонуң кіäнігäр «*demjenigen, was deinem Nachsten gehört*», Kat., бу гіäнä «*das diesem Gehörige*», Uw., кім даҕаны кіäнä «*das irgend Jemand Gehörige*», Kat. Uw. — Zusammengezogen aus кініäнä.

кіäннäрä (гіäннäрä), *ihnen gehörig*; *ihm* oder *ihr gehörige Dinge*, Uw. — Plur. von кіäнä

кіäптä, кіäптібін, *einem Dinge eine Form geben*; *ausdehnen, ausrecken* (z. B. ein Fell über eine Form); *spannen* (einen Bogen), M. Uw. — Von кіäб.

кіäб, *Form, Gestalt*, Kat. Uw. Мунчум (von мурун) кіäбä «*die Form meiner Nase*», урукку кіäбіттäн көҕүрүнүн іс «*von seiner frühern Form, Blüthe allmählig zurückkommen*». *Ausdehnung*. Хоҥ кіäбін устатыгар «*auf der weiten Ausdehnung des Feldes*», кіäң хоҥ кіäбінäн тыал курдук аты ыіäн сырыт «*über ein ausgedehntes Feld wie der Wind hinreiten*», Uw. — Vgl. ڭ *Form, Vorbild*, Schm. 147, *c*.

кіäр, *fort, weg*. Кіäр бар, кіäр буол «*mache dich fort*», кіäр ыл «*fortnehmen, entfernen*», Uw., кіäр кын (гын) «*entfernen*», Kat. M. Uw., кіäр діäм бäра дуо? «*hätte ich «fort» sagen sollen? hätte ich es abschlagen sollen?*», Uw.

кіäркäі, кіäркäjäбін. *prunken, den Stutzer machen*, Uw. — Vgl. кіäрäі und ڭ *geputzt sein* von ڭ *hübsch, zierlich*, Schm. 148, *b.c.*

кіäрä, *Putz*. Кіäрä тэңас «*Putzkleid*», Uw.

кіäрäі, кіäрäjäбін = кіäркäі, Uw. — Von кіäрä.

кіäрäт, кіäрäтäбін, *ausputzen*, mit dem Acc. M. Uw. — Von кіäрäі.

кіäрäн, кіäрäнäбін, *sich ausputzen*, D. Uw. Кіäрäммит «*ausgeputzt*», M. Uw. — Von кіäрäі.

кіäргäнї, *das Sichausputzen*, *der Putz*. Кіäргäнї таҥас «*Putzkleid*», Uw. — Von кіäргäн.

кіäргäмсäх oder кіäргäмсік, *putzliebend*, Uw. — Von кіäргä.

Кіälläмä, Name eines Flusses, M.

кіäсä (кіäсäн), *Abend*; *am Abend*, R. S. P. 90. Kat. D. M. N. Uw. Сарсын äрдäҥҥіттäн кіäсäҥҥä діäрі «*vom frühen Morgen bis zum Abend*», Uw. — Vgl. كيچ, Osm. اكشم

кіäсäҥҥі, *am Abend stattfindend*, *abendlich*; *Abendzeit*. Кіäсäҥҥі ас «*Abendessen*», кіäсäҥҥі ыһах бір (von ыа) кäм «*die Zeit der abendlichen Kuhmelkung*, *die 10te Stunde am Abend*», кіäсäҥҥіттäн сарсын äрдäҥҥä діäрі «*vom Abend des Tages bis zum frühen Morgen*», кіäсäҥҥітігäр «*am Abend des Tages*», Uw. — Von кіäсäн.

кіäсäҥҥілä, кіäсäҥҥілібін, *die Abendmelkung der Kühe vornehmen*, Uw. — Von кіäсäҥҥі.

кіäсälік, *gegen Abend*, D. N. Uw. — Von кіäсä.

кік, кігäбін, *Jemand* (Acc.) *zu Etwas* (Dat.) *verleiten*, Uw.

кіҥ, *Charakter*, D. Uw.

кіҥкіҥäччі, Adv. *in lautem Basse*, Uw. — Von кіҥкіҥä.

кіҥкіҥä, кіҥкіҥібін, *in lautem Basse sprechen*, Uw.

кіҥкіҥäччі, *in lautem Basse sprechend*, Uw. — Von кіҥкіҥä.

кіҥнäх, *einen Charakter habend*. Ўчўгäй кіҥнäх «*von gutem Charakter*», кусаҕан кіҥнäх «*von schlechtem Charakter*», D. Uw. *Eigensinnig*, *launenhaft*, Uw.; *jähzornig*, M. — Von кіҥ.

кіт oder кіт балык, *Wallfisch*, Uw. — Aus dem Russ. китъ.

кіп, *Nabel*, W. D. Uw.; *Centrum*, Uw. — Vgl. und *Nabel*, Schm. 177, *b*. 178, *a*.

кінäс, *Fürst*, Uw. — Aus dem Russ. князь.

кіні (Pl. кініläр oder кіннäр), Pron. subst. der 3-ten Person, R. P. 249. 250. Kat. E. D. M. N. O. Uw.

кініäнä, *der Seinige*, *der Ihrige* (Fem. 3. Sg.), Uw. — Von кіні.

кініäннäрä, *der Ihrige* (Pl.), *die Ihrigen*, Uw. — Pl. von кініäнä.

кініккі, *sie beide*. Кініккі käлліläр, Uw. — Zusammengesetzt aus кіні und іккі.

кінігä, *Buch*, Uw. — Aus dem Russ. книга.

кініт, *die Frau eines jüngern Verwandten*: *Schwiegertochter*, *Frau des jüngern Bruders*, *des Neffen*, u. s. w., Uw.: *des Bruders Frau*, N.

кіннäр, *sie*, Uw. — Zusammengezogen aus кініläр; s. кіні.

кічäі, кічäjäбін, *sorgfältig zu Werke gehen*. mit dem Acc. Кічäjäн ўр «*sorgfältig hinlegen*», Uw. — Vgl. Schm. 159, *a*.

кічäҥї, *guter Wirth*, *sparsam*, Uw. — Von кічäі.

кім, *wer*? R. D. M. O. Uw.; *wer* (relat.). Кім кімі гытта барыаҕаі? «*wer mit wem wird gehen*? *welche werden zusammen gehen*?» äта кімі? «*wie ist sein Name*?», мін ыjытыбар äта кімін «*auf meine Frage*, *wie sein Name sei*», Uw., кім да, кім даҕаны «*irgend Jemand*», Kat. M. Uw. — Vgl. كم

кір, кірäбін, *nagen*, *abnagen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. Tob. كمرامس

кір, *Schmutz*, *Unreinigkeit*, Uw.; *schmutziger Schweiss*, D. Кірä суох ў «*reines Wasser*», Uw. — Vgl. كر, Schm. 158, *a*.

кір, кірäбін, *hineingehen*, *hineintreten*, D. Uw.; *untergehen* (von den Gestirnen); *an Jemand* oder *Etwas* (Dat.) *treten*, *auf Jemand* (Dat.) *hinzutreten*; *auf Jemand losgehen*, *über Jemand herfallen*; *sich einstellen* (von

den Geburtswehen). Баҕаҕа кытыгар кір «*an's Meeresufer treten*», онко кір «*sich auf die Heuernte begeben*», таҥара асыгар кір «*zum Abendmahl gehen*», ăn мін түлбăр кірăҕін «*du erscheinst mir im Traum*», ҧон итăҕăлірăр кір «*das Zutrauen der Leute gewinnen*», ӧс хоһунугар кір «*zum Sprichwort werden*», мін санаӧбар кірбітă «*es kam mir in den Sinn*», сурукка кір «*in Schrift gesetzt werden*», сүрăн кір «*sich eiligst wohin* (Dat.) *begeben*; *sich ergiessen* (vom Wasser)», Uw. — Vgl. كرمك

кірі, Nom. Act. von кір. Күн кірітă «*Sonnenuntergang*; *bei Sonnenuntergang*», Uw.

кіріăтă, кіріăтібін, *mit einem stumpfen Messer sägen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. *Säge*, *sägen*, Schm. 157, c.

Кірілкă, Deminut. von Кірillă, Uw. — Aus dem Russ.

Кірillă, ein Mannsname, *Cyrill*, Uw. — Aus dem Russ. Кирила.

кіріс (кірсін, кірсă, кірсіläрă), *Bogensehne*, D. Uw. — Vgl. Osm. قرش

кірісібін, кірсăбін, *sich begatten*, Uw. — Von кір.

Кірістăпăр, ein Mannsname, *Christophorus*, Uw. — Aus dem Russ. Христофоръ.

кірil, *Schwarzspecht*, S. M. Uw.; *helle Streifen auf dunkelm Grunde*. Кірillăх кіс «*ein Zobel mit solchen Streifen*», Uw.

кірдăх, *beschmutzt*, *schmutzig*. Кірдăх таҥас «*ein beschmutztes Kleid*», кірдăх суоллăх «*von schmutzigem Wandel*, *lasterhaft*», Uw. — Von кір, *Schmutz*.

кірдік, *richtig*, *wahr*; *Richtigkeit*, *Wahrheit*, Kat. D. Uw.; *in Wahrheit*, *fürwahr*, M. Uw.; *Amen*, Kat. Кірдік тыл «*Versprechen*», кірдік буолар «*Rechtfertigung*», Kat., кірдігін ăттăххă «*die Wahrheit zu sagen*», Uw. — Vgl. кірҧік.

кірдіктăх, *wahrheitsliebend*, *aufrichtig*, D. Uw. — Von кірдік.

кірдіктін, Adv. *wahr*, Uw.; *tadellos*, Kat. — Von кірдік.

кірдіксіт, *der Wahrheit ergeben*, *gerecht*, D. Uw. — Von кірдік.

кірҧік, кірҧіктăх, кірҧіктік, кірҧіксіт = кірдік u. s. w. Uw. — Vgl. كرمك *wahr*.

кірбăі oder кырғы кірбăjă, *die scharfe Seite eines Dinges*, *Schneide*, Uw.

кілăҥ, *glatt*; *Glatte*, Uw. — Vgl. кілăр, кілбăі, *kahl*, *ohne Haare*, *Rinde* u. s. w. Schm. 200, *b*.

кілăр, *glänzend*; *glatt*, Uw. — Vgl. кілăҥ, кілăркі, кілбăі, Schm. 200, c.

кілăркі = кілăр, Uw. — Vgl. кілăҥ, кілбăі.

кілбăі, кілбăjăбін, *aufglänzen*, *aufstrahlen*, Uw. — Vgl. кілăҥ, кілăр, Schm. 200, c.

кілбăрір oder «ілбăҕір, *glänzend*; *rein*. Кілбăҕір маҕан «*glänzend weiss*», кілбăҕір кірдіктăх «*von reinster Aufrichtigkeit*», Uw. — Von кілбăі; vgl. Bansarow.

кілбăҧ, *glänzend*, Uw. — Von кілбăі.

кілбăччі, Adv. *so dass es glänzt*, *strahlt*. Кілбăччі сот, көсүн, Uw. — Von кілбăі.

кілбăччіі, кілбăччіjăбін, *glänzen*, *strahlen*, Uw. — Von кілбăі.

кілбăркăі, *glänzend*, *strahlend*, Uw. — Von кілбăі.

кілбіăн, *das Strahlen*, *der Glanz*, Uw. — Von кілбăі; vgl. Schm. 200, c.

кілбіăннăх, *glänzend*, *strahlend*; *rein*, M. Uw. — Von кілбіăн.

Кіллăм, Name eines Ortes, 25 Werst nördlich von Jakutsk, Uw.

Кіллăмнăҕі, *in Killam befindlich*, Uw. — Von Кіллăм.

кіllăр, кіllăрăбын, *hineinführen, hineintragen, hineintreiben*, D. Uw. Кіllăрімă бісігіні кусаҕан маігыга «*führe uns nicht in Versuchung*», Kat. — Von кір.

кіс, *Zobel*, S. E. D. M. N. Uw. Кіс асылыга «*Zobelfutter, schwarze Rauschbeere*, шикша», Uw. — Vgl. كش und den letzten Bestandtheil in *Zobelweibchen, und männchen.*

кісі (Dat. кісіăхă, кісібăр, кісігăр) *Mensch*, R. P. 14. 15. Kat. E. D. M. N. O. Uw.; *Mann*, Uw. Кісі ăрă «*Jedermann*», Kat. Uw., тоjон кісі «*ein stattlicher Mann*», Uw. «*Häuptling*», M., хамначчыт кісі «*ein Arbeitsmann*», Kat. Vertritt auch die Stelle des nicht vorhandenen unbestimmten Pronomens der 3-ten Person *man, Einer*, Uw. — Vgl. كشى

кісіprăс, *Prahler*, D. Uw. — Von кісіprіă.

кісіprіă, кісіprІбін, *prahlen*, Uw. — Vgl. Schm. 182, *c.*

кісіli, *nach Art eines Menschen*, Uw. — Cas. adverb. von кісі.

кістăн, кістăнăбын, *sich verstecken*; *versteckt werden*. Кістăнăн кăл «*ungesehen herankommen*», Uw. — Von кістіă.

кістăлăң, *Geheimniss*, Uw. — Von кістіă.

кістăлăңнăх, *geheim*, Uw. — Von кістăлăң.

кістăлăңнăхтік, Adv. *heimlich*, Uw. — Von кістăлăңнăх.

кістіă, кістІбін, *verbergen, verstecken*, mit dem Acc. P. 240. Kat. D. Uw. Кістіăн «*heimlich*», Kat. Uw. — Vgl. كيزلامك

куоҕаі, куоҕаjабын, *den Hals ausstrecken*. Куоҕаібыт «*der einen langen Hals hat*», Uw.

куоҕаң, *dessen Hals ausgestreckt ist*, Uw. — Von куоҕаі.

куоҕаңнă, куоҕаңнЫбын, *den Hals ausgestreckt haben*, Uw. — Von куоҕаң.

куоҕаңнат, куоҕаңнатабын, Causat. von куоҕаңнă, Uw.

куоҕас, *Taucher, Colymbus*, гагара, S. D. Uw. — Vgl. Osm. قوغو *Schwan.* — Von куоҕаі.

куобах, *Hase*, M. Uw.

куорчах, *Sarg*, Kat. Uw. — Vgl. كور *Grab, Sarg*, Kow. 749, *b.*

куорсун, *Feder*, M. Uw. — Vgl. قاورسون *Federkiel*, Schm. 202, *a.*

кукăкы, *Heher*, Corvus infaustus, M. Uw.

кугас, *fuchsroth*, D. Uw.

кугунă, кугунӳбун, *lärmen*, Uw.

куҫ, куҫабын, *giessen, streuen*, mit dem Acc. D. M. Uw.; *begiessen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. قيس Chalf. II. 358.

кӳҫ, *Leim vom Sterljat* (Accipenser Ruthenus), D. Uw.

кутӳ, Nom. act. von куҫ, P. 241. Uw.

кутуjах, *Maus*, R. S. P 156. E. D. Uw.

кутуjахсыт, (*Mausefänger*), *Falco buteo*, D. Uw. — Von кутуjах.

кутурук, *Schwanz, Schweif*, D. M. Uw. Кутурукка іс «*hinterhergehen*». *Steuerruder*, Uw. — Vgl. قيورق *Schwanz*, *Schwanzriemen am Sattel*, Schm. 174, *c.*

кутуруктă. кутуруктӳбун, *steuern*, Uw. — Von кутурук.

кутургуjа, *Geschwür*, D. Uw.

кутулун, кутуллабын, Passiv von куҫ, M. Uw.

куттă, куттӳбун, *erschrecken*, mit dem Acc. Uw.

куттан, куттанабын, *sich erschrecken*, Uw.; *sich fürchten*, mit dem Abl. wovor, Kat. D. Uw. — Von куттă.

куттал, *Furcht, Angst*, Uw. — Von куттă.

кудуру, *Locke*. Кудурулăх, *gelockt*, Uw. — Das Russ. кудри,

кунăх, *Pilz*, D. Uw.

куччa, Adv. *ganz und gar, rein* (ausplündern u. s. w.). Куччa іччітахтăмміт «*vollkommen ausgeleert*», куччa талатан кăбістім «*ich habe rein ausplündern lassen*», куччa сүтăрăн кăбістім «*ich habe Alles verloren*», куччa харчытын сүјăн ыллым «*ich habe ihm all sein Geld im Spiel abgenommen*», Uw.

куччугуі, *klein*, R. P. 207. E. D. M. Uw.; *Kleinigkeit; niedriger Wuchs*, Uw. — Vgl. كچك, كچكى *der jüngere.*

куччугуідук, Adv. *klein*; *wenig*. Іккісін кінніңăр куччугуідук таптăбын «*den zweiten liebe ich weniger als ihn*», Uw. — Von куччугуі.

куба, *Schwan*, S. E. D. M. N. Uw.

кубархаі, *bleich*; *bleiche Farbe*, D. Uw. Кубархаі іңнăх «*von bleicher Gesichtsfarbe*», Uw.

кубарнатар, *Gouverneur einer Provinz oder Stadt*, Uw. — Das Russ. губернаторъ.

кубулуі, кубулујабын, *eine andere Gestalt annehmen*, Uw. — Vgl. Schm. 163, *a.*

кубулут, кубулутабын, *umgestalten, verwandeln*, Uw. — Von кубулуі.

кубулун, кубулунабын, *sich in Etwas* (Instr.) *umwandeln*, Kat. Uw.; *listig sein*, Uw. — Von кубулуі.

кубулујў, *Umwandelung*, Uw. — Von кубулуі.

кубулăат, *List*, Uw. — Vgl. кубулун.

кубулăаттăх, *listig*, Uw. — Von кубулăат.

кум, *momentaner Schlaf*. Кум гын «*einen Augenblick schlafen*», Uw.

кумах, *Sand*, R. S. P. 102. D. N. Uw. — Vgl. قوم *Sand*, قماق *Sandgrund zum Netzauswerfen*, Uig. kum, kumak, *Sand*, Klapr. *Reise in den Kauk.* II. S. 500. *feiner Sand, Staubchen*, Schm. 166, *b.*

кумахтăх, *mit Sand versehen, sandig*, D. M. Uw. — Von кумах.

кујар, *wild, ausgelassen*, M. Uw.

кујăр, кујăрабын, *pfeiffen, singen* (von Vögeln), M. Uw. — Vgl. кыјăр.

кујах, *Panzer*, P. 183. Uw. — Vgl. Tob. Jenis. Kuan. قوياق, Uig. chujach, Klapr. *Uig.* S. 21. Kow. 945, *b.*

кујаха, *Kopfhaut des Menschen*; *Thierhaut mit abgesengten Haaren*, Uw. — Vgl. Mandsch. koika. *la peau de dessus la tête des hommes*, Kow. 853, *b.*

кујахалă, кујахалыбын, *Wolle* oder *Haare absengen*, Uw. — Von кујаха; vgl. Kow. 854, *a.*

кујас, *Tageshitze, heisser Tag*, M. Uw. — Vgl. قوياش, Osm. كنش, كونش *Sonne.*

кур, *Leibgurt*, P. 176. E. D. Uw. — Vgl. Com. cur, Klapr. S. 244., Uig. khour, Klapr. S. 20., in verschiedenen Tat. Dialekten kur, Klapr. *Sprachatlas*, S. XXVIII. XXIX.

кур, *jährig, ein Jahr alt*. Кур бүс, кур ат, Uw.

күр, күрабын, *trocken werden*, Uw. — Vgl. قوردق, Tschuw. хурăсъ.

кураңаччы, *der kleine Regenbachvogel*, Numen phaeopus, Uw.

күрăн, *Dürre, Trockenheit*, D. N. Uw. — Von күр.

күранах, *trocken, dürr*, D. Uw. Күранах күн «*Fastentag*», күранах күннăнăбін «*ich faste*», Uw. — Von күр.

күрăннăх, *von Dürre* oder *Trockenheit begleitet* (z. B. Sommer), Uw. — Von күрăн.

куралаі, ein besonderer Vogel, Uw.

күруң, *ausgetrocknet, verdorrt* (z. B. Wald), M. Uw. — Von күр.

куруна, *rohe Grütze*, Uw. — Das Russ. крупа.

курун, *Festessen*, Uw.; *Hochzeit*, R. S. — Vgl. Schm. 170, *b.*

куруа̄, куруа̄бун, *rauschen*, Uw. — Vgl. барыа̄.

куруа̄, куруа̄бун, *sich mästen, zur Mast gehen*, Uw. — Vgl. курум.

куруат, куруатабын, *mästen*, mit dem Acc. Uw. — Von куруа̄, *sich mästen.*

куртуjах, *Birkhuhn*, D. Uw.

кӯрттар, кӯрттарабын, *Jemand anstellen zu trocknen*, Uw. — Von кӯрд.

кӯрд, кӯрдабын, *trocknen, trocken machen*, mit dem Acc. Uw. — Von кӯр.

курда̄, курда̄бун, *umgürten*, mit dem Acc. Uw. — Von кур, *Leibgurt.*

курдат, курдатабын, *Jemand* (Dat.) *einen Andern* (Acc.) *umgürten lassen*, Uw. — Von курда̄.

курдат oder курдат суол, *Richteweg.* Курдатты «*auf dem geradesten Wege; gerade durch*». Курдатты барда «*er ist den geradesten Weg gegangen*», түөстӓрі көҕүстӓрі курдатты таҕыс «*durch Brust und Rükken gehen*», курдатты көсүн «*durchscheinen, durchsichtig sein*», Uw.

курдатта̄, курдаттыбын, *den Richteweg gehen*, Uw. — Von курдат.

курдан, курданабын, *sich umgürten; sich ein Kleid* (Acc.) *umgürten; umgürtet werden*, Uw. — Von курда̄.

курдӯ, *Umgürtung.* Үс курдӯлаах моҕол цiä «*eine grosse Jurte, die dreimal mit Birkengerten umgürtet ist*», M. Uw. — Von курда̄.

курдук (гурдук), *gleich; Gleichheit; gleichwie.* Кiнi курдук «*ihm gleich, wie er*», кiнi курдугу «*den ihm Gleichen*», бу гурдук наiгынан «*auf gleiche Weise*», Uw., сiтi курдук «*ganz so, so ist es*», D. M. Uw., сол курдук «*derartig*», Uw., «*gerade so* (хаiтах, *wie*)», Kat. Uw., бу курдук «*auf folgende Weise*», Kat. Uw., мijiгiн кiсi iтӓҕӓjiӓҕӓ суоҕун курдук тапталлара «*sie liebten mich, wie man es nicht glauben wird* (*auf eine unglaubliche Weise*)», мiн оҥоруох тустӓҕым курдук оҥордум «*ich habe gethan, wie ich thun musste*», мiн үөрӓбiн ӓн ӓliӓpгӓp үөрӓpiм курдук «*ich freue mich, wie ich mich freuen würde über deine Gesundheit*», мiн үөрӓбiн ӓjiӓхӓ цол тiксiбiтiгӓр курдук «*ich freue mich, als wenn dir Glück zu Theil geworden wäre*». Man merke noch den Gebrauch nach einem Conditionalis: кӓlӓp курдук «*wenn er doch käme*», кӓlбӓтӓp курдук «*wenn er doch nicht käme*», Uw.

курдуктук, Adv. *gleichwie.* Ол курдуктук оҥор «*thue auf jene Weise*», Uw. — Von курдук.

курбусах, *Kreuz, Ende des Rückens*, D. Uw. — Zusammengesetzt aus кур, *Leibgurt* und бысах; also eigentlich «*die Stelle, wo der Gürtel einschneidet*» (?).

кула, *Sonnenseite*, M. Uw.

кулакы, *Floh*, Uw.

кулат, *gehärtetes Eisen*, N. Uw. — Das Russ. укладъ.

кулу, *gieb mir*, кулуц, *gebet mir* oder *uns*, mit dem Acc. der Sache und Dat. der Person, W. P. 244. Kat. E. M. Uw. Mit dem Acc. des Nom. fut. mit einem entsprechenden affigirten Possessiv: тардыахпын кулу «*gieb mir zu schnupfen*». Mit einem Gerund. praes.: käпciäн кулу «*berichte mir, ich bitte dich darum*», Uw. — Weitere Formen liessen sich nicht erfragen.

кулугу, *ein kurzes Strickchen mit einem Querhölzchen, deren eine ganze Menge an einem langen, zwischen zwei Pfosten ausgespannten Stricke* (cälä) *hängen. An das Querhölzchen werden vermittelst einer Schlinge die Füllen befestigt*, M. Uw. — Vgl. кулун.

кулут, *Diener, Knecht*, E. N. Uw.; *Valet im Kartenspiel*, Uw. — Vgl. قول, قل *Knecht.*

кулун, *ein Füllen im ersten Sommer*, Uw.;

Füllen, E. D. Uw. Кулун тутар «*März* (der Monat, da man die Füllen am Tage einfängt und nicht zu den Stuten lässt, damit diese gemelkt werden können)», S. 122. N. Uw. — Vgl. قلون ,قولون *Füllen*.

кулуба, *Oberer*, M. — Das Russ. голова.

кулусун, *Schilf*, D. Uw.; *längliche Stücke von Eisenblech, mit denen die Kleider der Schamanen dicht besetzt sind, und die bei jeder Bewegung ein Geklirre hervorbringen*. Кулусун уот «*Scheiterhaufen*», Uw. — Vgl. *Schilf*, Schm. 168, *b*.

кулгах, *Ohr*, W. R. P. 23. E. D. M. N. Uw.; *die Pfanne am Gewehr*. Кулгах хасынар «*womit man sich das Ohr gräbt, Ohrlöffel*», Uw. — Vgl. قولاق

кус, *Ente*, R. S. P. 163. E. D. M. N. Uw. — Vgl. قوش *Vogel*.

күс, күсабын, *umarmen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. قوچق

кусах, *ein breiter, langer Gürtel*, Uw. — Vgl. قوشاق und Russ. кушакъ

кусаһан, *etwas schlecht*, Uw. — Von кусаҕан.

кусаҕан, *schlecht*, R. P. 221, 222. Kat. E. D. M. Uw.; *nachtheilig* (mit dem Dat. der Person), Uw.; *Schlechtigkeit*, Kat. Uw.; *Schädlichkeit, Nachtheil*, Uw. Кусаҕан санаалаах «*von schlechter Gemüthsart*», M. Uw., кусаҕан суол «*schlechter Wandel, Laster*», Uw.

кусаҕанныҟ, Adv. *schlecht*; *nachtheilig*, Uw. — Von кусаҕан.

кустук, *ein Pfeil mit einer Knochenspitze*, M.; *ein Pfeil mit eiserner Spitze*, D.; *eine besondere Art Pfeil*; *Regenbogen*, Uw.

кустукту, *wie ein Pfeil* (z. B. laufen), Uw. — Cas. adverb. von кустук.

күöі, күöjäбін, *umgehen*. Күöly күöjä бар «*gehe um den See herum*», Uw.

күөх, *grün*; *blau*, M. Uw.; *die grüne* oder *blaue Farbe*, Uw. — Vgl. كوك und *blau*.

күөҕäлүй, күөҕäлүjäбін, *schwanken*, *zittern* (z. B. von einem dicken Brei, der in Bewegung gesetzt wird), Uw.

күөҕү. *Angel*, Uw. — Vgl. көҕө, Schm. 182, *a*.

күөҕүлä, күөҕүлүбүн, *angeln*, Uw. — Von күөҕү.

күөлäр, күөлäрäбін, *singen* (z. B. von der Lerche), Uw.

күөнäх, *eine Art Kilöströmling*, Uw.

күөмäі, *Gurgel*; *Stimme*, Uw. — Vgl. көмөҕöі, *die Kehle* (beim Pelzwerk), Schm. 183, *a*.

күөрүräі, *Lerche*, Uw. — Vgl. u. күräс.

күөрд, *gelb mit einem schwarzen Schein* (von Hunden), Uw.

күөрчäх, *Milchschaum, der durch Klopfen und Beifügung von Asche hervorgebracht wird*, Uw.

күöl, *See*. Күöl аса «(*Seespeise,*) *eine Wurzel, die an Seen wächst, und die getrocknet und gestampft als Mehl gebraucht wird*», Uw. — Vgl. كول *See*, *Fluss*.

күölүi, күölүjäбін, *sich strecken*, *sich wälzen*, Uw. — Vgl. Schm. 184, *b*.

күöс, *Kochtopf*, Uw. — Vgl. قزان *Kessel*.

күöстä, күöстүбүн, *einen Kochtopf schaffen*; *den Topf auf's Feuer stellen*, Uw. — Von күöс.

күräі, *Schaum*, D. M. Uw. — Vgl. Schm. 181, *c*.

күräс, *Bremse*, Uw. Тураҕас күräс «*Lerche*», N. Uw. — Vgl. كوكاون (паутъ, оводъ, Gig. *Lex.* S. 366. *Bremse* (eig. *blaues Nasenholz*; vgl. адöрö), Schm. 181. *c*.

күт, күтäбін, *erwarten*, mit dem Acc. Kat. D. Uw. — Vgl. كوتاك

кӳтӓн, *ein besonderer Landvogel von der Grösse des Kranichs*, Uw.

кӳтӓр, *Zieselmaus*, S.; *Maulwurf*, D. Uw.

кӳтӳӧ, *Schwager; Schwiegersohn*, Uw. — Vgl. кӳтӳӧт, كيو, ڭ *Vetter, Schwager, durch Ehe Verwandter*, Schm. 173, *a*.

кӳтӳӧт = кӳтӳӧ, N. Uw.

кӳтӳр, *böse, boshaft*, R. S. P. 220. Uw. Кӳтӳр кӗӆ «*wildes Thier*», Uw. — Vgl. ڭ Schm. 153, *b*.

кӳтӳлӳн, кӳтӳллӓбін, *erwartet werden*, Uw. — Von кӳт.

кӳдӓн, *leichter Nebel, Zittern der Luft*, Uw.; *Nebel*, R. S. N.; *Staub*, P. 104.

кӳдӳі, кӳдӳӆӓбін, *schreien* (z. B. vom кӳтӓн), Uw.

кӳн, *Sonne*, R. S. P. 75. Kat. E. D. M. N. Uw.; *Tag*, R. S. P. 87. Kat. E. D. M. N. Uw. Кӳн ӓрдӓ «*Tagesfrühe, Morgen*», P. 89. Uw.; «*am Morgen*», Uw., кӳн орто «*Tagesmitte, Mittag*», N. Uw., кӳн ортоццуттан «*von Mittag an*», Uw., кӳн ортото «*Sonnen- oder Tagesmitte; Mittag; Süden*», M. Uw., кӳн ырӓхтаӷы «*Sonnenkaiser, der Kaiser von Russland*», N. Uw., кӳн уота «*Sonnenfeuer, Sonnenstrahl*», P. 78. Uw., кӳн кӳнтӓн, «*von Tage zu Tage*», кӳн тахсара (von таӷыс) «*Sonnenaufgang*», Uw.; «*Osten*», R. S. Uw., кӳн цыл (beide Theile werden declinirt) «*Zeit*», өр кӳннӓх цыллӓх «*langwierig*», кӳццӳ ыіга «*in alle 4 Winde*», Uw. — Vgl. كون *Tag*.

кӳнӳ, *Eifersucht, Neid*, Uw. — Vgl. كونلو Chalf. I. 380. II. 630.

кӳнӳн, Adv. *täglich*, Uw. Кӳнӳн кӳннӓтӓ «*tagtäglich*», D. Uw. — Acc. von кӳнӓ «*sein Tag*».

кӳнӳлӓ, кӳнӳлӳбүн, *eifersüchtig* oder *neidisch sein*, Uw. — Von кӳнӳ.

кӳнӳс, *am Tage*, Kat. D. Uw. — Von кӳн; vgl. كونلز

кӳнӳскӳ, *am Tage stattfindend*. Кӳнӳскӳ ыпах ыр (von ыл) нӓм «*die Zeit der Tagesmelkung der Kühe, die 10te Stunde am Vormittage*», Uw. — Von кӳнӳс.

кӳнӳскӳлӓ, кӳнӳскӳлӳбүн, *die Tagesmelkung der Kühe vollbringen, um die 10te Stunde am Vormittage melken*, Uw. — Von кӳнӳскӳ.

кӳндӳ, *kostbar; in Ehren gehalten*. Кӳндӳ сӓб «*eine kostbare Sache, eine Sache, die man in Ehren hält*», кӳндӳ тӓс «*Edelstein*», кӳндӳ кіӓрӓнІ «*kostbarer Putz*». *Bewirthung*, Uw. — Vgl. ڭ *schwer, wichtig, ehrbar*, Schm. 179, *b*.

кӳндӳлӓ, кӳндӳлӳбүн = кӳндӳлӳӧ, Uw. — Von кӳндӳ.

кӳндӳлӓн, кӳндӳлӓнӓбін, *bewirthet werden*, Uw. — Von кӳндӳлӓ oder кӳндӳлӳӧ.

кӳндӳлӳӧ, кӳндӳлӳбүн, *bewirthen, tractiren*, mit dem Acc. Uw. — Von кӳндӳ; vgl. ڭ Schm. 179, *b*.

кӳннӓтӓ, Adv. *täglich*, M. Uw. = кӳнӳн кӳннатӓ, D. Uw. = хас кӳннӓтӓ, Kat. — Von кӳн.

кӳннӓтӓӷі, *täglich stattfindend, täglich*, W. Uw. — Von кӳннӓтӓ.

кӳннӓн, кӳннӓнӓбін, *die Tage zubringen, leben*, Uw. Кӳранах кӳннӓн «*fasten*», N. Uw. — Von кӳн.

кӳнӳк, *Tagereise*, Uw. — Von кӳн; vgl. كونلك

кӳчӳнӓӷӓі, *beschwerlich*; *Beschwerde*, Uw.

Кӳбӓі хотун, Name einer Göttin, Uw.

кӳр? Кӳр сайын «*mitten im Sommer*», кӳр сӳӧсӳ «*überall Vieh*», Uw.; «*viel Vieh, grosse Heerde*», M.

кӳрӳӧ, кӳрӳбүн, *entlaufen, fortlaufen*, mit dem Abl. des Ortes, D. M. Uw.

кӳрӳӧ, *ein eingehägter Platz, wo sich das Vieh aufhält, wo das Heu aufbewahrt wird*,

u. s. w. D. Uw. — Vgl. | قور *Hof*, P *Umgebung, Umzäunung*, Schm. 185, b. *der innere Hof eines Hauses*, ibid. 170, c.

кӯрӯӧjӓх, *entlaufen, Laufling*, Kat. Uw. — Von кӯрӯӧ.

кӯрӯӧlӯӄ, кӯрӯӧlӯбӯн, *einhägen, umgeben*, mit dem Acc. Uw. — Von кӯрӯӧ; vgl. Schm. 185, c.

кӯрт, кӯрԥӓбiн, *wegschaufeln*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. كورامك

кӯрԥӓх, *Schaufel*, Uw. — Von кӯрт; vgl. كورالك, P Schm. 186, c.

кӯрԥӯк, *ein zur Seite geschaufelter Haufen* (Schnee, Schutt u. s. w.), M. Uw. — Von кӯрт.

кӯрбӓ oder кӯрбӓ тӓс, *ein grosser, runder Stein*, Uw.

кӯl, кӯlӓбiн, *lachen*, R. S. E. D. M. Uw. — Vgl. كولك

кӯl, *Asche*, D. Uw. — Vgl. كول

кӯlӓ, *Vorhaus, Hausflur*, Uw.

кӯlӓмӓн, *Wespe*, Uw. — Vgl. кӯlӯмӓн.

кӯlӯ, *Lachen, Gelächter*, D. Uw. Кулӯ салы «*Lachen und Scherz*», кӯlӯ сағы кiсi «*ein froher und heiterer Mensch*», Uw. — Von кӯl, *lachen*; vgl. كولو

кӯlӯк, *Schatten*, S. Kat. D. Uw. — Vgl. كولاك

кӯlӯбӯрӓччi, Adv. *so, dass es auflodert*, Uw. — Von кӯlӯбӯрӯӧ.

кӯlӯбӯрӯӧ, кӯlӯбӯрӯӧбӯн, *auflodern*, Uw.

кӯlӯн, *Lächeln*, Uw. Кӯlӯн гын «*lächeln*», M. Uw. — Von кӯl; vgl. كولوم, Iw. S. 18.

кӯlӯмӓн, *Wespe*, D. N. — Vgl. кӯlӓмӓн.

кӯlӯгӯр, *hornlos*, Uw.

кӯс, *Herbst*. Кӯс орто oder кӯс ортото «*die Mitte des Herbstes*», Uw. — Die Declination übernimmt кӯсӯн; vgl. كوز

кӯс, *Kraft*, R. P. 64. Kat. D. Uw. Мiн кӯсӯм тiiбӓт маңы оԥоруохпун «*meine Kräfte reichen nicht hin dieses zu thun*», кӯс ylä «*eine Arbeit, zu der eben die Kräfte reichen*», тыл кӯсӓ «*die Kraft, der Sinn einer Rede*», Uw. — Vgl. قوع, P Schm. 188, b.

кӯсӯԥӈӯ, *herbstlich*, Uw. — Von кӯсӯн.

кӯсӯн, *Herbst*, D. M. N. Uw.; *im Herbst*. Сӓстӓн кӯсӯԥӈӯ дiӓрi «*vom Frühjahr bis zum Herbst*», кӯсӯнтӓн сӓска дiӓрi «*vom Herbst bis zum Frühjahr*», Uw. — Vgl. кӯс.

кӯсӯр, кӯсӯрӓбiн, *Kräfte bekommen, stark werden*, Uw. — Von кӯс.

кӯсӯрд, кӯсӯрдӓбiн, *stärken, kräftigen*, mit dem Acc. Uw. — Von кӯсӯр.

кӯстӓх, *ein besonderer kleiner Fisch*, Uw., тутунъ, D., елецъ (Cyprinus leuciscus), N.

кӯстӓх, *kräftig, stark, mächtig*, Kat. D. Uw. Кӯстӓх арыгы «*ein starkes berauschendes Getränk*», Uw. — Von кӯс.

кӯстӓхтiк, Adv. von кӯстӓх, Uw.

Крӯсӯн, *ein Georgier*, Uw. — Aus dem Russ. Грузинъ.

X.

хӓ, *Tasche, Futteral, Gehäuse*, M. Uw.

хаi, interrog. Pronominalstamm; vgl. хаiтах, хаjа.

хаi, ein Laut, mit dem das Rindvieh angetrieben wird, Uw.

хаi, хаjабын, *mit Schnee bewerfen* (z. B. дiӓнi, *das Haus*), M. Uw.

хӓi, хӓjабын, *verschliessen, einsperren*, mit dem Acc. Тынны кiсi тынын хӓjар «*die Kälte verschliesst den Athem des Menschen, benimmt dem Menschen den Athem*», Uw. — Vgl. хӓ, P Kow. 734, a.

хаiтах, *wie beschaffen*, qualis (interrog. relat.),

Uw.; *wie* (interrog. relat.), W. R. S. P. 270. Kat. D. Uw. Кіші ініи сүрэхпін хаммын (von хаһ) бэл гурдук долгушпута, хаітаҕы ініи төрүөтэхпіттэн холуон көрбөтөҕүм «*er brachte mein Herz und mein Blut so in Wallung, wie ich es in demselben Grade von meiner Geburt an nicht erfahren hatte*», Uw., хаітах әніэ маігынан «*auf irgend eine Weise*», Kat. Uw., хаітах — бэл курдук «*wie — so*», Kat. Uw., хаітах оҥоруом бāрaі? «*wie hätte ich thun sollen?*», әт, хаітах оҥоруом бāра «*sage, wie ich hätte thun sollen?*», мін әтіәм хаітах әсігі оҥоруоххутун «*ich werde sagen, wie ihr thun sollt*», хаітах да, хаітах әніэ «*auf irgend eine Weise*», хаітах āрā «*ich weiss nicht wie, ich weiss nicht woher*», Uw. — Vgl. хаја, *welcher*.

хаідā, хаідбібын, *das Rindvieh treiben*; *ein Pferd zum schnellen Lauf antreiben*, Uw. — Von хаі; vgl. кыідā.

хаідан, хаіданабын, *getrieben werden* (vom Rindvieh), Uw. Бүс хаіданна «*das Eis ist fortgetrieben worden*», M. — Von хаідā; vgl. кыідан.

хахаі, *Löwe* (?), *Panther* (?), Uw. — Vgl. *Schwein*, das die Jakuten nicht ziehen, und jetzt nur durch die Russen kennen.

хахыјах, *junge Birke*, M. Uw.

хахсын, хахсыјабын, *bitter werden*, Uw. — Vgl. *amer, aigre, acerbe, âcre*, Kow. 988, *b*.

хахсык, *bitter geworden, ranzig*, Uw. — Von хахсын.

хаҕыдах, *ein zerlumpter, abgetragener Pelz mit dem Fell nach Aussen* (noch schlechter als der арбаҕас), Uw.

хаҕыргā, хаҕыргыбын, *krächzen* (von der Krähe), Uw.

хаҕдан, *falb, gelb* (vom Grase, von den Blättern), Uw. — Vgl. хаҕдарын, Mandsch. khagda, *les vieilles herbes déjà desséchées*, Kow. 822, *a*.

хаҕдарын, хаҕдарыјабын, *gelb werden* (vom Grase, von den Blättern), Uw. — Vgl. хаҕдан, *se faner, se flétrir*, Kow. 822, *b*.

хаҥā, ханыбын, *sich verbessern, zunehmen, in eine bessere Lage kommen*, Uw.; *dick* oder *dicht werden*, M. — Vgl. *se contenter, être content, être satisfait*, Kow. 723, *a*.

Хаҥаҥы, *ein Tungusenstamm im Gebiet von Udskoi*, Uw.

Хаҥалас, *einer der 7 Jakutischen Ulusse; eine Gemeinde* (нāсіліāх) *in diesem Uluss*, Uw.

хаҥас, *link*, D. M. Uw.; *linke Seite*. Хаҥас ill «*die linke Hand*», хаҥас өттүбүтүгэр (von өтүн) «*zu unserer linken Seite*», Uw., хаҥас діāккі «*links, zur linken Seite*», E. M. Uw.; хāҥаспар «*zu meiner Linken*», Uw. In der Jurte heisst die beim Hineintreten rechts gelegene, für die Frauenzimmer bestimmte Seite — хаҥас діāккі.

хаҥыл, *hitzig, ausgelassen* (von Pferden), Uw.

хаҥха, *ein Packsattel mit zwei Kreuzhölzchen* (чычырка), *an die die Lasten gehängt werden*, Uw. — Vgl. Kow. 726, *b*.

хаҥхалā, хаҥхалыбын, *mit einem Packsattel versehen*, mit dem Acc. Uw. — Von хаҥха.

хаҥсāр, *Nase*, Uw. — Vgl. хаҥсырын, Mandsch. kangcheri, *partie supérieure du nez, racine du nez*, Kow. 729, *a*.

хаҥсāрдāх, *mit einer grossen Nase*, Uw. — Von хаҥсāр.

хаҥсырын, хаҥсырыјабын, *durch die Nase schnarchen*, Uw. — Vgl. хаҥсāр.

хат, ein Laut, mit dem die Pferde angetrieben werden, Uw.

хат, хатабын, *austrocknen, trocken werden*, D. Uw. — Vgl. Schm. 142, *c*. ibid. 195, *b*.

хат, хатабын, *zwirnen*, D. Uw. — Vgl. ناطن

хат, хатабын, *beginnen, anbrechen* (von der Morgenröthe). Тыҥ хатан ӓрӓр «*die Morgenröthe ist eben im Anbrechen*». M. N. Uw.

хаҭ, *doppelt*; *Wiederholung*. Uw.; *nochmals*, Kat.; *schwanger*, D. Uw. Хат бiӓрi oder iккi хат бiӓрi «*eine doppelte Gabe*», ӱс хат бiӓрi «*eine dreifache Gabe*», ӓлбӓх дiӓн хат таҥас «*Kleider, die man vielfach über einander anlegt*», хат хат ӱр «*mehrmals auf einander legen*»; хат буол «*schwanger werden*», Uw. — Vgl. Osm. ايكى قات *doppelt*, اوچ قات *dreifach* u. s. w., Tat. ايكى ڤت *schwanger*.

хата hebt einen folgenden Begriff in seinem Verhältniss zum Gegensatz hervor. Хата сырыттым «*ich bin ja da gewesen* (ein Anderer zweifelt daran)», хата кӓлбӓтӓ «*er ist ja nicht gekommen* (*ich habe ja schon gesagt, dass er nicht gekommen ist*)», хата барбаппын «*ich gehe ja nicht* (*ich habe ja gesagt, dass ich nicht gehe*)», хата бу ӱчӱгӓi «*ja dieses* (*aber nicht das andere*) *ist schön*», хата ӓрдӓ кӓлбiтiм ӱчӱгӓi (iбiт) «*es ist gut, dass ich früh* (*nicht später*) *gekommen*», хата кӓлбӓтӓҕӓ ӱчӱгӓi (iбiт) «*es ist gut, dass er nicht gekommen ist*», Uw.

хатӓ, хатыбын, *verschliessen*, E. D. M. Uw. — Vgl. хӓi.

хатат, *Feuerstahl*, D. M. Сӓ хатата «*Flintenschloss*», Uw. — Vgl. Schm. 153, *a*.

хатан, *hart, fest* (Holz, Eisen), D. Uw. Хатан саҥа «*eine laute, durchdringende Stimme*», Uw. — Vgl. кытӓнах, Mandsch. khatan, Kow. 771, *b*.

хатар, хатарабын, *trocknen, dörren*, mit dem Acc. Uw. — Von хат, *trocken werden*.

хатарылын, хатарыллабын, *getrocknet* oder *gedörrt werden*, Uw. — Von хатар.

хатӓл, *Bläschen, Finne*, D. Uw.

хатӓсын, *Frost*, N. Uw. — Vgl. хасын, *Reif*.

хаты, *Kerbe*. Хаты тасӓр «*Kerben einschneiden* oder *einhauen*», Uw.

хаты, *Anbruch, Beginn* (der Morgendämmerung). Тыҥ хатыта, Uw. — Von хат.

хатыаi und хатыак (sic!) *Mädchen* (im Vocativ), Uw. — Vgl. хотуоi, хотуок.

хатыҥ, *Birke*, M. Uw. — Vgl. قاين, Schm. 176, *c*.

хатыҥыр, *hager*, D. Uw. — Vgl. Kow. 772, *b*.

хатыҥнӓ, хатыҥнӓбын, *Birken einsammeln*, Uw. — Von хатыҥ.

хатыҥнан, хатыҥнанабын, *Birken für sich einsammeln*, Uw. — Von хатыҥнӓ.

хатын = хотун, Uw.

хатыр, *Sense*, Uw. — Vgl. хотур, Kow. 779, *a*.

хатырык, *Rinde*, R. P. 135. M. N. Uw.: *Fischschuppe*, M. Uw. — Vgl. قابرى *Rinde*, *Fischschuppe*, Kow. 713, *a*. *Baumrinde*, Kow. 715, *b*.

хатылӓ, хатылыбын, *sich wiederholen, wiederkehren*, Uw. — Von хат, *Wiederholung*.

хатылӓ, хатылыбын, *mit Kerben versehen, einkerben*, mit dem Acc. (z. B. das Eis, damit man nicht darauf ausgleitet), Uw. — Von хаты.

хатылан, хатыланабын, *eingekerbt werden*, Uw. — Von хатылӓ.

хатыс, *platter Riemen*, D. Uw. — Vgl. قايش *Riemen*.

хатыс oder хатыс балык, *Stör*, S. M.; *Sterljat*, Accip. Ruthenus, E. D. M. N. Uw.

хаттӓ, хаттыбын, *wiederholen*, Uw. — Von хат, *Wiederholung*.

хадыса, *ein Ort, wo Heu gemäht wird*, Uw. — Vgl. ходуса.

хан, interrog. Pronominalstamm; vgl. **хаҥыа-ҕа**, **хантан**, **ханна**, **ханнык**.

хан, *gross, bedeutend.* Хан таҥара, хан тоҕон, Uw. — Vgl. خان *prince, khan*, Kow. 718, *a.*

хан (Imperat.), **ханным** (Perfect.) = **ханын**, **ханынным**, Uw.

хаан (Pl. **хаанар**), *Blut*, R. P. 45. Kat. E. D. Uw. — Vgl. قان

ханы, *eine Anzahl gleichartiger Dinge*, Uw. — Vgl. يَاسَا *passend, übereinstimmend*, aber auch Substantiv, da يَاسَا gleichfalls *passend, übereinstimmend* bedeutet; Schm. 127, *a.*

хаҥыаха, *wem, zu wem, zu was.* Хаҥыаха дыҕрі «*bis zu welchem Orte*», Uw. — Dat. vom Interrog. хан.

ханын, **ханнабын**, *aufhören, nachlassen.* Саныр ханынна «*der Regen hat aufgehört*», хаан ханынна «*das Blut hat aufgehört, fliesst nicht mehr*», са ханынна «*die Flinte ist abgenutzt*», Uw.

ханыла, **ханылыбын**, *Gleiches zu Gleichem gesellen*, Uw.; *zu Paaren stellen*, M. — Von **ханы**.

ханылаах, *mit Seinesgleichen vereinigt.* Ханылаах мас «*ein Baum, der nicht allein steht, sondern noch mehrere andere um sich stehen hat*», Uw.; *zu Paaren geordnet, neben einander stehend*, M. — Von **ханы**.

ханылас, **ханыласабын**, *sich zu* (кытта) *Seinesgleichen stellen*, Uw.; *sich paarweise* oder *in Reihen stellen*, M. — Von **ханыла**.

хантаі, **хантаҕабын**, *den Kopf in die Höhe heben*, Uw. — Vgl. يَاسَا *détourner* (les yeux), *se détourner*, Kow. 724, *b.*

хантан, *von wo* (interrog. relat.). Мін ыйытыбар хантан ханна ісәрін «*auf meine Frage, woher er komme und wohin er gehe*», Uw. — Von хан; vgl. قاندان

хантарҕа, *ein Riemen, der vom Gebiss des Pferdes zum Sattel geht, und durch den der Kopf bei gebogenem Halse in die Höhe gehalten wird*, Uw. — Vgl. **хантаі**, يَاسَا *une courroie que l'on met dans la bouche d'un cheval et qui passe sous son ventre où l'on attache, pour l'obliger à baisser la tête*, Kow. 724, *b.* von يَاسَا *tirer la bride à un cheval de sorte qu'il en porte la tête plus haute, et que son cou en soit recourbé*, ibid.

хантас, *das Heben des Kopfes.* Хантас гынан көрбүтә «*den Kopf in die Höhe richtend, erblickte er*», Uw. — Von **хантаі**.

Ханда, Name eines Koboldes, M.

ханна, *wo* (interrog. relat.), R. P. 260. D. M.; *wohin*, Uw. Мін ыйытыбар ханна ісәрін «*auf meine Frage, wohin er gehe*», кіні ханнаныі? «*wo ist er?*». Ханна да, ханна аһыа «*irgend wo, irgend wohin*», Uw. — Von хан; vgl. قاندا, يَاسَا Kow. 719, *b.*

хаанна, **хаанныбын**, *zur Ader lassen*, Uw. — Von **хаан**; vgl. يَاسَا Kow. 719, *b.*

хаанах, *mit Blut versehen, mit Blut beschmiert*, D. Uw. — Von **хаан**.

ханнаҕы, *wo befindlich* (interrog. relat.), Uw. — Von **ханна**.

хаанат, **ханнатабын**, *Jemand zum Aderlassen ansetzen*; *sich die Ader öffnen lassen*, Uw. — Von **хаанна**.

хаанан, **хаананабын**, *sich mit Blut bedecken*; *zur Ader gelassen werden*, Uw. — Von **хаанна**.

ханнар, **ханнарабын**, *zum Aufhören bringen.* Утаҕын ханнар «*seinen Durst stillen*», Uw. — Von **ханын**.

ханнык, *von welcher Art, welcher* (interrog. relat.), Uw. Ханнык да «*irgend welcher Art, irgend welcher*», Uw. = **ханнык даҕаны**, Kat. Uw., **ханнык әрә** «*ein gewis-*

ser, ich weiss nicht welcher», хаппык аниа кісі «jeder beliebige Mensch; Jedermann, wer es auch sei», туох хаппык барыı oder барыı туох хаппык «Alles, was es auch sei», Uw. — Von хап; vgl. فانى ,فنى

хачча, wieviel; wie sehr (interrog. relat.) Хачча улахан «wie gross», хаччаҕа «zu welcher Zeit, wann», хаччаҕа аттаннахпына «als ich mich auf den Weg machte», тijiäхтäрä б.ı ӱjäҕä, хаччаҕа бӱс баjаҕал ірiäҕä «sie werden die Zeit erreichen, wann das Eismeer schmalsen wird», Uw. — Vgl. оччо, бачча.

хаҕа, dann und wann, hin und wieder, Uw. — Vgl. Kow. 819, a.

хаптаı, хаптаjабын, flach werden; sich platt auf den Boden hinlegen, Uw. — Vgl. être plat, Kow. 760, a.

хаптаҕаı, flach, D. Uw.; flache Seite, Fläche, Uw. — Von хаптаı; vgl. Kow. 760, a.

хаптаҕаідьыцы, etwas flach, Uw. — Von хаптаҕаı.

хаптаҕас, rothe Johannisbeere, D. N. Uw.

хаптат, хаптатабын, flach machen, Uw. — Von хаптаı.

хаптан, хаптанабын, flach gemacht werden, Uw. — Von хаптаı.

хаптасын, Brett, D. Uw. — Von хаптаı; vgl. Kow. 761, b.

хапчаҕаı, Enge, eng eingeschlossener Platz, Uw. — Vgl. rocher escarpé, rocher saillant; pas sage étroit, Kow. 762, a von serrer, presser, ibid.

хаппах, Deckel, Uw. — Vgl. قاپاق, Osm. قپاق, Kow. 758, a.

хаппахтä, хаппахтыбын, mit einem Deckel versehen, zudecken, Uw. — Von хаппах.

хаппар, eine grosse Tasche, die am Gürtel befestigt wird, Uw. — Vgl. Schm. 129, b.

хапрал, Korporal, Vorgesetzter, Uw. — Das Russ. капралъ.

хапса, s. хабыс.

хаб, хабабын, greifen, anfassen. Хабан ыı «Etwas (Acc.) erpacken, ergreifen», Uw. — Vgl. Osm. قبق, action de saisir avec avidité (p. e. le chien), Kow. 749, b.

хаба in Verbindung mit орто, Mitte: gerade. Хаба ортотугар, хаба ортотунан, M. Uw.

хабах, Blase (im Körper), D. Uw. — Vgl. فوق

хабыгас, der da zu greifen versteht, Uw. — Von хаб.

хабыjахан, Rebhuhn, D. Uw.

хабыры, Adv. mit einer Wölbung. Хабыры ыстан, «sich wölben, schwellen, eine Blase bekommen», Uw. — Vgl. قابرمق enfler, Kow. 756, b.

хабырыı, хабырыjабын, sich an Etwas (Acc.) reiben, Uw. — Vgl. aiguiser (un couteau, un rasoir, etc.); côtoyer, passer: cela se dit de bêtes qui se font un passage au travers des chasseurs, grincer des dents, serrer les dents, Kow. 755, a. Vgl. noch хабырын.

хабырыт, хабырытабын, bewirken, dass Etwas sich wölbt, schwillt oder eine Blase bekommt». Хабырыта бар «sich wölben, schwellen, eine Blase bekommen», Uw. — Von хабыры.

хабырыт, хабырытабын, bewirken, dass Et-

was sich an Etwas reibt, Uw. — Von хабырыі.

хабырын, хабырынабын, *mit den Zähnen knirschen*, Uw. — Von хабырыі.

хабырылын, хабырыллабын, *angestreift werden, eine Reibung erfahren*, Uw. — Von хабырыі.

хабырыс, хабырысабын, *mit* (кытта) *Etwas zusammenstossen, sich an einander reiben*, Uw. — Von хабырыі.

хабырҕа, *Gurgel*, Uw.; *Luftröhre*, D. — Vgl. *les côtes supérieures, de devant*, Kow. 755, *a*. Beide Begriffe lassen sich füglich auf die Bedeutung *sich an Etwas reiben* zurückführen.

хабыс, хапсабын, *sich gegenseitig anfassen*, Uw. — Von хаб.

хаҕ, хаҕабын, хаҕытым, *schreiten, im Schritte gehen*, M. O. Uw.

хаҕы, *das Schreiten, der Schritt*, Uw. — Von хаҕ.

хамыас, *Schöpfkelle*, Uw. — Vgl. хомуос.

хамыі, хамыjабын, *zusammenlegen, einsammeln; zusammentreiben*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. хомуі und *wegräumen*, *zusammen*, Kow. 810, *b*.

хаҕыталаа, хаҕыталыбын, *umherschreiten*, Uw. — Von хаҕ.

хамыjах, *ein Löffel von besonderer Form*, D. O. Uw.

хаҕылаҕ, *ein Pferd, das einen raschen Schritt hat*, N. Uw. — Von хаҕы.

хамылын, хамыллабын, *sich versammeln*, Uw. — Von хамыі; vgl. хомулун.

хамылыннар, хамылыннарабын, *bewirken, dass man sich versammelt*, Uw. — Von хамылын.

хаҕтар, хаҕтарабын, *schreiten lassen*, Uw. — Von хаҕ.

хаҥнаа, хаҥныбын, *sich rühren, sich bewegen; als Knecht arbeiten*, D. Uw. — Vgl. хаа, хамсаа.

хаҥнат, хаҥнатабын, *in Bewegung setzen*, mit dem Acc. Uw. — Von хаҥнаа.

хаҥнан, хаҥнанабын, *sich lebhaft bewegen*, Uw. — Von хаҥнаа.

хаҥнаҥы, *lebhafte Bewegung, Rührigkeit*. Uw. — Von хаҥнан.

хаҥначчыт, *Arbeiter, Knecht*, Kat. D. M. N. Uw. — Von хаҥнас.

хаҥнас, *Arbeit; Arbeitslohn, Gehalt*, Uw. — Von хаҥнаа; vgl. соболоҕ, *Lohn* von собуо, *sich Mühe geben*.

хаҥны, *Bewegung*, Uw. — Von хаҥнаа.

хаҥныр, *was sich bewegt*. Хаҥныр хара «*ein lebendes Wesen, das sich bewegt*», = хаҥныр харамаі, Kat. Uw. — Von хаҥнаа; vgl. хамсыр.

Хамчаккы, *Kamschatka*, Uw. — Aus dem Russ. Камчатка.

хаҥпа, *Chinesisches einfarbiges dickes Seidenzeug*, Uw. — Das Russ. канфа.

хампарыі, хампарыjабын, *in Stücke gehen*, M. Uw. — Vgl. Kow. 809, *b*

хамчарыт, хампарытабын, *in Stücke zerschlagen*, mit dem Acc. M. Uw. — Von хампарыі.

хаммысыjа, *Kommission*, Uw. — Aus dem Russ. коммиссія.

хамса, *Tobackspfeife*, Uw. — Vgl. قانزا, Kow. 980, *a*.

хамсаа, хамсыбын, *sich rühren, sich bewegen*, Kat. D. Uw. — Vgl. хаа, хаҥнаа.

хамсат, хамсатабын, *bewegen, in Bewegung setzen*, mit dem Acc. Uw. — Von хамсаа.

хаҕысыі, хаҕысыjабын, *sich in die Brust werfen*, M. Uw. — Von хаҕ.

хаҕысык, *der sich in die Brust wirft, grossthuerisch*, M. Uw. — Von хаҕысыі.

хамсыр, *was sich bewegt*. Хамсыр харамаі «*ein lebendes Wesen, das sich bewegt*», Kat. Uw. — Von хамсаа; vgl. u. хаҥныр.

хаjа, *Fels, Felsgebirge*, D. N. Uw. — Vgl. قبا *Stein*, ڤ *Fels*, Schm. 142. *b.*

хаjа, Adv. *entzwei, aus einander*. Хаjа бар «*entzweigehen*», хаjа ыстаn «*entzweispringen*», Uw. — Vgl. хаjыт, хаjыn, *se déchirer, se trouer, se fendre, se briser*, Kow. 741, *b.* ڤ *déchirer, briser, fendre*, ibid. 736, *a.*

хаjа, *welcher* (interrog. relat.); *wo, wohin* (in der Nähe). Хаjа дiäккi «*auf welcher Seite; auf welche Seite*», хаjа дiäккiттän «*von welcher Seite*», хаjа цiä «*welches Haus*», хаjата, хаjабыт, хаjаҕыт, хаjаларa «*welcher von ihnen, von uns, von euch, welcher* oder *welche von ihnen*»; хаjа да «*welcher immer, irgend welcher*» = хаjа аnnä. Хаjаларa да кäлбäт «*keiner von ihnen kömmt*». Хаjаларa äрä «*einer von ihnen, ich weiss nicht welcher von ihnen*», хаjа хаjаларa mit einer folgenden Negation: «*weder der Eine, noch der Andere*», Uw. — Vgl. قايو *welcher*, قابه *wohin*. — Von хai.

хаjах, *Jakutische Butter, Butter mit saurer Milch vermischt*, D. Uw. *Butter*, E. O. Хаjах сiр (von сiä) цун «*ein Tag, an dem Butter gegessen wird, Butterwochentag*», N. Uw. — Vgl. арыı.

хаjаҕа, хаjаҕыбын, *loben, rühmen*, D. Uw.

хаjаҕан, хаjаҕанабын, *sich loben* oder *rühmen*, Uw.; *gelobt* oder *gerühmt werden*, Kat. Uw. — Von хаjаҕа.

хаjаҕал, *Lob, Ruhm*. Хаjаҕалга ӯр «*Etwas* (Acc.) *zum Lobe anschlagen, loben*», хаjаҕал тыл «*guter Ruf*», Uw. — Von хаjаҕа.

хаjаҕаллаx, *gelobt, gerühmt, lobenswerth*, Uw. — Von хаjаҕал.

хаjаҕас, *Loch*, P. 116. D. Uw. — Vgl. хаjа, *entzwei*, хаjыт, хаjыn.

хаjаҕастäx, *mit einem Loche versehen, löcherig*, D. Uw. — Von хаjаҕас.

хаjаҕы, *das Loben*, Uw. — Von хаjаҕа.

хаjы, *Einsperrung, Arrest*. Хаjыга ӯр «*festsetzen, arretiren*», хаjы цiä «*Arrestantenhaus, Wache*», Uw. — Von хäi.

хаjык, *ein grosses Fahrzeug mit einem Kiele*, Uw.

хаjыц, *der um ein Haus zusammengeschaufelte Schnee*, Uw. — Von хai.

хаjыт, хаjытабын, *spalten*, mit dem Acc. D. M. Uw. Хаjыта бар «*bersten*», Uw. — Vgl. хаjа, *entzwei*, хаjыn.

хаjыталя, хаjытаlыбын, Intensivum von хаjыт, Uw.

хаjын, хаiдабын, *bersten*, M. Uw. Хаjа хаiдыбыта «*Felsspalte*», Uw. — Vgl. хаjа, *entzwei*, хаjыт.

хаjыр тäс, *Kiesel*, N. — Vgl. ڤ Kow. 744, *b.* Tschuw. хыпръ, *Sand*.

хаjыс, хаjысабын, *sich umsehen, wonach sehen*; *gerichtet sein*. Käннiн (von käliн) хаjыс «*sich umsehen*»; мiн ураса аркiнiгар хаjысан сыппытым «*ich lag zur Wand der Jurte gewandt*», iliн дiäккi хаjыспыт «*nach Osten gerichtet*», Uw.

хäjыс, хäjысабын, *einsperren helfen*, Uw. — Von хäi; vgl. хäс.

хаjысар, *Schneeschuhe*, Uw.

хар, харабын, *ersticken* (neutr.), D. Uw.

хар сабар, *so schnell als möglich, eiligst*, Uw. — Ein Klangwort.

хäр, *Schnee*, R. S. P. 85. E. D. M. N. Uw. Wie wir nach «Wintern» so zählt der Jakute nach «Schneen» Ыгын сäттiс хäра бäра «*es war der 7te Schnee meines Hundes*», онус хäрбар «*in meinem zehnten Jahre*», Uw. — Vgl. قار

хäра, *schwarz*, R. S. P. 209. E. D. M. N. Uw. Хара тыа «*ein dichter, dunkler Wald*», хара кiäсi «*der späte Abend*», Uw., хара аҕабыт «*ein schwarzer Geistlicher, ein Mönch*», хара уlар «*Auerhahn*», хара тураҕас «*schwarz-*

braun (von Pferden), N. Uw., уруҥ хара сүрүк «*(weisse* und *schwarze Läufer) eine Unzahl Vieh*», Uw., хамыр хара «*ein lebendes Wesen, das sich bewegt*», Kat. Uw. хара күлөсүн «*heftiger Schweiss* (vgl. *grosses gouttes de sueur*», Kow. 826, *b.*), хара сана «*schwarze, böse Gedanken*». *Ein in der Form nicht deutlich hervortretender Gegenstand* (vgl. *d'une couleur foncée, tirant sur le noir*; *objet éloigné*, Kow. 1093, *b.* wo die Bedeutungen umgestellt sind), Uw. — Vgl. Mandsch. kara.

хара, харыбын, *aufhören, nachlassen*, Uw.

харai, харајабын, *Sorge tragen*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Vgl. قرامق, *regarder, voir, observer, remarquer*, Kow. 831, *a.*

харах, *Auge*, R. P. 20. E. M. N. Uw.; *das Auge auf einer Spielkarte* (vgl. цæст im Ossetischen; Sjögren, *Ossetische Sprachlehre*, S. 104, 471.). Кусаҕан хараҕынан көр «*mit einem bösen Auge*, d. i. *unfreundlich ansehen*»; бір харах, «*das As*», иккі харах «*die Zwei*» u. s. w.; харах бäс «*Neid*», харах бäстäх «*neidisch*», Uw. — Vgl. Jenis. und Kangaz. karak, Klapr. Sprachatlas XXVI, XXVII. قرامق und *sehen*, *neidisch*, Kow. 833, *b.*

хараххан (гојон), *Urvater*, Uw.

харахтäх, *mit Augen versehen*, M. Uw. — Von харах.

хараҕа, *ein kleines Stäbchen, in dessen Mitte die beiden Enden eines Strickes befestigt werden und das zur Bildung einer Schlinge, in die Etwas gehängt wird, dient*, Uw.

хараҕалаа, хараҕалыбын, *mit einem* хараҕа *versehen, einen Gegenstand vermittelst eines* хараҕа *befestigen*, Uw. — Von хараҕа.

хараҥа, *dunkel; Dunkelheit*, S. Uw. Хараҥа кысыл «*dunkelroth*», хараҥа күөх «*dunkelgrün*», хараҥа буоларын гытта «*mit Eintritt der Finsterniss*», Uw. — Von хара; vgl. قرانكغو, قرانكغى, Kow. 828, *b.*

хараҥаччы, *Schwalbe*, N. Uw. — Vgl. قاراغاع Kow. 843, *a.*

хараҥыцы, *schwärzlich*, Uw. — Von хара.

хараҥык, *kleiner schwarzer Fleck, wo der Schnee weggeschmolzen ist*, D. Uw. — Von хара; vgl. *tirant sur le noir, noirâtre* Kow. 833, *b.*

харанаі? Vgl. хара und unter хамыр, хамсыр.

харар, хararабын, *schwarz* oder *schmutzig werden*, Uw. — Von хара; vgl. قرارمق

хараrа, хараrлабын, *schwarz oder schmutzig machen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von харар; vgl. قرارتمق

хараҕан, *kurzsichtig*, D. Uw. — Vgl. *hühnerblind*, Kow. 834, *b.*

хары, *die Gegend oberhalb des Handgelenkes*, Uw.

харыа, *verkohlte Substanz, Russ*, Uw. — Vgl. хара.

харыаҥкы, *grosse Glasperlen* oder *Glaskügelchen, die als Schmuck gebraucht werden*. Uw. — Aus dem Russ. корольки.

харыанчыка, *schwarze Farbe*. Суруjар харыанчыка «*Dinte*», Uw. — Vgl. хара, харыа.

харыj, харыjабын, *aufwühlen; pflügen*, Uw. — Vgl. хоруj.

харын (ханнын, ханна, ханнылара) *Magen*, Uw. — Vgl. قارن, قرون, قرين

харыjа, *Tanne*, D. Uw.

харыjалäх, *mit Tannen versehen, reich an Tannen*, Uw. — Von харыjа.

харыр, *eine kleine Schaufel*, Uw. — Von харыj.

харырга, харыргыбын, *vertheidigen*, Uw. — Vgl. харгы, Osm. قورمق (korymak, korumak) *defendere*, Men.

харыа, харыабын, *schreien, krächzen* (vom Falken), Uw.

харыс, харсабын, *sich gegenseitig mit den Hörnern stossen; auf zwei verschiedenen Wegen bei einander vorbeifahren, ohne sich zu bemerken*, Uw.

харыс, *Spanne des Daumens und Mittelfingers*, D. Uw. ыллар (von ыл) харыс «*Spanne des Daumens und Ringfingers*», Uw.

харыс, *Schonung, Inachtnehmung*, Uw. — Vgl. хараі, Coman. karisurmen, *defendo*, Klapr. S. 49. ᠬᠠᠷᠢᠭᠤᠯᠬᠤ *schützen*, Ssanang Ssetsen, ed. Schm. S. 158. Z. 17; bei Kow. 833, *b*: *hair, vouloir du mal.*

харыста, харыстабын, *mit der Spanne des Daumens und des Mittelfingers messen*, Uw. — Von харыс, *Spanne.*

харыста, харыстабын, *schonen*, mit dem Acc. D. Uw.: *zu verhüten suchen.* Үрүт соннорро хараһын харыстыллар «*sie suchen das Schmutzigwerden ihrer Oberpelze zu verhüten*», Uw. — Von харыс, *Schonung.*

харгы, *Sandbank, Untiefe*, D. Uw.

харгы, *Schutz*, Uw. — Vgl. хараі, харыргā, харыс, хорҕо, ᠬᠠᠷᠭᠠ *défense mutuelle, soutien, secours*, Kow. 832, *a.*

харгыта, харгытабын, *auf eine Untiefe gerathen*, Uw. — Von харгы, *Untiefe.*

харгыла, харгылабын, *beschützen*, Uw. — Von харгы, *Schutz.*

харгыс, *Hemmniss, Hinderniss.* Хара харгыс «*der böse Geist*», Uw. — Vgl. ᠬᠠᠷᠠᠭᠤᠰᠠ Schm. 142, *b.*

харҕы, харҕыjабын, *hungern.* Харҕыjан өл «*vor Hunger sterben*», Uw. — Vgl. хоргуі.

хартаса, *ein Theil der Eingeweide*, Uw.

хардā, хардабын, *schneien*, Uw. — Von хар.

харды, *Schritt, Gang; Fussstapfen*, Uw.

хардырҕā, хардырҕабын, *knistern, knarren*, (vom Schnee, von einem Rade u. s. w.). Тіспāр хардырҕар «*es knistert zwischen meinen Zähnen*», Uw. — Vgl. ᠬᠠᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠠᠮᠵᠢ *craquement*, Kow. 833, *a.* ᠬᠠᠷᠭᠤᠭᠤᠯᠠᠮᠵᠢ *grincement de dents*, ibid. 849, *a.*

хардырҕат, хардырҕатабын, *bewirken, dass es knistert* oder *knarrt*; *beim Kauen ein Knistern hervorbringen*, Uw. — Von хардырҕā.

хардырҕас, *was da knistert, knarrt*, Uw. Хардырҕас хāс «*eine besondere Art schwarzer Gänse, die mit ihren Flügeln ein knarrendes Geräusch bewirken*», N. Uw. — Von хардырҕā.

харчы, *Geld*, Kat. N. Uw. Улахан харчы «*eine grosse Summe Geldes*». Mit Zahlwörtern: *Kopeken*, Uw.

харчыла, харчылабын, *mit Geld versehen, Jemand zu Gelde bringen*, Uw. — Von харчы.

харчылāх, *mit Geld versehen*, Uw. — Von харчы.

харчылан, харчыланабын, *mit Geld versehen werden, zu Gelde kommen*, Uw. — Von харчыла.

харбā, харбыбын, *mit Hülfe der Glieder schwimmen* (von Menschen und vierfüssigen Thieren), M. D. Uw. — Vgl. ᠬᠠᠷᠪᠤᠭᠠ Kow. 707, *b.*

харбат, харбатабын, *schwimmen lassen*, Uw. — Von харбā.

харсы, *das gegenseitige Stossen mit den Hörnern; das Vorbeifahren bei einander*, Uw. — Von харыс, харсабын.

хāлā, хāлабын, *bleiben, übrigbleiben, zurückbleiben*, D. M. Uw. Мин бібөр бу хāлбын «*in meinem Gedächtniss ist dieses geblieben*», соҕотох сыалыjалāх ырā хāлан «*in den blossen Hosen nur bleibend*», бөр хāлар күн «*der Tag, da das Sterben nachbleibt; die äusserste Noth, der äusserste Fall, der Augenblick der grössten Noth*». Jemand (Abl.) in Etwas (Instr.) *nachstehen*, Uw.; *verlassen* oder *vergehen werden* (von der

Sünde), Kat. Druckt mit einem Gerund. praes. eines passiven oder neutralen Verbs, bei dem das Subject nicht selbst thätig ist, aus, dass eine Handlung vollständig zum Abschluss kommt: улан хаа «*aufthauen*», убаjан хаа «*aufbrennen*», бурaі сарaі буолан хаа «*ganz und gar zerstreut werden*», сытыjан бүөр буолан хаа «*vollkommen verfaulen und zu Erde werden*», харгыгаn хаа «*auf einer Untiefe stecken bleiben*», аҥсаn (von аҕыс) хаа «*den Mund nicht aufthun*», бысталанан алҕанан хаа «*ganz zerreissen und zerbrechen*», iсiллiн хаа «*ausgetrunken werden*». Mit einem Gerund. eines solchen Verbums in der negativen Form: *ungeschehen bleiben, ganz und gar nicht geschehen*: hиллiмнä хаа «*ungesagt bleiben*», куту.ллумна хаа «*gar nicht ausgegossen* oder *ausgestreut werden*». Mit einem Gerund. fut.: *in einer begonnenen Thätigkeit fortfahren, bei einer Thätigkeit verharren*: ыгы хаа «*fortfahren zu weinen*», vgl. хаҕыгы хаар 79, 9. (im Text), үөрүү хаар 79. 10., wo statt *fängt an* und *beginnt* zu lesen ist *fährt fort*, Uw. — Vgl. قالق

хаа, хаабын, *Etwas* (Acc.) *in Etwas* (Dat.) *hineinlegen*, Uw. — Von хаа.

хаат, хаатабын, *hineinlegen lassen*, Uw. — Von хаа.

хаан, *hitzig* (von Pferden), Uw. — Vgl. *heiss, die Hitze*, Schm. 135, *b*.

хаан, хаанабын, *hineingelegt werden*, Uw. — Von хаа.

хаарык, *Wirbelwind*, Uw. — Vgl. холорук.

хаары иары, *leichtglaubig, einfältig*, Uw.

хаыы, хаыjабын, *sich ergiessen*, Uw. — Vgl. *überfliessen*, Schm. 136, *a*.

хаыҥ, *dick*; *Dicke* (nach einer Dimension; vgl. суон). Хаыҥ бүс «*dickes Eis*», хаыҥ хар «*tiefer Schnee*», хаыҥ туман «*dicker Nebel*», Uw. — Vgl. قالون

хаыҥык, Adv. *dick*. Кыра мас мутугун хаыҥык тäлгäннiттäрä «*sie breiteten Zweige kleiner Bäume hoch über einander aus*», Uw. — Von хаыҥ.

хаха, *Schutz, Schirm*, Uw. — Vgl. Schm. 136, *c*.

хахаа, хахаабын, *Jemand* (Acc.) *vor Etwas* (Abl.) *schützen*, Uw. — Von хаха; vgl. Schm. 136, *c*.

хаханан, хахананабын, *vor Etwas* (Abl.) *geschützt werden*. Маска күjастан хахананабын «*ich finde am Baume einen Schutz vor der Sonnenhitze*», Uw. — Von хахаа.

хаҕан, *äussere Thür, Pforte*, E. M. Uw. — Von хаі, *verschliessen*; vgl. Schm. 131, *a*. von *verschliessen*, ibid. 130, *c*.

хаҕаса, *der sich bei starkem Frost bildende Eisbrei*, Uw.

хаатаҕ, *nackt, bloss*. Хаатаҕ таҕас «*ein Kleid ohne Fell*», Uw. — Vgl. хаатаран, хаатарыі, хаатырхаі, хаҕаjы.

хаатаран, *Glatteis*, D. Uw. — Vgl. хаатаҕ, хаатарыі, хаатырхаі, хаарaран.

хаатарыі, хаатарыjабын, *ausgleiten, hinabgleiten*, Uw. — Vgl. холоруі, хаатаҕ, хаатаран, хаатырхаі, Schm. 137, *c*. Kow. 801, *a*.

хаатарыт, хаатарытабын, *zum Aus- oder Hinabgleiten bringen*, M. Uw. — Von хаатарыі.

хаатырхаі, *glatt*, D. Uw.; *Glatte*, Uw. — Vgl. хаатаҕ, хаатаран, хаатарыі, Schm. 137, *c*. Kow. 801, *a*.

хаба, *eine Art Ente*, Uw. — Vgl. *spatule, oiseau* (platalea leucordia), Kow. 797, *b*.

хабыі, хабыjабын, *von der Oberfläche ab-*

nehmen, (z. B. Rahm, Fett) Халбыбытынан суöрäй «*Rahm durch Abnehmen, frischer Rahm*», Uw. — Vgl. *écumer le pot, ôter ce qu'il y a de mauvais dans la graisse, comme l'écume, la terre*, etc. Kow. 801, *b*.

халбыгалăх, *die grosse Muskel am Oberschenkel des Viehs*, Uw.

халлăн, *heiter* (vom Himmel), M. N. Uw. Халлăн күн «*heiterer Tag*», Uw. *Himmel*, Kat. E. D. M. N. O. Uw. Халлăн убаjар «*der Himmel brennt* (bei der Erscheinung eines Nordlichts)», Uw.

халлăннаҕы, *im Himmel befindlich, himmlisch*, Kat. Uw. — Von халлăн.

халлар, халларабын, *zurücklassen*, mit dem Acc. Kat. D. Uw.; *verlassen, im Stich lassen*, Uw.; *vergeben*, mit dem Acc. der Sache und Dat. der Person, Kat. Uw. — Von хал; vgl. فالدرمق

халларан, *Glatteis*, Uw. — Vgl. халтаран.

халҕаjы, *Bergabhang*, Uw. — Vgl. халтаҥ, халтаран, халтарын, халтырхаi.

хас, хасабын, *graben*, D. Uw.; *hervorgraben*; *aushöhlen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. فازمن ،فازامن

хас, *wie viele*, D. M. Uw. Хасын оҕоҥ oder хастарын оҕолоруҥ? «*wie gross ist die Anzahl deiner Kinder?*», M. Uw., хас оҕолоххунуi? «*wie viele Kinder hast du?*», Uw. Хас да oder хас даҕаны «*mehrere* (mit folgendem Sing.)», Kat. Uw. = хас ăмiă, Uw. Хас күннăтă «*täglich*», Kat. Uw., хас атыллы ăjы «*bei jedem Schritte*», хас кiйсă ăjы «*an jedem Abend*», Uw.

хăс, *Gans*, R. P. 162. E. D. M. N. Uw. — Vgl. قاز

хăс, *Augenbraue*, R. S. P. 21. D. N. Uw. Өрүс хăса «*Flussufer*», Uw. — Vgl. قاش

хăс, хăсабын, *einsperren helfen*, Uw. — Eine Zusammenziehung von хăjыс.

хаса, *Bauchfett beim Pferde* Uw.; *Bauchfett*, M.; *Bauchfett beim Rindvieh*, D. — Vgl. iтiр.

хасă, *kalter Stall*, Uw.; *Scheuer, Stall*, M. D. — Vgl. хотон; *Umzäunung, Bretterwand*, Schm. 145, *c*.

хасак, *Kosak*, Uw. — Aus dem Russ. козакъ.

хасăҕы, *wann stattfindend*, Uw. Хасăҕы даҕаны ӱjăҕă барыллар «*nie endend*», Kat. — Von хасан.

хасан, *wann*, R. P. 266. D. M. Uw. Мiн хасан үтүөрүөхпүн бiлбăппiн «*ich weiss nicht, wann ich werde gesund werden*», Uw., хасан даҕаны бараныаҕа суоҕа «*es wird nie ein Ende nehmen*», Kat., хасан да көстүбăт (von көсүн) «*sich niemals zeigend*», хасан ăмiă «*irgend wann, dann und wann*», Uw. — Vgl. فيجان

хасăн, хасăнабын, *für sich ansammeln; sich einen Vorrath machen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. хасăс, قزانق *lucrari, quaestum facere, acquirere*, Men.

хасăннар, хасăннарабын, Causativ von хасăн, Uw.

хасăс, *Vorrath*, D. Uw. — Vgl. хасăн.

хасы, Nom act. von хас. *Das Hervorscharren des Futters unter dem Schnee* Uw.

хасы, *Ruf, Geschrei*, M. Uw.

хăсы, *gekochte Grütze*, Uw. — Aus dem Russ. каша.

хасыан, *alle wie viele* (man antwortet: үсүөн, *alle drei*, u. s. w.). Хасыан да барыҥ «*gehet so viele ihr da seid*», Uw. — Von хас, *wie viele*.

хасыта, хасытыбын, *schreien*, Uw. — Von хасы.

хасыы, *Reif*, pruina, D. M. N. Uw. — Vgl. хатăсыы.

хасын, хасынабын, *an sich* oder *bei sich graben*. Кулăхын хасынабын «*ich grabe mir*

im Ohre», кулгах хасынар «Ohrläppel», Uw. — Von хас.

Хасыjан, ein Mannsname, *Kassian*, Uw. — Aus dem Russ.

хасыр, хасырабын, *brüllen, heulen*, Uw. — Von хасы.

хасырыы, *Gebrüll, Geheul*, Uw. — Von хасыр.

хасыс, *der wievielte*, Uw. — Von хас, *wie viele*.

хасысын, *zum wievielten Male*, Uw. — Von хасыс.

хаста, *wie viele Male*. Хаста даҕаны «*mehrere Male*», Uw. — Von хас, *wie viele*.

хастаа, хастыбын, *niederreissen* (z. B. ein Haus), *abreissen* (z. B. Rinde), *abstreifen*, mit dem Acc. M. Uw. Тыал хастабыт кырдал «*erhabenes Land, von dem der Wind den Schnee abgeweht hat*», Uw.

хастаа, хастыбын, *Gänse fangen*, Uw. — Von хаас, *Gans*.

хастаа, хастыбын, *mit Augenbrauen versehen*, mit dem Acc. Uw. — Von хаас, *Augenbraue*.

хастан, хастанабын, *niedergerissen, abgerissen* oder *abgestreift werden*, Uw. — Von хастаа.

хастаччы, *der da niederreisst* u. s. w., Uw. — Von хастаа.

хастас, хастасабын, *niederreissen, abreissen* oder *abstreifen helfen*; *gemeinschaftlich niederreissen* u. s. w., Uw. — Von хастаа.

хасты, *zu wieviel, wie theuer*. Бу хасты? «*was kostet dieses?* Uw. — Cas. adverb. von хас, *wie viele*.

хасты, *jeder, jeglich, all*; *Gesammtheit*. Хастыта «*seine Gesammtheit, Alles*», бу хастыгын «*jenes Alles* (Acc.)», ону хастыгын «*jenes Alles* (Acc.)», хастыбыт «*wir Alle*», кiсi аҕа хастыта «*Jedermann*», Kat. *Ganz und gar*: хасты барат «*vollkommen zunichtemachen*», Uw.

хасты, Adv *ab* (— reissen, — ziehen, u. s. w.). Хасты охсун «*von sich abschlagen*», хасты хастан «*abgerissen werden*», хасты тарбаа «*abkratzen*», Uw. — Von хастаа.

хасты, *je wie viele*. Хастыны бiрдэ ыһан өлөрөҥүй? «*wie viele tödtetest du im Schiessen immer auf einmal?*», Uw. — Von хас, *wie viele*.

хастыы, Nom. act. von хастаа, Uw.

хастыта, *zu wie vielen Malen immer*, Uw. — Von хасты, *je wie viele*.

хаспах, *Graben, Vertiefung*. Ӯ хаспыт хаспаҕа «*eine vom Wasser ausgegrabene Vertiefung*», Uw. — Von хаа, *graben*.

хоҥор, *eine Art wilde Gans*, N. Uw.

хоҥурах, *ein vom Winde zusammengeblasener Schneehaufe*, Uw.

хоҥуруу, *Nasenrücken*. Сото хоҥуруута «*Schienbein*», Uw.

хоҥкуйы, хоҥкуйабын, *mit dem Kopfe nicken*, D. Uw.

хоҥхоҕох, *das äusserste Ende des Rückens*, Uw.

хот, хотобун, *bewältigen, mit Etwas zu Stande kommen*, mit dem Acc. Кiсi хараҕа хоппот оҕура «*ein Gehölz, das ein Menschenauge nicht bewältigen, nicht durchdringen kann*», бу хары хайтах да хотон ыанныахха түктэрi бара «*es war nicht möglich diesen Schnee bewältigend zu reisen*», хотон хасыныа «*nicht im Stande seiend hervorzuscharren*», хотон тiйбэт «*derjenige, der nicht im Stande ist zu erreichen*», Uw. — Vgl. хуот, хотут, сатаа.

хотоҕой, *Krümmung*. Кыһат хотоҕойо «*die Vorderarmfedern der Flügel*», Uw.

хотон, *warmer Winterstall*, Uw.; *Stall*, E. D. — Vgl. хаса.

хотор, хоторобун, *aus dem Topf herausnehmen*, Uw.

хотбл, *vertieft*, M. Uw.; *Vertiefung*, D. Uw. — Vgl. Kow. 917, *b*.

хоту, *abschüssige Lage*, Uw.; *Norden*, E. D. M. N. Uw.; *abwärts, zu Thal; nach Norden*. Өрүс хоту «*flussabwärts*», сүрүк хоту «*mit der Strömung*», аныа хоту «*dem Abhange eines Berges entlang*», Uw.

хотӯ, *Bewältigung, Zustandebringung*. Хотӯ гын «*zu Stande bringen, erfüllen, gewahren*», mit dem Acc. Uw. — Von хот.

хотуо, *Erbrechen*, Uw.

хотуоі, *Mädchen*. Хотуоі кӥс «*Dienerin*», Uw. — Vgl. хатыаі, хатыак, хотуок.

хотуок, *Mädchen*. Хотуок кӥс «*Dienerin*», Uw. — Vgl. хатыаі, хатыак, хотуоі.

хотуола, хотуолабуп, *ausbrechen, von sich geben*, mit dem Acc. Uw. — Von хотуо.

хотуту, *nördlich*, Uw. — Von хоту.

хотут, хотутабын, *Etwas* (Acc.) *durch Etwas* (Instr.) *zuwegebringen*, Uw.; *Erfolg haben*, M. — Von хот.

хотун (Pl. хотуттар), *Hausfrau, Herrin*, E. D. M. N. Uw. Хотун цахтар «*eine stattliche Frau* (vgl. тойон кӥсі)», Uw. *Des Mannes Mutter* (vgl. тойон), N. Uw.; *Dame im Kartenspiel*, Uw. — Vgl. хатын, خاتون, Kow. 781, *b*.

Хотӯна, Name einer weiblichen mythologischen Person, Uw.

хотӯр, *Sense*, D. — Vgl. хатыр.

хотулу, Adv. *nordwärts, nach Norden hin*, Uw. — Cas. adv. von хоту.

хоттор, хотторобун, *bewirken, dass Jemand Etwas bewältigt, dass Jemand mit Etwas zu Stande kommt*, Uw. — Von хот.

холоӈоі, *die beiden Mütter eines Ehepaars im Verhältniss zu einander*, N. Uw. — Vgl. *Verwandtin, Base*, Schm. 174, *b*.

ходул oder от ходула, *die vom Vieh verschmähten Nachbleibsel von Gras oder Heu*, M. Uw.

ходуса, *Heuschlag; der Ort, wo Gras gemäht wird*, Kat. D. Uw.; *Wiese*, E. Ходута сір «*Feld, Ebene*», S. — Vgl. хадыса.

хон, хонобун, *übernachten*, D. Uw. Іккі үс хон «*zwei bis drei Nachte zubringen*», Uw. — Vgl. قونق, Schm. 161, *b*.

хонӯ, *Feld*, R. P. 138. D.; *Weideplatz*, Uw.; *flaches Land, freies Feld auf erhabener Stelle*, M. Хонӯ сарāҙа «*Feldschnepfe, Tringa pugnax*», Uw.

хонук, *Nachtlager; νυχθημερόν*, Uw. Үс хонук иннінә «*vor drei Tagen*», M. Uw.; алта хонукка «*in sechs Tagen*», Kat. Uw. — Vgl. قونق, Schm. 161, *b*.

хоннох, *die Gegend unter dem Arm*. Хоннох аннығар (von алын) бāҙын «*sich Etwas unter den Arm binden*», кыптыі кыттар (von кытын) хоннох «*die Gegend unter dem Arm, wo die Scheere sich vereinigt; die Achselgrube*», Uw.

хоннор, хонноробун, *übernachten lassen*, Uw. — Von хон.

хоннук, *wie schön, wie gut*, nach einem Conditionalis. Кӓллāр хоннук «*ach, wenn er doch käme*», кӓллӓллāр хоннук «*ach, wenn sie doch kämen*», кӓлбӓтāр хоннук «*ach, wenn er doch nicht käme*», Uw.

хоцут, *später, nachher, in der Folge*, R. P. 269. Kat. Uw. — Vgl. хojут, Kow. 943, *a*.

хопто, *Meve*, E. N. Uw.

хоб, *Verleumdung*, D. Uw. — Vgl. Kow. 887, *b*.

хобо, *eine hohle metallene Kugel, in der kleine Steinchen liegen, und die als Glöckchen dem Vieh um den Hals gehangt wird*, Uw.: *Glöckchen*, D.

хобӯ, *Verleumdung*, Uw. — Vgl. хоб.

хобӯла, хобӯлабун, *verleumden*, Kat., *Jemand* (Acc.) *bei Jemand* (Dat.), Uw. — Von хобӯ; vgl. Kow. 890, *a*.

хомо, *ein Busen im Flusse*, N. Uw.; *Strudel, Wirbel, wo Netze gesetzt werden*. M. Үрӓх хомото «*Flussbusen*», баjаҕа хомото «*Meerbusen*», Uw.

хомуос, *Schöpfkelle*, Uw. — Vgl. хамыас. جومش, Kirgis. شومش Iw. S. 10.

хомуй, хомуjабын, *zusammenlegen, zusammenpacken, wegräumen*, D. Uw.; *versammeln*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. хамый.

хомур, хомурабын, *Vorwürfe machen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. Schm. 197, *c*.

хомурӯ, *Vorwurf*, Uw. — Von хомур.

хомурдуос, *Holzbock*, Uw.; *Wasserkäfer*, M.; *Insekt*, D.

хомулун, хомулабын, *sich vereinigen*, Uw. — Von хомуй; vgl. хамылын.

хомус, *Schilf*, D. Uw. — Vgl. Osm. قمش, Schm. 168, *b*. und Russ. камышъ.

хомус, *Maultrommel*, D. Uw. — Vgl. قوز

хоjӯ, *dick* (von Flüssigkeiten), *dicht* (Wald u. s. w.), D. M. Uw.; *Dicke, Dichtigkeit*, Uw. — Vgl. قويو, хоjун.

хоjукку, Adj. *später*; *Folgezeit*. Хоjуккутугар «*in seiner Folgezeit, in der Folge, hierauf, alsdann*», Uw. — Von хоjут.

хоjут, Adv. *später, nachher*, M. D. Uw. Хоjут бiлбiтiм «*nachher erfuhr ich*», хоjут быcыан «*ich werde nachher schneiden*», Uw. — Vgl. хоцут.

хоjутӓ, хоjутӯбун, *verspäten, später kommen*, Uw. — Von хоjут; vgl. Schm. 175, *c*.

хоjӯтук, Adv. *dick, dicht*, Uw. — Von хоjӯ.

хоjун, хоiдобун, *dick* oder *dicht werden*, M. Uw. — Vgl. хоjӯ.

хоjуннар, хоjуннарабын, *dick* oder *dicht machen*, Uw. — Von хоjун.

хор, хоробун, *einen Graben graben*, Uw.

Хоро, eine Gemeinde (nächliäх) im Ulus Хаҥалас, Uw.

хороi, хороjобун, *in die Höhe schiessen, lang werden*, Uw.

хороҕор, *in die Höhe geschossen, lang von Wuchs*, Uw. — Von хороi.

хороҥ, *dick, grob* (z. B. Gras), Uw.

хороҥнӯ, хороҥнӯбун, *lang gestreckt sein*, Uw. — Vgl. хороi.

хорот, хоротобун, *verthun*, Uw. — Vgl. хорон, хороццу.

хорон, хоронобун, *Einbusse erleiden*, Uw. — Vgl. хорот, хороццу, Schm. 170, *c*. Kow. 963, *b*.

хороццу, *Einbusse, Verlust, Nachtheil*, Uw. — Vgl. хорот, хорон, Kow. 967, *a*.

хоролун, хороллубун, *lang gestreckt sein, hinüberragen*, Uw. — Von хороi.

хорун, хоруjабын, *aufwühlen; pflügen*, D. M.; *wegschaufeln*, Uw. Бурдук хоруjар сiр «*Acker*», P. 195. — Vgl. харый.

хоруй, *Antwort*, Kat. D. Uw. — Vgl. Tschuw. хорӑвъ, Kow. 838, *a*.

хоруй, хоруjабын, *antworten*, D.; *Gleiches mit Gleichem vergelten*, Uw. — Vgl. хорун. *Antwort*.

хоргуй, хоргуjабын, *hungern*, D. Uw. — Vgl. харҕый.

хоргут, хоргутабын, *auf Jemand* (Dat.) *zürnen*, D. Uw. — Vgl. *être chagrin*, Kow. 966, *a*.

хоргутуннар, хоргутуннарабын, *Jemand* (Acc.) *erzürnen* oder *kränken*, Uw. — Von хоргут.

хорҕо, *Versteck*; *Schutz*, Uw. — Vgl. харгы, *Schutz*, *chateau, castel*, Kow. 968, *a*. *Schutz*, Bansarow, *une armoire*: *une cage*, *se cacher*, Kow. 968, *b*. = ibid. 969, *a*.

хорҕоі, хорҕоjобуя, *sich unter Jemandes* (Dat.) *Schutz stellen*, M. Uw. Мин ӧjiӓхӓ хорҕоjо icӓбiн «*ich begebe mich unter deinen Schutz*», Uw. — Von хорҕо.

хорҕот, хорҕотобуя, *Jemand* (Acc.) *verstekken* oder *beschützen*, M. Uw. — Von хорҕоі.

хорҕолӧ, хорҕолӯбуя, *beschützen*, Uw. — Von хорҕо.

хорҕолҕуя, *Zinn*, N. Uw. — Vgl. قورغاشين und *Blei*.

хорчорхоі, *steif*; *Steifigkeit*, Uw.

хорҧоҧ, *eine besondere Art Gras, das die Thiere verschmähen*, Uw.

холоп, *Vergleichung*, *Gleichheit*. Холопо суох «*unvergleichlich*», Uw. — Von холуо.

холоннӧх, *seines Gleichen habend*, *gleich*, mit dem Dat. Uw. — Von холоп.

холобур, *Vergleichung*, *Gleichheit*; *Beispiel*. Холобура суох «*unvergleichlich* mit (кытта)», туох да холобура суох «*mit nichts zu vergleichen*», Uw. — Von холуо.

холобурдӓх, *gleich*, mit dem Dat. Uw. — Von холобур.

холорук, *Wirbelwind*, D. Uw. — Vgl. халарык.

холос, холособуя, *sich gegenseitig vergleichen*, *seine Kräfte mit einander messen*, Uw. — Von холуо.

холӯ, *Vergleich*. Холӯта суох «*unvergleichlich*», Uw. — Von холуо.

холуо, холӯбуя, *vergleichen*; *anschlagen*, *schätzen*, mit dem Acc. Холуон көр «*ermessen*»; *versuchen*, *erfahren*», ыраханнык холуо «*theuer anschlagen*», туохха да холуомуна [redacted] кыса «*seine Tochter, die er über [redacted] liebt*», Uw.

холуода, *Fensterstock*. Холуода тӯннӯк «*ein grosses Fenster mit einem Fensterstock*», Uw. — Aus dem Russ. колода.

холуосуя, *Vergleich*; *Prüfung*. Холуосуя суох «*seines Gleichen nicht habend*», Uw. — Von холуо.

холуя, холлобуя, *verderben* (neutr.); *abnehmen*, *mager werden*, Uw.

холуя, *Sattelgurt*, D. Uw. — Vgl. Schm. 53, *c*.

холуяпан, *Feuerheerd des Kamins*, Uw. — Vgl. Schm. 203, *c*.

холуяпаҥа, холуяпаҥыбыт, *mit einem Feuerheerde versehen*, Uw. — Von холуяпан.

холуста, *Leinewand*, M. — Aus dem Russ. холстъ.

холбоҕоі, *gehöhlt*, *gewölbt*, Uw.

холборуі, холборуjабыт, *hinabgleiten*, Uw. — Vgl. халтарый, *hin und her rutschen*, Schm. 168, *c*.

холборут, холборутабыт, *Etwas* (Acc.) *hinabgleiten lassen*, Uw. — Von холборуі.

холбос, холбособуя, *sich zu Jemand* (Dat.) *gesellen*, Uw. — Von холбуо.

холбӯ, *Verbindung*, *Verknüpfung*, Uw. — Von холбуо.

холбуо, холбӯбуя, *an einander binden*, Uw. — Vgl. Schm. 168, *b*.

холбуjа, *Kasten*, E. Uw.

холло, s. холуя.

холлоҕос, *die etwas nach Innen geneigte Bretterwand einer Jurte*, Uw.; *eine Kufe aus Birkenrinde, die 30 bis 40 Liter hält und zur Aufbewahrung von saurer Milch dient*, D. Uw.

холлорон, *eine kleine Oeffnung in der Wand eines Hauses, durch welche die Hunde ein- und auskriechen*, Uw.

холлорук, *Wandbrett*, D. Uw.

хос, *doppelt*. Хос хос таҥасы кӓтӓр «*er legt immer doppelte Kleider an*». — Vgl. قوش, *Paar*, Schm. 176, *c*.

хосын, passender Ausdruck, Reim, Alliteration. Ос хосына «Sprichwort», тыл хосына «gelegentliche Aeusserung», тыл хосынугар ӧтӓп ас «gelegentlich im Vorbeigehen sagen», Uw.

хоҕу, Verurtheilung, Verdammung. Хоҕуга ур «Etwas Acc.) verurtheilen, verdammen», Uw.

хоҕун, vermögen, kühn; Vermögenheit, Kühnheit, D. Uw. Хоҕун ӧр (Pl. хоҕун ӧрүтӓр) «Held», Uw.

хоҕулаа, хоҕулабун, verurtheilen, verdammen, mit dem Acc. Kat. Uw. — Von хоҕу.

хоҕу, Adv. hervor, heraus. Хоҕу тард «herausziehen», Uw. — Von хоҕуо.

хоҕу, das Hervor- oder Herausscharren, Uw. — Von хоҕуо.

хоҕуо, хоҕубун, hervorscharren, herausscharren, mit dem Acc. Uw.

хоспох, Vorrathskammer, D. Uw.

хыһ, der Laut, mit dem ein Pferd zum Laufen angetrieben wird, Uw.

хыһыа, хыһабын, ein Pferd zum schnellen Lauf antreiben, Uw. — Von хыһ; vgl. кыһыа, хаһа.

хуор, хуоттабын, Jemand überholen; entgehen (mit dem Abl.). Суола ӧрӓ көстубут таба ыт ӧлӧрӧбүттӓн хуоппата «ein Rennthier, dessen Spur nur sichtbar geworden war, pflegte meinen Tödtung nicht zu entgehen», Uw. — Vgl. хоп.

хуоттар, хуоттарабын, Causat. von хуот. Fortgehen lassen, entwischen lassen, M. Uw.

хуорпай, junges Rennthier, D. (хорпай).

хуолу, Vorschrift, Kat. Uw.; Recht, Erlaubniss; Art und Weise, Sitte, Gewohnheit, Gebrauch, Gesetz, Gemässheit. Хуолу ӧр «Jemand (Dat.) Etwas (Acc.) vorschreiben, anbefehlen», ӧр хуолугугар кӏр «in die Rechte des Mannes treten», Нуччa кiсi хуолугуцын «nach der Sitte der Russen», оччотогу цыһ хуолугуцын «nach der Sitte der damaligen Zeit», мiн санӓм наiгытын хуолута «meine Art und Weise zu denken», хуолу наiгытыцан «nach der gewöhnlichen Art und Weise», тылбын бiӓрбiт хуолугуцын «meinem gegebenen Versprechen gemäss», Uw. — Vgl. [illegible] usage, règle, Kow. 716, a.

Г.

гäннӓ, s. u. кäлiн.

голобо, Haupt, Anführer (steht über dem кiнäс), Uw. — Aus dem Russ. голова; vgl. кулуба.

гытта, гын, гыныльын, s. кытта, кын, кыныльын.

гiннӓ, гiннiӓрӓ, s. кiäнӓ, кiäннiӓрӓ.

Гiлäк, ein Giljak, Uw.

гуорад, Stadt, Uw. — Aus dem Russ. городъ.

гумаҕы, Papier, Uw. — Aus dem Russ. бумага, wofür in Sibirien ziemlich allgemein гумага gesprochen wird.

гурдук, s. курдук.

Т.

тäi, тäjабын, muthmassen, ahnen; Uw.; errathen, mit dem Acc. D. Uw.; deuten, Uw. Тоҕуja тäi «im Voraus errathen», Uw. — Vgl. [illegible] Kow. 1571, a.

тäi, Onkel, Uw.; Onkel von mütterlicher Seite, D.

такыр, krumm, verbogen, D. Uw. — Vgl. токур, бакыр, [illegible] estropié, manchot, Kow. 1660, a. [illegible] être courbé, ibid. 1661, a. [illegible] krum me Finger, Schm. 248, b. [illegible] avec [illegible] un bras mutilé, Kow. 1869, b.

таҕса, (über eine Zahl) hinausgehend, mit dem Abl. Отуттан таҕса кäпräн «über drei-

sig Komilien», сүөтäн ырäх таҳса көс ыраä «in einer Entfernung von weit mehr als 100 Kös», биäстäн сäтиä уонтан таҳсара да хiäрi аҕыллыä «von fünf bis über 70 Stück Vieh sogar», Uw. — Von таҕыс; vgl. ﻟ plus, davantage, outre, Kow. 1010, b, von ﺧ sortir, aller dehors, ibid. 1012, a.

таҳса, s, таҕыс.

таҳсаı, Nom. act. von таҕыс. Күн таҳсбıта «Sonnenaufgang», Uw.

таҕыс, таҳсабыҥ, hinausgehen, Kat. Uw.; hervorkommen, hervorgehen: аҕатыттан таҳсыбыт «aus seinem Vater hervorgegangen», кусаҕан саныттан кусаҕан маiгы таҳсыаҕа «aus einem schlechten Gedanken wird eine schlechte Handlungsweise hervorgehen», Kat., ɵ таҳса тiрiт «so schwitzen, dass das Wasser hervortritt». Entspringen (von Flüssen), Uw.; hervorkommen, aufgehen (von der Sonne), M. Uw.; abgehen von Etwas, sich von Etwas entfernen: киiн маiгыбыттан таҳсыҥ «gehe nicht von meiner Art und Weise ab», кiниläр суöлäрiттäн таҳсыбаттар «sie gehen von ihrem Rath nicht ab, sie befolgen immer ihren Rath», сулуспаттан таҕыс «aus dem Dienst treten». Von Etwas entfernt werden, verlieren: хара суоллаах кiсi аҕыттан таҳсыбат «er verliert nicht den Namen eines lasterhaften Menschen». Abgehen, entgehen: Иiттiтäн туох да таҳсыбат «nichts entgeht seiner Hand, seine Hand vermag Alles zu thun». Von Etwas (Abl.) abhangen. Аргä таҕыс «einen Mann nehmen» (vgl. ارکا باردوغا und Russ. за-мужъ выйти), Uw. Hinaufsteigen, M. Uw.: үсäгi тоiдуга таҳсыбыта иттiн «er stieg in die obere Welt mit seinem Körper», хаҕыллыар үрдүнiгäр таҳсан «zu den Himmeln hinaufsteigend», Kat., хаҥа үрдүгäр таҕыс «einen Berg besteigen», көтöн таҕыс «auffliegen». Ersteigen: бл дабыны (sic!) таҳсыбыллыт «wir erstiegen jenen Anberg», Zurücklegen (einen Weg): бiр көлөй таҕыс «einen Kös zurücklegen». Uebersehreiten, übersetzen: хары таҕыс «über den Schnee hinwegkommen», Uw., Алданыйа (= Алдаҥы быһа) таҕыс «über den Aldan setzen», M. Uw. Durchgehen, hindurchgehen: түөстäрi көҕүстäрi кураллыы таҕыс «durch Brust und Rücken gehen». Киiн таҳсан туор «mutschenstille sein», киiн таҳсан сыт «mutschenstille liegen», Uw. Vgl. Oam. طلع oriens, ortus, Men.

таҥ, таҥабыл, ein Fischernetz einrichten (die Steine und Klötze daran befestigen, u. s. w.), Uw.

таҥара, Himmel. Таҥара сарыаҕа «der Himmel wird hell werden, es wird tagen», M. Uw. Gott, Strahl. 62. P. 1. Kat. E. D. M. N. O. Uw. Heiliger, Uw. Таҥара аса «Gottes Speise, Abendmahl», N. Uw., таҥара асыгар кiр «das Abendmahl nehmen», Uw., таҥара күн «Festtag», Kat. Uw.; «Sonntag», S., таҥара күнä «Sonntag», D. N., таҥара хаҥа (von хаҥ) «Heiligenschrank», N., таҥара табата «Gottes Rennthier, wildes Rennthier», M. Uw., таҥара тiллiöт (von тiлiи) күнä «der Tag, an dem Gott lebendig wurde; Sonntag», Kat. Uw., таҥара цiйтä «Gotteshaus, Kirche», S. Kat. D. N. Uw., таҥара суруга «die heilige Schrift, ein heiliges Buch», Uw. — Vgl. تنكرى Gott, Himmel, Gott, Kow. 1763, b.

таҥараläй, таҥараläбыт, sterben, M. Uw. — Von таҥара.

таҥарасыт, gottesfürchtig, N. Uw.; Betbruder, D. — Von таҥара.

таҥалаı, der harte Gaumen, M. Uw. — Vgl. Kow. 1563, b.

таҥалаı, eine alte Jakutische Frauentracht, Uw. — Vgl. таҥас und Apx. III. 374.

таҷас, *Kleid*, R. S. D. Uw. Таҷас саб «*Kleidung*», Uw. — Vgl. таҷын.

таҷы, *das Einrichten eines Fischernetzes*. Кусаҕан таҷылăх муҥха «*ein schlecht eingerichtetes Fischernetz*», Uw. — Von таҷ.

таҷын, таҷнабын, *sich kleiden*, D. M. Uw.; *ein Kleid* (Acc.) *anlegen*, Uw. — Vgl. таҷас.

таҷыннар, таҷыннарабын, *kleiden*, mit dem Acc. Uw. — Von таҷын.

таҷыннарыс, таҷыннарсабын, *ankleiden helfen*: *sich gegenseitig ankleiden*, Uw. — Von таҷыннар.

таҷыннартă, таҷыннартыбын, Intensivum von таҷыннар, Uw.

таҷыннартар, таҷыннартарабын, *kleiden lassen*, Uw. — Von таҷыннар.

таҷхаі, таҷхаjабын, *den Kopf hängen lassen*, Uw.

таҷхалăн, таҷхалăjабын, *hinuntersteigen*, Uw. — Vgl таҷхаі, таҷнарă.

таҷнарă, *der niedere Lauf eines Flusses*, Uw.; *hinunter*; *flussabwärts*, M. Uw.; *nach Norden*. Өрүс таҷнарăтыгар «*weiter unten am Flusse*», таҷнарă мін «*verkehrt, mit dem Gesicht zum Schweife gewandt, reiten*, Uw. — Vgl. таҷхаі, таҷхалăн, алгара, өрө.

таҷнарăтаҕы, *flussabwärts gelegen*; *weiter nach Norden gelegen*, Uw. — Von таҷнарă.

таґаі, Interjection der Klage. Ат таґаі оҕолор! Uw.

таґăр, *Raude*, M. Uw.

Таґта Name eines Flusses, Uw.

таґы, *Nasenloch*, R. P. 19. N. Uw. — Vgl. Kirgis. tanoular (Pl.).

тачыгыра, тачыгырăбын, *knistern*, *prasseln*, Uw. — Vgl. Schm. 236, *b*. und тачыгыра.

тачыгыраччы, Adv. *knisternd*. Тачыгыраччы күл «*schmetternd lachen*», Uw. — Von тачыгыра.

тапта, таптăбын, *lieben*, mit dem Acc. R. S. P. 60. 234. Kat. E. M. D. Uw. Кіші таптăр аҥа «*seine Lieblingsspeise*», бăркă таптăн сіа «*sehr gern essen*», баҕаран таптăн іспт «*überaus gern hören*», Uw. — Vgl. Uig. tablab. Klapr. S. 27. Osm. تاپمق *adorare*, *colere*, Men.

таптаі, таптаjабын, *ebnen*, *platt machen*, *flach hämmern*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. Schm. 265, *c*.

таптат, таптатабын, *Jemand* (Dat.) *bewegen*, *dass er liebt*, mit dem Acc. Uw. — Von таптă.

таптан, таптанабын, *sich lieben*; *geliebt werden*, Uw. — Von таптă.

таптал, *Liebe*. Таҷараттан таптала суох «*nicht geliebt von Gott*», Uw. — Von таптă.

тапталлăх, *geliebt*. Таҷараттан тапталлăх «*von Gott geliebt*», Uw. — Von таптал.

таптас, таптасабын, *sich gegenseitig lieben*, Uw. — Von таптă.

таптă, *Liebe*, Uw. — Von таптă.

таҥса, s. табыс.

таҕ, таҕабын, *das Ziel treffen*. Таҕа тіран «*festen Fuss fassen*», Uw., таҕа туттар «*erhaschen lassen*», M. Uw., таҕа туттарбат «*der sich nicht erhaschen lässt*», Uw. — Vgl. تاپق *finden*, *erlangen*.

таҕа, *Rennthier*, E. D. M. N. O. Uw. Таҕа кăыл oder кăыл таҕа «*wildes Rennthier*», Uw., таҷара таҕата «*Gottes Rennthier*, *zahmes Rennthier*», M. Uw.

табах, *Toback*, Uw. — Aus dem Russ. табакъ; vgl. Kow. 1643, *a*.

табый, табыjабын, *mit den Füssen scharren*, Uw.

табыс, таҥсабын, *sich gegenseitig treffen* Uw. — Von таҕ.

табысхан, *Hase*, Uw. — Vgl. تاوشقان

тӧрӧц, *Rathsel*, Uw. — Von тӧ; vgl. Schm. 230, *b*. von ت *rathen, ahnen* ثمن *muthmassen*, ibid.

тамчах, *Tropfen*, M. Uw. — Vgl. тамчалӑ, طامچی *Tropfen*; تامن *ich tröpfle*, ت ث *Empfindungswort, für, das Tropfen*, Schm. 232, *b*.

тамчалӑ, тамчалӑбӑт, *tröpfeln*, Uw. — Vgl. тамчах.

тарах, *Rohr, Stock*, Uw.: *Rohr, Krücke*, D. Баттахтӑх тарах «*Krücke*», Uw. — Vgl. طاياق ، تاياق, Schm. 236, *b*.

тӧрӧ, *Ahnung; Idee, Gedanke*, Uw. — Von тӧ.

тарах, *Elennthier*, Uw.

тар, *gesäuerte gekochte Milch*, Uw. — Vgl. Schm. 233, *b*.

тарӑ, тарлӑбӑт, *kämmen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. طرامق ، ترامق ، تارامق

тарҕх, *Kamm*; D. Uw. Тарҕх мууса «*Kammhorn, Mammuthsknochen*», Uw. — Von тарт; vgl. طاراق

тараҕай, *kahlköpfig*, D. Uw.

таран, тараналӑбӑт, *sich kämmen; gekämmt werden*, Uw. — Von тарӑ; vgl. طراغی

тараналӑн, тараналлабӑт, *gekämmt werden*, Uw. — Von таран.

тӧрӧ: Тӧрӧ тӧрӧ «*durch einander, drunter und drüber*», тоттору тӧрӧ «*hin und zurück*», Uw.

тарбы, тарбаабӑт, *zusammenschaufeln*, Uw.

тарыы, тарыабӑт, *an Etwas* (Acc.) *hangenbleiben; angehen, anführen, versprechen*, mit dem Dat. der Person. Тарыа ajaннӑн ы «*vorbeireisen*», кини тарыыма бӧҕӧ «*ohne uns weiter zu bekümmern, lassen wir ihn dort*», Uw. — Vgl. ت *schwerer, dünner contre; entrer en pas, soit*, Kow. 1582, *b*.

тӧрӧт, тарытабӑт, *mit Etwas* (Instr.) *an Etwas* (Acc.) *anhaken, hangenbleiben*, Uw. Von тарыы.

тарҕӑ, тарҕӑбӑт, *sich zerstreuen*, Uw. — Vgl. تارقامق, Schm. 235, *a*. Kow. 1677, *a*.

тарҕат, тарҕатабӑт, *zerstreuen, aus einander streuen*. Хаан тарҕат «*das Blut in raschen Umlauf bringen*», санарҕӑр саӈаны тарҕат «*die Gedanken der Trauer verscheuchen*», Uw. — Von тарҕӑ.

тартар, тартарабӑт, *versinken*. Моҥуубар тӧрӧ ӳгэ тартаран турабын «*ich stehe bis zum Hals im Wasser*», Uw.

тарттар, тарттарабӑт, *ziehen* oder *rauchen lassen; ein Ziehen, Zittern in einem Gliede* (Acc.) *empfinden*, Uw. — Von тарт.

тарт, тартабӑт, *ziehen*, mit dem Acc. D. M Uw. Быса тарт «*mitten durchreissen*», хосту тарт «*herausreissen*», сеин тала тарт «*demand den Leib aufschneiden*», Uw. *Rauchen* (Toback), M. Uw.; *schnupfen* (Toback) Мунуубунан тартабын «*ich ziehe mit meiner Nase, ich schnupfe*», ааҕыннан тартабын «*ich ziehe mit meinem Munde, ich rauche*». Сууону тарт «*den Tisch zum Essen zurechtmachen*», Uw. — Vgl. طارتق ، طارغق *ziehen; rauchen*, desgl. Kow. 1623, *a. b*.

тартыалӑ, тартыалӑбӑт und тартыталӑ, тартыталӑбӑт, Intensiva von тарт, Uw.

тартаналӑн, тартыналлабӑт, *gezogen werden*, M. Uw. — Von тарт.

тартыс, тартысабӑт, *sich gegenseitig ziehen*, Uw. — Von тарт.

тартыһыл, тартыһабӑт, *sich ziehen*. Магын маска тартыһыл «*viel von Baum zu Baum ziehen*», ӧһӧ үсүүн тартыһан таҕыс «*sich an einem Stricke hinunter- oder hinaufziehen. Sich dehnen, sich strecken*, Uw. Von тарт.

тарбя, тарбыбын. *Kratzen*. Хасты тарбан туcăр «*abkratzen, mit Kratzen abziehen* (z. B. die Haut)», mit dem Acc. Uw.

тарбах, *Finger*. R. E. D. Uw. — Von тарбя.

тарбахтăх, *mit Fingern versehen*. Тарбахтăх үтүлүк «*Fingerhandschuhe*», Uw. — Von тарбах.

тарбаҕан, *Murmelthier*, S. N. Uw. — Vgl. тарнаҕан, Schm. 235, *a*.

тарбыjах, *ein Kalb im ersten Jahre*, Uw. — Vgl. торбуjах.

тарнаҕан, *Murmelthier*, Uw. — Vgl. тарбаҕан.

тал, талабын, *wählen*, mit dem Acc. Талан ыл «*auswählen*». *Zu Etwas* (Dat.) *wählen*, Uw. — Vgl. مايلين

таl, талбын, *Etwas* (Acc.) *von Jemand* (Abl.) *rauben*; *Jemand* (Acc.) *berauben*, Uw. — Vgl. طالامق, Kow. 1633, *a*.

талах, *Sandweide*, D. N. Uw.: *Weide*, M.; *Ruthe*, D. Uw. — Vgl. طاللق

талан, таланабын, *geraubt* oder *beraubt werden*, Uw. — Von тал; vgl. طالانق

талабыр (Pl. талабырдар), *Raub, geraubtes Gut*, Uw. — Von тал.

таласа, *Brücke*, Uw.

талă, *das Wählen*, Uw. — Von тал

талă, *das Rauben*, Uw. — Von тал.

талă, *die Geburtswehen*. Талăта кiрăр «*die Geburtswehen stellen sich bei ihr ein*», Uw.

талыллын, талылабын, *gewählt werden*, Uw. — Von тал.

тас, *der Laut tas*. Тас гын «*den Laut tas hervorbringen*», Uw. — Vgl. *craquement du bois sec*, Kow. 1612, *a*. *craquement, bruit*, Kow. 1612, *a*. *craquement, son qui provient d'un coup*, ibid. 1824, *b*.

тас, тасабын, *tragen, schleppen*, Uw. — Vgl. طاشق

тас, *äussenseite*. Цiа тасыгар «*ausserhalb des Hauses, draussen vor dem Hause*». *Das mehr an der Oberfläche liegende Fett beim Vieh*, Uw. — Vgl. طش und طشره *ausserhalb*.

тăс, *Stein*, R. S P. 121. E. D. M. N. O. Uw.: *Glas*, Uw. Тăс бар «*steinerner Kopf*», *Kaulbars*», S. N. Uw., тăс харах «(*Glasauge*), *Brille*», Uw. — Vgl. طاش *Stein*, طاش باش oder تار باش *Kaulbars*.

тасаҕас, *Last, Gepäck*, M. Uw. — Von тас, *tragen*.

тасаҕастă, тасаҕастăбын, *mit einer Last* oder *mit Gepäck versehen*; *allmählich, einzeln hinüberbringen*, mit dem Acc. Uw. — Von тасаҕас.

тасаҕастан, тасаҕастанабын, Passiv von тасаҕастă, Uw.

тасăр, тасăрабын, *hinausführen*, Uw.; *hinaustragen, hinausbringen*, D. Uw.; *hinauslassen*, mit dem Acc. Тымны кiсiнi тасырца тасăрбат «*die Kälte lässt den Menschen nicht in's Freie*». Батан тасăр «*hinaustreiben*». *Hinüberbringen, übersetzen*: мiнiгиурах уҥуор (oder: ураҕы быhа) тасăр «*bringe mich über den Fluss*». *In die Höhe bringen*: сiрҕiгi быланан тарҕан тасăралтара «*man pflegte einen Fuhrmann an einem Strick hinaufzuziehen*». Хаҥы тасăр «*Kerben einhauen* oder *einschneiden*». *Etwas* (Acc.) *aus Etwas* (Abl.) *ziehen* oder *folgern*», Uw. Von тас, *äussenseite*.

тасăра, Adv. *draussen*, D. Uw.; *hinaus*, Uw. — Von тасăр; vgl. طشره

тасăрылын, тасăрылабын, Passiv von тасăр, Uw.

тасый, тасыjабын, *mit Ruthen streichen*, mit dem Acc. Ыллын тасый «*in seine Hände schlagen*», Uw.

тасын, тасынабын, *sich peitschen*, Uw. — Von тасый.

тасбр, *das Peitschen mit Ruthen*, Uw. — Von тасы; vgl. ⟨illegible⟩ *fouet*, Kow. 1619, *a.*

тасырца, *draussen*, D. Uw.; *hinaus*, Uw. — Von тас, *Aussenseite*; vgl. Osm. دشارى oder دشريى *foris*, *extra*, Mem.

тасырцатагы, *draussen* oder *ausserhalb befindlich*. Тасырцатагы үлә «*Arbeit ausser dem Hause*», Uw. — Von тасырца.

тасыллын, тасылгабын, *getragen* oder *geschleppt werden*, Uw. — Von тас.

тасылын, тасылгабын, *mit Ruthen gestrichen werden*, Uw. — Von тасы.

тастый, тастыйабын, *zu Stein werden*, Uw. — Von тас.

тастың, *fremd*; *nicht zur Familie gehörend*. Мигйахй тастың «*mir fremd*», Uw. — Von тас, *Aussenseite*.

тай, тайабын, *fortgehen*, *abtreten*. Uw. Тайраттан тийиң «*fallet nicht von Gott ab*». Kat., тий тур «*abgesondert stehen*, *liegen*, *sich befinden*». Uw.

тең, *glatt*, *eben*; *gleich* (mit dem Dat.); *Glatte*, *Ebenheit*; *Gleichheit*. Маңыаха тең «*auf gleiche Weise*», Uw. — Vgl. تينك, ⟨illegible⟩ *équilibre*, Kow. 1691, *a.* ⟨illegible⟩ *comparer*, ibid. 1693, *a.* ⟨illegible⟩ *également*; ⟨illegible⟩ *égalité ressemblance*, ⟨illegible⟩ ibid. 1758, ⟨illegible⟩ *b.*

теңнэх, *gleich*, mit dem Dat. Kat. Uw. — Von тең.

теңнэс, теңнэсабын, *sich gegensetig vergleichen*; *Jemand* (кытта mit dem Acc.) *worin* (Dat.) *gleichkommen*, Uw. — Von теңнэ.

теңнэ, теңнэбын, *vergleichen*, Uw. — Von тең; vgl تينكك, ⟨illegible⟩ *contrebalancer les fardeaux*, Kow. ⟨illegible⟩ 1693, *a.*

теңнік, Adv. *glatt*, *eben*; *auf gleiche Weise*, Uw. Теңнэра теңнік ытыктамаң «*verehret* die Heiligen) *nicht gleich Gott*», Kat. — Von тең.

тәгіч, *Espe*, M. Uw.

тәннэ, тәннэбын, *sich ausdehnen*, *sich ausrecken*, Uw.

тәннэт, тәннэтабын, *ausdehnen*, *ausrecken*, mit dem Acc. Uw. — Von тәннэ.

тәб, тәбәбын, *einen Stoss mit dem Fusse geben*, D. M. Uw.; *fortführen*, *entfernen*. Бу мйгіги ырәхха тәбіәҕә әтй «*dieses würde mich zu weit führen*» Schlagen (vom Herzen). Тәбән тур «*sich anstemmen*», Uw. — Vgl. تبسك, Osm. تبسق, Tschuw. табәс ⟨illegible⟩ *trépigner des pieds*, Kow. 1703, *b.* ⟨illegible⟩ *fouler aux pieds*, *trépigner des pieds*, ibid. 1907, *a.*

тәбіәп, *ein besondere Pflanze mit süsser essbarer Wurzel*, Uw.

тәбіәһә, тәбіәлібін, *zu wiederholten Malen mit den Füssen stossen*, *ausschlagen*, Uw. — Von тәб.

тәбін, тәбіңәбін, *sich mit den Füssen anstemmen*, Uw. — Von тәб.

тәбіс, тәпсәбін, *mit den Füssen treten*, *stampfen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von тәб; vgl. تبشاك *ausschlagen*.

тәбістәр, тәбістәрәбін, *mit den Füssen treten* oder *stampfen lassen*, Uw. — Von тәбіс.

тәрій, тәрійәбін, *bereiten*, *bewirken*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. тәріәр.

тәрән сә, *Kanone*, Uw. — Тәрән allein soll nicht im Gebrauch sein, сә bedeutet *Gewehr*.

тәл, тәләбін, *aus Leder Etwas* (z. B. Riemen) *schneiden*, mit dem Acc. Іең тәлә тарт «*Jemand den Leib aufschneiden*, *aufreissen*», Uw.

тәләй, тәләјәбін, *sich öffnen*, Uw.

тәләччі, Adv. *offen*, *geöffnet*. Тәләччі асылын, «*ganz geöffnet werden*», Uw. — Von тәлә.

тәлібірәр, тәлібірәсәбін, *gemeinschaftlich zu-*

tern oder *sich hin und her bewegen*, Uw. — Von тальіріа.

тальіріä, тальіріһін, *zittern*, *sich hin und her bewegen*, Uw. — Vgl. Osm. تيرنمك, ديرنمك *moveri, agitari; tremere*, Meu.

тäлгäт, тäлгäтäһін, *ausbreiten*, mit dem Acc. «Хатырыгы тäлгäтäр *er breitet Rinde aus*», Uw. — Von тäлгіä.

тäлгäтіһін, тäлгäтіллäһін, *ausgebreitet werden*, Uw — Von тäлгäт.

тäлгäсä, *ein Platz in der Nähe der Jurte, wo das Vieh bisweilen gefüttert wird*, Uw.

тäлгіä, тäлгіһін, *ausbreiten*, mit dem Acc. D. M. Uw. Таллäгі тäлгіä «*ein Lager ausbreiten*» Uw. — Vgl. тäллäх, Schm. 243, *b.* Kow. 1718, *a.* ibid. 1719, *a.* ibid. 1722, *a.*

тäллäх, *ein ausgebreitetes Fell*, M. Uw; *Lager*, *Bett*, D. M. N. Uw.; *Fuss eines Berges*, Uw. — Vgl. тäлгіä.

тäллjä, *Decke*, *die unter dem Sattel des Pferdes ausgebreitet wird*, Uw. — Von тäллäх.

тäллjäла, тäллjäлäһін, *mit einer* тäллjä *versehen*, Uw. — Von тäллjä.

тäс, тäсäһін, *durchstechen*, mit dem Acc. Uw.

тäсі, *scheu*; *Scheuheit*, Uw.

тäсіі, тäсіjäһін, *ertragen*, *aushalten*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. توزمك, Kow. 1718, *a.*

тäсін, тäстäһін, *einen Leck bekommen*; *aufgehen* (von Geschwüren); *sein Wasser abschlagen*, Uw. — Von тäс.

тäсін, *Halfterriemen*, Uw. — Vgl. төсүн, تزكن, تزكون, تزكن, تسكن, تسكين *corde*; *liens*, Kow. 1736, *a.*

тäсіһіп, тäсіһіһін, *mit dem Halfterriemen regieren*, mit dem Acc. Uw. — Von тäсін.

тäсіjіліп, тäсіjіллäһін, *ertragen* oder *ausgehalten werden*, Uw. — Von тäсіі.

тäсіліп, тäсіллäһін, *durchstochen werden*, Uw. — Von тäс.

тäскіліä, тäскіліһін, *vor einer Gefahr* (Abl.) *davonlaufen*, Uw.

тäстä, s. тäсін.

тäстäр, тäстäрäһін, *durchstechen lassen*, Uw. — Von тäс.

тоқур, *krumm*, *gebogen*, D. Uw.; *Krümmung*, Uw. — Vgl. тақыр, тоҕоі, бакыр, Tschuw. сӧкыръ.

тоқурлаҕ, *mit Krümmungen versehen*, D. Uw. — Von тоқур.

тох, тоҕобун, *ausgiessen*, K. Uw.; *ausschütten*, Uw. — Vgl. توكك

тохто, s. тоҕун.

тохтот, тохтотобун, *Halt machen lassen*, *anhalten*, *aufhalten*, mit dem Acc.; *Jemand* (Acc.) *von Etwas* (Abl.) *abhalten*; *bewahren*, *erhalten*; хаҕаҕа тыыы «*einen guten Ruf*», Uw. — Von тохтуо; vgl. توقتانمق

тохтуо, тохтуһун, *anhalten*, *stehen bleiben*; *nachlassen* (von der Kälte, vom Winde); *sich an Etwas* (Dat.) *festhalten*, *so dass man stehen bleibt*, Uw. — Vgl. طوقطيس Chalf. II. 368. Kow. 1877, *a.*

тоҕус, *alle neun*, Uw. — Von тоҕус.

тоҕусунуу, (*der 9te Monat*) *Januar*, N. Uw. — Vgl. ахсынньа, алынчы, олуннуу, төрдүнү, сэттиннэ.

тоҕус, *der neunte*, Kat. M, Uw. — Von тоҕус.

тоҕусуҫун, *zum neunten Mal*, Uw. — Von тоҕус.

тоҕо, *warum?* Uw. — Dat. von туох; vgl. Gr.

тоҕоі, *Krümmung*, Uw. — Vgl. тоқур, *Ellbogen*, Schm. 248, *b.*

тоҕоіла, тоҕоіһүбүн, *Krümmungen bewirken*, Uw. — Von тоҕоі.

тоҕоілоҕ, *mit Krümmungen versehen* (z. B. Fluss), Uw. — Von тоҕоі.

тоҕоілон, тоҕоілонобун, *sich in Krümmun-*

«in *bewegen* (z. B. von einem Flusse)» Uw. — Von тоҕоlаb.

тоҕоco, «*Pfahl*, M. Uw.; *Nagel*, P. 177. Uw.

тоҕун, тохтобун, «*ausfliessen*; *sich ausstreuen*, Uw. Ваҕаҕан тҥҥүлэр чарпа тохтубут «*auf der Jurte hat sich Flichtankiele* (die Sterne) *ausgestreitet*», O. Uw. — Von тох.

тоҕус, «*neun*, R. E. D. M. N. Uw. Тоҕус уон «*neunzig*», M. Uw. — Vgl. طوقز, طوقسان

тоҕусуҥ, «*unendlich*, Uw. Тоҕусуҥ (тоҕо-) уйа «*Ewigkeit*», Kat., тоҕусуҥ уйаҕа диэри «*bis in Ewigkeit*», Uw. — Wohl = тоҕус уон, *neunzig*, das auch sonst für eine grosse Zahl gebraucht wird; vgl. Text 99, 13.

тоҕустаа, «*neunmal*, Uw. — Von тоҕус.

тоҕустаах, «*neun Jahre alt*, Uw. — Von тоҕус.

тоҕустуҥ, «*je neun*, Uw. — Von тоҕус.

тоҕустуҥа, «*immer zu neun Malen*, Uw. — Von тоҕустуҥ.

тоҥ, «*gefroren*. Тоҥ Нучча «*ein Stockrusse*», Uw. — Vgl. тоҥ, тоҥобун, Osm. دونك «*gelu*, Man.

тоҥ, тоҥобун, «*frieren*, *Frost empfinden*; *frostig werden*; *gefrieren*, Uw. Мин кулаҕым тоҥор «*mein Ohr friert*», M. Uw.. кулаҕым тоҥно «*mein Ohr ist kalt geworden*», Uw. — Vgl. тоҥ, «*gefroren*, طونكلى, دونكلى

тоҥоҕос, «*eine Art Specht*, Uw. — Vgl. тоҥсоҕоі.

тоҥот оҕо тҥҥот хар, «*frisch gefrorner Schnee*, Uw. — Von тоҥ, тоҥобун.

тоҥонох, «*Ellbogen*, Uw.

тоҥор, тоҥоробун, «*frieren* oder *gefrieren lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von тоҥ, «*frieren*

тоҥҕ, «*das Frieren*, *das Gefrieren*. Тоҥҕ хар «*frischer*, *noch nicht getretener Schnee*», Uw. — Von тоҥ.

тоҥҥ, «*Verhack für den Elenfang* u. s. w. M. Uw. Тоҥҕ оҕус «*Verhacke hauen*», Uw. — Von тоҥуо.

тоҥҕо, тоҥҕобун, «*zusammenhauen*, *vielfach abhauen* (z. B. Aeste), mit dem Acc. Uw.

тоҥуй, «*frostig*, *der leicht friert*, Uw. — Von тоҥ, «*frieren*.

тоҥуйаа, «*frostig*, *der leicht friert*, Uw. — Von тоҥ, «*frieren*.

Тоҥуос, «*ein Tunguse*, Uw.

Тоҥуоту, «*auf Tungusische Art*, *tungusisch* (z. B. sprechen), Uw. — Dan adv. von Тоҥуо.

тоҥсоҕоі, «*Specht*, Uw. — Vgl. тоҥоҕоо, тоҥоҕос. «*Schwarzspecht*, Schm. 247, a. «*Specht*, ibid. 251, a.

тоҥсуй, тоҥсуйабын, «*klopfen*, *poltern*, M. Uw.; *picken*. Суор харахпын тоҥсуйбут гынна «*ein Rabe wollte mir die Augen picken*». — Vgl. «*Schm. 247, b.* «*ibid. 251, b.* Kow. 1871, *b.*

тот, «*satt*, *Sattheit*, *Ueberfluss*, Uw. — Vgl. тот, тотобун; طوى. Tschuw. тӧдӑ.

тот, тотобун, «*sich sättigen*. Тоттум «*ich bin satt*», тото аспын «*ich habe mich satt gegessen*», тото аспытым «*ich habe satt gespeist*», Uw. — Vgl. тот, «*satt*, طويمق, طويمسق

тотор, тоторобун, «*sättigen*, mit dem Acc. Аччыгым тотор «*seinen Hunger stillen*», Uw. — Von тот, тотобун; vgl. Osm. طويرمق, دويرمق

тотҕ, «*Sättigung*, *Sattheit*, Uw. — Von тот, тотобун.

тотҕалаах, «*gesättigt*; *sättigend*, Uw. — Von тотҕ.

тоҧоос, «*Libelle*, *Wasserjungfer*, N. Uw.

тоҧоос оҕо «іс тоҧоҕоо «*Rückgrath*, Uw.

тоб, «*der Lapi tob*. Тоб гынна сіллііа «*ausspülen*, *dass es tob macht*», Uw.

тобах, «*Ueberbleibsel*, Uw.

тобҕ, «*Scharte*, *Einschnitt*, Uw.

тобук, *Knie*, P. Vl. Uw. — Vgl. تومۇق ، تومۇق

тобу.а, тобу.абын, *durchschlagen*, *mit einem Schlage durchhauen*, mit dem Acc. Uw.

тобӯ.аа, тобӯ.ӯбун, *mit Scharten* oder *Einschnitten versehen* (z. B. eine Feile), Uw. — Von тобӯ.

тобӯ.ах, *mit Scharten* oder *Einschnitten versehen* (z. B. eine Feile), Uw. — Von тобӯ.

тобу.ау, Adv. *durch*. Тобуly түе «*durchfallen*», тобу.ау ӯп «*durchwachsen*», Uw. — Von тобу.а.

тобу.ӯ, *das Durchschlagen*, *das Durchhauen*, Uw. — Von тобу.а.

тобу.ут, тобу.утабын, *an mehreren Stellen durchschlagen* oder *durchhauen*. Тобу.ута ыстан «*an mehreren Stellen platzen*, *bersten*», Uw. — Von тобу.а.

тоҥуруон, *gross von Umfang*, *stämmig* (Beeren, Tropfen, Steine, Bäume, Menschen), Uw.

тоҥтоі, тоҥтоjобын, *sich erheben*; *aufschwellen*, Uw.

тоҥтоҕор, *erhaben*; *geschwollen*, Uw. — Von тоҥтоі.

тоҥточчу, Adv. *erhaben*; *geschwollen*. Мин тобугун тоҥточчу іеҕа «*mein Knie ist stark geschwollen*», Uw. — Von тоҥтоі.

тоҥтор (Pl. тоҥторлор), *Erhebung*, *Erhöhung*, Uw. — Von тоҥтоі.

тоҥторҕо, *Borde*, Uw.

тоҥторлаах, *mit Erhebungen* oder *Erhöhungen versehen*, Uw. — Von тоҥтор.

тоҥтолуй, тоҥтоллобун, *sich erheben* (z. B. von einem Berge), Uw. — Von тоҥтоі.

тojон, (Pl. тojоттор, Kat. M. Uw., тojоннор, O.), *Herr*, *Oberer*, *Chef*, R. S. Kat. M. D. N. O. Uw.; *des Mannes Vater* (vgl. хотун), N. Uw.; *Adler*, R. S. M. N. Uw.; *König im Kartenspiel*, Uw. Ӑр тojон (Strahl. S. 62. 84. 375. S. 115. 118. Сѣв. Арх. III. S. 211. Uw.) oder Ӑр аҕа тojон «*die höchste Gottheit*», Uw., аччыгый тojон «*ein niederer Beamter*», M. Uw., уһаҕан тojон «*Gouverneur*», E. Uw.; «*Fürst*», Kat., баjаҕа тojоно «*Seeoffizier*», N. Uw., тojон кiсi (vgl. u. хотун) «*ein stattlicher Mann*», Uw.; «*Häuptling*», M., тojон ыҥырыа oder ыҥырыа «*wilde Biene*», тojон аjах «*der grösste Kymys-Becher*», тojон сӑрҕа «*Hauptpfosten, an den die Pferde gebunden werden*», Uw. — Vgl. ноjон, *junger Mensch*.

Pers. تورا *prince*; *maître*, *seigneur*; *chef*, Kow. 694, s. Pallas, *Samml. hist. N. ub. d. M. V.* I. 186. In Betreff des Wechsels zwischen т und д vgl. доҕор.

тojоннo, тojоннӯбун, *richten*, E. Uw.: *deuten*, *auslegen*, mit dem Acc. Kat. Uw. — — Von тojон.

тojоннот, тojоннотобун, *Jemand* (Dat.) *über Etwas* (Acc.) *richten*, *Jemand Etwas deuten* oder *auslegen lassen*, Uw. — Von тojоннo.

торон, торонобун, *in Menge herabfallen* oder *ausfallen*. Туорӑх торонот «*die Tannenzapfen fallen nicht ab*», тiэiм торонно «*meine Zähne sind ausgefallen*», Uw.

тороҕуі, тороҕуjабын, *gross werden*, *auswachsen*. Тороҕуібут «*ausgewachsen*, *grosswüchsig*», Uw.

тороҕут, тороҕутабын, *gross ziehen*, mit dem Acc. Uw. — Von тороҕуі.

торосун, *über einander gethürmte Eisschollen*, Uw. — Vgl. Kow. 1681, *b.* Russ. торосъ, торосы.

торуі, торуjабын, *altern*, Uw.

торуі, торуjабын, *vor Etwas vorstehen*; *verdecken*, *verhüllen*, *versperren*, mit dem Acc. Өрүсү торуjан турар хаjа «*ein Felsgebirge, das den Fluss verdeckt*», Uw.

торут, торутабын, *Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *verdecken*, *verhüllen* oder *versper-*

ren; Uw.; Jemand (Acc.) im Laufe aufhalten, M. Uw. — Von торуі; vgl. Osm. طورغنق sistere, detinere, Mon. ⟨ être arrêté, réprimé, retenu, serré, ⟨ limite, borné, Kow. 1937, a.

торут, (тордуи, тордо, тордулара), Vorsprung. Так тордо «hervorspringender Stein», Uw. — Von торуі.

торҕо, Gewebe; Baumwollenzeug, Uw. — Vgl. ⟨ ⟨ ⟨ ⟨ tissu de soie, Kow. 1891, b.

торҕон, heisshungrig, D. Uw.

тордо, тордуи, тордулара, s. торут.

тордох, ein altes abgetragenes ledernes Kleid, Uw.

тордохтөх, in Lumpen gekleidet, M. Uw. — Von тордох.

торбос, Kalb, E. Uw.

торбуjах, ein Kalb im ersten Jahre, Uw.; Kalb, D. — Von торбос; vgl. тарбыjах.

толон, Hagel, E. M. Uw. = толон бүс, N. — Vgl. طولو

толбон, Thal, M. Uw.

толобур, Lösegeld, Uw. — Von толуі; vgl. төлөбүр.

толор, толоробун, Etwas (Acc.) mit Etwas (Instr.) füllen, M. Uw.; erfüllen Санаҥын толор «in seinen Gedanken ergänzen», Uw. — Von туол.

толору, Adj. voll, angefüllt mit Etwas (Instr.). Adv. voll, Uw.; auf vollkommene, vollständige Weise, ganz, Kat. Uw. — Von толор.

толу, mit Allem versehen, Uw. — Von туол; vgl. طولی, تولی, Osm. طلو, طولو, دولو, ⟨, Schm. 333, c.

толуі, толуjабын, auslösen, loskaufen, mit dem Acc. Uw. — Vgl. ⟨ délivrer, affranchir, Kow. 1353, a. ⟨ ⟨ Schm. 309, c.

толун, толлобун, zurückschrecken, mit dem Abl. Uw.

толкуіда, толкуідабын, gemeinschaftlich schwatzen, sich unterhalten, M. Uw. — Von толкуіда, einem Denominativ vom Russ. Imperat. толкуі, schwatze.

толбон, Flecken, Uw. — Vgl. ⟨ tache sur un poil blanc, Kow. 1858, b. ⟨

толбоннөх, gefleckt, M. Uw. — Von толбон.

толло, s. толуи.

тосуі, тосуjабын, begegnen; entgegenhalten. Бу барыта тіпрән тосуjан іспітә ціjігін «alles dieses begleitete mich und begegnete mir», Uw., тосуjа хаl «entgegenkommen», тосуjа таҕыс «hinausgehen um Jemand (Acc.) entgegen zu gehen», тосуjа іс «entgegengehen», M. Uw., тосуjа хаб «entgegenhaschen, entgegengreifen», тосуjа тәі «im Voraus errathen»; ытыскын тосуі «halte deine flache Hand hin», Uw. — Vgl. тус, die vor Einem liegende Seite, Osm. طوش rectus, obvius, Mon. ⟨ (tos) contre vis-à vis, devant, Kow. 1823, b. ⟨ rencontrer, ibid. 1831, b. ⟨

тосуіда, тосуідубун, mischen (z. B. die Karten), Uw.

тосут, тосутабын, begegnen lassen, Uw. — Von тосуі.

тосут, тосутабын, entzweibrechen, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. тосун.

тосуттар, тосуттарабын, Caus. von тосут, Uw.

тосун, тостобун, entzweigehen. Ууох тостубута «Knochenbruch», тостор чөрчөлөх «zum Platzen viel Fett um den Magen habend». Sich brechen (von der Kälte, u. s. w.), Uw. — Vgl. тосут.

тосхол, Angemessenheit, Geeignetsein. Тосхоло суох «ungeeignet zu Etwas (Dat.)», Uw.

тосхоллөх, angemessen, geeignet, passend, gelegen, Uw. — Von тосхол.

тосто, s. тосун.

тосту. Adv. entzwei, aus einander. Тосту ыстан oder бар «aus einander bersten oder gehen

(vom Eise u. s. w.), Uw. — Von тогун, тостобун.

тоотӯ, *das Entzweigehen*, Uw. — Von тогун, тостобун.

тоотурут, тоотурутабын, *in mehrere Theile brechen*. Тоотурута бар «*in mehrere Theile aus einander fallen*», Uw. — Vgl. тогут, тогун.

тӧкүнүйи, тӧкүнүйӓбин, *hinunterrollen* (neutr.), Uw.

тӧкүнүт, тӧкүнүтӓбин, *hinunterrollen* (trans.), *hinabgleiten lassen*, Uw. — Von тӧкүнүйи.

тӧгӯрӯйи, тӧгӯрӯйӓбин, *im Kreise gehen*; *umfahren*, *umreisen*, *umgehen*, Uw. Тӧгӯрӯйӓ сырыт «*einen Kreislauf machen* (von Gestirnen)». Kat. — Vgl. *herumgehen, etwas umgeben, umkreisen*, Schm. 250, a. *herumirren*, ibid. 258, c.

тӧгӯрӯк, *rund*, R. D. M. Uw.; *Kreis*, P. 73. Uw.; *Kugel*, P. 74. Uw. Тӧгӯрӯк сыл «*ein rundes (volles) Jahr*», ус тӧгӯрӯк күн «*drei volle Tage*», Uw. — Von тӧгӯрӯйи; vgl. Kow. 1029, a. ibid. 1815, a.

тӧгӯрӯччү, Adv. Postp. mit dem Acc. *im Kreise herum*, *rund herum*, *um*. Тӧгӯрӯччү тур «*im Kreise stehen*», тӧгӯрӯччү олор «*im Kreise setzen*», үйэни тӧгӯрӯччү сырыт «*um ein Haus herumgehen*», ат түөсүн тӧгӯрӯччү тард «*um die Brust des Pferdes ziehen*», Uw. — Von тӧгӯрӯйи.

тӧгӯрӯттӓ, *Bogen*, *Umweg*, Uw. — Von тӧгӯрӯйи.

тӧгӯрӯӓн, *Bogen*, *Umweg*. Тӧгӯрӯӓн суолуцаи бар «*in einem Bogen gehen, einen Umweg machen*», Uw. — Von тӧгӯрӯйи.

тӧгүл, *Aufeinanderfolge*, Uw.; *Abschnitt, Kapitel*, Kat.

тӧңӯрӓс, *Baumstumpf*, Uw.

Тӧңүлү, Name einer Jakutischen Gemeinde. (näciliä), Uw.

тӧттӧр, тӧттӧрӧбүн, *umkehren* oder *heimkehren lassen*, Uw. — Vgl. тӧнүн, тӧннӧр

тӧттӧгӯ, Adv. *daheim*; *zurück*, *heimwärts*. Тӧттӧгӯ тӓры «*hin und zurück*», тӧттӧгӯ ыӓстӓ «*zurückfordern*», тӧттӧгӯ әрүй «*sich umdrehen*», Uw. — Von тӧттӧр.

тӧнүн, тӧннӧбүн, *umkehren*, *heimkehren*, D. Uw. Тӧннӧ сүр «*heimwärts laufen*», Uw. — Vgl. тӧннӧр,

тӧннӧ, s. тӧнүн.

тӧннӧр, тӧннӧрӧбүн, *umkehren* oder *heimkehren lassen*, D.; *wiederbringen*, mit dem Acc. Uw. — Von тӧнүн; vgl. тӧттӧр.

тӧннӧртӧр, тӧннӧртӧрӧбүн, Caus. von тӧннӧр, Uw.

тӧннӯ, *Rückkehr*, *Heimkehr*, Uw. — Von тӧнүн.

тӧб, *gesetzt*; *Gesetztheit*. Тӧб кіси «*ein gesetzter Mensch*», Uw. — Vgl. *centre, milieu*; *ce qui ne dévie d'au* cun *côté, droit, tout droit*; *droiture*; *la droite voie*. Kow. 1904, b. *gerade, eben*; *fest, aufrichtig*; *still, ruhig*; *von ruhigem, festem, aufrichtigem Charakter*, *ein Mann geraden*, Schm. 258, a.

тӧбӧ, *Spitze*, *Gipfel*. Тӧбӧтүнӓн түр «*von oben nach unten, der Länge nach aufschneiden, durchspalten*». Тӧбӧ орој (vgl. орој) «*Scheitel*», от тӧбӧтӧ «(*Grasspitze*) *Blume*», бурдук отун тӧбӧтӧ «(*Mehlgrasspitze*) *Korn*», Uw. — Vgl.

тӧбӧрүӧн, *Flechte auf der Haut*, Uw.

тӧбӧлӧх, *Arm eines Flusses, der einen Bogen macht und sich dann mit dem Hauptfluss vereinigt*, Uw.

тӧрӧт, тӧрӧтӧбүн, *gebären*, *erzeugen*, mit dem Acc. R. D. Uw. Тӧрөппүттӓр «*die El-*

tern», Kat., төрөшүт ijä «*leibliche Mutter*», Uw. — Von төрүө; vgl. Osm. طوغرق

төрүө, төрӱбүн, *geboren werden*, Kat. mit dem Abl. der Mutter, Uw. — Vgl. *gebären*, Schm. 261. auch *geboren werden*, Kow. 1945, *a*. Osm. طوغرمق *zeugen, gebären*, von طوغمق *geboren werden*.

төрүт (төрдүн, төрдө, төрдүläрä), *Herkunft*, Uw.; *Anfang*, Kat. Uw.; *Grund*, Uw.; *Wurzel*, S. E. Uw. Төрдүттäн «*von Anfang an, von Grund aus*», төрүтä суох oder төрдө суох «*von geringer Herkunft*», Uw., төрдө суох «*keinen Anfang habend*», Kat., төрүт äсä «*Urahne*». Өрүс төрдө «*Flussmündung* (vgl. бас)», M. Uw. — Von төрүө; vgl. Tschuw. тор.ӳ, *Geschlecht, Familie*.

төрүттä, төрүттӱбүн = төрүттүө, Uw. — Von төрүт.

төрӱттäх, *von guter Herkunft, einen Anfang habend; einen Grund habend; mit einer Wurzel versehen*, Uw. — Von төрүт.

төрүттäн, төрүттäнäбін, *seinen Anfang nehmen*, Uw. — Von төрүттүө.

төрүттүө, төрүттӱбүн, *den Anfang machen, beginnen*, mit dem Acc. Uw. — Von төрүт.

төркүт, *der Besuch, den eine junge Frau ihren Eltern macht, wobei sie ihnen Geschenke mitbringt*, Uw.

төрҥ, *ein Riemen am hintern Theil des Sattels zum Anbinden von Kleinigkeiten*, D. M. Uw.

төрдө, төрдүн, төрдүläрä, s. төрүт.

төрдүөн, *alle vier*, Uw. — Von түөрд.

төрдүнүӱ, *der vierte Monat, August*, S. 122. Uw. — Zus. aus төрдүс, *der vierte* und ыı (?), *Monat*; vgl. алыпы, ахсыпы, олупу, тохсунӱ, сäттiнi.

төрдүс, *der vierte*, Uw. — Von түөрд.

төрдүсүн, *zum vierten Mal*, Uw. — Von төрдүс.

төл, *Lage, Zustand*. Урукку төлүräр түс «*in seine frühere Lage kommen*», урукку төлүräр түсäр «*Etwas in seine frühere Lage bringen*», Uw.

төлөн, *Flamme*, D. Uw. — Vgl. جالقن, Osm. يالك, Schm. 296, *b*. *brennen*, ibid. 259, *c*. *le bois de chauffage*; *la flamme*, Kow. 1916, *a*. *bois de chauffage*, ibid. 1916, *b*. = ibid. 1918, *a*.

төлөн, төлөнөбүн, *bezahlt werden*. Үтүө суол үтүөнäн төлөнүөгä «*ein gutes Werk wird mit etwas Gutem bezahlt werden*», Uw. — Von төлүө.

төлөбүр (Pl. төлөбүрдäр), *Bezahlung*, Uw. — Von төлүө; vgl. толобур.

төлөрүi, төлөрүjäбін, *sich loslösen, sich ablösen*, Uw.

төлөрүт, төлөрүтäбін, *loslösen, ablösen, gewaltsam trennen*, Uw.; *loslassen* (die Hand), M. — Von төлөрүi.

төлөсүi, төлөсүjäбін, *gross oder vollwüchsig werden*. От төлөсүjдä «*das Gras ist ausgewachsen*», M. Uw.

төлөсүт, *Bezahler*, Uw. — Von төлүө; vielleicht auch von einem Subst. төлө, *Bezahlung*; vgl. *paye, payement*, Kow. 1920, *b*.

төлүө, төлӱбүн, *bezahlen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. تولمك, Kow. 1922, *a*.

төлүөччү, *Bezahler*. Үчүгäйдiк төлүөччү «*ein guter Bezahler*», Uw. — Von төлүө.

төлүн, төллөбүн, *hervordringen, hervorquellen*. Ӱ төлүннä «*Wasser ist hervorgedrungen* (z. B. beim Graben)», оңуга төллөр «*das Wasser läuft ihm im Munde zusammen, es wird ihm übel*», Uw.

төлкө, *Schicksal, Bestimmung*. Ӱрдүн оңорӱ төлкөтө «*die Fügung eines höhern Schick-*

saks», Uw. — Vgl. ڤ *Wahrsagungszeichen*, Sehm. 260, *a*. ڤ *le sort, signe divinatoire; présage, pronostic*, Kow. 1022, *a*.

төлкөлөх, *vom Schicksal bestimmt*. Төлкөлөх күн, «*ein bedeutsamer Traum*», Uw. — Von төлкө.

төлө, s. төлүн.

төөй (төөбүн), *wieviel* (interr. rel.). Төөнү биэрбиэ, «*wieviel hat er gegeben?*», ойуону әрэ биэрдэ, төөй кыһаҕа бэрэ «*er hat gerade soviel gegeben, als er hatte*». төөй киһи миигиттэн ыарҕаҕы оҥордо! «*wieviel Schaden hat er mir angerichtet!*», кэтэҕ аатта төөнүй? «*was ist der Preis deines Pferdes?*». Төөй ким «*irgend wieviel, einiges*», төөй да «*soviel auch immer*». Adv. *Wieviel, wie sehr*. Төөй хоһуут? «*wieviel später?*» төрөө ырах «*wie weit entfernt?*». Төөй да «*so viel auch immer, noch so sehr*». Төөй да тоҥноттор «*sie frieren nicht im Geringsten*». Төөй әрэ туһалаах буоларбын биһэ! «*wie nützlich wäre es!*», төөй әрэ үөрэр этиэ! «*wie sehr würde ich mich freuen!*». Төөрү «*wann, zu welcher Zeit*». Ол кэмҥэ төөрү мин барарбы олордохпуна «*zu der Zeit, als ich mich anschickte fortzugehen*», төөрү утуйа сытыах кэмэ буолбат «*er findet nicht die Zeit, wann er sich schlafen legen könnte*», төөрү кэлиэҕэр диэри «*bis er kommt*», Uw. *Wenn* ыҥыра аҕа ытыктабар, төөрү олоробут кэмҥэ ырааһырыан «*der Name Gottes wird geheiligt, wenn wir nach seinem Gebote leben*», Kat., төөрү билэбин «*wenn ich weiss*». Төөрү oder төөччү диэри «*bis wann?*», Uw. — Vgl. туох.

төҕүн, *Zaum beim Pferde*, M. — Vgl. түөлүн.

төскүл, *Zukunft*, Uw. — Vgl. кэлэһиил.

төскүллэ, төскүллүбүн, *die Zukunft voraussagen*, Uw. — Von төскүл.

тэй, *Kahn*, D. M. O. Uw. Туос тэй «*Birkenrindenkahn*», M. Uw.

тыа, *Wald*, S. M. O. Uw. Тыа кабанчата «*wildes Schwein*», тыа оҕонньоро «*der Alte des Waldes*» *Bär* (vgl. ава), тыа чарыйа «*Dompfaff*», Uw. — Vgl. ڤ das allein, nach Kow. 1569, *b*, *châtre, eunuque; quatre étoiles d'Hercule et du Serpentaire* bedeutet, in Verbindung aber mit ڤ *Wald*; ڤ *forêt, épaisse*. In Sibirien heisst ein ڤ *dichter Wald* ebenfalls *taiga*; vgl. das «*Akademische Lexicon*» u. d. W. Auch möchte ich Osm. تاغ *mons*; in confinio *sylva*, Men. hierherziehen.

тыал, *Wind*, Kat. D. O. Uw. Салгын тыал «*Lüftchen*», Uw. — Vgl. بل *Wind*, تاڤل *Unwetter*, Gig. *Lex.* S. 394.

тыалыр, тыалырабын, *wehen*. Тыал тыалырар «*der Wind weht*», Uw. — Von тыал.

тыалаах, *von Wind begleitet*, D. N. Uw. Тыалаах халарык «*heftiger Wirbelwind*», Uw. — Von тыал.

тыас, *Getöse*, Uw.

тыаһаа, тыаһаабын, *ein Getöse hervorbringen*. Тыаһабыр «*Getöse hervorbringend; Schiesspulver*», Uw. — Von тыас.

тыл, *ein Füllen im zweiten Jahre*, Uw. — Vgl. Osm. تاى *pullus equi*, Men.

тыы, Interj. des Schreckens, Uw.

тыыныт, *Eidechse*, Uw.

тык, тыгабын, *an Etwas* (Acc.) *anschlagen, anprallen; einen Schmeller geben*, Uw.

тыгыллын, тыгыллабын, Passiv von тык, Uw.

тыҥ, *Morgenröthe*. Тыҥ хаттаан әрэр «*die Morgendämmerung bricht eben an*», тыҥ хатыта «*Beginn der Morgendämmerung*», Uw. — Vgl. تاك.

тыҥа, *Lunge*, D. Uw. — Vgl. тыын.

тыҥырах, *Fingernagel*, D. M. Uw. Тимир тыҥырах «*(Fingernägel von Eisen) Geizhals*», Uw. — Vgl. تاڤ, Uig. eingeach, Klapr. S. 19.

тыт, тытабын, *reissen, zerreissen*, D. Uw.: *Jmd puffen*, Uw. — Vgl. тӧр und Osm.

[illegible] in minutos partes dispergere, Men.

тёттүбүт, тёттүлләбүт, gerissen oder zerrissen werden; gepufft werden, Uw. — Von тёт.

тёттэр, тёттэрабын, reissen oder zerreissen lassen. Саһа тёттэр (auch ohne саһа) «sich von Gedanken zerreissen lassen, sich beunruhigen, Sorgen haben», Uw. — Von тёт.

тёттэрү, Nom. act. von тёттэр. Саһа тёттэрү «Unruhe, Sorge», Uw.

тён, Athem, Uw.; Seele, P. 70. Kat. Uw. Тэңараа тёнү бэр «Gott die Seele geben, seinen Geist aufgeben», Uw.; ырҕа тён «der heilige Geist», Kat., тён іитіл «Seele», Uw. (von ihm gebildet). — Vgl. тён, athmen.

тён, тёнүабын, athmen, D. Uw. Аллы тён «durch Steigen das Eis im Flusse zum Bersten bringen (vom Wasser)», Uw. — Vgl. тён, Athem.

тёнүнэ, тёнүлүбүт, mit Athem oder mit einer Seele versehen, Uw. — Von тён, Athem, Seele.

тёнүнэх, belebt, lebend, P. 225. Kat. D.; Leben, P. 68. E. Uw. Ан тёнүнэхэр «während deines Lebens», Uw. — Von тён, Athem.

тёнүнүү, тёнүнэлүбүт, beseelt werden. Соготок иһиттэн тёнүнэн олорбута «einzig durch mich hing sie am Leben», Uw. Inspirirt werden, Kat. — Von тёнүн.

тёнүнэр, тёнүнэрабын, athmen lassen, Uw. — Von тён, athmen.

тыбыр, тыбырабын, schnauben (von Pferden u. s. w.), Uw.

тыһыр, Ader, Uw. — Vgl. [illegible] und [illegible] in [illegible] Schmidt 330 f.

тыһытаі, flacher Kasten aus Birkenrinde, D. Uw. — Vgl. тунтаі.

тыһыһыр, Kienspan, Uw.

тыйыс, kalt, R. S. E. D. M. N. O. Uw.; Kälte, R. P. 72. M. Uw. — Vgl. Tschuw. туҫ, Frost.

тыйыһын, тыйыһыйабын, kalt werden; sich erkälten, Uw. — Von тыйыс.

тыйыһыйыы, das Kaltwerden; die Erkältung, Uw. — Von тыйыһын.

тёр, тёрүабын, durchschneiden; durchspalten, Uw.; durchschneiden; auftrennen, D. — Vgl. тёт.

тёрүүкэ, Meerschwalbe, Uw.

тёрүүкэлээ, тёрүүкэлэбүт, in kleine Stücke zerspalten, mit dem Acc. Uw. — Vgl. тёр.

тёрүүкэлэн, тёрүүкэлэнэбүн, in kleine Stücke zerspalten werden, Uw. — Von тёрүүкэлээ.

тёрүт, тёрүтүбүт, zerreissen, mit dem Acc. Uw. — Vgl. тёр.

тёрүтэлээ, тёрүтэлэбүт, Intens. von тёрүт. Uw.

тёрүттэн, тёрүттэбүн, zerreissen (neutr.), Uw. — Von тёрүт.

тёрүтүннэр, тёрүтүннэрабын, bewirken, dass Etwas zerreisst (neutr.), Uw. — Von тёрүтүн.

тёрүттэр, тёрүттэрабын, zerreissen (trans.) lassen, Uw. — Von тёрүт.

тыл, Zunge, R. P. 30. E. D. M. N. Uw.; Wort; Sprache, E. M. Uw.; Benennung, Name, Uw. Бір тылынан эт «mit einem Worte sagen, kurz sagen», Uw., барыһы тылынан кэпсэт «in allen Sprachen sprechen», D. Uw. Wort, Versprechen: тылгын бэр «gieb dein Versprechen». Nachricht, Gericht: тыл тиэ «die Nachricht ist angelangt». Einwilligung: иһиттэн тыл суох барыан суоҕа «ohne meine Einwilligung wirst du nicht gehen», Uw. Тэңара тыла «das Gebet des Herrn», Kat., суох тылын «phrasium ignorantia dissimulare», Uw. — Vgl. Tschuw. Zunge, Sprache.

тылах, mit einem Kahne versehen, Uw. — Von тыа.

тыыы Adv., *gleichwie*, mit dem Dat. Тоҥуска тыыы уордаах «*so zornig wie ein Tunguse*», ыт ытын кіеіһэ тыыы тыыы істэр «*mein Hund versteht wie ein Mensch die Sprache*», Uw. — Vgl. атыыы.

тыыкый, тыыкыјабын, *hinunterschlingen, fressen* oder *saufen*, Uw. — Von тыы (?).

тылбаас, *Dolmetsch*, D. Uw. — Von тыы (?); vgl. ترجمان, Comun. telmaç, Klapr. S. 230.

Kow. 1859, *b.*, Russ. толмачъ, Deutsch *Dolmetsch*, *interpreter*, *explication*, Kow. 1553, *a.* 1553, *a.*

тылбаастаа, тылбаастыбын, *verdolmetschen, übersetzen*, mit dem Acc. Uw. — Von тылбаас.

тылбаастан, тылбаастанабын, *verdolmetscht* oder *übersetzt werden*, Uw. — Von тылбаастаа.

тылаа, тылаабын, *mit einer Zunge* oder *mit Sprache versehen*; *benachrichtigen, berichten*, Uw. Сымыјаһан тылааба «*statte keinen falschen Bericht ab*», Kat. — Von тыл.

тылаах, *mit einer Zunge versehen*; *der Sprache mächtig*, M. Uw. Тоҥус тылаах «*der sich der Tungusischen Sprache bedient*; *der den Namen Tunguse führt*», Uw. — Von тыл.

тылаан, тылаанабын, *mit einer Zunge* oder *mit Sprache versehen werden*, Uw. — Von тылаа.

тылаас, тылаасабын, *sich gegenseitig benachrichtigen*. Тыл тылаас «*Worte wechseln*», Uw. — Von тылаа.

тыс, *Pfote* (beim Fell). Тыстах тірі «*ein Fell, an dem die Pfote drangelassen ist*», Uw.

тысаас, *ein einjähriges Kalb*, D. Uw.

тысы, *Weibchen* (von vierfüssigen Thieren und Vögeln), D. M. Uw. Тысы таба «*Renntierweibchen*», Uw., тысы ыт «*Hündin*», D. M. Uw. Чоҥу тысыта «*eine Oese, die über einen Kugelknopf gezogen wird*», Uw. — Vgl. جق und in Betreff von чоҥу тысыта:

(*Knopf*)*löchchen*) *boutonnière*. Kowalewskij 1821, *a.* Osm.

(*Schraubenweibchen*) *Schraubenmutter* (*Карманная книга для Русскихъ воиновъ въ Турецкихъ походахъ* II. S. 59. u. d. W. гайка) und das Deutsche *Schraubenmutter*.

тысыыа, *tausend*, Uw. — Aus dem Russ. тысяча.

тіаі, тіајабын, *Etwas* (Acc.) *auf Etwas* (Dat.) *packen, laden*; *beladen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. نبابن

тіаһаі, тіаһајабын, *sich beeilen*, Uw.

тіаһаі, *Eile, Hast*, Uw. — Von тіаһаі.

тіајјілін, тіајјілабын, *aufgeladen* oder *beladen werden*, Uw. — Von тіаі.

тіар, тіарабын, *umwenden, umdrehen* (z. B. ein Kleid), Uw.

тіар, тіарабын, *begleiten*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. тірір.

тіар, тіарабын, *zu Etwas führen*; *erreichen lassen*. Күсэ тіарар «*seine Kräfte erlauben es*», Uw. — Von тіі (?); vgl. тііаар, тіріар, نيورامن *ich führe zu* von نيامن *ich gehe an, ich berühre*, Gig. S. 67.

тіарас, *Umfall*. Тіарас гына түспүтэ «*er stürzte, so dass er um und um fiel*», Uw. — Von тіар, *umwenden*.

тіарі тарыы, *durch einander, drunter und drüber*, Uw.

тіарын, *Hof*, Uw.

тіарбас, *Ring*, Uw.

тіасін, тіастабын, *ununterbrochen auf- und abgehen*, Uw.

тіі, тіјабын, *anlangen, ankommen, erreichen*, mit dem blossen Dat. des Ortes oder in Verbindung mit der Postpos. діэрі, Uw. Тіідэрбіт сэттэ хонуккэ туоракка, уунэі буолуоҕа этэ «*wenn wir in sieben Tagen die Stadt erreichten, wäre es gut*», M. Uw., тіабар діэрі тіібіпі «*ich gelangte bis an mein Haus*», кырдаһас сэстарыгар діэрі тіјэн олорбуттара «*sie lebten daselbst, ein hohes Alter erreichend*», ырааһырын аҥардарыгар да тіібэт хаһнас «*ein Lohn, der*

nicht einmal die Hälfte ihrer Mühen erreicht», кіоі харадъ тіібăт уегалăх «*von einer solchen Länge, dass sie das menschliche Auge nicht erreichen kann*». Тіjăнкăl «*anlangen, ankommen*», Uw. *Zu Etwas* (Acc.?) *kommen, Etwas erlangen*, D. Uw. *Wohin* (Dat.) *kommen, gerathen*. Бадърабын кіні олуук мунна тіцнăгін «*ich wünsche, dass er nicht in solche Pein gerathe*». *Erreichen, gleichkommen*, mit dem Dat. *Reichen, hinreichen*: мін кŭсŭ тіібăт ыаны оцоруохпун «*meine Kräfte reichen nicht hin, dieses zu vollbringen*». Тіібăт «*Mangel*», Uw. — Vgl. نيبك *zufallen, gehören, angehen.*

тіцăр, тіцăрăбін, Causat. von тіц, Uw.

тік, тігăбін, *stechen* (von der Biene, Mücke u. s. w.); *puffen*, Uw.: *nähen*, M. Uw. — Vgl. تكك *nähen.*

тікєăр, тікєăрăбін, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zu Theil werden lassen, Jmd Etwas zuziehen* (z. B. eine Krankheit), Uw. — Von тіric.

тікєіс, тікєієăбін, *auf einander stossen, zusammenstossen, sich gegenseitig finden*, Uw. — Von тіric.

тіrăччі, *Wespe*, Uw. — Von тік.

тігі, *das Stechen; das Puffen; das Nähen; die Stickerei*, Uw. — Von тік.

тіrілін, тіrілăбін, Passiv von тік, Uw.

тіric, тікєібін, *dicht zusammenstossen mit Etwas; Jmd* (Dat.) *zu Theil werden, über Jmd kommen* (z. B. von einer Krankheit). Цол (cop) ŋjăхă тікєібіт «*Glück (Unglück) ist dir zu Theil geworden*», ŋjŋăхă ыалыар тікєіăгă «*eine Krankheit wird über mich kommen*», Uw. — Von тік.

тіц, *Elchhorn*, S. D. Uw. Кыыатгах тіц «*fliegendes Elchhorn*», Uw. — Vgl. تبن, Uigur. Klapr. S. 18.

тіцілăх, *Ferse*, Uw. Ыт тіцілăгă «*nordische Himbeere, Rubus arcticus*», N. Uw.

тіцілăхтă, тіцдăхтібін, *mit den Fersen schlagen*, Uw. — Von тіцілăх.

тіт, *Lärchenbaum*, D. M. N. Uw. — Vgl. تنف

тітік, *Sommerstall für das Hornvieh*, Uw.

тітірăс, тітірăсăбін, *gemeinschaftlich zittern*, Uw. — Von тітірій.

тітірій, тітірібін, *zittern*, Uw. — Vgl. تترامك, Schm. 330, c.

тітірік, *junger Lärchenbaum*, M. Uw. — Von тітірій; vgl. jedoch auch тіт.

тібі, *feste Schneerinde* (durch Wind hervorgebracht), Uw.

тібілăх, *mit einer festen Schneerinde versehen*, Uw. — Von тібі.

тіцăх, *flacher Knopf* (vgl. чопчу); *Bändchen, durch welches ein Kleidungsstück zusammengehalten wird*, Uw. — Vgl. туц, туцун.

тіцăхтă, тіцăхтібін, *zuknöpfen, zubinden; vereinigen; eine Rechnung abschliessen*. Бутăрă тіцăхтă «*vollständig zum Abschluss bringen*», mit dem Acc. Uw. — Von тіцăх.

тіцăхтăн, тіцăхтăнăбін, *zugeknöpft* oder *zugebunden werden; vereinigt werden*. Бу барыта тіцăхтăнăн «*alles dieses zusammengenommen*», Uw. — Von тіцăхтă.

тіпір, *Eisen*, R. S. E. D. M. N. O. Uw. Тіпір аттăх («*Eisenfuss*»), Name eines Fisches, S., тіпір уса «*Schmied*», N. Uw. — Vgl. نبر Kow. 1727, *b.*

тіпір, тіпірăбін, *untergehen, versinken*, D. Uw.

тіпірă, тіпірăбін, *mit Eisen versehen, in Eisen schlagen*, mit dem Acc. Uw. — Von тіпір.

тіпірăх, *mit Eisen versehen*, Uw. — Von тіпір.

тіпірăн, тіпірăнăбін, *mit Eisen versehen werden, in Eisen geschlagen werden*, Uw. — Von тіпірă.

тіпіріс, *Grobschmied*, Uw. — Von тіпір; vgl. نبرجي

тір, тірäбін, *ausrecken, ausspannen* (z. B. ein rohes Fell), mit dem Acc. M. Uw. Крäст (das Russ. крестъ, *Kreuz*) маска тір «*an's Kreuz schlagen, kreuzigen*», Kat.

тірäл, *die weisse Pappel, Populus alba*, N. Uw. — Vgl. تيراك, تراك *Salix alba.*

тірäп, тірäпäбін, *sich an Etwas stemmen, sich stützen*, Uw. — Von тірiä.

тірäбіл, *Stütze*, Uw. — Von тірiä.

тірі, *Haut, Balg, Fell, Leder*, S. R. P. 52. E. M. Uw. Тірі кынат «(*Hautflügel*) *fliegendes Eichhorn*», S. Uw.; «*Fledermaus*», Uw. — Von тір (?); vgl. تبرى, Kow. 1523, *b.*

тірiä, тірібін, *stützen*. Суо.т тірiäп «*wenn es die Verhältnisse gebieten*», Uw. — Vgl. تَرَامَكْ und тірäр.

тірiäр, тірiäрäбін, *begleiten*, Uw. — Vgl. тірäр.

тірiäр, тірiäрäбін, *Jmd* (Acc.) *wohin* (Dat.) *führen, bringen*. Алҕанарга тірiäр «*zum Ruin führen*», кысалҕаҕа ситäры тірiäр «*zur Nothwendigkeit abzusenden führen*». *Verschaffen, bewirken*, mit dem Acc. Күсä тірiäрiäҕинäн «*soweit seine Kräfte reichen*», Uw. — Von тіі (?); vgl. тірäр, тірiäрд. тäрii.

тірiäрд, тірiäрдäбін, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zukommen lassen*; *Jmd* (Acc.) *wohin* (Dat.) *führen*, Uw. — Vgl. тірiäр.

тірiт, тірітäбін, *schwitzen*. Ӯ таҳса тірiт «*schwitzen, dass das Wasser hervortritt*», Uw. — Vgl. تير *Schweiss*, تيرلك *schwitzen.*

тірiлiн, тірiллäбін, *ausgereckt* oder *ausgespannt werden*, Uw. Крäст (das Russ. крестъ *Kreuz*) маска тірiлiбіт «*an's Kreuz geschlagen*», Kat. — Von тір.

тілäх, *Ferse*, Uw. — Zusammengezogen aus тіпілäх.

тілiн, тіллäбін, *lebendig werden, aufleben*, Uw.; *auferstehen*, Kat. Таҵара тіллібіт күнä «*der Tag, an dem der Herr auferstanden ist, Sonntag*», өлбүттäр тіллälläрä «*die Auferstehung der Todten*», Kat. — Vgl. Osm. دری *lebend.*

тілiннäр, тілiннäрäбін, *beleben, lebendig machen*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Von тілiн.

тіллä, s. тілiн.

тілл, *das Lebendigwerden; das Leben*. Өлүтілл iнкі туспута «*der Kampf des Todes mit dem Leben*», Uw. — Von тілiн.

тіс, *Zahn*, W. R. S. P. 29. E. D. M. N. Uw. — Vgl. تش

тісцä, *ein Kalb* oder *ein Füllen im dritten Jahre*, Uw. — Von тіс, *Zahn*, indem in diesem Jahre bei jenen Thieren die ersten Zähne ausfallen; vgl. *poulain âgé de trois ans*, Kow. 1487, *a.* ا von ا *Zahn.*

тісік, *ein Strick, mit dem man naht*, Uw.: *Strick*, M.

тістäх, *mit Zähnen versehen*, D. M. Uw. Тістäх балык «*jeder Fisch mit Zähnen*, Uw.; *Salmo taimen*», D. — Von тіс.

туоі, *Töpferthon*, Uw. — Vgl. Jenis. toi, Klapr. *Sprachatlas*, S. XXXVIII.

туоі, туоjабын, *besingen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. *Lied.*

туох, *was* (interr. relat.), Kat. M. Uw. Adj. Туох кäсl «*welches Geschenk, was an Geschenken*». Тоҕо «*warum*». Туох да «*irgend Etwas, irgend ein* (von Sachen)». Туоҕум да суох «*ich habe nichts*», туоҕа да суох «*er hat nichts*», туохха да туһаm суох «*ich tauge zu nichts*», туоҕуй да ыҥырыы ахтыбатыҥ «*ich erinnere mich nicht, dass mich irgend Etwas geschmerzt hätte*», туох да утүбтä суох «*jegliches Schöne entbehrend*», Uw. Туох даҕаны = туох да, Kat. Uw. Туохтан даҕаны уруук «*höher als irgend Etwas*», туохтаҕар даҕаны «*über Alles, vor Allem*», Kat. Uw. Туох äрä und туох äмä = туох да. Туох хаппык барыт oder барыт туох хаппык «*Alles, was es auch sei*», Uw.

туохтаx, *womit versehen* (intert. relat.). Бу ici туохтаҕый? «*was enthält dieses Gefäss?*», Uw. — Von туох.

туора, *in die Quere gehend; entgegengesetzt; Querseite; das Entgegengesetzte; Treff im Kartenspiel*, Uw.; *in die Quere*, D. Uw.; *verkehrt*, Kat. Uw.; *durch, vermittelst*, Kat. Туора мас «*ein in die Quere gehendes Holz*»; мин аннимйи (von аx) каҫан туора суох.ту оҥорлю «*mein Gebot übertretend, hat er eine entgegengesetzte Handlung begangen*»; туораттан «*von der Seite her*», костон орлук туора.лаах хас да кос усталаах «*mehr als ein Kos in die Quere und mehrere Kos in die Länge*»; киһилар сапаҕаһыттан туораны оҥор «*thuen, was ihren Ansichten entgegenläuft*», Uw.; кiсi аҕарiи тыктарi туора тоҕотоно «*denke eines Menschen Rede nicht auf eine unmögliche und verkehrte Weise*», оҥоруман киһиҕэ ҕаҕаны, туох ҕаҕыны аҕаҕастыыы баҕаҕi ҕаҕаны туора кiспэт ҕаҕаны «*that Niemand irgend eine Beleidigung an, weder durch Euch selbst, noch durch einen Menschen, noch durch irgend einen Andern*», Kat. — Vgl. туорā, туорубун.

туора, туорубун, *hinübergehen; hinübersetzen* mit dem Acc. Суо.ту туорā «*über den Weg gehen*», ураҕi туорā «*über den Fluss setzen*», Uw. — Vgl. туора.

туорāi, *Querstück*. Туорāi мас «*Querholz*», Uw. — Von туора.

туорāх, *Zapfen von Nadelhölzern*, M. Uw. Туорāх тахсан суоҕлар тураллар «*es steht Vieh da, als wenn Tannenzapfen hervorkamen*» wenn das Vieh in einer solchen Entfernung steht, dass man seine Gestalt nicht genau unterscheiden kann», Uw.

туол, туолабын, *voll werden, sich füllen*, mit dem Instr. womit. Сэттiс ый туолан ааран «*der 7te Monat wird eben voll*», сэттэ уонна туолбут «*seine 70 sind voll geworden, er ist 70 Jahre alt geworden*», Uw. — Vgl. ولن

туос, *Birkenrinde*, Uw. — Vgl. طوز, Kow 1784, *b.* Bansarow.

туосахха, *ein Flecken auf der Stirn eines Thieres; rundes Blech auf der Mützen der Weiber*. Туосахталаах бараҕа «*eine mit einem solchen Blech verzierte Mütze*», Uw.

туосаҕас, *Birkenrollen, mit denen ein Fischernetz besetzt ist*, Uw. — Von туос.

туоскy, *Zeuge, testis*, Uw.

туоскā, туоскубун, *Birkenrinde abreissen*, Uw — Von туос.

туҥа, s. тутуc.

туҥсар, туҥсарабын, *zurechtmachen, in Ordnung bringen, auffputzen, aufstutzen*, mit dem Acc. Uw. — Von тутуc.

туҥсэy, *Aussöhnung*, Uw.; *Friede*, D. Uw. Von тутуc.

туһаҕ, *Zeit*. Сāта коруобун туһан бiар «*Imf Zeit geben, Etwas genau anzusehen*», коруӧх туһаныар «*in der Zeit, dass man hinsieht; in einem Augenblick*», бу аттах туһаныар «*während man dieses sagt, in einem Augenblick*», Uw.

тутуc, туҥсабын, *sich aussöhnen*, D. Uw. Тутустубут «*wir haben uns versöhnt*», туҥсабын кiнiiгэ тыттa «*ich versöhne mich mit ihm*». *Sich verbessern, in eine bessere Lage kommen*; самаҥнан от тутуста «*durch den Regen hat sich das Gras verbessert*». *Kleiden, gut stehen*, mit dem Dat. Uw.

тутусунар, тутусунарабын, *aussöhnen*, Uw — Von тутуc.

туц, туцабын, *beschneiden, behauen*, Uw.

туцун, туцабын, *herumgehen, umgehen*, mit dem Acc. Uw.

туцаспын, туцаспабын, *ersticken* neutr., Uw

туцун, *das Herumgehen, das Umgehen*, Uw. — Von туцун.

тут, тутабын, *halten, festhalten*, mit dem Acc. R. S. Kat. M Uw. Кiсi сiрiи баҕаҕитар

тутуминъ «*thattet eines Menschen Land nicht für Euch*», Kat. *Fangen, ergreifen*, M. Uw.: *enthalten, bergen*, Kat. Uw.; *aufhalten, abhalten*, Uw. Мас-тут «*Jmd* Acc.) *zum Besten halten*», Kat. Uw., ыа салаҕытын тут «*die Verwaltung des Hauses führen*», бүҕүрүччү асын тут «*seine Haare kraus tragen*», буһу тут «*zerbrechen*», тутан турап «*plötzlich, ehe man sich versieht*»: тутан турап ollo оҕустаҕа «*er ist gestorben* (*gefallen*), *ehe man sich versah*», Uw. — Vgl. توتق *halten, fangen.*

тут, тутаабын, *bauen*, mit dem Acc. Uw.

тут oder тут хаһыгар, *grosse Schneeschuhe, die unten mit Fell bezogen sind*, Uw.

тут öder тут балык, *Salmo nelma*, S. D. N. Uw.

тутаҕ, тутуһун, *nachbleiben, nicht nachkommen*; *nachstehen* mit dem Abl.), Uw.

тутах, *nachstehend*. Бу маннайгы тутах «*dieses steht diesem nach*», Uw. — Von тутаҕ.

тутаҕын, *Griff, Henkel*, Uw.: *Abhängigkeit* (*Verhältniss*) баҕатыгар тутаҕын «*von selbst seiend*», Kat., тутаҕ сир «*die oberste Behörde*», тутаҕ торут «*Grundlage, basis*», Uw. — Von тут, *halten.*

тутааччы, *der da hält*, u. s. w. Салаҕай тутааччы «*Uebenker, Verhalter*», Kat. Uw. — Von тут, *halten.*

тутаабыт, *Aufenthalt, Hinderniss*, Uw. — Von тут, *aufhalten.*

тутар, Nom. praes. von тут: s. u. кулун.

тутуу, Nom. act. von тут: *Aufenthalt*. Баһаа тутуу «*äussere Gestalt*», Uw. — Vgl. طوطو

тутуу, *Mangel, schlechtes Auskommen*, Uw. — Von тутаҕ.

тутуһаҕа, тутуһаабын, Intensivum von тут, Uw.

тутун, тутаабын, *sich halten, sich festhalten* mit dem Dat. woran); *gebrauchen, verbrauchen*; mit dem Acc. Тутар саҕа «*eine Sache, die man gebrauchen kann*: *Werkzeug, Waffe, Instrument*», тутан каан «*vollständig verbrauchen, verausgaben*», Uw. — Von тут, *halten.*

тутун, тутаабын, *Etwas* (Acc.) *für sich bauen*; *in Etwas* (Acc.) *arbeiten*. Мас-ы тутун «*in Holz arbeiten, Zimmermann* oder *Tischler sein*», тимир тутун «*in Eisen arbeiten, Schmied sein*», Uw. — Von тут, *bauen.*

тутум, *die Höhe der Faust* als Maass, Uw. — Von тут, *halten.*

тутуп, *Abhaltung, Hinderniss*, Uw. — Von тут, *abhalten*; vgl. Osm. طوتق *obstaculum, impedimentum*, Mem. Kow. 1846, *b.*

тутуһуй, тутуһудаабын, *säumen, zögern*, Uw. — Vgl. *Zögerung* von *zögern*, Schm. 262, *c.*

тутуһук, *Verhinderung, Hinderniss*, Uw. — Von тут, *abhalten.*

тутуллун, тутуллаабыт, *gehalten* oder *festgehalten werden*; *gefangen* oder *eingefangen werden*, Uw.: *in Etwas* Dat. *enthalten sein*, Kat.; *von Etwas* Abl.) *abgehalten werden*. Буһуллу тутуллун «*zerbrochen werden*», Uw. Von тут, *halten* u. s. w.

тутуллун, тутуллаабын, *gebaut werden*, Uw. Von тут, *bauen.*

тутус, тутусаабын, *gemeinschaftlich halten* u. s. w., mit dem Acc. Uw. — Von тут: vgl. Osm. طوتشق

тутааччы, *der für sich baut*, Uw. — Von тутун, *für sich bauen.*

тутар, тутараабын, *Jmd* (Dat. *Etwas* (Acc.) *zu halten geben*; *darreichen*, Uw.: *übergeben, übertragen*, M. Uw.: *fangen lassen*, Uw. Таба тутар «*erhaschen lassen*», M. Uw., таба тутараабат «*der sich nicht erhaschen lasst*», Uw. — Von тут, *halten* u. s. w.

тутарыллын, тутарыллаабын, Passiv von тутар, Uw.

тутарыа, тутарыбыт, Intensivum von тутар, Uw.

тутуу, *Gebrauch, Verbrauch*: *Kosten*, Uw. — Von тутун, *gebrauchen, verbrauchen*.

туппах, *stumpf* (auch übertr.); *Stumpfheit*, Uw. — Vgl. сыппах.

туман, *Nebel*, M. Uw.; *Dampf, Qualm*, Uw. — Vgl. طومان, Coman. touman, Klapr. S. 208. Russ. туманъ.

туму, *Schnupfen*. Туму буол *«den Schnupfen bekommen»*, Uw. — Vgl. تورماق, Schm. 251, a.

тумул, *Vorgebirge*, E. D. M. Uw. — Vgl. тумус.

тумулаах, *mit einem Schnupfen behaftet*, Uw. — Von туму.

тумус (тумсум, тумса, тумсулара), *Schnabel*; *ein in eine Spitze auslaufender Wald*, Uw. — Vgl. тумул.

тумтаі, *ein flacher Kasten von Birkenrinde*, Uw — Vgl. тымтаі.

тумса, тумсум, тумсулара. S. тумус.

туjах, *Hufe*, Uw. — Vgl تويلاق

тур, турабын, *stehen*, R. S. P. 245. Kat. D. M. Uw.; *sich befinden*; *verweilen*, Uw; *aufstehen*, E. M. Uw.; *auferstehen*, Kat.; *sich erheben* (vom Winde; *sich begeben, antreten* z. B. einen Dienst, mit dem Dat.): ajaммытыгар турбуппут *«wir begaben uns auf die Reise»*, Uw. *Für* (ici:) *Jmd aufstehen, Jmd beistehen*, D. Uw.; *zu stehen kommen*: бу тоҕоҕо турар? *«auf wieviel kommt dies zu stehen?»* Тусаҕа тур *«zum Nutzen gereichen»*. Тура *«auf, in die Höhe»*: тура аккыpia *«aufspringen»*. Mit dem Gerund. praes. eines andern Verbums: *sich in einem aus einer vorangegangenen Handlung erfolgten Zustande befinden* (von belebten und unbelebten Wesen): уктуон тур *«aufgetreten seiend, sich befinden; auf Etwas stehen»*, көстөн тур *«sich in dem Zustande des Sichtbargewordenseins befinden, offenbar sein»*, Uw., туган тур *«sich in der Lage des Ergriffenhabens befinden, halten»*, көрөн тур *«sich in dem Falle des Erblickthabens befinden, betrachten»*, Kat. Uw., тоҥон тур *«gefroren sein»*, Uw., билан тур *«vertraut sein, kennen»*, Kat. Uw. Vgl. noch: туҕаcиллан тур, Text 7, 13. торуjан тур 12, 2. сабыллан тур 12, 3. 42, 10. 58, 8. ұнан тур 12, 11, 14. 83, ult. томоллон тур 13, 3. тартаран тур 41, 5. 49, 11. ыjастан тур 52, 1. сіган тур 58, 12. сүгүрүjан тур 74, ult. сарластаган тур 81, 12. табан тур 81, penult. аprillан тур 82, ult. кіаптан тур 89, 6. (wo in der Uebersetzung zu lesen ist: *stand die dreissig Tage und Nachte mit gespanntem Bogen*). Wo das *Stehen* nicht urgirt wird, kann, wenn das Subject ein mit Vernunft begabtes Wesen ist, eben so gut олор statt тур gebraucht werden. — Mit dem Gerund. fut. eines andern Verbums: *sich in einer Thatigkeit befinden*: орүjа тур *«sich im Kochen befinden»* 5, ult. 6, 13. 49, 3. кәлəҕиниjа тур 12, 13. охсо тур 12, 14. кіlбəҕиниjа тур 12, 15. кылабаҕиниjа тур 13, 2. туса тур (vom Regen) 17, 7. 42, 2. сүгүрүа тур 27, 1. хабырыса тур 34, 6. палҕарыjа тур 34, 8. буруолу тур 40, 10. аprиjа тур 76, ult. сыркыры тур 83, 4. сібігінəҕ тур 83, 8. көрө тур *«mit Nachsehen beschaftigt sein»*. Mit einer negativen Form: бітыныма тур *«damit beschaftigt sein nicht fortzulassen»*, Uw. Mit dem Supin. auf ар: *im Begriff sein Etwas zu thun*: ҕабыҕа ыттары (von ыт) тур *«im Begriff sein den Anberg zu ersteigen»*, аттанары тур *«im Begriff sein abzureisen»*. — Vgl. تورماق, طورمق und über den Gebrauch dieser Wurzel, als Hulfsverbum: Kas. S. 296. Gig. S. 173. 174. Iw. S. 99.

тұр, тұрабын, *vom Hefte abnehmen* (ein Beil, Messer, Meissel u. s. w.). Тұра ылан *«bis zum Hefte durchreiben»*, Uw.

турах, *Krähe*, E, D. Uw. — Vgl. Burjat. Bansarow.

тураҕас, *braun* (von Pferden), D. N. Uw. Тураҕас күҥäс «*Lerche*», N. Uw. — Vgl. تورى

тӯраҕас, *ablösbar, was sich leicht vom Hefte trennt*, Uw. — Von тӯр.

турӯ, *das Stehen; feststehend, fest.* Турӯ сір «*fester Wohnsitz*», Uw., турӯ дойду «*Heimathsort*», M. — Von тур.

туруор, туруорабын, *zum Stehen bringen, hinstellen, aufstellen, stehen lassen*, M. Uw. Тыа.ı кісіні атаҕар туруорбат тыына тыалыгар «*der Wind bläst so, dass er den Menschen nicht auf seinen Füssen stehen lässt*». Күлӯү туруор «*ein Gelächter erheben*», Uw. — Von тур.

туруору, Adj. Adv. *aufrecht, stehend*, Uw. — Von туруор.

туруортä, туруортӯбун oder туруорта.ıä, туруорта.ıыбын, Intensiva von туруор, Uw.

турук, *Tritt, Stufe*. Турук тäс «*ein Stein, der eine horizontale Fläche zum Stehen darbietet*», Uw. — Von тур.

турук? s. u. мої.

тӯрут, тӯрутабын und тӯрута.ıä, тӯрута.ıыбын, Intensiva von турут. Тӯрута ıäı «*sich bis zum Hefte durchreiben* (von vielen Subjecten)», Uw. — Von тӯр.

туруја, *Kranich*, S. D. M. Uw. — Vgl. طورنا.

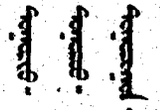

Kow. 1813, *a*. 1815, *b*.

турхары, *Zwischenraum*; *in*: *während*, Uw. Бу уон кäрдı таҕара ıйаҕын турхарыгар «*in diesen zehn heiligen Geboten* (ist enthalten)», бу дойдуга олоруру турхарыгар «*während seines Lebens auf dieser Erde*», олоробут турхарыгар «*während unseres Lebens*» = олоробут турхары, Kat., бу турхары «*unterdessen*», хас да күөх быстыҥын турхары «*während einiger Stunden*», Uw. — Vgl. Kow. 1890, *b*.

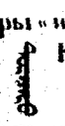

турtаı, туртајабын, *weiss werden, weiss sein*, Uw.

туртат, туртатабын, *weiss machen*, Uw. — Von турtаı.

тӯрчах *kleiner Salmo nelma*, Uw. — Von тӯр.

ту.ı, ту.ıабын, *umgehen; rund herum beschneiden*, Uw. — Vgl. Osm. دولامق, طولامق *cingere; obire; obtegere, obmunire*, Men.

ту.ıа, *Umkreis; rund herum*. Ӆı ту.ıата «*die Wände der Grube*», ӓн ту.ıаҕар «*um dich herum*», кіні ту.ıатыгар «*um ihn herum*», сірі ту.ıатынан ӓрıı «*um die Erde reisen*», аҕам ıйӓм іккі ту.ıа тура.ıлар «*sie stehen um meinen Vater und meine Mutter*», ціäтін ту.ıа «*um sein Hals herum*», Uw. — Von ту.ı; vgl. Osm. دولای *circuitus*, Men.

Ту.ıагы, Name einer Jakutischen Gemeinde (nächliäx im Ulus Мӓцä, Uw.

ту.ıајах, *Waise*. Ту.ıајах јахтар «*Wittwe*», Uw. — Vgl. طول *Wittwer, Wittwe*, Tschuw. тӯлух, *Waise, Wittwe*.

ту.ıа.ıä, ту.ıа.ıыбын, *umgeben*; *abrunden*, Uw — Von ту.ıа.

ту.ıа.ıан, ту.ıа.ıанабын, *umgeben* oder *abgerundet werden*, Uw. — Von ту.ıа.ıä.

ту.ıуı, ту.ıујабын, *aushalten, ertragen*, mit dem Acc. Uw.

ту.ıут, ту.ıутабын, *aushalten* oder *ertragen lassen*, Uw. — Von ту.ıуı.

ту.ıун, ту.ıабын, *sich ablösen, sich abnehmen lassen*, Uw.

ту.ıуӱ, *Ertragung*. Ту.ıуӱта суох «*unerträglich*», Uw. — Von ту.ıуı.

ту.ıа.ıа, s. ту.ıун.

ту.ıлук, *Schneeammer, Emberiza nivalis*, E. Uw.; сиҥиръ (in Sibirien sowohl *Dompfaff*, als auch *Schneeammer*; Ermann.

Reise um die Erde, I. Abth. II. Bd. S. 236.), D. N.

тус, *die vor Einem liegende Seite*; *Angelegenheit*; *Bezug*. Субу тускун көрбүтүнэн бар «*gehe mit Ansehung dieser vor dir liegenden Seite, gehe gerade aus*»; сапа өлбүгэ тусун оңор «*die Angelegenheit des neuen Jahres besorgen*», бу тусугар «*in Angelegenheit von diesem, in diesem Falle*», Uw., бэ туса ăтиллиҕэ «*hierüber wird gesprochen werden*», тацараны ытыктăр туса (als Ueberschrift) «*die Angelegenheit der Gottesverehrung, über die Gottesverehrung*», Kat., кiнi тусун ăт «*sprich über ihn*», ăппăтiн Тоцустар тустарын «*ich spreche nicht über die Tungusen*». Туса суох (vgl. тустăх) «*nicht brauchend, nicht verdienend* (mit dem Nom. fut.)». Тусăр u. s. w. «*mir gegenüber* u. s. w.; *für mich, meinetwegen*», Uw.; «*über mich* u. s. w.», Kat. Кiсi тусугар «*für den Menschen*», Kat., туох тусугар? «*weshalb?*», Uw., тöлүбүт тусугар үүгүнi «*heilsam für unsere Seele*», Kat., бу тусугар «*zu dem Endzweck*», Uw., сöл тусугар «*eben deshalb*», Kat. Uw., туспутугар «*unsertwegen*», цiйiгiн ăрiлiцiц тусугар «*damit du mich qualest*», цiйiгiн ăрiлăлăцц тусугар «*damit du mich nicht qualest*», Uw. Тусуттан u. s. w. «*seinetwegen* u. s. w.». Бу тусуттан «*deshalb*», Uw., сöл тусуттан «*eben deshalb*», Kat. Uw., тöбüлäрбүтүн сыныгтых туспутуттан «*damit wir unsere Rennthiere konnten ausruhen lassen*». Туспуган u. s. w. «*bei mir vorbei* u. s. w.»: кiнi мин туспуган быса ҕеста «*er ist bei mir quer vorbeigegangen*», Uw. — Vgl. тосуі, Oam. طوش *rectus, obvius*, Mon., قبل *contre, vis-à-vis, devant*, Kow. 1823, *b*.

тус, *das As im Kartenspiel*, Uw. — Das Russ. тузъ.

тус, *Salz*, R. S. P. 128. E. D. M. Uw. — Vgl. تۇز

туса, *Tauglichkeit, Nutzlichkeit*. Туохха ла тусаи суох «*ich tauge zu nichts*», туохха ла тусата суох «*zu nichts taugend; er taugt zu nichts*», тусага тур «*zum Nutzen gereichen*», Uw. — Vgl. قىچ, Mandsch. tusa, توشوم Kow. 1824, *b*.

тусах, *Schlinge*, Uw. — Vgl. Oam. طوزاق, دوزاق

туса.ыл, туса.ыһыл, *Nutzen bringen*, Uw. — Von туса.

туса.ах, *nützlich, tauglich*, mit dem Dat. wozu, Uw. — Von туса.

туса.ахтык, Adv. *nützlich, tauglich*, Uw. — Von туса.ах.

туса.ыан, туса.ыанаһын, *aus Etwas* (Instr.) *Nutzen ziehen*, Uw. — Von туса.ыл.

тусаса, *der Platz hinter dem* кыпаса, *wo das Vieh im Winter gefüttert wird*, Uw.; *Hofraum*, M.

тусун, тустаһын, *kämpfen, sich mit* (гынта) *Jmd herumschlagen*, Uw.

тускү, *betreffend*; *Betreff, Angelegenheit*, Uw.; *Sorge, Pflege?* — Von тус; vgl. тускү.ы, тускү.ай, тускү.ах, قىچ *qui se trouve vis-à-vis*, Kow. 1834, *b*.

тускү.ы, *Passendheit, Angemessenheit*. Тускү.ын суох «*unpassend, unangemessen*», Uw. — Von тус; vgl. тускү.

тускү.ай, тускү.ыһыбын, *besorgt sein*. Кiсi тусугар хастыытын ордуктук тускуһур «*um den Menschen ist er mehr als um Alles besorgt*», Kat. — Von тускү; vgl. قىچ *spécialement, principalement, se préparer, être préparé, préparatif, occupation spéciale, qui s'occupe particulièrement d'une chose*, Kow. 1830, 1831.

тускуһах, *gepflegt, besorgt*. Ајбı тацара цiйiтiн Апостоллартан (sic) тускуһуҕа (тускуһаҕа) «(ich glaube) *an die von den Aposteln gepflegte* (apostolische) *Kirche*», Kat. — Von тускү.

туста, s. тусуп.

тустах, *müssend, verpflichtet, verbunden*, Kat. Uw.; *dürfend*; *Nothwendigkeit, Unumgänglichkeit*, mit dem Nom. fut. Uw. — Von тус.

тўстах, *gesalzen*, D. Uw. — Von тўс.

тустаччы, *Kämpfer*, Uw. — Von тусуп.

тустў, *Kampf* Өлў тіlll іккі тустўта «*der Kampf des Todes mit dem Leben*», Uw. — Von тусуп.

тусца, Adv. *besonders, getrennt*, M. Uw. Өс тусса бу аннытар (von анны) тусса тусса ăтіlliăgă «*hierüber wird in der Folge besonders gesprochen werden*», Kat. — Vgl. ‡ *séparément, à part*, Kuw. 1826, *a*.

тў, *das Haar eines Thieres*, D. Uw.; *die feinen Federn eines Vogels*, Uw. — Vgl. توی, Osm.

тўкăі, *Betrug*, Uw. — Vgl. тўкуп.

тўкăі.лă, тўкăі.лбăп, *betrügen*, mit dem Acc. Uw. — Von тўкăі.

тўкăі.тăт, тўкăі.тăтăбăп, *betrügen lassen*, Uw. — Von тўкăі.лă.

тўкăі.шш, тўкăі.шшбăп, *sich betrügen, sich täuschen; betrogen werden*, Uw. — Von тўкăі.лă.

тўкуп, (Pl. тўкуттăр) *Betrüger*, Uw. — Vgl. тўкăі.

тўп, *eine Moxa von Feuerschwamm*, Uw. — Vgl. ‡ *Brenneisen, Moxa, Zugpflaster*, Schm. 256, *b*.

тўр, тўрăбăп, *mit einem spitzen Instrument ausgraben*, mit dem Acc. Тўрă брах «*um und um werfen*», тыла урасабыты тугăрăттăн тўрă сыся ўрă турбута «*der Wind blies so, dass er unsere Jurte vom Boden beinahe umgeworfen hätte*», тўрă хас «*ausgraben*», Uw.

тўрăх, *ein Löffel, der in die Höhe geworfen wird und der, je nachdem er mit der convexen oder concaven Seite zur Erde zu liegen kommt, Glück oder Unglück andeutet*, Uw.

тўрăхтă, тўрăхтăбăп, *einen Löffel werfen, um aus dem Fall desselben Glück oder Unglück zu ersehen*, Uw.; *werfen, einen Glückswurf thun* (z. B. mit Würfeln), M. — Von тўрăх.

тўрăхтăш, тўрăхтăшăбăп, Passiv von тўрăхтă, Uw.

тўрăл, *Untersuchung*, Uw. — Vgl. тўрў.

тўрў, *Untersuchung*, Uw. — Vgl. тўрăл.

тўрўлă, тўрўлўўп, *untersuchen*, Uw. — Von тўрў.

тўрттă, *viermal*, Uw. — Von тўрд.

тўрттă, тўрттўўп, *Etwas zum vierten Mal thun; die Kühe zum vierten Mal, d. i. um die 5te Stunde Nachmittags, melken*. Dieses geschieht nur im Sommer, da im Winter die Kühe zwischen Mittag und Abend nicht gemelkt werden, Uw.

тўрттăх, *vier Jahre alt*, Uw. — Von тўрд.

тўрттў, *je vier*, Uw. — Von тўрд.

тўрттўтă, *immer zu vier Malen*, Uw. — Von тўрттў.

тўрттўр, Nom. prace. von тўрттă.

тўрттўрыу, *zum vierten Mal geschehend*. Тўрттўрыу ыпах бăр (von ыа) кăп «*die Zeit, da die 4te Melkung der Kühe geschieht; die 5te Stunde Nachmittags*», Uw. — Von тўрттўр.

тўрд, *vier*. Тўрд von «*vierzig*», M. Uw. — Vgl. دورت

тўс, *Brustbein*, M. Uw.; *Brust*. Тўс тыла «*processus ensiformis, ossis sterni*», Uw. — Vgl. توش *Brust*.

туктăрі, *ungehörig, ungebührlich; unmöglich; Ungebührlichkeit; Unmöglichkeit; auf ungehörige Weise; auf unmögliche Weise*. Туктăрі оңорў «*Unordnung*», ăлăх туктăріні көрбүтă «*er bemerkte vieles Ungehörige*», ині ăjăхă сарсын кăлiăм ăтă да, туктăрі

арабар ситцеяи «ich würde morgen wohl zu dir kommen, aber es geht nicht an; ich werde zu meinem Vater gehen» тӱнтӓрl ситцир «er geht nicht auf die gehörige Weise». тунтӓрl ӓмдг тыдыи ӱзӥи уоп «Rede eines Menschen nicht auf eine unmöglichte (ungehörige) und verkehrte Weise», Kat. Mit dem Acc. des Nom. fut.: мин ӧшпӓр сайтӓрыттан тудрапыз опарухтуп тӱнтӓрl бӓра «es war nicht möglich, dass ich etwas Ihren Ansichten Entgegengesetztes gethan hätte», Uw., ону кіді опорудуп тӱнтӓрl «es ist nicht möglich, dass der Mensch dieses thue», кіді суох бусӧлӧгуп тӱнтӓрl «es ist nicht möglich, dass er nicht sein sollte», Kat. Mit dem Dat. des Nom. fut.: ӓјапмыҳха тӱнтӓрl «es geht nicht an sie reisen», мијіт ӥтӓн тыдӓн суох барыаххар тӱнтӓрl «es geht nicht an, dass du ohne meine Erlaubniss gehest». Mit dem Abl. des Nom. fut.: мин ӱӧрӱн тыдыиан ӧтӓҳтӓн тӱнтӓрl бӓра «es war nicht möglich, meine Freude mit Worten auszudrücken», кіпӓр басыбалябат бусӧлӧгухтарыттан тӱнтӓрl бӓра: «es war nicht möglich, dass sie nicht hätten danken sollen», Uw.

тӱнсӱ, *genug, hinreichend*, M. Uw.

тӱнӓк, *Boden, Grund*, D. Uw. Сір тӱнӓдӓ «*Ende der Welt*», Uw.

тӱнӓт, тӱнӓтӓбін, *austheilen*. Кіді ахсын тӱнӓнзир «*er hat unter Alle ausgetheilt*», Uw. — Vgl. ڤ *partager, distribuer l'un avec l'autre*, ڤ Kow. 1927, *b.* ڤ *donner, distribuer ou par* ڤ *tager également*, ibid. 1928, *b*.

тӱц, *dicht, undurchdringlich; Undurchdringlichkeit*. Тӱц кӧмуо ӱи «*ein dicht mit Silber belegter Zaum*». Тӱц кіді «*ein plumper Mensch*», Uw. — Vgl. ڤ *Gestrüuch*.

тӱӱр, *ein Verwandter durch Heirath*, D. N. Uw.

тӱӵӵӥ, *in der Nacht stattfindend, nächtlich*, Uw. — Von тӱӵ; vgl. ڤ *Nacht*.

тӱӵӓр, тӱӵӓрӓбін, *zu oberst kehren, auf den Kopf stellen*, Uw.

тӱӵӓрі Adv., *um und um* (werfen u. s. w.). Тӱӵӓрі ӧдде «*um und um schlagen*», тӱӵӓрі кӓл «*um und um stehlen*», Uw. — Von тӱӵӓр.

тӱӵӓсін, тӱӵӓсӓбін, *sich zu oberst stellen, auf den Kopf zu stehen kommen*, Uw. — Von тӱӵӓр.

тӱӵӓсіллін, тӱӵӓсіллӓбін, *zu oberst gekehrt werden, auf den Kopf gestellt werden*, Uw. — Von тӱӵӓр.

тӱн, *Nacht*, R. S. P. 89. E. D. M. N. Uw.: *in der Nacht*. Тӱн орто «*Mitternacht*; *um Mitternacht*», тӱн ортоцӥо ӓдӓрі «*bis Mitternacht*», Uw., тӱн ортото «*Mitternacht*», M. Uw. — Vgl. نون *Nacht*, نون اورطاسی *Mitternacht*.

тӱнӓ, *gegerbtes Elennfell*, Uw.

тӱннӓҳ, *mit einer Nacht versehen*. Тӱннӓҳ кун «*ein Tag und eine Nacht, νυχθημερον*», Uw. — Von тӱн.

тӱннӓто, Adv. *allnächtlich*, Uw. — Von тӱн.

тӱннӓрі, Adv. *die ganze Nacht*, Uw. — Von тӱн.

тӱннук, *Fenster*, M. Uw. Холуола тӱннук «*ein grosses Fenster mit einem Fensterstock*», Uw.

тӱнтӓ, *getrockneter Dünger, der zur Vertreibung der Mücken angezündet wird*, D. Uw.

тӱнтіл, тӱнтіллӧбін, *einen тӱнтӓ zurechtmachen oder anzünden*, Uw. — Von тӱнтӓ.

тӱбӓ, *ein Waldchen aus Gestrauchen*, Uw.

тӱбӓс, тӱбӓсӧбін, *begegnen, in den Wurf kommen, vor die Augen kommen, in die Hände fallen; sich zu Etwas* (Dat.) *gesellen, sich zu Etwas vereinigen*. Тӱбӓсӧӵ кӓл «*zufällig kommen*», тӱбӓсӧш ӓп ӥлӥн тыгтя бӓра

ыт «es treffe sich, dass du mit ihm in einer Reihe (stehend) schiessest», Uw.

туы, тыһаһын, тыныы, *verknüpfen, vereinigen; beendigen; das Facit machen*, Uw.

тыыр, *Verknüpfung, Vereinigung*, Uw.; *Knoten*, M. Uw.; *Beschluss*, Kat. Uw. — Von тыы; vgl. тыһах.

тыыктаа, тыыктаһыы, *verknüpfen, zusammenbinden; beschliessen, beendigen; das Facit machen*, Uw. — Von тыыр.

тыыктаһан, тыыктаһаһын, Passiv von тыыктаа, Uw.

тыыллы, тыыллаһын, Passiv von тыы, *Eingeschlossen oder enthalten sein; geschlossen oder gefolgert werden*. Тыыллар «Beschluss, Ende», Kat.

тыр, тырбын, *zusammenrollen*, mit dem Acc. Атахтарын тыра ураа олороллор «*sie sitzen mit untergeschlagenen Beinen*», тырбын кэлгэй «*fest umwickeln, fest zusammenbinden*», тырбын быгыллын «*fest zusammengepresst werden*», Uw. — Vgl. Oun. دورمك

тырыы, тырыллаһын, *zusammengerollt werden*. Тырыллан сыт «*zusammengekauert liegen* (vom Hunde u. B.)», Uw. — Von тыр.

тыргын, *schnell, rasch*, P. 223. D. Uw.; *Geschwindigkeit*, Uw. — Vgl. ڤ Kow. 1953, a.

тыргыттык, Adv. *schnell, rasch*, Uw. — Von тыргын.

тырдар, тырдарбын, *zusammenrollen lassen*, Uw. — Von тыр.

тырдаһын, тырдаһаһын, *zusammenschrumpfen*, Uw. — Von тырдар.

тырдаһыы, *das Zusammenschrumpfen*, Uw. — Von тырдаһын.

тыл, *Traum*, D. Uw. Ан мин тылбар кэлгэгин «*du erscheinst mir im Traum*», Uw. — Vgl. Tschuw. тӳлюкъ.

тылах, *haarig, rauch*, D. O. Uw. — Von ты.

тыс, тыспын, *von einer Höhe herabfallen; sich herablassen, hinabsteigen; fallen, sich ergiessen* (vom Flusse); *fallen* (von Schnee und Regen); *absitzen, vom Pferde oder Rennthiere steigen, Halt machen; auf Etwas* (Dat.) *losstürzen*. Іиирэн таһас кіеі сапыттан (von сарыы) тұспат «*die warme Kleidung fällt nicht von der Schulter des Menschen*», Uw., біcіrіні бұсқары халдьыттан тұспутэ «*um uns zu erlösen stieg er vom Himmel herab*», Kat., кун кіраһі сапыланда тұсһын сдьыта «*zur Zeit, da sich die Sonne zum Untergehen neigt*», Аллаи уегун улахан бруекй тус «*sich dem Aldan entlang in den grossen Strom* (*die Lena*) *hinablassen*», лабаны (sic) тус «*den Berg hinabsteigen*» Іиэда тус «*blindlings über Jmd* (Dat.) *herfallen*». Ат урдугэр аллан тус «*sich auf's Pferd werfen*». Урукку тэлүгэр тус «*in seine frühere Lage kommen*». Drückt mit dem Gerund. fut. aus, dass eine Handlung plötzlich oder nur zum Theil zu Stande komme: иса тустум «*ich habe plötzlich geöffnet* oder *ich habe nur ein wenig geöffnet*», аспа тустум «*ich habe nur ein wenig gegessen*», көстө тус «*sich plötzlich zeigen* oder *sich eben zeigen, kaum sichtbar werden*»; vgl. суох буолла тустэ (richtiger: тустутэ) Text 19, ult. сыдара тустутэ 29, 10. долгуйа тустут und тіпірі тустут 87, 9. кін сьыллана тустутум 89, 12. In der negativen Form: сапа тусуннй «*ohne sich auch nur ein wenig zu besinnen*», Uw. — Vgl. دوشمك . نوشمك

тус, *gesetzt, solid*, D. Uw. Тус ат «*ein guter Ruf*», тус наігылах «*von solidem Charakter, von solider Gesinnung*», Uw.

тускар, тускарбын, *zum Falle bringen; herablassen, herabnehmen; ausser Acht lassen, nicht berücksichtigen*, mit dem Acc. Хастыы тарбан тускар «*durch Kratzen abziehen* (die Haut vom Gesicht, u. B.)». Цйнй олохтор тускар «*das Haus auf seinen Platz stellen, das Haus ausbessern*», урукку тэлүгэр тускар «*Etwas in seine frühere Lage bringen*», кө-

ыстуйар тулар «Etwas in Ordnung bringen», Uw. — Von тус; vgl. ..., Gig. S. 87.

тусаһыл, тусаһыллын oder тусаһылаһын, тусаһыллыбын, Intensiva von тусар, Uw.

тусуй, das Herabfallen, der Fall u. s. w., Uw. — Von тус.

тусуо, тусуйун, träumen, einen Traum (Acc.) haben, Uw. — Vgl. тӱл, ... Traum.

тусулуур, тусулуйар, auf die Knie fallen, Uw. — Von тусулуур.

А.

да, auch, und (q, Lat. que); sogar; wohl, zwar. Wiederholt: ол — ол, sowohl — als auch. Ist enclitisch. Биһиги да «auch jetzt», мин ону мини да «ich, du und er», бэлэх кэлбэхэ, ааһар да буоллар «gieb ihm, wenn er auch jung ist (obgleich er jung ist)», мин харага да суох ардахчыга охтубатым «als ich sogar blind war, fiel ich nicht», бэрэй да ыллыыбата «nicht einmal sogar ist er gegangen (vgl. ...)», мин ойуһа сарсын кэлиэм ээ да, тугэрдэ «ich würde wohl morgen zu dir kommen, aber es ist nicht möglich», мин аргасан көрдүм да, істібэтэ «ich liebe zwar versuchi zu bereden, aber er hat nicht gehört», кистэн да ила да «sowohl im Geheimen, als auch offen», бүс да устарга (oder бүс устарга да) ыам да ыйыгар (oder ыам ыйыгар да) «sowohl im April als auch im Mai», кini ааар да суруйар да уонналаһ «er liest und schreibt gut», Uw. Interrogativa werden durch Anfügung von да (vgl. ...) indefinita: кім да «irgend Jemand», М. Uw., туох да «irgend Etwas, irgend ein (von Sachen)», хас да «einige», хасан да «irgendwann». — Vgl. ... und, obgleich, Kas. S. 438. Troj. S. 163.

дай, дайбын, flattern, M. Uw. — Vgl. ... voltiger en l'air, battre de l'aile, Kow. 1698, a. ... ibid. 1702, a.

даданы, auch, und (q, Lat. que); vielleicht. Wiederholt: ол — ол, sowohl — als auch. Ist enclitisch. Мин бэйэм даданы «auch ich selbst», Uw., Апостоллар (sic) сырдык даданы муннахтар «die Apostel, und die heiligen Versammlungen», пааһа бэсэгэр тиэрэ даданы күнэргэ «an Sonn- und Feiertagen», Христос (sic) хаһыан ырыастаныгын атыллан даданы ыһыллыбыта «(die Kirche) wurde durch Christi Blut geheiligt und erkauft», халлаан даданы урдугар сир даданы урдугар «sowohl auf dem Himmel als auf der Erde», Kat., бэйэтэ даданы утуктуйан даданы «sowohl durch seine Menge als auch durch seine Vortrefflichkeit»; сиһэ даданы «er wird es vielleicht auffassen». In кэрэх даданы «in Wahrheit» tritt die Partikel den vorhergehenden Begriff hervor, Uw. Interrogativa werden durch Beifügung von даданы Indefinita: кім даданы «irgend Jemand», туох даданы «irgend Etwas», хапыс даданы «irgend ein», Kah. Uw., хаста даданы «einige Male», Uw. — Von ас, vgl. Osm. ... «etiam, adhuc, et, atque, Mem.

дадаһы, дадаһабын, stark schwellen, Uw. — Vgl. ... sich heben, sich wölben, sich aufthürmen, Schm. 984, c.

дадаһан, Adv. stark geschwollen. Дадаһаны

ic «*sehr heftig aufschwellen*», Uw. — Von дабдаі.

дабаі, дабајабын, *sich auf einen Berg* Acc.) *erheben*, Uw. — Vgl. [illegible] *traverser la montagne*, Kow. 1594, *b.*

дабан, *der Weg auf einen Berg hinauf, Anberg*, E. Uw. — Von дабаі; vgl. Oam. [illegible] *pes montis, declivitas montis,* [illegible] *der Bergrücken, der Weg über denselben*, Schm. 264, c. Kalm. [illegible] (dahān), Pop. S. 44. Uig. taban, Klapr. [illegible] S. 11, Mandsch. dabaghan, ebend. dabagha, v. d. Gabelentz, S. 4.

дабылаа, *Flügelknochen*, Uw.; *Vorderarmknochen*, M.

дабыдаллах, *mit Flügelknochen versehen*, Uw.; *Vogel*, M. — Von дабыдаа.

дабырхаі, *Hars*, Uw. — Vgl. [illegible] Kow. 1397, *b.*

дабдыр, ein Klangwort, das das Geräusch eines heftig fallenden Regens (самыр) nachahmt, Uw.

даа, *Viehplatz*, E. Uw.; *Hof*, P. 170.

даалаі, *Gewässer, grosses Wasser*, M. Uw. — Vgl. [illegible] *Meer, Ocean*, Schm. 269, *b.*

даабараі, *Nestling*, M. Uw. — Vgl. [illegible] *ein junger flügge gewordener Vogel*, [illegible] Schm. S. 270, *a.*

даабыр, *grosses breites Wandbrett*, Uw. — Vgl. долбур, [illegible] (talbighur) *support, chevilles à suspendre les habits, un porte-manteau*, Kow. [illegible] 1636, *b.* von [illegible] (talbikhu) *mettre, poser, placer*, ibid. [illegible] 1636, *b.*

даӈ, *Versehen*; *aus Versehen, fälschlich*. Даӈнаа «*im Versehen*», Uw.

даӈ, Adv *sehr, in hohem Grade* (?). Хаітах барыа күннэрі оннорор даӈ (даӈы) пэдаіа бэсын тоҕара даӈаны күннэрі «*wie alle Tage (Acc.), so noch mehr als diese, den Sonntag und die Festtage*», Kat. — Vgl. [illegible] *très, fort; entièrement, totalement, tout-à-fait; toujours*, Kow. 1688, *a.*

даӈбэрii, даӈбэрijэбiн, *platzen, zerspringen*, Uw. — Vgl. даӈбi und [illegible] Schm. 277, *a.* Kow. 1720, *b.* auch [illegible] Kow. ibid.

даӈбэрiт, даӈбэрiтэбiн, *zum Platzen bringen, zersprengen*, mit dem Acc. Даӈбэрiтä охсуҫ «*sich gegenseitig zerprügeln*», даӈбэрiтä түҫ «*so fallen, dass man sich zerschlägt*», Uw. — Von даӈбэрii.

даӈбi, *Riss, Spalte*. Даӈбi бар «*einen Riss bekommen, in Stücke gehen*», даӈбi түн «*durch Steigen das Eis im Flusse zum Bersten bringen* (vom Wasser)», Uw. — Vgl. даӈбэрii, [illegible] *d'outre en outre, à travers*, Kow. 1720, *a.*

доіду, *Ort, Gegend*, M. Uw.; *Land*. Саха доідута «*das Land der Jakuten*», Uw., бу доіду «*diese Welt, diese Erde*», Kat., ол доіду «*jene Welt*», M. Uw., аннараҕы доіду «*die jenseitige Welt*», үсэҕі доіду «*die obere Welt, der Himmel*», Kat., сір доіду «*die ganze Erde, das Weltall*», Uw. — Bei den Burjäten heisst daida «*Erde*», Bansarow.

доҕуя, *hitzig, feurig* (von Menschen und Thieren), Uw.

доҕоттор, s. доҕор.

доҕочуі, Deminut. von доҕор, Uw.

доҕор (Pl. доҕоттор), *Gefährte*, O. Uw.; *Freund*, S. Kät. D. — Vgl. [illegible] Kow. 702, *b.* und тоҕон.

доҕордоҕ, *von einem Gefährten begleitet*, Uw. — Von доҕор.

доҕолоҥ *lahm*, Uw. — Vgl. [illegible] *lahm* von [illegible] *lahmen*, Schm. 279, *a.*

доҕолоҥнуо, доҕолоҥнубун, *lahmen*, Uw. — Von доҕолоҥ.

доҕур, *Vogelschlinge*, Uw. — Vgl. [illegible] *Netzwerk*, Schm. 250, *a.*

Доҕур, *ein Daure*, Uw. — Vgl. Schm. 267, *a*.

Доҕурҕу, *auf Daurische Weise, Daurisch* (z. B. reden), Uw. — Cas. adv. von Доҕур.

дорӧбо, *guter Tag*, Uw. — Das Russ. здорово.

дорҕӧн (Pl. дорҕӧннор), *Schall, Echo*, Uw. Ol дорҕӧно «*der Widerhall aus einem Waldchen*», хаја дорҕӧно «*der Widerhall von den Felsen*», Uw. — Vgl. *Echo, Stimme, Laut*, Schm. 267, *b*.

дорҕӧннӧх, *mit einem lauten Schall verbunden*. Дорҕӧннӧх хүлӈ «*schallendes Gelächter*», дорҕӧннӧх сӓ «*eine laut schallende Flinte*», Uw. — Von дорҕӧн.

долоҕон, *Weissdorn*, D. — Vgl. дӧлүсүӧн.

долгуі, долгуjабын, *schwanken, sich bewegen*, M. Uw.; *wogen* (übertr. vom Herzen). Долгуі «*so rühre dich!*», Uw.

долгут, долгутабын, *schwankend machen, in Bewegung bringen*, Uw. Долгутуохтара ӓрӓнӓрбітш «*sie werden unsere Hoffnung schwankend machen*», Kat. — Von долгуі.

долгун, *Welle*, P. 101. E. D. M. Uw. — Von долгуі; vgl. طولغون ,دولغون, Kow. 1859, *b*.

долгунпӓх, *Wellen schlagend*, D. Uw. — Von долгун.

долгулуу, долгуллабын, *zum Wogen gebracht werden*; *wogen, sich in Wellen bewegen*, Uw. — Von долгуі.

долбур, *grosses, breites Wandbrett*, Uw.; *Wandbrett*, D. — Vgl. далбӓр, холлорук.

дӧі, дӧjӧбүн, *taub werden*, Uw. — Vgl. (Schm. 284, *c*.) und цүлӓі, *taub*.

дӧчӧк, *Kirchendiener*, Uw. — Aus dem Russ. дьячекъ.

дӧӧбӱ, *leicht, keine Mühe verursachend* (z. B. Arbeit); *leicht geschehend*. Кыпаналлара бӓрӓ дӧӧбӱ «*sie werden sehr leicht böse*», Uw.

дӧӧбӱнүк, Adv. *auf eine leichte Weise*, Kat. Uw. Дӧӧбӱнүк асаныаҥ ӓтӓ, доҕоччібүн кӓбіспӓҥ кӓрӓтӓ «*leichter (eher) lasse ich nicht, als dass ich meinen Freund aufgabe*», Uw. — Von дӧӧбӱ.

дӱjүт, дӱjүтӓбін, *taub machen, betäuben*, mit dem Acc. Мӓjітіи дӱjүт «*Jmd. das Gehirn betäuben*», d. i. schlechtweg *betäuben*», Uw. — Von дӧі.

дӱрӱ, *ein Riemen, der an den Nasenring eines Ochsen befestigt wird*, Uw.; *ein durch die Nase eines Ochsen gezogener Zügel*, D. — Vgl. *ein dem Ochsen durch die Nase gezogenes Krummhölzchen oder Lenkseil*, Schm. 285, *b*. Kow. 1941, *b*.

дӧlүсүӧн, *Hagebutte*. Дӧlүсүӧц уба «*Hagebuttenstrauch*», Uw. — Vgl. долоҕон.

діӓ, діӧш, *sagen*, M. Uw.; *nennen*: Саханы сӓбӓр-діӓххӓ түктӓрі «*man kann den Jakuten nicht sauber nennen*», Uw. — Vgl. دىيا

діӓккі, *Seite, Gegend, Richtung*; *auf der — Seite, zur — Seite*; *nach der — Seite hin, nach — hin, — wärts*. Мін діӓккім «*meine Seite*», кіпі діӓккітӓ «*seine Seite*», Uw., уҥа діӓккітігӓр «*zu seiner Rechten*», Kat., уҥа діӓккітӓн «*von der rechten Seite her*»: ол діӓккі «*auf jener (jene) Seite*», ол бу діӓккі «*hierhin und dorthin*», хаја діӓккі? «*auf welcher (welche) Seite?*», ілін діӓккі «*n. ch Osten*», атын еір діӓккі көрӧбүн «*ich sehe nach einer andern Gegend hin*», күн діӓккі ҥ «*sich gegen die Sonne verneigen*», Uw.

діӓн, Gerund. von діӓ, *sagen*. Steht nach Substantiven, Adjectiven und Adverbien und hebt das Ungewöhnliche einer Erscheinung oder den hohen Grad einer Eigenschaft hervor. Es drückt aus, dass ein Ding oder eine Eigenschaft in dem vorliegenden Falle mit vollem Rechte so und nicht anders bezeichnet werde. So steht es auch wie das entsprechende Orenburgische دىيەك (s. Uw.

S. 285.) nach einem Substantiv, das als Name eines Dinges hervorgehoben wird. Ferner steht дiäн am Ende eines Satzes, der in directer Rede Jemandes Worte oder Gedanken wiedergiebt und der im Hauptsatze die Stellung einer Ergänzung einnimmt. Дiäн wird nach Substantiven declinirt, wenn nicht ein anderes Substantiv mit einem weiteren Begriffe, in welchem der hervorgehobene Begriff aufgeht, beigefügt wird. Nach ihn, *ihren*, finden wir am Ende des Satzes, der die gehörten Worte enthält, дiäні im Accusativ, weil der Sprechende hier als Objekt von icit erscheint. Im Deutschen werden wir дiäн nach einem Substantivum durch *genannt* (zum Ueberfluss wird ein derartiges Wort noch hinzugefügt), nach Adjectiven und Adverbien durch *überaus*, nach einem ganzen Satze durch *dass* oder *damit* umschreiben können. Кэлдiäні көрдүм «*das sind mal Thiere, die ich gesehen habe*», Uw., Нiкiä дiäн лоiдуга «*in Orte Nicäa*», Марыjа дiäнiгiн «*von der Maria Genannten*», пророк (das Russ. Wort) дiäнпäрiäн «*von den Propheten Genannten*», Kat., Өрөнөөбө дiäн, аттäх «*den Namen 'Agrippina' führend*», бу хаjа аттанар сiр хура дiäн «*dieses Gebirge wird 'der Gürtel der Erde' genannt*»; утуө дiäн балык «*ein überaus schöner Fisch*», äгiн дiäн дүсүнäх «*vom mannigfaltigsten Aussehen*», урдук дiäн хаjа «*ein überaus hohes Gebirge*», бäрдä дiäн бай «*in überaus hohem Grade reich*», алыс дiäн äрäiдäх «*in überaus hohem Grade mühsam, schwierig*»; суруjаллар, бiрäсä бiбут балыгы сiр кiсiäхä бäрдä ылыллыбыт оцоробун дiäн «*man schreibt, dass der Genuss eines gestern gestorbenen Fisches dem Menschen heftiges Unwohlsein verursache*», сапäбыллыт, кэлдiäн «*wir glaubten, dass es ein Thier wäre*», кäпсiллäр, кiнi ардыгар дiäрi олорбута дiäн «*sie erzählen, dass er bis zu seinem 60ten Jahre gelebt habe*», сапсыбын, умнуом суоҕа дiäн «*ich glaube, dass ich es nicht vergessen werde*», бу äрäiбäр көмөлөр дiäн, ин цijiгiн-көрдүбүгүн «*du hast mich, dass ich dir bei dieser deiner Arbeit helfen möchte (du hast mich sagend: hilf mir bei dieser meiner Arbeit)*», Uw. Ebenso steht der Imperativ mit дiäн nach *lehren, befehlen, dass*, Kat. Uw. Миигэ цаныы оцоробун (бэлэ тусугар), äн көрдөн үөрäн (2te Imperat.) дiäн «*ich thue dieses, damit du es siehest und lernest*»; vgl. Text 32, 12. 33, 4. 35, 14. 40, 15. 43, ult. 44, 7, ult. 47, 13. 63, 2. 69, 10. 70, 6. 75, 6. 81, 9. 88, 1. бiр хабах буоруу ыгыбыты, ууга букуjан iciäгiн дiäн «*ich nahm eine Blase mit Erde, um (in der Folge) diese mit Wasser zu mischen und zu trinken*»; icтiбiннiт сäттä харыс хäр түспүт дiäні «*wir hörten, dass der Schnee sieben Spannen hoch gefallen wäre*», Uw. — Vgl. دیب, دیر Troj. S. 162. Iw. S. 312. Kas. S. 446, 447. ڪ *sagend*; *dass*, Kow. *Chrest.* I. S. 4, 264. und annu, ennu, yennu *sagen* im Canaresischen; Weigle in der *Zeitschrift der deutschen morgenl. Ges.* Bd. II. S. 273. Im Sanskrit wird man in vielen Fällen дiäн durch इति *so* wiedergeben können.

дiäрi, *bis*, mit dem Dat. Тобуккар дiäрi «*bis an deine Knie*», аныаха дiäрi «*bis jetzt*», хäр уҕуоҕар дiäрi «*bis zum Schmelzen des Schnees*», Uw., iкiрiäххä дiäрi (дiрi) «*bis zum Betrunkenwerden (trinken)*», Kat., төсөөбө кэлiäҕäр дiäрi «*bis zu seiner Ankunft*», Uw. — Vgl. تيكرو, Gig. S. 183. Iw. S. 224, 225.

дiрiц, *tief*, M. O. Uw.; *Tiefe*, S. Uw. Uebertr. бäрдä дiäн дiрiц наiгыннан «*auf eine überaus kluge Weise*», Kat. — Vgl. دران, دريں, ديران

дiрiцä, дiрiцiбiн, *tief werden*, Uw. — Von дiрiц.

дiрiцiк, Adv. *tief*, Uw. — Von дiрiц.

ду—ду, *entweder—oder, ob—oder, —oder* (bei

direkter Doppelfrage). Аҕыс ыннаҕа хоторгох ау бiiэгэх ау барын «ich war damals entweder vier oder fünf Jahre alt», wörtlich: «fünf zwei oder vier ich war ich weiss nicht, ob es sieben oder acht waren», Uw., ат ыҥырыҥ ау суох ау? «hast du das Pferd gefangen oder nicht?», M. Uw.

ау, eine enklitische Partikel, die am Ende einer direkten und einfachen Satzfrage, auf die man mit *ja* oder *nein* antwortet, tritt; entspricht also dem Lat. *-ne*. Кулгаҕыттан уҥуоҕун ыраатан (Von ich) ау? «hörst du gut mit den Ohren?», Нуччалыы кэпсэтиҥ ау? «sprichst du Russisch?», Uw. — Von ау.

луб, *Fische*, Uw. — Das Russ. лубъ.

аудаа, *Schild, Schutzwehr*, Uw.

ауаҕа, *Marasthämpel*, Uw.

ауҕр, *die Trommel eines Schamanen*, Uw. — Vgl. Kow. 490, *b*.

Аҕынуй, *eine der sieben Jakutischen Tribus* (уҥуо), Uw. — *Dipsan* ist der Name eines Chosarischen Fürsten, s. Pallas, *Sammlungen historischer Nachrichten über d. Mongolischen Völkerschaften*, I. S. 91.

аҕыы, *ein von seinen Aesten befreiter abgeschälter Baumstamm*, Uw.

аҕуу, *Aussehen, Gestalt, Bild, Figur*, Kat. Uw.; *Farbe*. Аттыы аҕуулаах «mannigfaltig, verschiedenartig», Uw. — Vgl. Osm. دركون oder دوركون *fucus, ad ornamentum res ficta*, Mem., цуєуи, *apparence, forme, figure, modèle*. Kow. 1951, *a*. *die Farbe der Haut- oder der Haare, das Ansehen*, Schm. 306, *c*.

II.

пацы, *Pflegevater*, Uw.: *Gevatter*, D. Uw.

пан, *still, geräuschlos*, Uw. — Vgl. *tranquillité, silence*, Kow. 614, *b*.

Пан, *eine der 7 Jakutischen Tribus* (уҥуо), Uw.

панылыы, панылҕабын, *herabhängen; nachlässig einhergehen*. Панылҕыйан іс «mit auf der Erde schleppenden Kleidern einhergehen», Uw. — Vgl. пантā.

пантā, пантыбын, *niedrig werden, sich senken; hindabsteigen*, Uw. — Vgl. панылыы, *pendre*, Kow. 607, *b*.

пантык, Adv. *still, geräuschlos*, Uw. — Von пан.

пантысах, *niedrig*, Uw. — Von пантā; vgl. памчычах.

пацыныах, *absahüssig; niedrig*, Uw. — Vgl. пантысах.

парын, *sauber, fein*, Uw.

паласаҕ, *Mücke*, K. N. O. Uw. — Vgl. *insecte, moucheron de fumier*, Kow. 613, *b*.

пāт, *ein abgeschabtes Fell*, Uw. — Vgl. *das Schaaffell*, Schm. 88, *c*.

пāлā, *Woche*, Kat. N. Uw. Пāлā бүтэн «(Wochengränze) Sonntag», Kat. N. — Das Russ. недѣля.

пāрпā, *Pfütze*, Uw.

Пāрчā, *der Name eines Flusses*. Пāрчā сирэ «das Gebiet von Nertschinsk», Uw. — Vgl. Kow. 645, *b*.

пāрчā, *Seehund*, Uw. — Das Russ. нерпа.

пāс, *eigensinnig*. Пāс ōӈ «Elephantiasis», пāс туōра утуйан «Hölle», Uw.

пāсīлāх, *eine Gemeinde, die unter einem besonderen Fürsten steht*. Jede Tribus (уҥуо) zerfällt in mehrere Gemeinden, und eine Gemeinde wiederum in mehrere Geschlech-

der (aga-ja), Uw. — Solk aus dem Russ. шёлкъ *Nachtquartier* entstanden sein.

нюко, *Anruf an einen jungen Menschen*, Uw. — Vgl. нююн.

нююн, *junger Mensch*, D. Uw. — Vgl. хююн.

нёкчёй, „нёкчёйбүт„ *zusammenschrumpfen, krumm werden*, Uw. — Vgl. бёкчёй.

нёкчёчүү, Adv. *so, dass man zusammenschrumpft, krumm wird*, Uw. — Von нёкчёй.

нір, ein Klangwort, Nachahmung des fernen Donners, Uw.

нірій, *neugeboren, ganz jung*. Нірій оҕо «*ein neugeborenes Kind*», нірій ыт «*ein neugeborenes Hündchen*», нірій от «*ganz junges Gras*, Uw. — Vgl. Schm. 88, *c*.

нірій, нірійбін, *aus der Ferne tönen*, Uw. — Vgl. нір, ныргый.

нірійчі, Adv. *aus der Ferne tönend*, Uw. — Von нірій.

нірір, *ein Tönen aus der Ferne*, Uw. — Von нірій.

нілиҕій, *feucht, nass; Feuchtigkeit, Nässe*, Uw. — Vgl. *Feuchtigkeit*, Kow. 662, *b*.

нуора, *niemals austrocknend* (z. B. Koth), Uw.

нуолаҕай, *weich, zart anzufühlen*, Uw.

Нучча, *ein Russe*, M. N. Uw. Нучча сірэ «*Russland*», M. Uw. — Von den Tungusen wird der Russe Lútschi genannt; Ermann, *Reise um die Erde*. I. Abth. Bd. II. S. 226. Beides eine Corruption von Русскій.

Нуччалы, Adv. *auf Russische Art, Russisch* (z. B. sprechen), Uw. — Cas. adv. von Нучча.

нурай, нурайабын, *schlummern, einschlummern*, Uw. — Vgl. *Schlaf, Schlummer, schlafen, schlummern*, Schm. 91, *a*.

нураҕы, *Schlummer*, Uw. — Von нурай.

Ч.

чаі, *grobkörniger Sand, Kieselstein*, D. Uw.; *Ufergrund*, M.

чаі, *Thee*, M. Uw. — Vgl. چای, Schm. 315, *c*. und Russ. чай.

чайнык, *Theekessel, Theekanne*, Uw. — Das Russ. чайникъ.

чакыр, *Feuerstein*, Uw. — Vgl. чаҕылаі, чокур, Schm. 317, *a*. von *Feuer schlagen*, ebend.

чаҕырҕа, чаҕырҕабын, *zirpen*, Uw.

чаҕылаі, чаҕылыjабын, *blitzen, strahlen* Чаҕылаҕан чаҕылыjан ӧрүү «*es blitzt eben*», Uw. — Vgl. чакыр, Schm. 317, *a*., Uig. oot-tschahildy, *Blitz*, (eig. «*das Feuer hat geblitzt*»), Klapr. S. 9.

чаҕылаҕан, *blitzend, strahlend; Glanz*, Uw.; *Blitz*, R. S. D. M. Uw. — Von чаҕылаі; vgl. Schm. 317, *a*.

чаҕылаҕынаҕын, *glänzend*, Uw. — Von чаҕылаҕын.

чаҕылаҕынаҕытык, Adv. *auf eine glänzende Weise*, Uw. — Von чаҕылаҕын.

чаҕкыі, чаҕкыjабын, *sich mit Reif bedecken*, Uw.

чăн oder чăнчăлый, *ein grossmächtiger Kessel*, Uw.

чапырак, *Schabracke*, Uw. — Das Russ. чапракъ.

чабычах, *ein Geschirr aus Birkenrinde, grösser als der* ыҕас, Uw.

чабычаҕай, *grossthuerisch*, D. Uw. — Vgl. чалбан.

чэҕымсах, *ein Liebhaber von Thee*, Uw. — Von чаі, *Thee*.

чараҕ, *Birkenwäldchen*, Uw.

чарачы, *eine Schneebrille von Haar; ein über dem Kamin auf zwei Haken ruhendes Brett zur Aufbewahrung von Sachen*, Uw. — Vgl.

 réseau pour couvrir les yeux, Kow. 1333, *b.* Pallas, *Sammlungen historischer Nachr. über d. M. V.* I. S. 163. Schm. 344, *a.*

чарас, *dünn, fein*, Uw.

чарасыр, чарасырабын, *dünn* oder *fein werden*, Uw. — Von чарас.

чарасырт, чарасыртабын, *dünn* oder *fein machen*, Uw. — Von чарасыр.

чарастык, Adv. *dünn, fein*, Uw. — Von чарас.

чарыас oder тыа чарыаса, *Dampfaff*, Uw.

чаркы, *Weinglas*, Uw. — Das Russ. чарка.

чӑрда, *Drossel*, M. — Vgl. чарчыцыар.

чарчыцыар, *Drossel*, Uw.

чарпа, *fein geriebenes Pulver*, Uw.; *Tannenkleie*, M.; *Fichtenkleie*, O. Бас чарпата *«fein geriebene Fichtenrinde»*, тӑс чарпата *«fein geriebenes Glas»*, Uw.

чалбах, *Pfütze*, D. Uw.

чалбан, чалбанабын, *grossthun*, D. Uw. — Vgl. чабылачтаӈай.

чалбас, *Stor*, N. Uw.

ча, *wohlan* (in freundschaftlichem Tone), M. — Vgl. чаі, ае

чаі, *nun, wohlan*. Чаі оцор *«wohlan, so handle»*, Uw. *Fix, rasch* in befehlendem Tone), M. — Ча in der Frageform.

чаӈан, *frisch, gesund, kraftig*, M. Uw.: *Frische, Gesundheit, Kraftigkeit*, Uw.

чапчакаі, *Schlafe*, Uw.

чачар, чачарабын, *von der Sonne verbrennen: abnehmen, ein krankliches Aussehen bekommen*, Uw.

чапчакі, *leicht, von geringem Gewicht*, P. 214. D. M. Uw.: *leicht, nicht viel Mühe verursachend*, Uw.: *wohlfeil*, D. M. Uw.: *gewandt: leichtsinnig: Leichtigkeit: Wohlfeilheit: Gewandtheit: Leichtsinn*, Uw. — Von чапчиа.

чапчакітік, Adv. *leicht: wohlfeil: gewandt: leicht einig*, Uw. — Von чапчакі.

чапчакіла, чапчакілібын, *leichter machen, erleichtern*, mit dem Acc. Uw. — Von чапчакі.

чапчакілан, чапчакіланабын, *sich leicht machen: erleichtert werden*, Uw. — Von чапчакіла.

чапчар, чапчатабын, *leicht machen, erleichtern: wohlfeiler machen*, mit dem Acc. Uw. — Von чапчиа.

чапчӑн, чапчанабын, *sich leicht machen*. Бадабын чапчанан, Uw. — Von чапчиа.

чапчиа, чапчібын, *leicht* oder *wohlfeil werden*, Uw.

чарба, *Herzen im Kartenspiel*, Uw. — Das Russ. черви.

чал, *gesund, kraftig*. Чал куох *«reines Grün»*, Uw.: *«saftgrün»*, M. — Vgl. *ein dunkles Hellblau*, Schm. 322, *a.*

чалгиан, *grosser, freier Platz, über den der Wind hinstreicht*, Uw.

чокоччу, *ein holzerner Hammer*, Uw. — Vgl. чокуі und

чокоччулаӈ, чокоччулабын, *mit einem holzernen Hammer schlagen*», Uw. — Von чокоччу.

чокуі, чокурабын, *klopfen, schlagen, prügeln*, Uw. Vgl. *schlagen: stossen* (von Raubvögeln, Schm. 331, *c.*

чокур, *Feuerstein*, E. M. Uw. — Vgl. чакыр

чокчоцо, *Schnepfe*, Uw.

чох, *glühende Kohle*, Uw.; *Kohle*, D. — Vgl. *Hitze, glühende Kohlen*, Schm. 332, *c.*

чоху, *ein besonderes Wasserinsekt* (чоку, *Käfer*, N.), Uw. — Vgl. *Mistkäfer, Käfer*, Schm. 332, *a.*

чохчой, чохчоробун, *sich niederdrücken: zu Stuhle gehen*. Чохчойботоцо ор буолла *«er hat lange keine Oeffnung gehabt»*, Uw.

чоцочо, *das Fett um den Magen*, Uw.

чоцочох, *eine Gerte, die noch in der Erde steckt, aber der Spitze und Zweige beraubt ist*, Uw.: *Baumstumpf*, R. S.: *ein rundes Holzchen, das der Dicke nach durchbohrt ist und als Tabackspfeife dient*. Der Taback kommt in die mehr ausgehöhlte Oeffnung,

die kleinere Oeffnung auf der entgegengesetzten Seite legt man an den Mund, Uw.

чонну, *Kugelknopf*. Чонну тыһыла «(*Knopf*-)*weibchen*: vgl. u. тыһы) *die Oese, die über einen Knopf gezogen wird*», Uw. Чонну түс «*wie ein Stein* (ins Wasser) *stürzen*». Vgl. ᠴᠣᠨᠣᠨ *bouton*, Kow. 1821, *a*.

чоппо? чоппо сһуһах, *eine Art Hammer, der früher als Waffe gebraucht wurde*, Uw.

чор oder чор чор, Adv. *unaufhörlich, beständig*, Uw.

чороҕон = чорон, M.

чорон, *ein kleiner Kumys-Becher*, S. 117. M. Uw. — Vgl. чороҕон.

чоруй, чоруйабын, *laut schallen, einen lauten Ton von sich geben*, M. Uw. — Vgl. чуор, чоруй.

чоһой, чоһойобун, *ein dummes Gesicht machen*, Uw. — Vgl. оһой.

чоһойор Pl. чоһойорлор, *ein dummes Gesicht habend, dumm aussehend*, M. Uw. — Von чоһой: vgl. чоһойор, حولار *dumm*.

чоһойу, Adv. *mit einem dummen Gesicht* v. Kap, *schauen*, Uw. — Von чоһой: vgl. оһойу.

чоһоон oder чоһоонсуһуу, *Morgenstern*, Uw. — Vgl. مولمان Bansárow.

чочумча, *eine kurze Weile*. Чочумча буолан ӧлран, кайам «*wenn eine kurze Weile um ist, werde ich kommen*», чочумча буолан ӧлрэн, кайбытым «*nach einer kleinen Weile kam ich*», Uw.

чочумчалаа, *nach einer kleinen Weile*. Чочумчалаа ойдоо «*kurz darauf*», Uw. — Von чочумча.

чочуоко, *Kopf: Haupt, Aeltester*, Uw.

чыаҕа soll für sich keine Bedeutung haben: s. u. ыаҕын.

чыаҕыл, *heftig, stark* vom Winde; *ganz* in Verbindung mit Farben. Чыаҕыл маҕан «*ganz weiss*», чыаҕыл хара «*ganz schwarz*», Uw. — Vgl. чыаҕа.

чыаҕа, Adv. *gerade, durchaus*. Чыаҕа арҕа «*gerade im (nach Westen)*», чыаҕа түөрт «*gerade das Entgegengesetzte*», Uw. — Vgl. чыаҕыл: ᠴᠠᠭᠠᠯᠠ *entfernt, weit, ausgebreitet, allgemein*, aber ᠴᠠᠭᠠᠯᠠᠪᠠ *durchaus verschieden*, Schm. 324, *a*.

чыаҕах, *Vögelchen*, N. Uw. — Vgl. چیچو *Sperling*, Coman. cipeic, *Vogel*, Klapr. S. 253.

чыаҕас, *flach, untief*, D. Uw.: *lose* vom Schlaf): *sanft* vom Charakter, Uw.

чыаҕырка, *zwei Kreuzhölzchen auf einem Packsattel* (хаҕа), *an die die Lasten gehängt werden*, Uw.

чыаҕырҕас, *schmal*, D. Uw.: *das Schmalseine*, Uw.

чыаҕырҕай oder чыаҕырҕай кыһына, *die aussterste Spitze* (eines Baumes, Zweiges, Berges u. s. w., Uw.

чыаҕыһай, чыаҕыһыабын, *auf den Augen blinzeln*, Uw.

чыаҕыһын, чыаҕыһыаһабын, *blinzeln lassen*, Uw. — Von чыаҕыһай.

чыабырҕат, чыабырҕаппын, *mit einem spitzen Gegenstande klopfen*, Uw.

чыабырҕаччы, Adv. von чыабырҕат, Uw.

чыр, *ein besonderer Fisch, Salmo nasus*, Uw. Im Russ. чыръ.

чырдыкай, *Krickente*, Uw. — Vgl. اوردك *die Knakente*, Bergente anas ᠬᠤᠷᠭᠤᠨᠠ *querquedula*), Schm. 337, *b*.

чылаас, *warm, erwärmt, lauwarm*, Uw. — Vgl. сылаас.

чыпы, *Befühlung, Betastung, Untersuchung, Beobachtung*; was durch Betastung wahrgenommen wird. Чыпыгыттан ат чыпыгата «*welches sind die bei der Befühlung sich ergebenden Merkmale des Pferdes?*», Uw.

чыпыһа, чыпыһыан, *befühlen, betasten, untersuchen, beobachten*, Uw. — Von чыпы.

чуо, Adj Adv. *abgesondert, getrennt.* Чуо бытыт «*eine alleinstehende Wolke*», Uw.; «*Haufenwolke, cumulus*», M., чуо турар мас «*ein abgesondert stehender Baum*». *Ganz richtig, ohne zu irren*: чуо каllим «*ich bin ohne fehl zu gehen angelangt*», Uw.

чуоҕуі, чуоҕуjабын, *sich zu einem Haufen stellen*, Uw. — Vgl. *das Ganze, beisammen, vereinigt, zusammenkommen, sich versammeln*, Schm. 332, c.

чуоҕуччу, Adv. *auf einen Haufen.* Чуоҕуччу муос «*auf einen Haufen zusammentragen*», Uw. — Von чуоҕуі.

чуоҕур, *gefleckt, getiegert* (von Pferden). Хара чуоҕур «*schwarz mit hellen Flecken*», Uw — Vgl. Schm. 332, a. جوار Chalf. H. 375. جمار Troj. Lex. S. 379.

чуоҕус, чуоҕусабын, *sich zusammenstellen*, M. Uw. — Von чуоҕуі.

чуор, *schallend, tonend*, Uw.; *Laut, Schall.* Чуор сӓ «*ein schallendes Gewehr*) *Flinte*», D. Uw. Чуор кісі «*ein Mensch mit einem feinen Gehor*», Uw.

чуорӓн, *eine kleine Glocke*, Uw. — Von чуор.

Чукча, *ein Tschuktsche*, Uw.

Чубан, *ein Tschuwane* (in Kolymsk), Uw.

чубуку, *das wilde Schaf*, Uw. — Vgl. *petit cerf*, Kow. 1535, *b*.

чӱшӱу, *Windställe*, D. Uw.

чураппа, *ein hölzerner Ring, der durch die Nase eines Ochsen gezogen wird*, Uw.

чуцку, *Langeweile: Sehnsucht*, Uw.

чуцкуі, чуцкуjабын, *sich langweilen; sich nach Etwas sehnen*, Uw. — Von чуцку.

чуцкук, *langweilig: Langeweile: traurige Gedanken der Sehnsucht.* Онно чуцкук «*dort ist es langweilig*» Uw. — Von чуцкуі.

Ц.

ца, *Schmutz*, M. Uw.

цахтар, *Frauenzimmer; Frau*, E. D. M. O. Uw. Хотун цахтар «*eine stattliche Frau*», кыс цахтар «*Jungfrau*», Uw. — Vgl. jахтар.

цаҕыл, *grosse Flecken auf den Schulterknochen der Pferde*, Uw. — Vgl. *ein Pferd mit verschiedenartig gemischtem Haar an Hals und Brust*, Schm. 294, *c*.

цаҕылгых, *mit grossen Flecken auf den Schulterknochen* (von Pferden). Uw. — Von цаҕыл.

цаҕ, *Seuche, ansteckende Krankheit*, D. Uw. — Vgl. *venerische Krankheit*, Schm. 286, *c*.

цӓцы, *eine nackte hohe Kuppe*, M. Uw. — Im Tungus. jaц, M.

цацпӓ, цацпабын, *von einer Seuche befallen werden, an einer Seuche krank daniederliegen* Uw. — Von цаҕ

цаҕай, цаҕajабын, *arm werden*, Uw. — Vgl. *nicht kommen, nicht vermögen*, Schm. 289, *a*.

цаҕацы, *arm*, Kat. Uw.; *Armuth*, Uw. — Von цаҕай; vgl. Schm. 288, *c*.

цаҕыл, *Aufeinanderlegung*, Uw.

цаҕылгых, *aufeinandergelegt*, Uw. — Von цаҕыл.

цабара, *flüssiger Schmutz*, Uw. — Vgl. Osm. مامور

цӓм (Pl. цӓмнар), *Poststation*, Uw. — Vgl. عام, *Weg*, das schon Kowalewskij Буддійская Космологія, S. 21. Anm. 19. mit dem Russ. имъ verglichen hat; jamb (Mong.), *Poststation*, Marco Polo's *Reisen*. Ausg. von Burck, S. 231.

цараппа, *Einer, der Alles verschwendet hat*, Uw.

царҕа, *an einer chronischen Krankheit leidend*: *chronische Krankheit*. Царҕа киһи, Uw. — Vgl. *das Geschwür, die Beule, offene Wunde*, Schm. 288, *c*.

царбаі, царбајабын, *gehen, spazieren, zum Vergnügen reiten*, Uw. — Vgl. *gehen, wandeln*, Schm. 287, *a*. *herumhüpfen, Spiel treiben, gaukeln*, ebend. 305, *b*.

царбац, *Jahrmarkt*, Uw. — Das Russ. ярмонка, und dieses aus dem Deutschen *Jahrmarkt*.

цасаі, цасајабын, *seine Anordnungen treffen*, Uw. — Vgl. *in gesetzliche Ordnung bringen, in Ordnung erhalten; verbessern, regieren*, Schm. 299, *a*.

ца hebt Etwas hervor, das man nach etwas Vorhergegangenem nicht erwartet hätte. Es steht unmittelbar vor dem Worte, auf dem der Nachdruck liegt. Ца кэлла «*er ist doch gekommen (nachdem man lange vergeblich auf ihn gewartet)*», бу урүјаи гынуохха ца тэкпэр бэра (Text 40, 8.) «*dieses Buch zu umgehen war jedoch nicht möglich (die früheren Bücher hatte man umgehen können)*», ца бу үчүгаі «*doch dieses ist schon nicht das andere*», ца өчөҕө кіпі ынчыгга үіп сүрахпын ҕо.ғуштута «*doch da (früher nicht) bewegte sein Stöhnen mein Herz*». So steht ца auch vor einem Imperativ und druckt dann die Verwunderung darüber aus, dass der Angerufene noch auf eine Aufforderung warte: ца кэпсіа «*so erzähle doch (da du mal angefangen hast, oder: da du es weisst)*», Uw.

цацкій, цацкіјабын *klar werden*. Халлаан цацкіјан ҕэр, Uw.

цацкір, *klar, durchsichtig*, Uw. — Von цацкій; vgl. *hellblau*, Schm. 321, *a*.

цаҕан, *Erdbeere*, E. D. Uw.

цаҕын, *Rost*, Uw. — Vgl. Schm. 301, *b*.

цаҕынній, цаҕынгіјабын, *rosten*, Uw. — Von цаҕын.

Цокускаі, *Jakutsk*, Uw.

Цохсоҕон, *der Name einer Gemeinde* (naciliav) *im Ulass* Короҕон, Uw.

цоҕоjон, *so* (ohne Grund und Absicht), D. Uw. Тоҕо кэлliҥіі? цоҕоjон кэллім «*warum bist du gekommen? ich bin so, ohne weitere Absicht, gekommen*», Uw.

цоҕур, *Geschicklichkeit, Kunst*; *Neigung*, Uw.

цоҕурдаах, *geschickt, geeignet zu Etwas*; *geneigt zu Etwas*, mit dem Dat.; *Geschicklichkeit*; *Geneigtheit* Халлар сыҥаламарытар (von сырыт цоҕурдаах бэрэ «*ein zur Schifffahrt geeigneter Fluss*», Uw. — Von цоҕур.

цон (Pl. цоннор), *Menge Volkes, Leute*, Kat. D. M. Uw. Христоһу ыгыктыбыт цон «*Christus verehrende Leute*», Kat., Аҥіган цоно «*die Bewohner von Schigansk*», ајан цоно «*Reisende*», цоно «*einer von seinem Geschlecht*», Uw., цоҥуҥ «*dein Nächster*», ҕоҕоргор цоҥцор «*deinem Nächsten*», ыкса цомуһуттун «*unsern Nächsten*», Kat. — Vgl. (son) *Volk*, Schm. 307, *a*.

цонҕоі, цондоҕобуһун, *lang und hager sein*, Uw.

цондоҕор, *lang und hager*, Uw. — Von цонҕоі.

цонно, цоннубун, *mit Leuten versehen*, Uw. — Von цон.

цоруо, *Passgänger*, M. Uw. — Vgl. *Passgang*, Schm. 303, *a*.

цоруолаҕ, цоруолуубун, *im Passe gehen*, Uw. — Von цоруо.

цоруі, цоруjабын = цоруі, Uw.

цол, *Glück, Heil*, D. M. Uw. Ырахтаҕыбыт цолгутар «*auf das Glück unseres Kaisers*», M. Uw. — Vgl. Uig. chol, Klapr. S. 27. Schm. 309, *b*.

цолаҕ, цолаһуубун, *glücklich machen*, mit dem Acc. Uw. — Von цол.

цолаҕах, *beglückt, glücklich*, Uw. — Von цол.

цолаҕахтук, Adv. *glücklich*, Uw. — Von цолаҕах.

цоллон, цоллонноһуун, *beglückt werden*, Uw. — Von цолаҕ.

цосун, *Tauglichkeit*, Uw.

цосуннăх, *tauglich*, D. Uw. — Von цосун.

цöкеö, *noch*, Uw. — Das Russ. еще.

цöлö, Adv. *durch und durch* (z. B. stechen, fallen), Uw. Хајаны цöлö көтöн тағыс «*durch den Fels hindurchfliegen*». — Vgl. يل *durch*, يلق *durchschlagen*, Schm. 332, *a. b.*

цöлöрүі, цöлöрүјăбін, *durchbrechen, sich durchschlagen*, Uw. — Von цöлö; vgl. يلق *durchfallen, durchsinken*, Schm. 333, يلقى *c.*

цöлöрүт, цöлöрүтăбін, *durchschlagen*, Uw. — Von цöлöрүі.

цöлүтă, Adv. *durch* (z. B. reiben), Uw.

цыхсаі, цыхсајабын, *Etwas* (Acc.) *zur Besorgung übernehmen*, Uw.

цыхсăн, *heftiger Frost mit Wind*, Uw.

цыхсăнныăх, *von heftigem Froste und Winde begleitet, ungestum* (vom Wetter und vom Menschen), Uw. — Von цыхсăн.

цыбăр, *die zunehmende Kälte bei Sonnenauf- und Niedergang*, Uw.

цымат, *Geschenk*, Uw. — Soll Tungusisch sein.

цыматтă, цыматтыбын, *schenken*, mit dem Acc. der Sache und Dat. der Person, Uw. — Von цымат.

цыл, *Jahreszeit*, auch цыл кăпă; *Jahr*; *Zeit*. Цылы мăлцi «*das ganze Jahr hindurch*», оччотоғу цыл «*die damalige Zeit*», кун цыл, цыл кун oder цыл кăпă «*Zeit*», өр кунăх цылдьăх «*langwierig*», Uw. — Vgl. сыл, يل . يل *Jahr*, Schm. 304, *a.*

цылларта, Adv. *alljährlich*, Uw. — Von цыл.

цiă, *Haus*, M. Uw. Үрүц цiă «(*weisses Haus*) *Wohnzimmer*», хара цiă «(*schwarzes Haus*) *Vorzimmer, Küche*», цiă уот «(*Haus und Feuer*) *das Haus und was dazu gehört*», Uw. — Vgl. اوى und اق اوى (*weisses Haus*) *Zimmer*.

цiăрăнiі (цiăҕă-), цiăрăнijăбын, *verjagt* oder *vertrieben werden*. Цiăҕiттăн цiăрăнiі «*werde aus deinem Hause verjagt*» (eine Verwunschung)», Uw. — Vgl. يلق *vertrieben sein, verjagt sein*, Schm. 335, يلقى *c.*

цiăрăнıт (цiăҕă-), цiăрăнıтăбын, *verjagen, vertreiben*, mit dem Acc. der Person und Abl. des Ortes, Uw. — Von цiăрăнiі.

цiăнсăх, *der das Haus liebt, der da gern zu Hause sitzt, der sein Haus gut besorgt*, Uw. — Von цiă.

цiăрăкăн, *Stickerei*, Uw.

цiăрăкăнныăх, *gestickt*, Uw. — Von цiăрăкăн.

цiăрăцкăі, *eine besondere Art zu laufen, bei der man immer zweimal nach der Reihe auf denselben Fuss tritt*, Uw.

цiăрăцкăіалă, цiăрăцкăіалбын, *so laufen, dass man immer zweimal nach der Reihe auf denselben Fuss tritt*, Uw. — Von цiăрăцкăі.

цiăрăн, *Kronschnepfe*, Uw. — Vgl. цiăрii.

цiăрii, цiăрijăбын, *schreien* (z. B. von der Kronschnepfe), Uw. — Vgl. цiăрăн.

цiăл, *innere Thür*, M. Uw.

цiалă, цiаллбын, *Jmd mit einem Hause versehen; verheirathen*, mit dem Acc. Uw. — Von цiă; vgl. цiăлăн.

цiăлăх, *mit einem Hause versehen, ein Haus besitzend*, Uw. — Von цiă.

цiăлăн, цiăлланăбын, *mit einem Hause versehen werden; sich verheirathen* (vom Manne), mit dem Dat. Uw. — Von цiалă; vgl. اويلنك *eine Frau nehmen* von اوى *Haus*, كل *ein Haus nehmen, eine Frau nehmen*, Kow. *Chr.* II. S. 238. ཁང་བཟུང་ (*ein Haus empfangen*) *heirathen*, ཁིམ་བྱད་ oder ཁིམ་བདག (*Haus-Heerd*) *Ehemann, Ehefrau*; *heirathen*.

цiăлăнньыі, *Freier, Bräutigam*, Uw. — Von цiăлăн.

цiăллăх, *mit einer Thür versehen*, M. Uw. — Von цiăл.

цiăллiгăс, *Oeffnung; Schlucht*. Аика цiăллiгăс «*eine tiefe Schlucht*», Uw. — Von цiăл.

цін гаш (гытабын), *zusammenfahren, zusammenschrecken*, Uw. — Vgl. ҕ *Merkwürdigkeit, Sonderbarkeit, Eigen - heit*, Schm. 303, *a*.

цінті, *ungewöhnlich, ausserordentlich, wunderbar; überaus*, Uw. — Vgl. цін, ҕ *Merkwürdigkeit, Sonderbarkeit, Eigen - heit*, ҕ *merkwürdig, sonderbar, eigen*, Schm. ҕ 303, *a*.

цің, *richtig, genau*, Uw.; *Richtigkeit, Genauigkeit*. Цің кіріітіі «*vollkommene Wahrheit*», цің Саха «*ein Stock-Jakute*», Uw. — Vgl. ҕ *vollkommen, fest, sicher*, Schm. 328, *a*.

ціб, *fest schliessend* (z. B. eine Thür), Uw.

цін, Adv. *wider eigenes Erwarten; geräuschlos, mauschenstille* (auch in цін); *sammt und sonders*. Цін түсан хаалан «*er ist unversehens durchgefallen* (z. B. durch's Eis); цін сытар oder цін тахсан сытар «*er liegt mauschenstille*», цін тахсан турар цій «*es regt sich nicht im Hause*»; цін охтон сытар бары мас «*alle Bäume sind sammt und sonders umgefallen*», Uw. — Vgl. ҕ *alles*, Schm. 335, *c*.

цінії, s. іпії.

цірім, *der Riemen am Sattelgurt, der durch die Schnalle gezogen wird*, Uw.

цілді, *Baumhorn*, Uw.

цукку, Adv. *ab-* (z. B. -reissen, -kratzen). Цукку тара «*abreissen, abkratzen*», Uw.

цугалыі, цугалыjабын, *sich auf und davon machen, sich scheeren*, Uw. — Vgl. ҕ *sich packen, davon laufen*, Schm. 304, ҕ *a*.

цугалыт, цугалытабын, *machen, dass Jmd sich scheert*, Uw. — Von цугалыі.

цугалыjба, *das sich auf und davon machen*, *das Sichscheeren*, Uw. — Von цугалыі.

цугуур, *Bergspitze*; Name eines Gebirges, Uw.

цуол; s. уал цуол.

цуі, *Aussehen*. Мін сырыбар туох да кісіҕэ наіғылбыр цуі суоға «*auf meinem Gesicht war kein Zug, der einem Menschen geglichen hatte* (*der menschlich gewesen wäre*)»; *Urtheil, Gericht*, Uw. Цуіуң «*dein Reich*», Kat.

цуіаі, *taub*, D. Uw.; *Taubheit*, Uw. — Vgl. ҕ *taub*, Schm. 284, *c*.

цуіаа, цуіаубун, *richten*, mit dem Acc. Uw. Кәліҕэҕэ цуіаҕ кіріні «*er wird kommen zu richten den Menschen*», цуіаҕр «*Richter*», Kat. — Von цуі.

цусун (Pl. цусунар), *Aussehen, Gestalt, Bild, Figur, Farbe*, Uw. Абасы цусуна «*ein Abbild des Teufels, ein Götzenbild*», Kat., іккі цусуннах «*von zweifacher Gestalt*», Uw. — Vgl. дусун.

Н.

нагдарыі, нагдарыjабын, *sich ganz allmählig weiter verbreiten* (von Flüssigkeiten), Uw.

нагбан, *Blech*, Uw.

нәлбә, *Regenkragen*, M. Uw

нодор, Name eines kleinen Fisches, Uw., тугун, D.

нондоі, нондоjобун, *stolziren*, M.

нондодор, *stolz*, M. — Von нондоі.

ночох, *ein junger Hase*, Uw.

ныгыыл, ныгыылбын, *rauschen, summen*, Uw. — Vgl. ныргыі.

ныргыі, ныргыjабын, *laut tönen*, Uw. — Vgl. ныгыыл, ніргіі.

ныргыт, ныргытабын, *mit einem Gegenstande einen lauten Ton hervorbringen*, Uw. — Von ныргыі.

ныын, *sanft abschüssig*, Uw.

Б.

тайбын, *Rennthierkalb*, Uw. — Das Russ. тельпекъ.

Б.

ба, Demonstrativstamm, v. Gr.

ба, Ruf, der Verwunderung; ein Laut, mit dem man die Pferde zum Stillstehen bringt, Uw.

ба, *Zwang, Gewalt*, Uw.

бай, байабын, *reich werden*, Uw. — Vgl. бай, *reich*, und باي

бай, *reich*, Kat. D. M. Uw., mit dem Instr. woran; *Reichthum*, Uw. — Vgl. бай, *reich werden*, und باي. ♀ *reich*, Kow. 1083, *a.*

бай, байабын, *binden*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. باي, ♀ *umwickeln, verbinden*, Schm. 111, *a.* ♀ *ein Pack oder ein Bündel machen*, ebend. 99, *b.* von ♀ *ein Pack, Bund*, ebend. 99, *a.*

балыр, *krumm, gebogen*, D. Uw.; *Haken*, D. — Vgl. такыр, ♀ بوكر *affaibli, banerochie, bancal, courbé, voute*, Kow. 1211, *a.*

Бахсы, Name einer Jakutischen Gemeinde (нәсіліәх), Uw.

баға, *Frosch*, R. S. E. D. N. Uw. Баға хаҕа «(*Froschgehäuse*; s. хаҕа) *Muschel*», M. Uw. — Vgl. باغه *Frosch*, باغه قبغی (*Froschschale*) *Muschel*, قبغلو باغه (*Frosch mit einer Schale*) *Schildkröte*; bei den Burjäten ♀ Bansarow.

баға, *Verlangen, Lust*. Курушнарыгар бағабынан сыңарын «*ich ging mit Lust zu ihren Schmausen*», Uw. — Vgl. ♀ Kow. 1054, *b.*

бағах, *Mast*, Uw.; *zwei vor der Jurte stehende geheiligte Birkenbäumchen*, Сво. Арх. III. 220 — Vgl. бағана.

цуа, ein *Pud* = 40 *Pfund*, Uw. — Das Russ. пудъ.

Б.

бағана, *Pfahl*, D. Uw. — Vgl. бағах, باغ, ♀ *pierre ou barre de bois sur laquelle on attache les tentes, pilier, colonne*, Kow. 1056, *b.*

бағаны, *Fischerdietz*, неводъ, Uw. — Vgl. ♀ *instrument, outil, machine, un établi*; ♀ *étui, équipage*, Kow. 1060, *a.*

бағаныллын, бағаныллыбын, *fischen*, Uw. — Von бағаны.

бағар, бағарабын, *mögen, wollen, wünschen, verlangen, beabsichtigen*, D. M. Uw. Mit dem Acc. Ачыгыы кісіні бағарбаппын «*den kleinen Menschen mag ich nicht*», M. Uw., атыннарга кусағаны бағарыллар «*wünschet Andern nicht Böses*», Kat. Uw. Mit dem Dat. Бағарыллар ходоруң ұахтарыгар «*begehre nicht deines Nächsten Weib*», Kat. Uw., инјіәхә сыңарыгар ині бағарабын «*ich wünsche, dass er mich besuche*». Mit dem Acc. des Nom. fut. mit dem entsprechenden affigirten Pron.: барыахтын бағарабын «*ich wünsche zu gehen*», ині бағарабын һаіri ағыаххытын «*ich wünsche, dass ihr leset*», ініліңіәхін бағарар «*er wünscht, er beabsichtigt zu heirathen*». Бағарап тыңын ісіт «*überaus gern hören*», Uw. — Von баға, *Verlangen*; vgl. ♀ *avoir du plaisir*, Kow. 1055, *a.*

бағарачыны, *der Einem* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *wünscht*, Uw. — Von бағар.

бағара, бағарлабын, *reisen, anziehen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von бағар.

бағалаҕ, *Verlangen nach Etwas* (Dat.) *habend, auf Etwas versessen*, Uw. — Von баға, *Verlangen*.

бадалыах, *ein flaches irdenes Gefäss zum Milchkochen*, D. Uw.

Ванька, *Hänschen*, Uw. — Das Russ. Ванька, ein Demin. von Иванъ, *Johann*.

бат, батабын, *treiben*, D. M. Uw; *nachfolgen, hinterhergehen*, mit dem Acc. Батан кӧбіс «*fortjagen*», батан оҥорыт «*verfolgen; hinter* (кэнниттэн) *Jmd hergehen*», батан іс «*Jmd* (Acc.) *verfolgen*», Uw.

бат, батабын, *hineingehen, Raum haben*, Uw. — Vgl. Schm. 99, *b*.

батаіда, батаідабын, *wickeln*, Uw. — Vom Russ. Imperat. мотай.

батаідан, батыдынабын, *gewickelt werden*, Uw. — Von батаіда.

батаҕа, *eine lederne Tasche*, D. Uw. — Von бат, *hineingehen* (?).

батар, батарабын, *hineingehen machen, hineinbringen*, mit dem Acc. Uw. — Von бат, *hineingehen*.

батас, *ein grosses Messer an einem langen Heft*, M. Uw.

батыйа, *ein kleiner Batas*, D. Uw. — Von батас.

батырчах, *der beschwerliche Gang auf einem Boden, in dem man einsinkt*, Uw. — Vgl. батылын und *s'enfoncer* (*dans la boue*), Kow. 1090, *b*.

батырчахтаа, батырчахтабын, *sich mit Mühe in einem weichen Grunde fortbewegen*, Uw. — Von батырчах.

Батылы, Name eines Jakutischen Geschlechts (аҕа ӯсэ), Uw. — *Batulan Tschingsenn* ist der Name eines Soongorischen Fürsten bei Pallas, *Sammlungen hist. Nachr. über d. Mong. V.* I. S. 35.

батылын, батылдабын, *einsinken, versinken*, Uw. — Vgl. батырчах, باطلاق

батыс, батысабын, *verfolgen*, mit dem Acc. Батыса «*entlang*»: бу өрүү батыса бар «*gehe diesem Fluss entlang*», Uw.; vgl. Text 71, 13. — Von бат, *treiben*.

батыс, батысабын, *Raum haben*, Uw. — Vom gleichbedeutenden бат.

баттаа, баттабын, *drücken, bedrücken*, E. M. Uw. — Vgl. باصق ، باسق, Gig. S. 39.

баттаа, баттабын, *antreffen*. Мин кініні цйатігар баттабатым «*ich habe ihn nicht zu Hause angetroffen*», Uw.

баттах, *Kopfhaut*. Баттахтах тірі «*ein Fell, an dem der Kopf drangeblieben ist*», Uw.

баттах, *ein Haken an einem Pfosten zum Aufhängen von Sachen; Krücke*, auch баттахтах таях, Uw. — Vgl. الناج, *Krücke*.

баттах. Бас баттах «*hierhin und dorthin, nach allen Richtungen, wohin die Augen sehen*», Uw. — Vom Pronominalstamm ба; vgl. анаа, хайах, баттах.

баттан, баттанабын, *gedrückt werden*, Uw. — Von баттаа, *drücken*.

баттас, баттасабын, *drücken helfen; sich gegenseitig drücken*, Uw. — Von баттаа, *drücken*.

баттах. *Druck, Bedrückung*, Uw. — Von баттаа, *drücken*.

баттыан, *Druck, Bedrückung*, Uw. — Von баттаа, *drücken*.

балдарын, *Koth, schmutzige Stelle*, P. 105. Uw.; *Morast*, M. N. O.; *Lehm*, R.

бапса, *Chinesisches Seidenzeug*, Uw.

бачча (баччан), *so viel* (zeigend). Бу бачча «*gerade so viel*», олорбутут бачча буолла «*unser Leben ist zu so viel geworden, wir haben ausgelebt, mit unserm Leben ist es aus*». Баччаҕа «*zu solch einer Zeit, zu dieser Zeit*», баччаҕа дэрі oder баччаҕа дэрі «*bis jetzt*», Uw. — Vom Pronominalstamm ба; vgl. оччо.

бацы, *eine Leibbinde aus Fell, die unter dem Pelz getragen wird*, Uw.

бабыр, *eine Art Tiger*, Uw.

Бајарал, *Meer*, P. 99. R. N. Uw. — Vgl. Ⱋ *le naturel*; *naturel, non artificiel*. Ⱋ Ⱋ Ⱋ Ⱋ Ⱋ Baikál, *lac du gouvernement d'Irkutsk*, Kow. 1045, *a*; vgl. Sagang-Sseczen, S. 56. Z. 7.

Бајанал, *der Schutzgeist der Jäger und Fischer*, M. U. — Wohl von бай, *Reichthum* (also Бајанай); mit demselben Affix scheint der von M. erwähnte Kobold Сарыыјал, wofür ich Сіраныі (von сір) lesen möchte, gebildet zu sein.

бајыт, бајытабын, *bereichern*, mit dem Acc. Uw. — Von бай, *reich werden*; vgl. باي‌تامن

бајын, бајынабын, *sich binden*; *bei sich, an sich anbinden*, Uw. — Von бай, *binden*.

бајылын, бајыллабын, *gebunden werden*, Uw. — Von бай, *binden*.

бар, ein Klangwort, das das Plötzliche einer Erscheinung zu bezeichnen scheint. Бар гынныт (von гын, s. кыш) уордах oder бар гынныт түргүн уордах «*schnell auffahrend*», Uw.

бар, eine Verstärkung, die den Sammelnamen тыа *Wald*, ојур *Dickicht*, цон *Leute, Volk* und vielleicht noch einigen andern vorgesetzt wird. Бар тыа «*ein dichter Wald; ein Wald, in dem Baum an Baum steht*», бар цон «*die ganze Gesellschaft*», M. Uw., бар цоңуут «*unser Nachster*», бар цоңцут «*euer Nachster*», бар цону наіғылаччылар «*die Civilobrigkeit*», Kat. — Vgl. барыі und Ⱋ Ⱋ *beaucoup*, Kow. 1092, *b*. Ⱋ

бар, барабын, *gehen, fortgehen*, R. S. P. 246. E. D. M. Uw. Дьібі бар «*einen Riss bekommen*», буларү бар «*entzweigehen*», муһуү бар «*abgleiten*». Das Gerund. fut. eines von einem Verbum neutrum gebildeten causalen Verbums verbindet sich mit бар und bildet Neutra: көңүрүү бар «*sich zur Seite schieben*», хабырыта бар «*sich wölben, aufschwellen, eine Blase bekommen*», хајыта бар «*bersten*», тоструута бар «*in mehrere Theile aus einander fallen*», сиңнәріі бар «*in Massen umstürzen, umfallen, hinunterstürzen*». Bezeichnet mit dem Gerund. praes. eines andern Verbums den Beginn einer Thätigkeit: көстөн бар «*anfangen sichtbar zu werden*», барапан бар «*anfangen ein Ende zu nehmen*», ыйы кэлэрбін гыгта сурух суруһан барбыта «*sobald ich kam, fing er den Brief zu schreiben an*»; vgl. арыгтапан барбыта Text 29, 9; тыныһан барбыта 41, 12. горуһан барбыт 83, penult. (lies in der Uebersetzung: *die zu altern begonnen haben*). Das Gerund. praes. бараn bildet in Verbindung mit einem andern Gerund. praes. ein Gerund. praeter.: үлэгитін кэлэраn бараn сылһар (von сырыт) буолуң тацара үйэтіттәр «*besuchet die Kirche, nachdem ihr eure Arbeit zurückgelassen*», тацара кісіні оцорон бараn кіліі сиһір «*nachdem Gott den Menschen geschaffen, denkt er an ihn*», үсүс күнүгэр өлөрөн бараn тіллібітә «*am dritten Tage, nachdem er gestorben war, lebte er auf*», Kat., ыныы гынан бараn кэлііи «*nachdem ich dieses werde gethan haben, werde ich kommen*», Uw. — Vgl. بار مق, das mit einem Gerund. praet. die Fortdauer einer begonnenen Handlung bezeichnet; Gig. S. 174. Iw. S. 93.

бар, *daseiend, vorhanden*; *seiend*; *Dasein, Vorhandensein*; *Sein*. Мін табан бар ду суох ду? «*ist mein Rennthier da oder nicht?*», бар «*es ist da*», мінһіхі табан бар «*mir ist ein Rennthier, ich habe ein Rennthier*», M. Uw., кіні туох аса бэрын биэрэр «*er giebt, was er an Essen hat*», мін туох асым бэрын биэрэбін «*ich gebe, was ich an Essen habe*», оірэ ірдэх суол бэрытар «*an einem Orte, wo eine Angelegenheit zu untersuchen war*», бэры көрдөрөр «*er zeigt, was wirklich vorhanden ist*», хаһа бэргэтий? «*wo seid ihr,*

wo woret ihr?», ханна бӓлларыі? «wo sind sie?», ханна бӓллараі? «wo waren sie?», цiӓгӓ бӓрбын (= цiӓгӓбiн) «ich bin im Hause», цiӓгӓ бӓрын «ich war im Hause», Uw., тацара бӓрын туса «die Angelegenheit des Daseins Gottes, über das Dasein Gottes (als Ueberschrift)», Kat., таба бӓрына ajaннынаи «so lange ein Rennthier da ist, werde ich reisen», Uw., бӓрa суох «des Daseins bar, nicht vorhanden, nicht existirend», Пiлӓт дiйи басыллык бӓрына «zur Zeit, als Pilatus Oberhaupt war», Kat. Бӓр буол «da sein»; таба бӓр буоллаҕына ajaннынаи «wenn ein Renthier da ist, werde ich reisen», бӓр буоллаҕына «wenn es da ist; wenn es sich machen lässt». Бӓр mit den Prädicats-Affixen der Vergangenheit (бӓрын, бӓрыҥ, бӓра, бӓрбыт, бӓргыт, бӓллара) bildet mit den verschiedenen Participiis umschreibende Verbalformen: 1) mit dem Part. praes. der negativen Form ein Imperfectum frequent. ӕспат бӓра «er pflegte nicht vorbeizugehen». Text 10, 13.; vgl. турбат бӓра 14, 15. тасӓрбат бӓра, сыҥыбыт (von сырыт) бӓрбыт 15, 11. ӕхпат бӓрын 17, 5. арарбат бӓра 21, 11. — 2) ӓрӓр (von ӓр, ӓрӓбiн) бӓрын u. s. w. = ӓрӓрiн u. s. w.: кӓм учугаcӓн ӓрӓр бӓра = кӓм учугаcӓн ӓрӓрӓ «es nahte gerade die Zeit». — 3) mit dem Partic. praet. ein Plusquamperf.: кӓлбiт бӓллара «sie waren Gekommene, sie waren gekommen»; vgl. кӓбiспiт бӓллара 8, 4. хӓлбыт бӓра 43, penult. ичiтӓхтӓммiт бӓра 13, ult. кӓлбӓтӓх бӓрын «ich war nicht gekommen». In der bejahenden Form kann ibit dazwischentreten oder auch statt бӓрын u. s. w. stehen: кiнi кӓллаҕiнӓ мiн турбут бӓрын, мiн турбут ibit бӓрын, мiн турбут ibiтiн «als er kam, war ich (schon) aufgestanden». In der negativen Form kann statt des Particips — ilik mit dem Gerund. praes. stehen; ibit kann noch dazwischentreten oder auch бӓрын vertreten: кiнi кӓллаҕiнӓ мiн кӓлбӓтӓх бӓрын. мiн кӓлӓ ilik бӓрын, мiн кӓлӓ ilik ibit бӓрын, мiн кӓлӓ ilik ibiтiн «als er kam, war ich (noch) nicht gekommen». Барыах (Nom. fut.) бӓр heisst: man muss gehen; bei näherer Bestimmung des Ziels steht das Nom. im Dat.: онно барыахха бӓр «man muss dahin gehen», Uw. Schliesslich verbinden sich бӓр und бӓра (ohne Veränderung) noch mit Verbis finitis und zwar бӓр mit dem Imperf. in relativen Vordersätzen: туry тацара оҥорбута бӓр, ону хастыбын кiсi тусугар оҥорбута «was Gott gemacht hat, das machte er des Menschen wegen», Kat.; vgl. туох сулуну бӓрбiтӓ бӓр, онтон u. s. w. Text 73. 9. - Бӓра verbindet sich 1) mit dem Imperfectum in causalen Vordersätzen: туланах бӓjӓбiн тороҥупутуҥ бӓра, — хара долоҕун балыгын хӓjан олороруҥ (Frequent.) бӓра; ici? niiiri?, Text. 87, 1., wo zu übersetzen ist: da du mich, da ich eine Waise war, gross gezogen hast.....! so höre mich! — 2) mit dem Futuro; diese Verbindung drückt aus, dass Etwas bevorgestanden habe, dass Etwas hätte erfolgen sollen oder können, dass Etw.s unter bestimmten Verhältnissen erfolgt wäre: кӓлiӓҕӓ бӓра «seine Ankunft stand bevor (man erwartete ihn); er hätte kommen sollen (ist aber nicht gekommen); er hätte kommen können; er wäre gekommen»; vgl. дiйи бӓра ауо? «hätte ich sagen sollen?» Text 1, 5. ӓlбӓх куну цылы быҥыҥаҕа бӓра «es hatte sehr viel Zeit geraubt», 52, 14. уryоҕа бӓра «es hatte versetzt», 52, 15. кӓлiӓҕӓ суоҕа бӓра = кӓлiӓҕӓ суоҕа ӓтӓ «er wäre nicht gekommen». — Vgl. بار يولاق ,بار, sein. Ist vielleicht ein aus бajap zusammengezogenes Participium der noch im Mongolischen vorhandenen Wurzel.

бара, барыбын, zunichtemachen, zu Ende bringen, mit dem Acc. Uw. Барӓбыт «Zerstörer, Verwüster», D. — Vg. Schm. 101, a.

барах, *Schnepfe*. Хонү бараҕа «*Feldschnepfe*) *Tringa pugnax*», Uw. — Vgl. барашекъ, *Scolopax gallinago*.

барахсан, *arm, kläglich*, Uw. — Von бара; vgl.

барат, баратабын, *bewirken, dass Etwas* (Acc.) *mit Etwas sein Ende erreicht*. Бу ісіті барат «*mache, dass dies Gefäss leer wird*». Mit бара verwechselt: бу гурдук көсөн кышыны сайыны бараталлар «*auf diese Weise umherziehend, bringen sie Winter und Sommer zu Ende*», Uw. — Von бара.

баран, баранабын. *zu Ende gehen* Kat. Uw.; *zunichtegemacht werden, zu Grunde gerichtet werden*; *ausfallen* (von den Zähnen). Өлөн баран «*durch Tod zu Grunde gehen*», баршыат «*kein Ende nehmend, unvernichtbar*», Uw.; «*ewig*», Kat. — Von бара.

баран, *Ziegenbock*, E. M. Uw. — Das Russ. баранъ.

баранҕы, *das Zuendegehen*, Uw. — Von баран.

барыы, *jeglich, all*; *das Ganze, die Gesammtheit*; *insgesammt*, Uw. Барыы тылынан кәпсәт «*in allen Sprachen sprechen*», O. Uw., барыы аҕыттан «*von jeglicher Sünde*», барыы күннәрі «*alle Tage* (Acc.)», барыны барыы аҥархаітан бөлсәҥ «*bewahrt Jedermann vor jeglichem Uebel*», Kat., барыы білär кісі «*ein Alles wissender Mensch*», M., табалар барыы «*die Rennthiere insgesammt, alle Rennthiere*», у барыы «*alles Wasser*», Uw., барыта «*sein Ganzes, Alles*», D. Kat., бу іккі көс сір устата барыта «*diese ganze Strecke von zwei Kös*», Uw., барыбыт «*unsere Gesammtheit, wir alle*», M. Uw., барылара «*ihre Gesammtheit, sie alle*», D. Uw., барылара кәлбіттәрі «*alle kamen*», барытын «*im Ganzen, zusammengenommen*»; агін барыта «*Allerlei*», Uw. — Vgl. بارى, بار.

барыі, барыjабын, *ein altliches Aussehen bekommen*. Барыjан барлыы «*ich habe angefangen zu altern*», Uw.

барыбахтā, барыбахтыбын, *zusehends altern*, Uw. — Von барыі.

барыт, барытабын, *gehen lassen*, Uw. — Von бар.

барҕын, *kurz zuvor, vor einiger Zeit*, D. Uw. — Vgl. марҕын, بورون *vor alten Zeiten*.

барылā, барылабын, *rauschen* (vom Wasser, von Bäumen), Uw. — Vgl. куруlā.

барылас, *das Rauschen* (des Wassers u. s. w.), Uw. — Von барылā.

барыллах, *Schamanen-Puppe, Götzenbild*, D.; *eine mythologische Person, die die Beinamen «reich» und «alt» führt*, M.

барыллыа, *eine Art Adler*, Uw. — Vgl. боруллуо.

барнак, *Rauber, Spitzbube, Verbrecher*, Uw. — Vgl. Sib.-Russ. варнакъ, das Ermann a. a. O. S. 213. *wornak* schreibt und in воръзнакъ zerlegt; aber solche Composita hat das Russische nicht.

барча, *Gold- oder Silberstoff*, Uw. — Aus dem Russ. парча.

барбах, *unbedeutend, nichtssagend*; *Kleinigkeit*; *dummes, unnützes Zeug*; *für nichts und wieder nichts*. Барбах хамнь «*ein unbedeutender Lohn*», барбах сір «*eine nichtssagende Gegend*», бу кініліҥ барбах «*dies ist ihm eine Kleinigkeit*», барбах сырыт «*für nichts und wieder nichts gehen*», Uw.; барбахха (Dat.) «*für nichts und wieder nichts*», Kat.

барбахтā, барбахтыбын, *sich mit dem Gehen beeilen*, Uw. — Von бар.

барбахчы, *ziemlich unbedeutend, keinen grossen Werth habend*, Uw. — Von барбах.

бала, Adv. *blindlings*. Бала түс «*blindlings herfallen*», Uw.

бәлā, бәлыбын, *zwingen*, mit dem Acc. Uw. — Von бә.

балаі, *blind*; *Blindheit*, Uw. — Vgl. бала, Ꝑ *blind*.

балаі, Adv. *ziemlich*, in Verbindung mit ӑрӑ. Балаі ӑрӑ уӧрӑнііи «*ich habe mich ziemlich gewöhnt*», Uw. — Bei den Burjäten Ꝑ Bansarow.

балаіҕык, Adv. *auf eine blinde, tollkühne Weise*. Балаіҕык ӓсӑҕӑ кір «*blindlings auf den Bären losgehen*», Uw. — Von балаі, *blind*.

балаҕан (Pl. балаҕаннар, балаҕаттар), *Jurte*, D. M. N. O. Uw.; *Hütte*, R. S.; *Sommerjurte*, E. Балаҕаҥҥа кіӑр ый «*der Monat, da man in die Jurte tritt; September*», N. Uw. — Vgl. Russ. балаганъ, das nach Reiff aus dem Pers. بالاخانه *supremus locus, excelsa domus, coenaculum* entstanden sein soll. Eher würde *Balcon* zum Persischen Worte stimmen. Im Kalmückischen heisst eine Winterhütte *bulgahum*; Pallas, *Sammlungen hist. Nachr. über d. Mong. Völk.* I. S. 176.

балатка, *Zelt*, Uw. — Aus dem Russ. палатка.

баламат, *muthwillig, tollkühn*; *Muthwille, Tollkühnheit*, Uw. — Vgl. Ꝑ Schm. 100, *a*.

балы, балыjабын, *verleumden*, mit dem Acc. Uw.

балык, *Fisch*, R. S. P. 144. E. D. M. N. Uw. — Vgl. بالق

балыктаах, *mit Fischen versehen*, D. Uw. — Von балык.

балыксыт, *Fischer*, D. Uw. — Von балык; vgl. بالقچی

балыт, балытабын, *verleumden lassen*, Uw. — Von балы.

балыjыллын, балыjыллабын oder балыллабын, балыллабын, *verleumdet werden*, Uw. — Von балы.

балыс, *jünger an Jahren*, D. Uw. Кіні балыс «*er ist der Jüngere*». Mit einem affigirten Possessivum (балтым, балтың, балта, балтылара; балыстарбыт, балыстара) *jüngere Schwester*, P. 8. D. M. Uw. — Vgl. بالبغ *Jüngling*, بالدوز *der Frauen Schwester*.

балта, балтым, балтылара; s. балыс.

балта, *grosser eiserner Hammer*, N. Uw. In Verbindung mit тіс, *Zahn*: *Backenzahn*. Тісім балтата «*mein Backenzahn*», балта тістӑрім «*meine Backenzähne*», Uw. — Vgl. بالطه und Ꝑ *Beil*, Kow. 1079, *a*.

баллыҥнаі, *kleine Quappe*, Uw.

бас, басабын, *schöpfen* (z. B. Wasser), E. D. Uw.

бас, *Kopf*, R. S. P. 16. E. D. M. N. O. Uw. Өрүс баса «*Ursprung eines Flusses* (vgl. төрүт)», басын бӑр «*seinen Kopf hingeben, sich unterwerfen, sich für schuldig erklären*». *Haupt* (trop.): *Verwaltung, Herrschaft*. Басын біл «*über Etwas herrschen, walten*», басын біллӑр «*herrschen* oder *walten lassen*; *sich unterwerfen*», сір басын біл «*ein Land verwalten*», сүөһүн басын туттар «*die Verwaltung des Viehes übertragen*», Uw. — Vgl. باش

бас баттах, Adv. *hierhin und dorthin, nach allen Richtungen, wohin die Augen sehen*, Uw. — Бас ist eine blosse Verstärkung, баттах vom Pronominalstamm ба; vgl. антах, хаітах, бӑттӑх.

бас, *Wunde*, D. M. Uw.

басаннаі, *Landbauer*, Uw. — Aus dem Russ. пашенникъ oder пашенный.

басар, *Bazar*, M. Uw. — Aus dem Russ. базаръ, und dieses wiederum aus dem Pers. بازار

басардас, *lederne Fussbekleidung im Sommer*, D. Uw.

басы, басыjабын, *überwinden, überwältigen*, mit dem Acc. Uw. — Von бас, *Kopf*, also eigentlich: *das Haupt werden*.

баҕыба, *Dank! ich danke*, Uw. — Aus dem Russ. спасибо.

баҕыбалаа, баҕыбалыбын, *für Etwas* (acc) *danken*, Uw. — Von баҕыба.

баҕыбалас, баҕыбаласабын, *sich gegenseitig seinen Dank aussprechen*, Uw. — Von баҕыбалаа.

бäҕыр, бäҕырабын, *wund werden*, Uw. — Von бäс.

бäҕырд, бäҕырдабын, *verwunden*, M. Uw. — Von бäҕыр.

баҕылык, *der angesehenste, vornehmste*, Kat. D. Uw. — Von бас, *Kopf*.

баҕылын, баҕылдабын, *überwunden werden*, Uw. — Von баҕыл.

Баска, ein Mannsname, Uw. — Aus dem Russ. Васька, Demin. von Василій.

бастā, бастыбын, *voransein, vorangehen*. Бастāн бар «*gehe voran*», Uw. — Von бас.

бастакы, *der vordere*, Uw. — Von бастā.

бастат, бастатабын, *voransein lassen, vorangehen lassen*. Ӯну бастатан биэрэбин «*Wasser vorangehen lassend gebe ich, ich gebe zuerst Wasser*», Uw., кініні туохтаҕар даҕаны бастатан таптāҥ «*liebet ihn über Alles*», Kat. — Von бастā.

бастың, *der vorderste, erste, beste*, M. Uw.; *Kapitel, Abschnitt* (im Russ. глава, *Haupt*), Kat. — Von бас, *Kopf*.

бастыҥнык, Adv. von бастың, Uw.

бä, Demonstrativstamm; vgl. ба, бāтāрā, бāттāх.

бäібäрii, бäібäрijäбін, *in kurzen raschen Schritten laufen, trippeln*, M. Uw.

бäрäi, *zwerghaft*. Бäрäi ат, ынах, кісі, Uw.

бäҕäсā, *gestern*, Uw. — Zusammeng. aus dem Pron. ба oder бä und кiäсā, *Abend*; vgl. вчера und بيحه

бäҕäсäҥҥi, *gestrig, am gestrigen Tage geschehen* u. s. w. Uw. — Von бäҕäсā oder vielmehr бäҕäсāн; vgl. кiäсā, кiäсäҥҥi.

бāтāрā, Interj. *ach ja!* (wenn Jmd Etwas in's Gedächtniss zurückgerufen wird), Uw.

бāтāрā, *die diesseitige Seite*. Бāтāрāттāн кäлä «*er ist aus einer Gegend, die diesseits belegen ist, gekommen*», бāтāрāнāн барда «*er ist der diesseitigen Seite entlang gegangen*», Uw. — Vom Pronominalstamm бä; vgl. бāттāх.

бāтāрāҕi, *diesseitig*. Ытыам бāтāрāҕi өттүгэр (von өҥ) «*auf der diesseitigen Seite meines Lossschiessens, bevor ich losschiesse* (*losschoss* oder *losschiessen werde*)», көрүөх бāтāрāҕi өттүгэр «*auf der diesseitigen Seite des Hinsehens, bevor man hinsieht* (*hinsah* oder *hinsehen wird*), *in einem Augenblicke*», āтāх бāтāрāҕi іккі ардыгар «*bevor man Etwas sagen kann, in einem Moment*», Uw. — Von бāтāрā, *die diesseitige Seite*.

бāттāх, *auf diese Seite, diesseits*, Uw.; *hierherwärts*, D. M. Uw. — Vom Pronominalstamm бä; vgl. антах, хаітах, баттах.

бāттiāмā, *ein Equisetum* (?) *mit quirlförmigen, um den Stengel herumgehenden Aesten*, M.; *eine besondere Pflanze*, Uw.

бāдāр, *Luchs*, N. Uw.

бāччіт, *der sich mit dem Abreissen der Fichtenrinde abgiebt*, Uw. — Von бäс.

бäбiгiрäс oder бäбiгрäс, *Schneehuhn, Tetrao lagopus*, Uw.

бäjä, *Körper*. Улахан бäjäлäх «*von grosser Statur*», мiн тапастын бäjäлiн бүс буолбутум «*ich wurde mit meinen Kleidern und mit meinem Körper zu Eis*». *Beschaffenheit, Eigenthümlichkeit*: күөх унäр бäjäлäх хоҥ «*ein Feld, das ein grünliches Zittern der Luft zeigt*». *Allein, ohne Begleitung, unbelastet*: бäjä кäлiм «*ich bin mit meiner Person allein gekommen* (*ohne Begleitung und ohne Gepäck*)», бäjä табанан аjанна «*mit blossen Rennthieren reisen, auf den Rennthieren reitend reisen*», бäjä jахтар «*eine nicht-schwangere Frau*», Uw. Бäjä wird ferner verwandt zur Bildung der Pronomina

der Selbstheit, der Reflexiva und der Reciproca: бäjäм асабын «*ich selbst öffne*», aber auch mit der 3ten Person des Verbi: сүрäр бäjäм сүнäх буолла, күстäх бäjäм улук буолла Text 87, 5. Mijirin бäjäläpin тытта ылбаттара «*man nahm mich nicht mit sich*»; бäjä бäjäläpin «*Einer den Andern*»; s. d. Gramm. — Vgl. بوی *Wuchs*, , Mandsch. peie, *corps*; *personne*; *moi*; *nature*, Kow. 1121, *b*. In Betreff der Bedeutung allein vgl. Tob. بویداق (داق ist Affix = لو = Jak. лäх, тäх, дäх) *ledig*, Gig. *Lex.* S. 644. *garçon célibataire*, Kow. 1123, *b*., Pott, *Die quinare und vigesimale Zahlmethode*, S. 240. fgg.

бäjä, *nach einer Weile, nachher* (mit dem Fut.), D. Uw. — Vgl. بایه *vor Kurzem, so eben.*

бäpiк, *Geschenk*, D. Uw. — Von бiäp

бäpiн, бäpiнäбiн, *sich ergeben*, Uw. — Von бiäp; vgl. بیرنس Chalf. II. 405.

бäpiлiн, бäpiллäбiн, *gegeben werden*, Kat. Uw. Үöpäххä бäpiлiн «*in die Lehre gegeben werden*», Uw. — Von бiäp

бäpiс, бäpсäбiн, *mit Jmd* (Dat.) *Etwas* (Abl.) *theilen*, D. Uw. — Von бiäp; vgl. بیروشمک

бäркkä, Adv. *sehr, gut, ausserordentlich.* Бäркkä тыпäн сiрiн «*ich pflegte sehr gern zu essen*», M. Uw. — Dat. von бäрä.

бäpäн (Pl. бäpäнäp), *der da gut trifft*, M Uw. — Vgl. мäpäн, برغابن *ich ziele, ich werfe.*

бäpäннiк, Adv. *nach Art eines guten Treffers*, Uw. — Von бäpäн.

бäpäcä, *Mütze*, R. E. D. N. Uw. — Vgl. بورك, *Strohhut*, Kow. 1262, *b*. Der Form nach stimmen diese beiden besser zu бүрүö.

бäpäcäлä, бäpäcäлiбiн, *mit einer Mütze versehen*, Uw.; *trauen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von бäpäcä; eine verheirathete Frau darf vor älteren Personen niemals ohne Kopfbekleidung erscheinen.

бäpiä, бäpiбiн, *zunehmen* (von den Kräften); *unwohler werden*. Маны сiäтäхпiнä бäpiбiн «*indem ich dieses esse, werde ich unwohler*», Uw. — Vgl. бäрä und *devenir difficile, onéreux, pénible*; *empirer, devenir pire, en plus mauvais état*, Kow. 1129. *c*.

бäрä, *ausserordentlich, vorzüglich*; *Ausserordentlichkeit, Vorzüglichkeit*; *überaus, sehr* (vor Adj. und Adv.), Uw. Бäрä тымны «*eine ausserordentliche Kälte*», R., бäрä аjы «*eine ausserordentliche Sünde*», Kat., бäрä аптäх «*ein grosser Zauberer*», бäрä ыалцар «*eine grosse Krankheit*», äтiäхтäн бäрä «*vorzüglicher, als dass man es ausdrücken konnte*» öjун бäрää «*die Vorzüglichkeit seines (ihres) Gedächtnisses*», Uw.; бäрä дiрiц «*überaus tief*», бäрä үтүöлäх «*überaus gnädig*», Kat., бäрä аҕыjах «*überaus wenig*», Uw., бäрä лöбöцiүк «*auf eine überaus leichte Weise*», Kat. — Vgl бäpiä, *gut, tauglich*, Schm. 102, *b*.

бäрäр, бäрäрäбiн, *veranlassen zu geben*, Uw. — Von бiäp.

бäрäiмсäх oder бäрäiмсiк, *eine hohe Meinung von sich habend, aufgeblasen*, Uw. — Von бäрä; vgl. *Stolz, Prahlerei*, Schm. 102, *c*.

бäрцiräс, *kleine Fichte*, Uw.; *kleine Tanne*, M. — Von бäс.

бäläх, *Geschenk*, D Uw. Бäläх бiäp «*Etwas* (Acc.) *zum Geschenk bringen*, Uw. — Vgl. بولاك, Schm. 105, *b*.

бäläхтä, бäläхтiбiн, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *schenken*, D. Uw. — Von бäläх.

бäläм, *fertig*, Uw. — Vgl. , Mandsch. peleni, Kow. 1114, *a*.

бäläммä, бäläммiбiн, *fertig machen, bereiten, zurechtmachen*, mit dem Acc. Uw.

бәламаа, бәламаабын, *fertig gemacht werden, bereitet werden, zurechtgemacht werden*, Uw. — Von бәлама.

бәлә, *bemerkenswerth*; *Zeichen, Kennzeichen*, Uw. — Vgl. بيلكى, بلكو, بلكى und ﻑ *Zeichen*. Kow. 1117, *a*.

бәләтә, бәләтәбин, *bemerken, anmerken, eine Bemerkung machen*; *bemerken, wahrnehmen*, mit dem Acc. Uw. — Von бәлә; vgl. Tschuw. бәлтәлатлать, *ich bemerke*.

бәләтәт, бәләтәтәбин, *bewirken, dass Jmd eine Bemerkung macht* oder *wahrnimmt*, Uw. — Von бәләтә.

бәләтән, бәләтәнәбин, *angemerkt werden*; *wahrgenommen werden*, Uw. — Von бәләтә.

бәләтиң, *bemerkenswerth*, Uw. — Von бәлә.

бәләләх, *mit einem Zeichen versehen*, Uw.; *Hermelin*, D. Uw. — Von бәлә.

бәлиәи (Pl. бәлиәиләр), *kleine Fleischkuchen*, Uw. — Sib.-Russ. пельмень; das Wort stammt, wie ich von meinem hochverehrten Kollegen Sjögren erfahre, aus dem Syrjänisch-Permischen, wo es *pelj-njänj* oder *pelj-nänj* geschrieben wird, und in *pelj* «*Ohr*» und *njänj* oder *nänj* «*Brod*» zu zerlegen ist, also eigentlich «*Brod in der Form eines Ohres*» bedeutet.

бәлкәі, *der kleinste Becher beim Kymys-Gelage*, M.

бәс? Харах бәс «*Neid*», харах бәстәх «*neidisch*», Uw.

бәс, *Fichte*, D. M. N. Uw. Бәс ыйа «*Fichtenmonat, Juni*», N. Uw.; «*Mai*», S. 122. In diesem Monat wird die Fichtenrinde eingesammelt, welche später gedörrt und zu Mehl zerstampft oder zerrieben wird.

бәсіән, *alle fünf*, Uw. — Von бәс.

бәсінні, *der 5te Monat, September*, Uw. — Zusammengesetzt aus бәсіс, *der fünfte* und ыі (?), *Monat*; vgl. ахсынны, алынны, олуннү, тохсуннү, торуннү, сәттінні.

бәсіс, *der fünfte*, Kat. M. Uw. — Von бәс.

бәсіси, *zum fünften Mal*, Uw. — Von бәсіс.

бәстәх, *mit Fichten versehen*, D. Uw. — Von бәс.

бохтуо, бохтуубун, *nachbleiben, nicht nachkommen*, Uw. — Vgl. ﻑ *être arrêté*, Kow. 1166, *b*.

боҕо, *muthig, kühn*, D. Uw. — Vgl. боҕоҥон, ﻑ *saint, divin, vénérable*, Kow. 1211, *a*.

боҕо, *unansehnlich, nichtssagend*, Uw.

боҕоҥон, *kühn, verwegen, rasch, fix*, Uw. — Von боҕо.

Бэтурус, eine der 7 Jakutischen Tribus (удэе), Uw. — Vgl. Mandsch. batourou, *valeureux*; de la Gabelentz, *Eléments de la grammaire Mandchoue*, S. 6. 7.

боҥурас, Uw. боҥурас, D. N., *Haselhuhn*. — Vgl. دوز

бојобојо or бојобојо тојон, *ein Gouverneur in alten Zeiten*, Uw. — Aus dem Russ. воевода.

бороҳоі, *kleiner Hecht*, Uw.

Бороҕон, eine der 7 Jakutischen Tribus (удэе), Uw.

бороҥ, *schwarzgrau* (von Pferden, Uw. — Vgl. бороҳоі, боруор. ﻑ Kow. 1213, *a*.

бороҳоі, *grau*; *dunkel, trübe*, Uw. — Vgl. бороҥ, боруор, ﻑ Kow. 1259, *b*. Mandsch. buru ﻑ khun, ibid. 1260, *b*.

боруу, *Schachtelhalm*, D. Uw.

боруор, *Dämmerung*, Uw. — Vgl. бороҥ, бороҳоі, ﻑ *dämmerig*, Kow. 1259, *b*.

Борукаи, Name einer Gegend, Uw.

боруллуо, *eine Art Adler*, Uw. — Vgl. барыллыа.

болот, *Säbel, Degen*, D. Uw. — Vgl. ﻑ *Stahl* und Russ. булатъ.

болот, *Fähre, Prahm*, Uw. — Aus dem Russ. плотъ.

болоттох, *mit einem Säbel oder Degen versehen*; *Militärperson*, Uw. — Von болот.

Болугур, Name einer Gemeinde (насліäх) im Boturus'schen Uluss, Uw.

болҕой, болҕойобун, *vorsichtig zu Werke gehen*, Uw. — Vgl. *sich hüten, sich scheuen*, Schm. 115, *b*.

болҕомто, *Vorsicht*. Болҕомтото суох «*unvorsichtig*», Uw. — Von болҕой.

болҕомтолоҕ, *vorsichtig*, Uw. — Von болҕомто.

болҕомтолоҕтук, Adv. *vorsichtig*, Uw. — Von болҕомтолоҕ.

болбукта, *Strauchlember*, M.; *Ceder*„ N. Uw.

болҕуо, болҕуйун, *festsetzen, bestimmen*, Uw. — Vgl. Mandsch. poltschome, Kow. 1201, *a*.

боҕхо, *frei, ledig, unbelastet*. Боҕхо ат, таба «*ein freies, unbelastetes Pferd, Lenthier*», M. Uw., боҕхо бэт «*Jmd* (Acc.) *frei lassen*», Uw. *Umsonst*, D.: боҕхо куду «*gieb es mir umsonst*», Uw. — Vgl. بوش *leer, frei*.

боҕхотук, Adv. *frei, ledig, unbelastet*, Uw. — Von боҕхо.

бөкчөй, бөкчөйөбүн, *sich bücken, sich biegen*, Uw. — Vgl. пөкчөй, Kow. 1251, *a*. 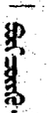 ibid. 1254, 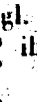 *a*.

бөкчөҕөр, *krumm, buckelig*; *Buckel*, Uw. — Von бөкчөй; vgl. بوكورو Kow. 1251, *a*. ibid. 1254, *b*. 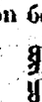

бөкчөруй, бөкчөруйэбин, *krumm* oder *buckelig sein*, Uw. — Von бөкчөҕөр, mit Ausfall der Silbe ҕө.

бөх oder бөх сох, *alte zerrissene Sachen, Lumpen*, Uw.

бөҕө, *fest, stark*, D. Uw.; *Festigkeit, Stärke*. Бөҕөтө суох «*nicht fest, nicht dauerhaft*», D. Uw., таҥараҕа аралар туохтаҕар да бөҕө «*das Vertrauen zu Gott ist fester (zuverlässiger) als irgend Etwas*», Uw. — Vgl. бөҕөх, Mandsch. peki. Kow. 1125, *a*. ibid. 1251, *b*.

бөҕөх, *gutes Muths, nicht verzagend*. Бөҕөхпүн «*ich habe guten Muth*», Uw. — Vgl. бөҕө.

бөҕөх, *Armband*, N. O. Uw.

бөҕөтүк, Adv. *fest, stark*, D. Uw. — Von бөҕө.

бөҕөргөт, бөҕөргөтөбүн, *befestigen*, mit dem Acc., Uw. — Von бөҕөргүө.

бөҕөргөттөр, бөҕөргөттөрөбүн, *befestigen lassen*, Uw. — Von бөҕөргөт.

бөҕөргөн, бөҕөргөнөбүн, *befestigt werden*, Uw. — Von бөҕөргүө.

бөҕөргөнүөр, бөҕөргөнүөрөбүн, *befestigen*, Kat. Uw. — Von бөҕөргөн.

бөҕөргүө, бөҕөргүйбүн, *sich befestigen*, Uw. — Von бөҕө.

бөҕүөр, бөҕүөрэбин, *steif werden*, Uw. — Von бөҕө.

бөтөҕө, *Vogelmagen*. Атах бөтөҕөтө «*Wade*», Uw. — Vgl.   *tumeur, squirre, excroissance*, *glande*, Kow. 1137, *b*.

Бөтөрбүрүк, *Petersburg*, Uw.

бөтүк, *Hahn*, Uw. — Aus dem Russ. петухъ.

Бөтүң, der Name einer Gemeinde (насліäх) im Nam'schen Uluss, Uw.

бөдөң, *gross, grobkörnig*, M. Uw.

бөдөрөҥ, *Galopp*, Uw.

бөдөрөҥнө, бөдөрөҥнүйбүн, *galoppiren*, Uw. — Von бөдөрөҥ.

бөрө, *Wolf*, M. D. N. Uw. — Vgl. بورى und Russ. бирюкъ.

бөлөнөх, *gekäste Milch, Quark*, Uw.

бөлүн, *in der vergangenen Nacht*, Uw. — Zusammenges. aus dem Pron. ба und түн, *Nacht*.

бөлкөй oder бөлкөй арыы, *eine kleine Insel*, Uw.

быа, *Strick.* Тірі быа «*lederner Riemen*», тіпір быа «*eiserne Kette*», Uw. — Vgl. باڭ.

lie, attache; bracelet, Kow. 1160, *a.*

быар, *Leber*, Uw. — Vgl. бүөр, باور

бӣкан, *überaus klein*; *ein bischen, ein wenig.* Бӣканна кут «*giess ein ganz klein bischen ein*», Uw. — Zusammengez. aus бычыкан.

бӣканнык, Adv. *ein klein wenig.* Бӣканнык оҕуста «*er hat ein klein wenig geschlagen*», Uw. — Von бӣкан.

быт, *Laus*, D. Uw. — Vgl. بت

быта, *eine besondere Wurzel, die die Mäuse einsammeln*, Uw.

бытāн, *langsam*, P. 225. D. Uw.

бытāннык, Adv. *langsam*, D. Uw. — Von бытāн.

бытарый, бытарыjабын, *hinabgleiten* (von körnigen Substanzen), Uw.

быгархаі, *kleinkörnig*, D. Uw.; *Geld* (im scherzenden Tone), Uw.; vgl. бытарый.

бытāсах, *Frauenzimmer*, D. Uw.

бытык, *Bart*, P. 31. R. E. D. M. N. Uw.

бытыктāх, *bärtig*, D. Uw. — Von бытык.

бытырдырā, бытырдырӣбын, *hervorkeimen, hervorsprossen*, Uw.

быттā, быттӣбын, *belausen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von быт.

быттāх, *Läuse habend*, D. Uw. — Von быт.

быттāтаа, быттāтаӣбын, Intensivum von быттā, Uw.

быдыра, *Fischotter*, Uw. — Aus dem Russ. выдра.

бычыкан, *klein*, Uw. — Vgl. бічікāн,

peu, un petit peu, petit, petit enfant, Kow. 1147, *b.*

бычыгнаі, бычыгнаjабын, *zwitschern, lallen, undeutlich sprechen*, Uw.

бычыгнаjы, *das Zwitschern, das Lallen, das undeutliche Sprechen*, Uw. — Von бычыгнаі.

быцырхаі, *uneben*; *Unebenheit.* Ӓүіі сіӓбітітāн быцырхаі ӓріӓн «*pockennarbig*», Uw.

быjыт, *eine Art Forelle, Salmo Lenoc*, Uw.

быjыа, Adv. *heuer*, M. Uw. — Zusammeng. aus бы = бу (s. Gramm.) und сыа, *Jahr*; vgl. بيل ، بويل

быjыагы, *diesjährig*. Uw. — Von быjыа; vgl. بيلغى ، بويلغى

бӣра oder быра ох, *ein Pfeil mit einer gabelförmigen Spitze*, Uw. — Vgl.

bouton en corne au bout d'une flèche,

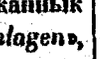

Kow. 1214, *b.*

бырах? Бырах бар «*in die weite Welt laufen*», Uw.

бырах, бырағабын = брах, брағабын, Uw.

бырағыын, бырағыллабын = брағыын, Uw.

быраңатта, *Salmo coregonus*, Uw.

Быраjа, Name eines Flusses, Uw.

бырасты oder бырастыі, *Adieu!* Uw. — Aus dem Russ. прощай.

бырастылас, бырастыласабын, von (гытта) *Jmd Abschied nehmen.* — Das Russ. проститься съ кѣмъ.

бырӣ, *Koth, Schmutz*, D. N. Uw. — Vgl. быртах.

бырӣлāх, *kothig*, D. Uw. — Von бырӣ.

быртах, *unrein* (übertr.), Uw. Быртах ырыа «*ein zotiges Lied*», быртағы ӓтӓр «*Zotenreissen*», Kat. — Vgl. бырӣ,

impureté, Kow. 1222, *a.*

быртахтā, быртахтӣбын, *verunreinigen* (übertr.), mit dem Acc. Kat. Uw. — Von быртах.

бырлах, *Mücke*, M. Uw.; *Fliege*, E.; *Bremse*, N.

былах, *Birken- oder Weidenzweige, mit denen das Vieh gefüttert wird*, Uw.

былāх, *Mulde*, Uw.

былаjах, *Schlägel an der Trommel eines Schamanen*, D. Uw.

былас, *Faden, Spanne der beiden Arme.* Нуччā быласа «*ein Russischer Faden, 3 Arschin*», Uw. — Vgl. булас.

быластā, быластӣбын, *nach Faden messen*, Uw. — Von былас; vgl. буластā.

быыыт, *Wolke*, E. D. M. N. Uw. — Vgl. بولوط

быыыттāк, *bewölkt*, D. N. Uw. — Von быыыт.

быыыр, Adv. *früher, vor alten Zeiten*, Uw.

быыырыыы, *vorigjährig*, M, Uw. — Von быыырын.

быыырын, Adv. *im vorigen Jahr*, M. Uw. — Vgl. быыыр, بيلدور «بلتور»

быыыргы, *aus alten Zeiten, alterthümlich*; *die alten Zeiten, Alterthümlichkeit*. Быыыргы кiсi «*ein Mensch aus alten Zeiten*», Uw., быыыргы үjāā «*zu alten Zeiten*», Kat., быыыргыттан «*von alten Zeiten her*», M. Uw., ыон быыыргыта «*alte Volkssage*», Uw. — Von быыыр.

быhыырхаi, *Drüse*, Uw. — Vgl. Schm. 115, *b*.

быыца, быыцābын, *Etwas* (Acc.) *von Jmd* (Abl.) *fortnehmen, abnehmen*, Kat. Uw.

быыцат, быыцатабын, *Jmd Etwas fortnehmen lassen*; *sich Etwas wegnehmen lassen, um Etwas kommen*, Uw. Von быыца.

быыцас, быыцасабын, *gemeinschaftlich fortnehmen*. Тыыын быыцаса сыт «*besinnungslos liegen*», Uw. — Von быыца.

быс, бысабын, *schneiden*, mit dem Acc. R. S. P. 237. E. D. M. Uw. Кiсi хараҕын быса сiр буруо «*ein Rauch, der die Augen frisst*». Быса 1) *quer durch, quer über, quer vorbei*. Суолу быса кāй «*quer über den Weg kommen*», кiнi мин туспунан быса аспыта «*er ist vor mir quer vorbeigegangen*» быса тарт «*mitten durch reissen*», басын быса уктуо «*Jmd den Kopf abtreten, durch Auftreten ablösen*», Алданы быса таҕыс «*über den Aldan setzen*», уоту быса бар «*beim Feuer vorbeigehen*». 2) *bestimmt, jedenfalls*. Быса кāлiāм «*ich werde bestimmt kommen*». 3) *meisterhaft*, Uw. — Vgl. بيامن *ich schneide zu*.

быс, *Verschlag, Umzäunung*, D. M. Uw.: *Vorhang*, D. N. Uw.; *Ritze, Spalte*, D. Uw.; *Gränze*, P. 167. D. Uw.: Нāдāā быса «*Wochengränze, Sonntag*», Kat. N. *Dauer*. Бу үāн бысыгар «*während dieser meiner Arbeit*», Uw.

быса, бысыбын, *Etwas* (Acc.) *von Etwas* (Abl.) *trennen*; *Jmd* (Acc.) *von Etwas* (Abl.) *befreien, erlösen*, Kat. Uw. Бысабыт «*Erloser*», Kat. — Von быс; vgl. Osm. بوشامق *evacuare*; *repudiare, dimittere, liberum facere*. Men.: wie es scheint von بوش, das ich aber mit бохо verglichen habe.

бысах, *Messer*, E. D. M. Uw. — Von быс; vgl بجاق ، بچاق

бысахтā, бысахтыбын, *mit einem Messer versehen*; *Messer einsammeln*, Uw. — Von бысах.

бысахтāх, *mit einem Messer versehen*, Uw. — Von бысах.

бысахтан, бысахтанабын, *mit einem Messer versehen werden*; *mit einem Messer drohen*, Uw. — Von бысахтā.

бысахталā, бысахталыбын, Intensivum von бысахтā, Uw.

бысахталан, бысахталанабын, Passiv von бысахталā, Uw.

бысахталас, бысахталасабын, Recipr. von бысахталā, Uw.

бысахтас, бысахтасабын, *sich gegenseitig mit Messern drohen*, Uw. — Von бысахтā; vgl. бысахтан.

бысаҕас, *nicht voll, woran Etwas fehlt*; *Hälfte*. Харыс бысаҕас «*woran eine Spanne fehlt*», харыс бысаҕаса «*eine halbe Spanne*», Uw. — Von быс; vgl. Osm. بچرق *semi, medius*, Men.

бысаҕастā, бысаҕастыбын, *zur Hälfte theilen*, D. Uw. — Von бысаҕас.

бысан, бысанабын, *befreit* oder *erlöst werden*, mit dem Abl. wovon, Uw. — Von быса.

бысабачыы, Adv. *bestimmt, jedenfalls*. Быса бачыы кāлiāм «*ich werde bestimmt kommen*», Uw. — Von быс; vgl. быса unter быс.

быеы, *Sohnitt, Aussehen, Gestalt, Zug* (auf dem Gesicht), *Beschaffenheit.* Таҥас быеыта куоҕан «*der Schnitt des Kleides ist schlecht*», бір дьаҕаны өлөн ӧрӧр кісі быеыта суоҕа «*es war auch kein Zug eines sterbenden Menschen vorhanden*», суох быеыта «*die Beschaffenheit des Weges*», Uw. — Von быс.

быеы, *Befreiung, Erlösung,* Uw. — Von бӧҕө.

бысыы, *reissend, schnell,* D. Uw.; *Geschwindigkeit, Schnelligkeit,* Uw. — Vgl. ⁋ *prompt, expéditif, diligent, agile, alerte,* ⁋ Kow. 1172, *b.* von ⁋ *fuir, se metire en *fuite,* ibid. 1172, *a.* ⁋

бысыт, *Fischwehr im Fluss,* D. M. Uw.; *Damm,* M. — Von быс.

бысын, быстабын, *sich abtrennen, sich ablösen; eine Unterbrechung erleiden,* Uw. Сір быстыбытын кудурук «*gleich einem Stück Erde, das sich abgelöst hat,* M. Uw. — Von быс.

бысыҥа, *ein kleines Messer,* Uw. — Von ыскх.

бысыллын, бысыллабын, *geschnitten werden,* M. Uw.; *sich offenbaren, zu Tage kommen* (?), Kat. — Von быс.

быста, s. бысын.

быстах, *ein abgesonderter, für sich bestehender Theil,* Uw. — Von бысын.

бӧстӧх, *umstunt,* M. Uw.; *mit einem Vorhang, mit einer Ritze* oder *mit einer Gränze versehen,* Uw. — Von бӧс.

быстар, быстарабын, *schneiden lassen,* Uw. — Von быс.

быстал, бысталбын, *zerschneiden,* mit dem Acc. Uw. — Von быс.

бысталат, бысталатабын, *zerschneiden lassen,* Uw. — Von быстал.

бысталан, бысталанабын, *zerreissen* (neutr.); *eine Unterbrechung erleiden; zerschnitten werden,* Uw. — Von быстал.

бысталас, бысталасабын, *Jmd* (Dat.) *zerschneiden helfen,* Uw — Von быстал.

быстың, *Zeitabschnitt, Weile* (?). Бір иккі содур быстыңа бӧр «*es findet eine Weile von ein bis zwei Kesseln Statt; es werden bis dahin noch ein bis zwei Kessel zum Kochen kommen; es sind noch gegen 1 bis 2 Stunden bis dahin*», M., бір күөс быстыңа «*die Zeit, die erforderlich ist, um einen Topf mit Wasser zum Kochen zu bringen; eine Stunde ungefähr*», иккі күөс быстыңын «*während zwei Stunden*», Uw. — Von бысын.

бі, *alter.* Кini иҕiрiннӧӧр бі «*er ist alter als ich*». Uw. Mit einem affigirten Possessiv: *ein älterer Bruder.* D. M. Uw.

бі, *die Schneide eines Messers,* Uw.

бій, *Stute,* M. Uw. — Vgl. بيه , بيبه

бiäтäр, *oder.* Бiäтäр — бiäтäр «*entweder — oder*», Uw.

бiäр, бiäрäбiн, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *geben,* Kat. M. Uw.; *hingeben, aufgeben, überlassen:* бäjäбiт көҥүlүн кiнi таҥара ытык көҥүлүгäр бiäрäш «*unsern eigenen Willen aufgebend für den heiligen Willen seiner, des Gottes*», Kat., мiн көҥүлбäр бiäрбiттäрä «*sie stellten es meinem Willen anheim*». Бäläх бiäр «*Etwas* (Acc.) *als Geschenk darbringen*», кäрäх бiäр «*als Opfer darbringen*», пäктiä бiäр (mit дiäн und einem vorang. Fut.) «*dafür bürgen, dass*». Бҕан бiäр, *anzeigen, anweisen,* mit dem Acc. Mit dem Acc. des Nom. fut. mit einem entsprechenden affigirten Possessiv: *gestatten, zugeben.* Кiнiнi көрүөхпүн бiäр «*lass mich ihn sehen, gestatte mir ihn zu sehen*», кiнiэргä асыахтарын бiäрiнä «*lass sie nicht essen, gieb ihnen nicht zu essen*», Uw. — Vgl. وبرمك , برمك

бiäрi, *das Geben, die Gabe,* Uw. — Von бiäр.

бiäрiстä, *eine Werst* = 1/3 *geogr. Meile,* Uw. — Aus dem Russ. верста.

бiäс, *fünf.* Бiäс уон «(*fünf Zehner*) *fünfzig*», M, Uw. — Vgl. بش

бiäcтä, *fünfmal*, Uw. — Von бiäc.

бiäcтäx, *fünf Jahre alt*, Uw. — Von бiäc.

бiäcтi, *je fünf*, Uw. — Von бiäç.

бiäcтiтä, *immer zu fünf Malen*, Uw. — Von бiäcтi.

бiriä, бirlбiн, *befühlen*, Uw.

бirläc, *Befühlung; einer, der zu befühlen versteht*, Uw. — Von бiriä.

бiriäc, бiriäcäбiн, *sich gegenseitig befühlen*, Uw. — Von бiriä.

бiriäcir, *ein Meister im Befühlen; Meisterschaft im Befühlen*, Uw. — Von бiriä.

бiriäcтä, бiriäcтlбiн, *herumfühlen, betasten*, Uw. — Von бiriäc. *Befühlung*.

бiт, *Anzeichen*, Uw.

бinтiäннä, *ein gezogenes Rohr*, Uw. — Das Russ. винтовка.

бiчäн, *Moschusthier*, Uw. — Vgl. *Affe*, Kow. 1147, *b*.

бiчiк, *Verzierung, Muster*, Uw. — Vgl. *écriture, inscription*. Kow. 1148, *b*. 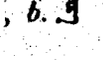 von *schreiben*, ibid. 1151, *b*.

бiчiкäн, *sehr klein*, M. Uw. — Vgl. бычыкан, *petit*, Kow. 1150, *b*.

бiчiктäx, *verziert, gemustert*, Uw. — Von бiчiк.

бiчiрiлi, Adv. *einzeln*. Барытын бірлі бiчiрiлi суруй «*Alles Stück für Stück beschreiben*», Uw.

бір, *ein*, R. S. P. II. S. 480. No. 111. E. D. M.N.O. Uw. Бастың бірä «*erster Abschnitt*», Kat. *Ein und derselbe*: бір санäлäх «*von einerlei Meinung*», улларыбат бір «*unveränderlich ein und derselbe*», Uw., адатын уолун гытта бірдäр арахсыбаттар «*mit seinem Vater und Sohn eins und unzertrennlich* (der heilige Geist)», Kat., сін бір «*ein und derselbe*», M. Uw. — Vgl. بر

бірiс, *der erste*. Маңнайгы бірiс «*der allererste*», Uw. — Von бір.

бірiсiн, *zum ersten Mal*. Uw. — Von бірiс.

бірrä, Adv. *zusammen, gemeinschaftlich*, Kat. D. M. Uw.; *auf einmal, zu gleicher Zeit*, Uw. — Dativ von бір; vgl. برگا

бiрiнäх, *Pfeifente*, Uw.

бірдä, *einmal*, M. Uw.; *einmal, eines Tages; mit einem Male*, Uw. — Von бір.

бірдi, *je einer*, Uw. — Von бір.

бірдiтä, *immer zu einem Male*, Uw. — Von бірдi.

бiл, бiläбiн, *erfahren, erkennen, kennen lernen, ausfindig machen*, mit dem Acc. Uw.; *wissen*, E. Kat. D. Uw.; *kennen*, Kat. Uw. Хойут бiлбiтiм кiнi кäтäбil кäбicilliбiт iбiтiн «*später erfuhr ich sein Hingestelltsworden-sein als Wächter, später erfuhr ich, dass er als Wächter hingestellt worden war*», Uw., сайыны самырынан бiläн «*den Sommer am Regen erkennend*», M., арыччы бiллiм кiнiнi «*ich habe ihn mit genauer Noth erkannt*», Uw., тацараны хайтах бiлiäх тустäхпыт «*wie wir Gott kennen sollen*», Kat. Die negative Form mit dem Acc. des Nomen prnes.: *nicht wissen, was Etwas heisst; niemals in den Fall kommen zu*: iciттäр сытыjары бiлбäттäр «*die Gefässe wissen nicht, was faulen heisst, die Gefässe faulen durchaus nicht*». Басын бiл, *über Jmd oder Etwas herrschen, walten*: сір басын бiл «*ein Land verwalten*», Uw. — Vgl. بلمك *wissen*, بيلامك *beherrschen*.

бiл, *Salmo Taimen*, D. M. N. Uw.

бiл, *Taille*. Сиiräс бiл «*die schmale Taille, die schmalste Stelle am Oberkörper*», Uw. — Vgl. بيل

бiлä, *Umschlag an Kleidungsstücken*, Uw; *Umschlag an den Stiefeln*, D.

бiläччi, *Kenner u. s. w.* Сір басын бiläччi «*Verwalter einer Gegend*», Uw. — Von бiл; vgl. بيلاوچى

бiläччiк = бiläччi. Сір басын бiläччiк «*Gouverneur eines Landes*», Kat. — Von бiл.

біҕіҥ, біҕіҥбіи, *schaukeln*, mit dem Acc. Uw.

біҕіҥјах, *kleiner Salmo Taimen*, M. Uw. — Von біҕ.

біҕіріи, *jetzt*, R. P. 267. D. M. Uw. — Бі scheint ein Pronomen zu sein = бу; vgl. Gr.

біҕіи, біҕиһбіи, *gestehen; eingestehen, anerkennen* (z. B. eine Schuld), mit dem Acc. Uw. — Von біҕ; vgl. بلغامن

біҕіи, біҕһбіи, *von sich zu wissen geben, sich melden*, Uw. — Von біҕ.

біҕір, *eine kleine Vorrathskammer in der Jurte*, Uw.

біҕіһіи, біҕіһһбіи, Passiv von біҕ, Uw. Онтон біҕіһһәр «*hieraus wird ersehen*», Kat.

біҕіс, біҕсәбіи, *mit* (гытта) *Jmd Bekanntschaft machen; mit Jmd bekannt sein*, Біҕсә сырыт «*Jmd* (Dat.) *besuchen*», біҕсә кәл «*zu Jmd* (Dat.) *zu Besuch kommen*», біҕсә көрсө кәл «*kommen um mit Jmd Bekanntschaft zu machen*», Uw. — Von біҕ; vgl. بليشامن

біҕісәх, *Fingerring*, D. Uw. — Vgl. біҕсәх, Schm. 107, *b*.

біҕісіннәр, біҕісіннәрәбіи, *Jmd* (Acc.) *mit* (гытта) *Jmd* oder *Etwas bekannt machen*, Uw. — Von біҕіс.

біҥкә, *Gabel zum Essen*, Uw. — Aus dem Russ. вилка.

біһһәх, *der Mann von der Schwester der Frau*, D. Uw.

біһһәх, *mit einer Taille versehen*, Uw. — Von біҕ.

біһһәр, біһһәрәбіи, *zu wissen thun, an den Tag legen, verrathen*, mit dem Acc. Kat. Uw. Басын біһһәр «*herrschen* oder *walten lassen; sich unterwerfen*», Uw. — Von біҕ.

біһһіріҥ, *eine Scheidewand zwischen zwei Schlafstellen in der Jurte*, Uw.

біҥсәх, *Fingerring*, Uw. — Vgl. біҕісәх.

біҥсәр (Pl. біҥсәһәр), *Bekannter*, D. Uw. — Partic. praes. von біҕіс.

біҥсі, *Bekanntschaft mit* (гытта) *Jmd*, Uw. — Von біҕіс.

біҥсіннәр, біҥсіннәрәбіи = біһһіннәр, Uw.

біс, *Geschlecht*. Біс ұса «*Nachkommenschaft*», ұтұө ұон бісін ұса «*die Nachkommenschaft guter Leute, ein gutes Geschlecht*», суох бір да кіһі бісін ұса тыыннаҕ кыыс орготорар түрүөҥү «*es giebt keine einzige Thierart, die mitten im Winter Junge würfe*», Uw.

бісіҥнэ, *der Unsrige*, N. Uw. — Von бісіги; vgl. Gr.

бісік, *Wiege*, D. Uw. — Vgl. بيشوك, بيشك

бісікки, *wir beide*. Барыах ан бісікки «*lass uns beide gehen*», ан бісікки барыахпыт «*du und ich, wir beide werden gehen*», ан бісікки иккиэн «*wir beide*», кіні бісікки барыахпыт «*er und ich, wir beida werden gehen*», ан бісікки әрәйдәрбіт «*unserer beider Bemühungen*», Uw. — Zusammengesetzt aus біс (s. u. бісіги) und иккі.

бісіги, *wir*, W. R. P. 251. Kat. E. D. M. N. Uw. — Iri ist eine blosse Verstärkung: das einfache біс (vgl. بز) ist in бісікки, *wir beide*, enthalten; vgl. әсіги.

бу, *dieser*, Kat. O. Uw.; *hier, da, ecce*, S. P. 273. D. M. Uw. Бу бар «*hier ist es*», M. Uw. *Auf diese Weise*: бу олорон = бу гурдук олорон, бу іһэн = бу гурдук іһэн. Бу үһүн «*hierauf; in Folge dessen, demnach; überdies, ausserdem*», Uw. — Vgl. بو und Gr.

буоі, буоjабын, *verbieten*, mit dem Acc. der Person oder mit dem Acc. der Sache, Kat. Uw.; *aufheben, entfernen*, Uw. — Vgl. *barrer le chemin*, Kow. 1161, *b*, *être arrêté, empêché, pris; rencontrer un obstacle*, ibid. 1166, *b*. Vgl. noch буом und буоj.

буоцу, *der vordere Besatz einer Mütze*, Uw.

буобра, *Biber*, Uw. — Aus dem Russ. бобръ.

буои, *was Einem ein Hinderniss in den Weg legt; Hinderniss, schwieriger Uebergang.* Буои хāр oder хāр буои «*schwerzupassirender Schnee, ein Schnee-Hinderniss*», буои хаjа «*ein schwer zu passirendes Gebirge*», Uw. — Von буоi.

буоjу, *Verbot*; *Hinderniss*, Uw. — Von буоi.

буоjулун, буоjуллабын, *ein Verbot erhalten*; *nachlassen, sich legen*, Uw. — Von буоi.

буор, *Erde*, M. Uw. Ӯрӯҥ буор «*weisser Lehm*», хара буор «*Dammerde*», Uw. — Vgl. ᠪᠤᠤᠷ *argile*, Kow. 1158, *a.* 1812, *a.*

буор, *heftig, grimmig* (von der Kälte), Uw. — Von буоi (?).

буорах, *Schiesspulver*, Uw. — Das Russ. порохъ.

буол, буоллабын, буолбутун oder буолтун, буолбута oder буолта, буолбуттара oder буолтара, *werden*, Kat. Uw.; *verfliessen* (von der Zeit); *sein* (wenn die Prädicats-Affixe und бāр nicht ausreichen); *zu sein pflegen*; *stattfinden*; *verweilen*. Мин гуоракка олоруру бiiс сыл буолла «*mein Wohnen in der Stadt ist fünf Jahre geworden, ich wohne jetzt fünf Jahre in der Stadt*», уон сыл буолла бу тоjон улларыбыта «*es sind 10 Jahre her, dass dieser Beamte durch einen Andern ersetzt wurde*», Uw., бiciri iннiбiтiгāр (von ilin) кici буолта «*unsereiwegen wurde er Mensch*», Kat., кытыл тыатыттан буол «*mit dem Walde am Ufer gleich werden, bis zum Walde am Ufer austreten* (vom Wasser); тājы кiрдiк буолан косгубутā «*die Ahnung erschien als wahr werdend; es schien, als wenn die Ahnung wahr werden wollte*»; сiттā ый буолан баран «*nach Verlauf von sieben Monaten*»; арыгы кāciлāх буолан барар «*er geht, mit einem Geschenk in Branntwein versehen seiend*»; Саха урӯта ыāҥi кысын буолар «*eine Jakutische Hochzeit findet immer im Winter statt*». Mit einem Nom. praes. bildet буол, je nachdem man es als *werden* oder *sein* auffasst, Inchoativa oder Frequentativa: хāр аттар хардыттын буоjар буолбута «*der Schnee begann den Gang der Pferde zu hemmen*», бiр кун тоҕуста бiр (von ыа) буоларын гытта «*sobald man anfängt 9 Mal des Tages zu melken*», iстiбāт буолар «*er wird nicht hörend er hört auf zu hören*», Uw.; тацара куннāргā уläҕiтiн хāлларан баран сыҥар буолуҥ тацара цiатiгāр «*an Festtagen gehet ihr die Kirche, nachdem ihr zuvor eure Arbeit zurückgelassen*», Kat., бачча ҕа сāрба өлөрөр буолабын «*zu der Zeit pflege ich Zobel zu erlegen*». Bisweilen wird ein Verbum der Thätigkeit durch diese Verbindung zu einem Verbum des Zustandes: мин арыччы āра тāлläхнāр āprijāр буолбутун «(*ich mit genauer Noth in meinem Bette mich wendend war*) *ich konnte mich mit genauer Noth in meinem Bette umwenden*». Сiтāрбāт буолуохцун Text 2, 6. = сiтāрiмäхтiн, бастыбалāбат буолуохтарыттан 7, 6. = бастыбалāлыхтарыттан, барбат буолуохцун 53, 10. = барыллыхтын. Буолa mit dem Nom. praes. der negativen Form umschreibt das Gerund. fut. neg.; vgl. хаппāбат буолa 35, 10. бiлбāт буолa 42, ult. Mit dem Nom. fut. druckt буол eine Absicht aus: асыах буолбутун, аспатым «*ich hatte wohl die Absicht zu öffnen, aber ich öffnete nicht*» Uw., käliax буолта «*er wollte kommen*». M. Буол mit einem Nom. praet.: *in den Zustand einer vollendeten Thätigkeit gelangen* (буол = *werden*) oder *in dem Zustande einer vollendeten Thätigkeit sich befinden* (буол = *sein*): мин тыннын ҕыан сукуллубут курдук буолбутун «*mir wurde so, als wenn ich mit kaltem Wasser übergossen gewesen wäre*», кiнi таба кылы өлөрбут буоллаҕына «*wenn er in dem Fall ist, dass er ein wildes Rennthier getödtet*». Das Futurum буолуоҕа drückt nach einem Imperfectum oder nach einem Nomen mit den Prädicats-Affixen

der Vergangenheit (vgl. Deutsch: *es wird gewesen sein*) aus, dass Etwas wahrscheinlich geschehen sei oder geschehen sein könne: хара цаі сыстыбыта буолуоҕа «*schwarze Unreinigkeit könnte hangen, geblieben sein*», утаҕын хаппарбатаҕа буолуоҕа «*er wird wohl seinen Durst nicht gestillt haben*», цолбут да бāра буолуоҕа «*auch wird es wohl unser Glück gewesen sein*», кіcі хараҕа барытын көрö ілгä буолуоҕа «*des Menschen Auge möchte wohl noch nicht Alles gesehen haben*». Der Potentialis буолāраі mit dem Futurum (oder genauer: mit dem Nom. fut. in Verbindung mit den affigirten Possessivis) ist ganz gleichbedeutend mit dem einfachen Potentialis: сіāхтāрā буолāраі = сіājāллāр «*sie könnten, sie möchten vielleicht aufessen*». Тоҕо санāбат буолуоҕаі? heisst «*warum sollte er nicht denken?*» Die 3te Conditional. Praes. буоллар, *wenn wäre*, bildet mit dem Nom. praet. in Verbindung mit den affigirten Possessivis einen Condit. praet.: кāлбітім буоллар «*wenn mein Gekommensein wäre, wenn ich gekommen wäre*», кāлбіттāрā буоллар «*wenn sie gekommen wären*». Nach einem Adjectiv mit den affigirten Possessivis, das als Prädikat буоллар vorhergeht, dient diese Form des Conditionalis für Praesens und Praet.: мін баҕалāҕым буоллар «*wenn ich gewillt wäre* oder *wenn ich gewillt gewesen wäre* (eig. *wenn mein Gewilltsein wäre*)». Бу да буоллар «*auch wenn dieses wäre*» und бā да буоллар «*auch wenn jenes wäre*» können durch *dessenungeachtet* übersetzt werden. Буоллаҕына «*in Betreff*», Uw.; «*aber, dagegen*», Kat. Uw. Сахалар буоллаҕына «*was die Jakuten anbetrifft*», мін туспар буоллаҕына «*für mich aber*», Uw., сіргä буоллāҕына «*auf der Erde dagegen, auf der Erde aber*», Kat., бā буоллаҕына «(*bei dem Sein von diesem*) *aber*». Буолуох mit dem Cas. compar.: *ausser*; *anstatt*. Бу āйāхсіні Аҕіräн цонуннаҕар буолуох барыҥ Цокускаі сіріи Сахата бiлāр «*diese alte Frau kennen ausser den Bewohnern von Shigansk alle Jakuten im Gebiet von Jakutsk*», уоруjах буруіданыахтаҕар буолуох утуö кіcі аты-тын āттамат «*der Dieb wird ausser der Bestrafung nicht mit dem Namen eines guten Menschen genannt; der Dieb wird nicht nur bestraft, sondern wird auch nicht mit dem Namen eines guten Menschen belegt*», куттаныахтаҕар (so und nicht куттаныыныахтаҕар) буолуох көрбүттāрā .... «*anstatt zu erschrecken, sahen sie....*». Schliesslich bemerke man noch den eigenthümlichen Gebrauch von буолан баран, *geworden seiend*, nach einem Arthegriff. Eine solche Verbindung bezeichnet jedes *gewordene*, also zu seiner Zeit *existirende* Individuum der Art: сір буолан баран туох āнiй уҥуҕjä суох буолбат «*eine Gegend, geworden seiend, pflegt nicht ohne irgend etwas Schönes zu sein; jegliche Gegend pflegt irgend etwas Schönes zu haben*», Uw. — Vgl. بولغ, بولا und in Betreff von буоллар und буоллаҕына: بولا und بولغ Kow. 1193, *b*.

буолун, буолунабын, *nachgeben*, Uw. — Von буол (?).

буолус, буолсабын, *zusammen* oder *gemeinschaftlich werden*. Атыс буолус «*gegenseitig Freund werden, tauschen*», харгыс буолус «*zugleich mit etwas Anderem ein Hinderniss werden*», Uw. — Von буол.

буос, *trächtig*, Uw. — Vgl. بوغاز, بوغا *trächtig*, Schm. 112, *a*.; *matrice, foetus*, بوغاز *grosse*, Kow. 1162, *a*.

буула, *Flintenkugel*, Uw. — Das Russ. пулл.

бука, *gerade*; *durchaus*; *ja* (mit einem Imperat.). Бука түөстäрiнäн «*gerade um ihre Brust*»,

буна уордах жара жаппара уотунан оргуja турдаҕына «*gerade als ihr zorniges schwarzes Blut vor Feuer kochte*», буна барыта «*durchaus Alles*», буна бір да тамнаҕы хаҕаларыныа jeһn нäбiсiи «*ich habe ausgetrunken, durchaus keinen Tropfen übrig lassend*», буна кäl «*komme ja*», Uw.

бутуя, *Heuschober*, E. Uw. — Vgl. Ⱋ Kow. 1160. *a*.

бутыаі, *Carreau im Kartenspiel*, Uw. — Aus dem Russ. бубны.

бут, *Hüfte*, Uw.

бутуі, бутуjабын, *roth färben*, Uw. — Vgl. Ⱋ *färben*, Schm. 117, *c*.

бутуібахтä, бутуібахтыбын, *sich beeilen zu färben*, Uw. — Von бутуі.

бутук, *Zweig*, P. 237. — Vgl. мутук, بوطاق, بوتاق

бутугас, *Grütze aus Fichtenrindenmehl*, Uw. — Vgl. Ⱋ *Mehl- oder Grützbrei*, Schm. 117, *c*.

бутумах, *vermischt, untermischt*. Хан бутумах буол «*sich mit Blut bedecken, blutig werden*», хан бутумах гын «*mit Blut bedecken, blutig schlagen*», Uw.

бутумахтä, бутумахтыбын, *durch einander mischen, untermischen; blutig schlagen*, Uw. — Von бутумах.

буҕуруі, буҕуруjабын, *sich krauseln*, Uw. — Vgl. буҕурхаі und Ⱋ *kraus*, Schm. 119, *a*.

буҕуруччу, Adv. *kraus (geronnen, M.)*. Буҕурччу асын тутар «*er hält sein Haar kraus*», Uw. — Von буҕуруі.

буҕурхаі, *kraus*, Uw. — Vgl. буҕуруі.

Бура-лохсун, Name eines mythologischen Wesens, Uw.

бурaі, бурajабын, *zerstreuen, verthun*. Gewöhnlich in Verbindung mit сарaі, Uw.

бурaі, *zerstreut, verthan*. Бурaі сарaі буол «*sich zerstreuen*», бурaі сарaі гыныллын «*zerstreut oder verthan werden*», Uw.

бурäн, *Hügel*, M. — Vgl. мурäн.

бураллын, бураллабын, *zerstreut oder verthan werden*, Uw. — Von бурaі.

буруо, *Rauch; Dampf*, Uw.

бурuолä, бурuолаҕын, *rauchen; dampfen*, Uw. — Von бурuо.

буруі, *Schuld, Unrecht*, Uw.; *Strafe*, D. Буруіга тüі «*in Schuld, in Strafe verfallen*», Uw. — Vgl. Ⱋ *faute, délit*, Kow. 1215, *b*.

буруілä, буруілаҕын, *bestrafen*, mit dem Acc. E. Uw. — Von бурuі.

буруілäх, *schuldig*, Uw. — Von бурuі.

буруілан, буруіланнабын, *bestraft werden*, D. Uw. — Von буруілä.

бурундук, *gestreiftes Eichhorn*, S. Uw. — Im Russ. бурундукъ.

бурул, *von gemischtem Haare* (von Pferden), Uw. — Vgl. буlур.

буруса, бурусаҕын, *bestrafen* (von einem höheren Wesen), mit dem Acc. Uw. — Vgl. бурuі.

бурусаҕ, *Bestrafung, Strafe* (von oben herab), Uw. — Von бурusa.

бурхан, *Schneegestöber*, Uw.; *Sturm*, P. 81. — Vgl. بوران, Uig. burachan, Klapr. S. 10.

бургунас, *eine junge Kuh*, Uw.; *eine dreijährige Kuh, die noch nicht gekalbt hat*, D.

бурдук, *Mehl*, E. D. M. Uw.; *Korn*. Бурдук ото «*(Mehlgras) Korn (die Pflanze selbst)*», бурдук отун төбөтө «*(Mehlgrasspitze) Korn (die Frucht)*», Uw. — Vgl. بورتوك *Körnchen*.

бурдуктäх, *mit Mehl versehen*, Uw. — Von бурдук.

бул, булаҕын, *finden*, mit dem Acc. Kat. E. D. M. Uw.; *treffen, heimsuchen*. Цiэбiтiн сор булбута «*unser Haus traf ein Unglück*», Uw. — Vgl. Osm. بولق

буля, булаҕын, *mischen, umrühren*; vgl. булакуі, بولاشمق, Ⱋ Ⱋ Kow. 1236, *a*.

буланн, буланнабын, *sich mit* (гытта) *Etwas mischen* oder *vermengen*, Uw. — Von буля;

vgl. Osm. بولانق *turbidum fieri*, Mon.

булас, *Faden* (Längenmaass), D. M. — Vgl. былас.

буласта, буластыбын, *nach Faden messen*, D. — Von булас; vgl. быласта.

булӯ, *Fund*; *Beute*, D. Uw. — Von бул.

булур, *von gemischtem Haare* (Pferd), N. Uw. — Vgl. бурул.

булуллун, буллуллабын, *gefunden werden*, Uw. — Von бул.

булкуі, булкуjабын, *stark mischen* oder *umrühren*. Буору ӯга булкуі «*Erde in Wasser ordentlich umrühren*», Uw. — Vgl. булл.

булкус, булкусабын, *sich mit* (гытта) *Etwas vermischen*, Uw. — Von булкуі.

булгу, Adv. *zerbrochen*, *entzwei*, *aus einander*. Булгу бар «*entzweigehen*». булгу hрii «*entzweidrehen* (z. B. den Hals)», булгу тут «*durchbrechen*», Uw.

булгуі, булгуjабын, *sich ausspannen*, *sich vom Anspann lösen* (vom Pferde). Ат булгуіда, Uw. — Von булгу.

булгут, булгутабын, *ausspannen*, mit dem Acc. D. Uw. — Von булгуі.

булгутуллун, булгутуллабын, *ausgespannt werden*, Uw. — Von булгут.

булгуниах, *Bergkuppe*, N. Uw.; *Grabhügel*, *Kurgan*, Uw.; *Hügel*, P. 108. M.

булгур, *entzwei*, *zerbrochen*; *verrenkt*, Uw. — Vgl. булгу, булгуі.

булгуруі, булгуруjабын, *zerbrechen*, *entzweigehen*; *aus dem Gelenk kommen*. Ilin булгуруіда «*meine Hand ist aus dem Gelenk gekommen*», Uw. — Von булгур.

булгурут, булгурутабын, *zerbrechen*, *entzweibrechen*; *verrenken*, mit dem Acc. Ilтiн булгурутта «*er hat seine Hand verrenkt*». Булгурута бар «*zersplittern* (neutr.)», Uw. — Von булгуруі.

буллта, буллтӯбун, *jagen*, *fischen*, промышлять, D. M. Uw. Буллу буллтӯллар «*sie gehen der Jagd nach*», Uw., балыгы буллтӑ «*Fische fangen*», M., буллтӯ бар «*auf die Jagd* oder *den Fischfang gehen*», M. Uw. — Von булл.

буллтаң, *eine Coquette*, Uw. — Von буллтӑ?

буллтаңнӑ, буллтаңнабын, *coquettiren*, Uw. — Von буллтаң.

буллтан, буллтанабын, *gejagt* oder *gefischt werden*, Uw. — Von буллтӑ.

булл, *Jagd*, *Fischerei*, промыселъ, D. Uw.; *Gegenstand der Jagd* oder *Fischerei*: *Wild*, *Fische*; *erjagte Beute*. Буллу буллтӯллар «*sie gehen der Jagd nach*», буллка сырыт «*auf die Jagd gehen*», буллтарын аттара «*die Namen der Thiere*, *denen sie nachstellen*», Uw. — Von бул.

булла? Алла булла кутурук «*ein Schweif mit nicht gleich langen Haaren*», Uw.

булчут, *Jäger*, *Fischer*, промышленникъ; *Jägerei*, *Jägersein*, Uw. — Von булл.

бус, бусабын, *gar* oder *reif werden*, E. M. Uw. Бусут «*gar*; *reif*», куjаска бус «*von der Sonnenhitze gebraten werden*», Uw. — Vgl. بشك

бӯс, *Eis*, R. S. P. 86. E. D. M. Uw. Бӯс устар oder бӯс устар ыі «*der Monat*, *da das Eis fortschwimmt* (s. усун); *April*», S. 122. N. Uw. — Vgl. мӯс, بوز

бусар, бусарабын, *kochen*, (eine Speise) *zubereiten*, mit dem Acc. P. 242. D. M. Uw. Тӯс бусарар сір «*der Ort*, *wo das Salz gekocht wird*», Uw. — Von бус; vgl. بشورمك

бусартӑ, бусартыбын, Intensivum von бусар, Uw.

бӯстӑх, *mit Eis versehen*. Бӯстӑх баjаҕал «*das Eismeer*», Uw. — Von бӯс.

бӯӧ, *St pse!*, *Pfropfen*, Uw.

бӯӧр, *Niere*, Uw. — Vgl. быар, بيوراك, Schm. 120, *b*.

бӯӧлӑ, бӯӧлӯбун, *verstopfen*, mit dem Acc. Uw. — Von бӯӧ; vgl. Schm. 121, *a*.

бүк, *gebogen*, Uw. — Vgl. بوكمك *biegen*.

бүктä, s. бүгүн, бүктäбін.

бүгүі, бүгүjäбін, *in die Knie sinken*, Uw. — Von бүк; vgl. сүгүі und *s'incliner*, Kow. 1242, *b*. 1248, *a*.

бугуңңу, *heutig*, Uw. — Von бүгүн, *heute*; vgl. بوگونکی

бүгүт, бүгүтäбін, *biegen* (z. B. den Arm), mit dem Acc. Uw. — Von бүгүі; vgl. сүгүт.

бүгүн, бүктäбін, *sich niederbücken*, Uw. — Von бүгүі.

бүгүн, *heute*, E. D. M. Uw. — Zusammenges. aus dem Pronomen бу und күн, *Tag*; vgl. بوگون

бүгүннäр, бүгүннäрäбін, *beugen*, mit dem Acc. — Von бүгүн.

бүт, бүтäбін, *fertig werden*, M. Uw. — Vgl. بتامن und Schm. 124, *b*.

бүтäі, Postpos. *durch*, Таңасын бүтäі ätä көстöр «*durch ihr Kleid scheint ihr Fleisch durch*», Uw.

бүтäі, *dicht, geschlossen, ohne Zwischenraum, ein grosser Zaun, der die Jurte mit den dazu gehörigen Plätzen umgiebt*. Бүтäі көмүстäх «*dicht mit Silber verziert*», Uw. — Vgl. бүтäі, бүтäjäбін.

бүтäі, бүтäjäбін, *sich so schliessen, dass keine Oeffnung nachbleibt*, Uw. — Vgl. бүтäі 2. und 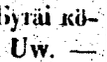 *être couvert, être enveloppé; être bouché, fermé*, Kow. 1229, *b*.

бүтäччі, Adv. *dicht, geschlossen, ohne Zwischenraum*. Бүтäччі саб «*dicht bedecken, so dass nirgends eine offene Stelle bleibt*», бүтäччі ӱмүт ojуp «*ein dicht gewachsenes Gehölz*», Uw. — Von бүтäі 3.

бүтäр, бүтäрäбін, *fertig machen, beendigen*, mit dem Acc. D. M. Uw. Таңара ыjаҕын бүтäрäр «*die Erfüllung des göttlichen Gebotes*», Kat. Mit einem Gerund. praes.: аҕан бүтäр «*zu Ende lesen*». Бүтäрä тімäхтä «*vollständig zum Abschluss bringen*», mit dem Acc. Uw. — Von бүт; vgl. بترماك

бүтäрі, *Beendigung*, Uw. — Von бүтäр.

бүтүн, *ganz, unbeschädigt*, D. M. N. Uw.; *ganz, vollständig*. Бүтүн сыл «*das ganze Jahr*», N. Uw. — Von бүт; vgl. بتون. Schm. 124, *a*.

бүтүннү, Adv. *ganz*. Маны бүтүннү цыматтыаҕа «*er wird dieses ganz zum Geschenk machen (er wird es nicht theilen)*», Uw. — Cas. adverb. von бүтүн.

буӆур, *das Stolpern*. Буӆур гын «*stolpern*», Uw. — Vgl. (*marcher*) *mal et, comme on dit, de* *guingois*, Kow. 1233, *b*.

буӆуруі, буӆуруjäбін, *stolpern*; *in die Knie sinken*, M. Uw. — Von буӆур; vgl. *broncher, faire un faux pas*, Kow. 1233, *b*.

буӆурут, буӆурутäбін, Causal. von буӆуруі, Uw.

буӆуруӱ, *das Stolpern*, Uw. — Von буӆуруі.

бур, бурäбін, *Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *einfassen*, Uw.

бурӱӧ, *Verdeck*. Бурӱӧläх сырҕа «*ein verdeckter Schlitten*», Uw. — Vgl. бурӱі, بورك *Mütze*, *Hut, Sommerhut*, Schm. 123, *c*.

бурӱі, бурӱjäбін, *verdecken, von oben zudecken*, Uw. — Vgl. бурӱӧ, Mandsch. bourime, Kow. 1258, *b*.

бурӱк, *schmale Einfassung*. Бурӱктäх «*mit einer schmalen Einfassung versehen*», Uw. — Von бур.

бурӱн, бурӱнäбін, *sich mit Etwas* (Instr.) *umwickeln, sich in Etwas hüllen*, Uw. — Von бурӱі.

бурӱмӱ, *hohe Winterstiefeln*, Uw. — Soll Tungusisch sein.

бурӱӱн, бурӱллäбін, *verdeckt* oder *verhüllt werden*, Uw. — Von бурӱі.

бүргä, *die Erhöhung vorn und hinten am Sattel, Sattelknopf*, Uw. — Vgl. *arçon de devant*, Kow. 1252, *a*.

бүргäс, *Pfriemе*, D. Uw.

бүрчүі, бүрчүjäбін, *die Lippen zusammenkneifen*, Uw.

бүрчүк, Adj. *mit zusammengekniffenen Lippen*, Uw. — Von бүрчүі.

бүрчүүчү, Adv. *faltig, in Falten*. Бүрүүччү тік «*in Falten nähen*», Uw. — Von бүрчүі.

Бүlү, *der Fluss Wiljui und die Stadt Wiljuisk*, Uw.

бүlүдä, *Schüssel*, Uw. — Das Russ. блюдо.

бүlүчäтä, *eine kleine Untertasse*, Uw. — Das Russ. блюдечко.

брах, браҕабын, *werfen*, R. S. E. D. M. Uw. — Vgl. быраҕ, براق. Osm. برق (das auch быракпак oder бракпак ausgesprochen wird; s. *Карманная книга* u. s. w. II. S. 79, unter оставлять, S. 83, u. покинуть, S. 89, u. пустить) und das Russ. бросать, das sich in den übrigen Slawischen Dialekten nicht findet.

браҕылын, браҕыллабын, *geworfen werden*, Uw. — Von брах.

брат, *Bruder*, M. Uw. — Das Russ. братъ. Die Jakuten haben kein Wort für *Bruder*, wohl aber eines für *jüngerer Bruder* und eines für *älterer Bruder*; vgl. ini und бj.

M.

ма oder ман, Demonstrativstamm; s. Gr.

маігы, *Art und Weise, Eigenthümlichkeit, Charakter, Beschaffenheit, Aussehen, Lage, Verhältniss, Zustand*, Uw.; *Handlungsweise*. Дірің маігынан «*auf eine tiefe (kluge) Weise*», Kat. Uw. Маігыта «*wie der Anschein ist, wie man sieht*»: таңара, маігыта, мійігін істäр «*Gott hört mich, wie man sieht*», Uw.

маігылä, маігылыбын, *in Ordnung halten, in Ordnung bringen*; *anpassen*, Kat. Uw.; *ähneln, gleichkommen*, mit dem Dat. Uw. — Von маігы.

маігылан, маігыланабын, *eine Art und Weise haben, eine Art und Weise annehmen*. Кісі цүсүнүйäн маігыламмыта «*er nahm Menschengestalt an*», Kat., *Den Anschein haben*: өлү күlүгä іміl діміl көстөр маігыламмыта «*es hatte den Anschein, als wenn sich der Schatten des Todes in der Ferne zeigte*». *Sich gebärden*: бäрд кісіlі маігыланан бар «*sich wie ein ungewöhnlicher Mensch zu gebärden beginnen*», Uw. — Von маігылä.

маігыläччы, *der da in Ordnung hält* u. s. w. Бар цону маігыläччылар «*Civilobrigkeit*», Kat. Uw. — Von маігылä.

махтаі, махтаjабын, *preisen, loben*, mit dem Acc. Kat. Uw. — Vgl. ماقتامق, Kow. 1998, *b*.

махтаҕал, *Lob, Lobpreisung*, Uw. — Von махтаі; vgl. Kow. 1999, *a*.

махтан, махтанабын, *gepriesen werden*, Kat.: *sich mit Jmd* (Instr.) *preisen, von Dank für Jmd erfüllt sein*, Uw. — Von махтаі.

махтанбі, *Dank*. Саха махтанбытын ылыаң «*du wirst den Dank der Jakuten erlangen*», Uw. — Von махтан.

маҕын, *vorher* (entg. бiлiгiн, *jetzt*), Uw. — Vgl. марбын.

маңаі, *so eine* (zeigend) *Kleinigkeit, Bagatelle*. Бу маңаjы біäрдä «*diese Kleinigkeit hat er gegeben*», Uw.

маңыкан, *so klein, so unbedeutend* (zeigend), Uw. — Von маңаі.

маңан, *weiss* (Pferd, Haar, Wolke, Haus u. s. w., aber nicht Kuh u. s. w.; vgl. äс und үрүң), Uw. — Vgl. , Mandsch. mangkan, *petite élévation de sable*, aber *boeuf qui a la tête blanche et le corps*

noir, ou qui a la tête noire et le corps blanc, cheval blanc qui a les yeux, le museau et la bouche rouges, cheval ou autre bête qui a la tête blanche, Kow. 1977, a.

маңнаі, *Anfang*; *zuerst*, Uw. — Vgl. مانكلاى, ماڭلاى *Stirn*, *front*; *principal, souverain, suprême*; *le chef*, Kow. 1977, b.

маңнайгы, *der erste*, M. Uw. Маңнайгы біріс «*der allererste*». — Von маңнаі.

матар, матарабын, *Jmd* (Acc.) *um Etwas* (Abl.) *bringen*, Uw.

матарчах, *ein hölzerner Kymys-Becher*, Uw.

ман oder ма, Demonstrativstamm; s. Gr.

маңа, маңыбын, *hüten, weiden*, D. Uw. — Vgl. Schm. 209, b.

манан, *hiermit*, Uw. — Instrum. vom Pronominalstamm ма.

маңабыл, *der Hüter*; *das Hüten*, Uw. — Von маңа.

маңы, *das Hüten, das Weiden*, Uw. — Von маңа.

мāны, *Ehrenbezeigung, Bevorzugung*, Uw.

мāныла, мāнылāбын, *Jmd eine Ehre erweisen, vor Andern bevorzugen*, Uw. — Von мāны.

мāнылāх, *in Ehren gehalten, bevorzugt*; *ausserordentlich, ungewöhnlich*. Мāнылāх ыалҕыт «*der vornehmste Gast*», Uw. — Von мāны.

маңысыт, *Hüter, Hirt*, R. S. Uw. — Von маңы.

мантан, *von hier*, E. M. Uw.; *in Folge dessen, dadurch*, Uw. — Ablat. vom Demonstrativstamm ман.

мандаҕа, *ein kleines Elennsfell*, Uw.; *nicht gegerbtes Elennsfell*, D.

манна, *hier*, R. S. P. 261. D. M. Uw.; *hierher*. Онно манна «*hier und dort*», Uw. — Loc. vom Demonstrativstamm ман.

маңнаҕы, *hiesig*, Uw. — Von манна.

маңңык, *derartig*, Kas. Uw. — Vom Demonstrativstamm ман.

манчык oder манчык таба, *ein solches zahmes Rennthier, das schwer von einem wilden zu unterscheiden ist und daher auf der Jagd als Anlocker gebraucht wird*, Uw. — Soll Tungusisch sein. Vgl. élan, Kow. 1975, b.

маннһа, *Lohn*, Uw.

маңңаҕас, *gutmüthig, gutherzig*; *Gutmüthigkeit, Gutherzigkeit*, Uw.; *Barmherzigkeit*, Kat.

маччыт, *Holzhacker*; *Zimmermann*, Uw. — Von мас.

мāмыкта, *ein langer Riemen zum Einfangen der Pferde und Rennthiere*, Uw.

мāмыктала, мāмыктаlāбын, *mit einem* мāмыкта *einfangen*, mit de « Acc. Uw. — Von мāмыкта.

маjаҕас, *Salmo lavaretus*, D. N. Uw.

мāр, *Moosgrund*, Uw.; *Morast*, M.

марьын, *vorher, erst* (entg. бiлiгiн, *jetzt*), Uw. — Vgl. барын, маҕын.

маргы? s. халы.

мырба, *Quersack*, M.

маласын, *Einweihung*. Цiй маласына «*die Einweihung eines Hauses*», Uw.

маласыннā, маласыннāбын, *einweihen*, mit dem Acc. — Von маласын.

маласыннан, маласыннанабын, *eingeweiht werden*, Uw. — Von маласыннā.

малтāр оноҕос, *ein Pfeil mit einem stumpfen Ende*, Uw. — Vgl. émoussé, *sans pointe*, Kow. 2036, b.

мас, *Baum*, R. S. P. 128. Kat. E. D. M. N. O. Uw.; *Holz*, Kat. D. M. Uw. Мас уса «*Zimmermann*», Uw. — Vgl. Schm. 219, c.

маста, мастыбын, *mit Holz versehen*; *Holz fällen*; *Holz einsammeln*. Man sagt auch мас маста, Uw. — Von мас.

мастāх, *mit Bäumen oder Holz versehen*. Uw. — Von мас.

мастаи, мастацабын, *sich mit Holz versehen; gefällt* oder *eingesammelt werden* (vom Holze), Uw. — Von маста.

мä, *da, dä hast du*, M. Uw. — Vgl. مه (mé), Kow. 2003, *a*.

мäктiä, *Bürgschaft*, D. Uw. Мäктiä тыл «*Versprechen*», Kat., мäктiä бiäр «*Bürgschaft geben*», Uw.

мäктiälä, мäктiäлiбiн, *für* (icin) *Jmd bürgen*, D. Uw. — Von мäктiä.

мäктiälä, мäктiäлiбiн, *wahren, dauern*. Кунү мäктiäлi үөхсäр «*er schimpft sich den ganzen Tag herum*», мин көлөсүүм кунү мäктiäлi үүн сорҕоччуҕа iспiтä «*mein Schweiss ergoss sich den ganzen Tag wie Wasser*».

мäктiäciт, *Bürge*, D. Uw. — Von мäктiä.

маҥа, *gross, ausgedehnt*. Маҥа таҥара «*der unermessliche Himmel*», Uw.; «*Himmel*», W., «*Gottes Wohnung, Himmel*», P. 2. Өлөөт маҥа үта «*wiederbelebendes Wasser*», Uw. — Die wahre Bedeutung ist wohl *unvergänglich, ewig*; vgl. باقي *ewig*, باقي آب *ewiges Wasser*, das bei den Burjäten, wie ich von Hrn. Bansarow erfahre, ganz dem өлөөт маҥа үта entspricht.

маҥа, *eine unfruchtbare Stute* (nur auf einer solchen reiten die Jakuten), M.

Маҥа, *eine der 7 Jakutischen Tribus* (удус), Uw.; *eine der 10 Jakutischen Tribus*, Strahlenberg, S. 375.

маҥiä, *Köder*, Uw.

маҥiäр, маҥiäрäбiн, *auf eine unbemerkbare Weise verschlingen*, Uw. — Vgl. маҥiä.

мäлäй, *nicht ganz wenig, ziemlich viel*, Uw.

мäнäр, *gestört, verrückt*, Uw. — Vgl. мäнiк.

мäнäрi, мäнäрiäбiн, *den Verstand verlieren*, Uw. — Von мäнäр; vgl. مانيا *devenir stupide, s'hébéter; perdre connaissance, s'évanouir*, Kow. 2004, *a*.

мäнäрiк, *verrückt*, Uw. — Von мäнäрii.

мäнiк, *dumm*, D. Uw. — Vgl. мäнäр, مانيا Kow. 2003, *b*.

мäнiктiк, Adv. *dumm*, D. Uw. — Von мäнiк.

мäнiкciäр, *etwas dumm*, Uw. — Von мäнiк.

мäччiкi, *Moschusthier*, D.

мäji, *Gehirn; Verstand*. Мäjiтä суох «*dumm*», Uw. — Vgl. مية *Gehirn*.

мäjiлäх, *mit Gehirn versehen; mit Verstand versehen*, Uw. — Von мäji.

мäpi, *Schwätzer*, D. Uw. — Vgl. مرى *sot, ignorant*, Kow. 2020, *b*.

мäpiлä, мäpiлiбiн, *schwatzen*, Uw. — Von мäpi.

мäpräи, *der da gut trifft, ein guter Schütze; Geschicklichkeit im Schiessen*, Uw. — Vgl. бäpräи, مرکان, Schm. 215, *b*. Maudsch. merghen, Kow. 2019, *a*.

мäpräиiк, Adv. von мäpräи. Мäpräиiк ыт «*meisterhaft schiessen*», Uw.

мäлi, мäлijäбiн, *zerreiben, mahlen*, Uw.

мäлiлiн, мäлiллäбiн, *zerrieben* oder *gemahlen werden*, Uw. Мäлiллä iлiк бурдук «*noch nicht gemahlenes Mehl*», Uw.; «*Getreide*», P. 140.; «*Roggen*», P. 141.

мäҥнäс, мäҥнäсäбiн, *leugnen*, D. Uw. — Vgl. مانع Schm. 215, *a*.

мäҥi, Adv. *beständig, in einem fort, immer*, Kat. Uw. Кунү, ыjы, сылы мäҥi «*den ganzen Tag, den ganzen Monat, das ganze Jahr hindurch*», Uw.

мäcii, мäcijäбiн, *kneten*, Uw. — Vgl. Russ. мѣсить.

моі oder мojун (моiнум, моiнуҥ, моiно, моiбор, моiгор, мojугар, моiбут, моiгут, моiдоро, моiнулара), *Hals*, W. R. S. P. 32. E. D. M. N. Uw.; *Verantwortlichkeit* (vgl. die Deutsche Ausdrucksweise: *Etwas auf seine Schulter nehmen*), Uw. Моі турук «*Halsband aus Pelz, Art Boa*», O. Uw. — Vgl. موين ،بوين Tschuw. мый.

моiно, моiнум, моiнулара: s. моі.

моіноҳ, *Halswamme beim Hornvieh*, D. Uw. — Von моjун.

моіноҕон, *Anas hiemalis*, N. Uw.; *schwarze Johannisbeere*, E. D. N. Uw.

моҳсоҕол, *Falke*, E. D. M. Uw.

моҕоі, *Schlange*, R. D. N. Uw. Хатыр моҕоjо «*die in die Höhe gehende Spitze einer Sense*», Uw. — Vgl. Schm. 218, *b*.

моҕол, *gross*. Моҕол ураса, таңара, хотун, Uw.

молун, *gross, dick*, Uw.; *kalt* (Ort, Jahreszeit); *zügellos* (Mensch), M.

моңоҕо, *Schwelle*, M. Uw. — Vgl. Kow. 1173, *a*.

моңу, *stark, kräftig*, Kat. Uw.

моjун, *Hals*, Uw. — Vgl. моі.

мөкү, *hässlich*, P. 221. D. Uw.; *schlecht, verwerflich*, Uw. — Vgl. *schlecht, verwerflich*, Schm. 210, *c*. *mauvais, mal, vilain, laid, difforme*, Kow. 2027, *b*.

мөккүөн (Pl. мөккүөннәр), *Streit*, Uw. — Vgl. мөккүс.

мөккүс, мөккүсәбін, *streiten*, Uw. — Vgl. мөккүөн.

мөккүсәчі, *Streiter, Zänker*, Kat. Uw. — Von мөккүс.

мөҕөлчөх, *rund, kugelförmig*; *Kugel*, Uw. — Vgl. Kow. 2034, *a*.

мөҕөлчөхтө oder мөҕөлчөхтүө, мөҕөлчөхтүбүн, *in Kugelform bringen*, mit dem Acc. Uw. — Von мөҕөлчөх.

мөң (2te Imperat. мөңк), мөңөбүн, *um sich schlagen* (von Menschen und Thieren), Uw.; *schelten*, mit dem Acc. D. Uw.

мөңүк, *der da um sich schlägt*, Uw. — Von мөң.

мөңүрүөн, *ziemlich gross, grob, stark, dick* (Beeren, Sand, Steine, Bäume); *Finne* (Ausschlag); *Schwämmchen* (bei den Kindern); Name einer Jakutischen Gemeinde im Ulus Мäңä, Uw.

мөңүс, мөңсөбүн, *schelten helfen, gemeinschaftlich schelten*; *um sich schlagen* (von Menschen und Thieren), Uw. — Von мөң.

мөлтөх, *schwach*; *schlafrig, träg*, D. Uw.; *Schwäche*; *Schläfrigkeit, Trägheit*. Харaҕынан мөлтөх «*schwach an den Augen*», Uw. — Von мөлтүө.

мөлтөт, мөлтөтөбүн, *schwächen, aufreiben*, mit dem Acc. Uw. — Von мөлтүө.

мөлтүө, мөлтүбүн, *schwach werden*; *nachlassen* (vom Winde, von der Kälte). Оңорор суолуттан мөлтүө «*vom Handeln abstehen, die Energie verlieren*», Uw.

мөсөк, *ein Sack Geldes* = 100 *Rubel* Bco., Uw. — Aus dem Russ. мѣшокъ, *Sack*.

мын, мынабын, *mit Etwas* (Acc.) *unzufrieden sein*, Uw.

мiäнä, *der, die, das Meinige*, M. Uw. — Zusammengezogen aus мijiäнä.

мiäркä, *Pulvermaass*, Uw. — Das Russ. мѣрка.

мiн, *ich*, R. S. P. 247. D. M. N. O. Uw. — Vgl. من ، بن

мiн, *Suppe, Brühe*, D. Uw.

мiн, мiнäбiн, *aufsitzen, besteigen*; *reiten*, mit dem Acc. Uw. Мiнäр ат, таба «*Reitpferd, Reitrennthier*», M. Uw. — Vgl. منامن ، بنامن

мiнiгäс, *süss*, D. Uw.; *Süssigkeit*, Uw.

мiнäр, мiнäрäбiн, *Jmd* (Dat.) *aufsitzen lassen*, mit dem Acc. des Reitviehes, Uw. — Von мiн.

мiчiк, *Lächeln*, Uw. Мiчiк гын «*lächeln*», M. Uw. — Vgl. *lächeln*, Schm. 224, *a*. *sourire, se muer les lèvres*, Kow. 2024, *a*.

мijiäнä, *der, die, das Meinige*, Uw. — Von мiн.

муох, *Moos*, Uw. — Das Russ. мохъ.

муомах, *das Erwürgen*, Uw.

муомахтä, муомахтыбын, *erwürgen*, Uw. — Von муомах.

муос, *Horn, Geweih*, Uw. — Vgl. مكز ، موز ، بۇنوز ، مىوز

муоста, *Fussboden, Diele*, P. 194. Uw. — Das Russ. мостъ.

муостах, *mit Hörnern oder Geweihen versehen*, Uw. — Von муос.

муіпаң, *was sich windet*, Uw.

муіпаңна, муіпаңнабын, *sich winden* (von einer Schlange z. B.), Uw. — Von муіпаң.

муксун, *Varietas salmonis operlani*, S. N. Uw. — Vgl. Russ. муксунъ, موقسم

муң (Pl. муңнар), *Qual*, Kat. Uw.; *Mühe, Anstrengung*. Муңунан сүрд «*ein Pferd im schnellsten Galopp gehen lassen*», Uw. — Vgl. مونك *Trauer*.

муң 100 *Rubel*, Uw. Русск. мунъ, *hundert*, ein altes, jetzt nicht mehr gebräuchliches Wort, D., оннү (von муң?) 1000, R., munck suis «tien hunderd op duizend», W., ming «*tausend*», Strahl. Сүс bedeutet «*hundert*», demnach müsste муң, wenn муң сүс *Million* bedeutet, den Werth von 10000 haben. Da сүс, *hundert*, auch *einen Rubel*, d. i. 100 *Kopeken* bezeichnet, so konnte auch муң 10000 füglich ein Ausdruck für 100 *Rubel* werden. — Vgl. jedoch منك ، بنك und منك die alle *tausend* bedeuten.

муңута, муңутүбүн, *einen hohen Grad erreichen*. Муңутү уоібут «*überaus fett geworden*», муңутү баібыт «*überaus reich geworden*», Uw. — Vgl. (mong) *riche, opulent*, Kow. 2029, *a*.

муңур, *stumpf, ohne Spitze*. Муңур сүөн «*die Spanne des Daumens und des im ersten Gelenk zusammengelegten Zeigefingers* (wodurch dieser stumpf wird)». *Der dicke Darm*, Uw.; *eine Lachsart*, мыръ, S. Uw. — Vgl. *mousse, émoussé* u. s. w., Kow. 2034, *a*. von *s'émousser*, Kow. 2032, *a*.

муңха, *Fischernetz*, невод, Uw.

муңхалаа, муңхалыбын, *mit einem Fischernetze fangen*, mit dem Acc. Uw. — Von муңха.

муңна, муңнүбүн, *quälen*, mit dem Acc. Uw. — Von муң, *Qual*.

муңнах, *mit Qualen überhäuft; Krüppel*, Uw. — Von муң, *Qual*.

муңнук, *Winkel, Ecke*. Түөрд муңнуктах «*viereckig*», Uw. — Vgl. بوجاق, Osm. بوجاق

мутук, *Zweig, Ast*, D. Uw. — Vgl. бутук.

муң, мунабын, *irren, sich verirren*, D. M. Uw.

муңду, ein besonderer kleiner Fisch, тугунъ, Uw.

мунна, муннум, мунчулара. S. мурун.

мунна, s. мус.

муннах, *Versammlung*, Kat. D. M. Uw. Мунньах сір «*Versammlungsort*», Uw. — Von мус.

мунчулаа, мунчулабын, *gesammelt* oder *versammelt werden*; *sich ansammeln* (z. B. von einer Schuld), Uw. — Von мус.

мунчус, мунчусабын, *sammeln* oder *versammeln helfen*; *einander versammeln*, Uw. — Von мус.

мунчусун, мунчустабын, *sich versammeln, zusammenkommen*, M. Uw. Бары хаһын баспар мунчустубута «*all mein Blut stieg mir zu Kopf*», Uw. — Von мунчус.

мучукта, *die Nadeln der Nadelhölzer*, Uw.

муран, *grosser Erdberg*, Uw.; *Berg*, D. N.; *felsige Gebirgskette*, P. 106.

мурукү, *das gestreifte Eichhorn*, D. — Vgl. бурундук.

мурун (муннум, мунна, мунчулара), *Nase*, R. P. 108. E. D. M. N. Uw. Мурун хаппага «*ein Nasenfutteral gegen die Kälte*», Uw. — Vgl. بورون

муруннах, *mit einer Nase versehen*, D. Uw. — Von мурун.

мурчан, *zankisch*, D.

мус, мунабын, мустум, мусутум, *sammeln, versammeln, häufen*, mit dem Acc. D. Uw.

мус, *Eis*, E. D. M. Uw. — Vgl. бус, يوز, Schm. 224, *a*.

мусун, мустабын, *sich versammeln, zusammenkommen*, Uw. — Von мус.

муста, s. мусун.

мустӯ, *das Zusammenkommen*, Uw. — Von мусун.

мылгӯ, *abgleitend*; *das Abgleiten*. Мылгӯ бар «*abgleiten*», Uw.

мылгӯрӯй, мылгӯрӯйӓбін, *abgleiten*, Uw. — Von мылгӯ; vgl. *aus der Hand fahren oder rutschen*, Schm. 222, *b*., Mandsch. moulton djeme, Kow. 2060, *a*.

J.

jахтар (Pl. jахтардар, jахталлар), *Frau*, R. S. P. 10. E. Uw. Mit einem affig. Possessiv: *Ehefrau*, Uw. — Vgl. цахтар.

jахтарымсах, *Weiberfreund*, Uw. — Von jахтар.

Л.

лаіда, *Meeresufer, das bei der Fluth mit Wasser bedeckt wird*, Uw.; *Meeresufer*, O.

лачыгырӓ, лачыгырӓбын, *knistern*, Uw. — Vgl. тачыгырӓ.

лачыгырат, лачыгыратабын, *zum Knistern bringen*, mit dem Acc. Uw. — Von лачыгырӓ.

лачыгырас, лачыгырасабын, *in Gemeinschaft knistern*, Uw. — Von лачыгырӓ.

лаб, *Wahrheit*. Бу цікті капсітін лабын бі-ліӓхпін баҕарабын «*ich wünsche die Wahrheit dieser wunderbaren Erzählung zu kennen*», Uw. *Ohne Zweifel, bestimmt, in Wahrheit*, Kat. Uw. — Vgl. *exactement, positivement, précisément, sans contredit; vérité, authenticité*, Kow. 1957, *a*.

лабыах oder лабыах кӯрцӓх, *eine grosse Schaufel*, Uw. — Das Russ. лопата (?).

Лаңы, *Ochotsk*. Лаңы баjаҕа.ын «*das Ochotskische Meer*», Uw.

лохсуі, лохсуjабын, *übel werden*. Сурӓҕін лохсуjан ӓрӓр «*mir wird übel*», Uw.

лоску, *Löffel*, Uw. — Aus dem Russ. ложка.

лгалык, *Baumgans, Anas erythropus*, Uw. — Vgl. legleg und leglek, *Storch*, in den Tatarischen Sprachen des Kaukasus; Klaproth, *Kaukasische Sprachen*, S. 275.

лыгалja = лыгалык, N. Uw. — Demin. von лыгалык.

лыцкыр, *Geklirr*. Лыцкыр гын «*klirren*», Uw.

L.

lӓnӓц, *klein von Wuchs und dick dabei*, Uw.

lӓnӓцnӓ, lӓnӓцnӯбін, *klein und dick sein*; *watscheln*, Uw. — Von lӓnӓц.

lörlöi, lörlöjöбӯn, *über Andere hervorragen, sich hervorthun*, Uw.

lörlөҕөp, *über Andere hervorragend, sich hervorthuend*, Uw. — Von lörlöi.

löц, *grob gespaltenes Holz*, Uw.

löцnӯ, löцnӯбын, *grob spalten* (Holz), Uw. — Von löц.

C.

c (vor Vocalen), ci und cy (vor Consonanten, und zwar ci, wenn auf den anlautenden Consonanten ein i, cy dagegen, wenn a oder y folgen) treten vor ein Demonstrativ-Pro-

nomen und heben solches hervor. Im Deutschen kann man diese Verstärkung durch *eben*, *gerade* wiedergeben. Vgl. cirì, cōл, cібiliriн, суōу, сумаһан, сумаһтан, сумаһна, сумаһнаҕы.

cā, *Schusswaffe*, M. Uw.; *Bogen*, *Flinte*, D. O.; *Flinte*, N. Саха cāта «*eine Jakutische Schusswaffe, Bogen*», E. M. N. Uw., ұрāр cā «(*ein blasendes Schiessgewehr*) *Flinte*», M. Uw., cā маса «*Flintenkolben*», Uw. — Vgl. جبه , جيه , Osm. ياى *Bogen*.

cai (indecl.). *Sommer*. Cai орто, cai ортото «*die Mitte des Sommers*; *in der Mitte des Sommers*», Uw. — Vgl. саҕын, ياى

cāi, cāҕабын, *einschlagen* (z. B. einen Nagel), D. Uw.

caiмā, caiмāбын, nur in Verbindung mit aiмā; s. d.

caiмaн, caiмaнабын, nur in Verbindung mit aiмaн; s. d.

cax, caҕабын, *Feuer anschlagen*, Uw. — Vgl. Osm. ياقمق *urere*, *comburere*; *incendere*, *accendere*, Men.

cax, *Teufel*. Сахха бар «*zum Teufel gehen*». Бōк cax «*alte zerrissene Sachen, Lumpen*», Uw.

cāx, *Koth*, *stercus*, D. Uw.

Саха, *ein Jakute*, Strahlenberg, S. 375. Müller, VI. S. 148. M. N. Uw.

сахар, *Zucker*, Uw. — Das Russ. сахаръ.

сахарыҥсах, *Zuckerfreund*, Uw. — Von сахар.

Сахалы, *auf Jakutische Art*, *Jakutisch* (z. B. reden), Uw. — Cas. adverb. von Саха.

сахтā, сахтыбын, *Jmd zum Teufel schicken*, Uw. — Von cax, *Teufel*.

сахса, *ausgetrocknet*, *dürr*; *lose*, *locker*, Uw.

сахсаі, сахсаҕабын, *austrocknen* oder *dürr werden*, D. Uw.; *lose* oder *locker werden*, Uw. — Von сахса.

сахсат, сахсатабын, *austrocknen* oder *ausdörren*; *lose* oder *locker machen*, Uw. — Von сахсаі.

сахсархаі, *ausgetrocknet*, *leck*; *lose*, *locker*, Uw. — Von сахсаі.

cāхсыт, *qui saepe alvum exoneratum it*, Uw. — Von cāx.

сахсырҕа, *Fliege*, D. N. Uw. — Vgl. جيركاى

саҕа, *Kragen*, N. Uw. Тыҥырах саҕата «(*Nagelkragen*) *die über die Nagel wachsende Haut*», Uw. — Vgl. يا , Tschuw. çiorà, Schm. 293, *c*.

cāҕa, *gleich*, in räumlichen Verhältnissen. Кини cāҕa «*so gross wie er*», туох cāҕa? «*so gross wie was?*», кiсi харбыһыы суонун cāҕa «*von der Dicke eines Armes*», Uw. — Vgl. *gleich*, Schm. 345, *b*.

cāҕына, *zur Zeit*. Ааҕарiм cāҕына «*zur Zeit meiner Jugend*», атыылырыы cāҕына «*zur Zeit meines Verkaufs, wenn ich verkaufe*», бу көтөр көтөрүн cāҕына «*zur Zeit des Fluges dieser Vögel*», Uw. — Locativ von cāc.

caҕылā, caҕылыбын, *zum Teufel schicken*, Uw. — Von cax, *Teufel*; vgl. сахтā.

саҥа, *Stimme*, *Ruf*, *Geschrei*, M. Uw. Үөрүү саҥа «*Freudengeschrei*», Uw. — Vgl. Osm. يانغو *echo*, Men.

саҥа, *neu*, Kat. D. M. Uw.; *Neuigkeit*, *Neuheit*. Саҥата кāпсā «*erzähle eine Neuigkeit*». Ый саҥата «*die neue Hälfte eines Monats*, *die Zeit vom Neumond bis zum Vollmond*», Uw. — Vgl. يانكا , ينكا , جنكا , Schm. 352, *a*.

саҥатык, Adv. *von Neuem*, Uw. — Von саҥа.

саҥар, саҥарабын, *seine Stimme erheben*, *schreien*, *rufen*, D. M. Uw. — Von саҥа, *Stimme*, *Geschrei*; vgl. Osm. چغرمق , چاغرمق

саҥар, саҥарабын, *neu werden*, *sich erneuen*, Uw. — Von саҥа, *neu*.

саҥарыс, саҥарсабын, *sich mit einander zanken*, Uw.; *gemeinschaftlich schreien*, *rufen*, *reden*, M. — Von саҥар.

саҷард, саҷардабын, *Jmd zum Schreien bringen*, Uw. — Von саҷар.

саҷард, саҷардабын, *erneuen*, Uw. — Von саҷар, *sich erneuen*.

саҷарды, Adv. *vor Kurzem*, D. Uw. — Vgl. саҷа, *neu*.

саҷас, *die Frau eines älteren Verwandten*, Uw.; *Schwiegertochter, des Bruders Frau*, невѣстка, D.

саҷыjах, *Pelz mit nach aussen gekehrtem Haare, der über dem con getragen wird*, Uw.

сāт, *Schande*, D. Uw. — Vgl. сāт, *sich schämen*.

сāт, сāтабын, *sich schämen*, D. M. Uw. Mit dem Acc. des Nom. fut. mit einem entsprechenden affigirten Possessivum: Ḫāciu ахтыаҕын (von аҕын) сāтар «*er schämt sich an seine Schuld zu erinnern*» Сāтар ūт (mit einem affigirten Possessiv) «*die Schamtheile*». *Geblendet werden, das Licht nicht vertragen können* (von den Augen), Uw. — Vgl. сāт, *Schande*.

сата, *Bezoarstein, mit dem man die Witterung beschwört*, Uw.; *Verursachung von Wind und Kälte; Veränderung der Atmosphäre durch Zauberei*, D. Сата тыала «*ein durch Beschwörungen mit dem* сата *hervorgebrachter Wind*», Uw. — Vgl. ﺟﺎ *Wetterveränderung, Regenwetter oder stürmische Witterung*, Schm. 298, *b.* ﺟﺎ ﺗﺎ, *ein Stein, mit dem das Wetter be* ﺟﺎ *schworen wird*, Bansarow; bei den Kalmücken *Saadan Tscholon*, Pallas, *Sammlungen historischer Nachrichten über die Mong. Völk.* II. S. 349.; bei den Turcomanen ада-ташъ (طاش *Stein*), *Описаніе Джунгаріи и восточнаго Туркестана. Переведено съ Китайскаго Монахомъ Іакинѳомъ*, II. S. 214.

сатā, сатыбын, *verstehen*; *vermögen*, mit dem Gerund. fut. oder mit dem Acc. des Nom. fut. mit einem entsprechenden affigirten Possessiv: кiiи харбāн сатūр «*er versteht zu schwimmen*», ūттыаххын сатыаҷ суоҕа «*du wirst nicht vermögen, zu nennen*». — Vgl. ﺟﺎ *können, vermögen, die Macht haben*, Schm. 329, *c.*, auch *verstehen*, Kow. *Chr.* II. S. 372.

сатā, сатыбын, *nicht zu Stande kommen, sich vergebens mit Etwas bemühen, mit Etwas nicht zum Ziele kommen*. Mit dem Gerund. fut.: кiāсāҷā аiīрi кūтā сатāн баран төнпүбүтүм «*nachdem ich bis zum Abend vergebens gewartet hatte, kehrte ich heim*», сыҷа сатāн кāбiс «*mit dem Gehen nicht zum Ziele kommen*», көрō сатāн кāбiс «*nicht erblicken können*». Häufig steht das Gerund. praes. сатāн vor einem activen Verbum in der negativen Form um auszudrücken, dass der Agens aus Unvermögen die Handlung unterlasse: кiннāр сатāн сапāбаттар «*sie können nicht begreifen*», Uw., кiсi сатāн саныаҕа суохтук «*auf eine Weise, die der Mensch nicht wird begreifen können*». Kat. Vgl. noch сатāн кiлläрбāтā Text 13, 5. хаiтах да сатāн тахсыбат 27, 5. сатāн тахсыбатыгар 35, 2. сатāн бырыаҕа суоҕа āта 49, 9. сатāн тохтопшотоҕо 56, 11. сатāн бiлбāппiн 57, 8. — Vgl. ﺟﺎ *nicht können, nicht vermögen*, Schm. ﺟﺎ 289, *a.*, das ich auch schon mit цадаi verglichen habe.

сатāн, сатанабын, *verstanden werden*, Uw. — Von сатā, *verstehen*.

сатāн, сатанабын, *nicht zum Ziele gebracht werden können*. Сатанан hat vor einem passiven Verbum in der negativen Form dieselbe Bedeutung, die сатāн vor einem activen: ханнык āрā сатанан āтiллiбāт санāнан «*mit einem gewissen Gefühle, das nicht ausgesprochen werden kann*», Uw. — Von сатā, *nicht zu Stande kommen*.

сатанах, *ein Pfosten, bei dem die darangebliebenen Zweige als Haken zum Aufhängen von Sachen benutzt werden*, Uw.

сатабы.ı, *das Verstehen, das Verständniss*; *Ver-*

stand, Klugheit; Mittel, List, Uw. — Von сана, *verstehen.*

сатабыллаах, *der Etwas versteht, verständig, klug,* Uw. — Von сатабыла, *Verstehen.*

сатабыллаахтык, Adv. *auf eine verständige Weise, auf eine geschickte Weise,* Uw. — Von сатабыллаах.

сатар, Adv. *wenigstens, zum Wenigsten.* Сатар иккиll буолан «*wenigstens immer zu Zweien seiend*», сатар тардыахпын куду «*lass mich wenigstens eine Prise nehmen*», Uw.

сатыl, *zu Fusse seiend. Fussgänger; das Zufussegehen; zu Fusse.* Сатыбын «*ich bin zu Fusse*», сатыl сатынан «*der Fussgänger zu Fusse*», сатыl ic «*zu Fusse gehen*», Uw. — Vgl. جبو ، جباو

сатысах, *verlegen,* Uw. — Von сат, *Schande.*

сатта, ein Ausruf, durch den man eine von einem Andern erlittene Züchtigung für eine verdiente Strafe erklärt: *es ist dir recht geschehen,* Uw.

саттах, *schamhaft,* D. Uw. — Von сат, *Schande.*

садах, *Mangel,* Uw. — Vgl. [illegible] *Missernte, Hungersnoth bei Menschen und Vieh,* Schm. 311, *b.*

садах, *Bogenüberzug,* Uw.; *eine alte Waffe der Jakuten, eine Art* батас, M. — Vgl. صادلق, Russ. сайдакъ (auch сладакъ), [illegible] Poln. saydak, *étui d'arbalète, carquois,* Kow. 1294, *b.*

сан, санабын, *drohen,* Uw. — Vgl. [illegible] Schm. 292, *a.*

сана, *Gedanke; Absicht,* Kat. D. Uw.; *Meinung, Gesinnung, Sinnesart; Gefühl; Sorgen,* Uw.; *Verstand,* E. Uw. Чаччакі саналлах «*leichtsinnig*», сана тыттар «*sich beunruhigen, Sorgen haben*», сана тыттарыl «*Unruhe, Sorge*», сана тус «*in Gedanken verfallen, in Trauer versinken*», сана (Subst.) сана (Verb.) «*Gedanken denken, denken*», Uw. — Vgl. сана, *denken.*

сана, санаабын, *denken, meinen,* Kat. M. Uw.; *nachdenken,* Uw.; *begreifen,* Kat. Uw.; *an Etwas* (Acc.) oder *Jmd* Acc.) *denken,* Kat. Uw.; *Etwas* (Acc.) *für* (нарата) *Etwas halten.* Санабатын кін да бар буолуоqун «*ich glaube nicht, dass es Jemand geben wird*», санабаттар хантан балык уонаабырын «*sie begreifen nicht, woher die Fische entstanden sind*», сана (Subst.) сана (Verb.) «*Gedanken denken, denken*», Uw. — Vgl. сана, *Gedanke,* [illegible] Kow. 1281, *a.*

санат, санатабын, *es denken* u. s. w. *veranlassen,* Uw. — Von сана, *denken.*

санабыл, *das Denken,* Uw. — Von сана.

санарqа, санарqабын, *trauern,* D. M. Uw. — Vgl. сана, *Gedanke, Sorgen.*

санарqа, *das Trauern, die Trauer,* Uw. — Von санарqа.

санарqылаах, *mit Trauer verbunden, traurig,* Uw. — Von санарqа.

саналаа, саналыбын, *mit Verstand versehen,* Uw. — Von сана, *Verstand.*

саналаах, *den Gedanken, die Absicht habend:* кін асыах саналаахпын «*ich habe die Absicht zu essen*», Uw. *Eine Gesinnung habend:* кусаqан саналаах «*von böser Gesinnung*», M. Uw., бір саналаах «*einerlei Gesinnung habend*», Uw. *Verständig,* D. Uw. — Von сана, *Gedanke* u. s. w.

саналан, саналанабын, *mit Verstand versehen werden,* Uw. — Von саналаа.

сан, *Drohung,* Uw. — Von сан.

сандар, *heller Schein,* Uw. — Vgl. сандар.

сандар, сандарабын, *einen hellen Schein verbreiten.* Кун сандаран тахсар «*die Sonne geht mit einem hellen Scheine auf*», Uw. — Vgl. сандар.

санна, саннын, саннылара. S. сарын.

санцылый, санцылыjабын, *sich senken* (von den Wolken, der Sonne u. s. w.); *auf der Erde schleppen* (von langen Kleidern), Uw.

— Vgl. ⟨illegible⟩ *pendre, être pendant*, Kow. 1288, *b*. ⟨illegible⟩ *sich seitwärts krümmen, sich* ⟨illegible⟩ *nach der Seite neigen*, Schm. 343, *b*.

сапыја, *Tabacksbeutel*, Uw.

сапта, s. сабын.

сапсый, сапсыјабын, *mit der Hand wehen*, Uw.

сапсыт, сапсытабын, *mit der Hand wehen lassen*, Uw. — Von сапсый.

саб, *Faden zum Nähen*, E. D. Uw.; *Flachszwirn*, M. Таңас саб «*Kleidung*», Uw. — Vgl. ⟨illegible⟩

саб, сабабын, *bedecken*, mit dem Acc. D. M. Uw.; *Etwas* (Acc.) *über Etwas* (Dat.) *decken*, Uw.; *zumachen, schliessen* (einen Rauchfang, eine Thür), E. D. M. Uw. — Vgl. ⟨illegible⟩

саҕ, сабыбын, *anschlagen, anprallen* Самыр саббыр «*der Regen schlägt an*». *Anwehen*; *Jmd* (Acc.) *Wind zuwehen*, Uw.

сабар, s. хар сабар.

сабы, *Bedeckung*, Uw.; *Deckel*, D. Uw.; *Stich im Kartenspiel* (weil er bedeckt wird; im Russ. bedeutet крыть, *bedecken*, auch *stechen* im Kartenspiel), Uw. — Von саб; vgl. ⟨illegible⟩

сабын, саптабын, *sich bedecken*, Uw. — Von саб.

сабыччы, Adv. *so dass es bedeckt*. Бу сопунан сабыччы кăбіс «*wirf mit dem Pelz so, dass er bedeckt*», Uw. — Von саб.

сабылăх, *bedeckt*, mit dem Instr. womit, Uw. — Von сабы.

сабылын, сабылларын, *bedeckt werden*; *zugemacht* oder *geschlossen werden*, Uw. — Von саб.

самах, *Schambein*, M. Uw.; *Landspitze zwischen zwei zusammenstossenden Flüssen*, Uw.

самабар, *Theemaschine*, Uw. — Das Russ. самоваръ.

самал oder самал кымыс, *schon fertiger Kymys, der aber noch aus einem Gefäss in's andere gegossen wird, damit er sich gleichmässiger mischt*, Uw.

саңы, *Kreuz* (am Körper), M. Uw.

самын, самнабын, *umfallen*; *zu Grunde gehen*, Uw.

самыр, *Regen*, R. P. 82. Kat. D. M. N. Uw. — Vgl. ⟨illegible⟩ (von ⟨illegible⟩ *regnen, schneien, hageln*), Tschuw. сіомыръ.

самырдаа, самырдыбын, *regnen*. Таңара самырдыбыр «*der Himmel regnet*», Uw. — Von самыр.

самырдаах, *von Regen begleitet, regnerisch*, D. Uw. — Von самыр.

самтырхаі, *abgetragen*, Uw.

самна, s. самын.

самнар, самнарабын, *fallen, umwerfen*; *vernichten*, Uw. — Von самын.

самнархаі, *zum Fallen geneigt, dem Fallen nahe*, Uw. — Von самын.

сајыццы, *sommerlich*, Uw. — Von сајын.

сајын (Pl. сајыннар), *Sommer*, Uw. — Vgl. саі, Schm. 307, *a*.

сајыннаата, Adv. *jeden Sommer*, Uw. — Von сајын.

сајыннары, *den ganzen Sommer hindurch*, Uw. — Von сајын.

сар, ein Klangwort. Сар гына түс «*fallen, so dass es 'sar' macht* (von den Thränen)», Uw. — Vgl. ⟨illegible⟩ *bruit, sifflement (du vent)*, Kow. 1328, *b*.

сăр, сăрабын, *die Federn verlieren, sich mausen*, Uw. — Vgl. сара.

сăр, *klein, aber untersetzt*. Сăр ыаҕас «*ein Gefäss von zusammengenähten Birkenrinden, das oft bis 5 Eimer hält*», Uw.

сара (ein Vogel), *dem die Federn ausgefallen sind*. Сара кус, Uw. — Vgl. сăр.

сарā, сарыбын, *tagen*. Сарыр «*es tagt*», N. Uw., таңара сарыаҕа «*der Himmel wird tagen, es wird tagen*», M. Uw., таңара сары ilirinā «*vor Tagesanbruch*», Uw. — Vgl. يارين, ﻳﺎﺭﻳﻦ *lune*, ﻳﺎﺭ *clair, serein*, Kow. 1329, *a.* ﻳﺎﺭ 1333, *a.*

сāрā, сāрыбын, *sich eines andern besinnen, einen Gedanken aufgeben*. Мiн онно барыахпын сāрāтым «*ich habe es aufgegeben, dorthin zu gehen*», Uw. — Vgl. сāрai.

сарai, сарајабын. Nur in Verbindung mit буpai; s. d.

сāрai, сāрајабын, *sich eines andern besinnen, einen Gedanken aufgeben*. Мiн онно барыахпын сāрāiдым «*ich habe es aufgegeben, dorthin zu gehen*», Uw. — Vgl. сāрā.

сары, *das Tagen*. Таңара сарыта «*Tagesanbruch; bei Tagesanbruch*», Uw. — Von сарā.

сары, *gegerbte Rennthierhaut*, Uw. — Vgl. сāры. صاغرى, ﺻﺎﻏﺮﻯ, Mandsch. sarin, *chagrin, cuir*, Kow. 1335, *a.* ﺻﺎﻏﺮﻯ *Chagrinleder*, Schm. 340, *a.*

сāры, *die Haut vom Ende des Pferderückens; daraus verfertigte Stiefel*, Uw. — Vgl. сары, Osm. يغرى *clunes equi*, Mun.

сарын (саннын, санна, саннылара), *Schulter*, R. P. 33. Uw. — Vgl. جاورون, ﺟﺎﻭﺭﻭﻥ, Osm. يارن

сартai, сартајабын, *zusammenstürzen*. Uw.

сартас, *Zusammensturz*. Сартас гын «*zusammenstürzen*», Uw. — Von сартai.

сардаңа, *Schein der Sonne* oder *des Mondes*, Uw.

сардаңар, сардаңарабын, *hell* oder *leuchtend werden*, Uw. — Von сардаңа.

сāрба, *Zobel*, M. N. Uw.

сарсыңңы, *den morgenden* oder *folgenden Tag betreffend; der morgende* oder *folgende Tag*. Сарсыңңытыгар «*am andern Morgen*» = бā күн сарсыңңытыгар, Uw. — Von сарсын.

сарсын, *der morgende* oder *folgende Tag*, Uw.; *morgen*, R. S. E. D. M. Uw. Сарсынныгар «*am andern Morgen*» саңа ыла сарсын буолар күнүгär «*am Tage, wo der folgende Tag Neujahr zu sein pflegt, am Tage vor dem neuen Jahre, am letzten Tage des Jahres*», Uw., сарсын ардāй (ардāн) «*der Morgen; am Morgen*», M. N. Uw., ардāңңi сарсын ардāттāн «*vom frühen Morgen an*», киэһэңңиттāн сарсын ардāңңā дāрi «*vom Abend bis zum Morgen*», сарсын ардāңңi «*den Morgen betreffend; der Morgen*», иккис күнүн сарсын ардāңңиттāр «*am Morgen des zweiten Tages*», сарсын ардāңңиттāн аҕыра дāрi «*vom Morgen bis zum Mittagessen*», Uw. — Vgl. يارين

сāл, *das Kammfett, das Fett unter der Mähnengrundlage des Pferdes*, M. Uw.

сал, *Zweig, Ast*, Uw. (*Blatt der Gräser und Kräuter*, M.); *Flussarm*. Өрүс салāта, M. Uw. — Vgl. ﻳﺎﻝ in beiden Bedeutungen, Schm. 342, *c.* ﻳﺎﻝ Kow. 1308, *b.*

салā, салыбын, *lecken*, D. Uw. — Vgl. يالامق, يالامق, Tschuw. сіолăсъ, ﻳﺎﻻﻣﻖ ﻳﺎﻻﻣﻖ ﻳﺎﻻﻣﻖ Kow. 1854, *a. b.*

салai, салајабын, *wenden, richten*, D. M. Uw. Мiн санāбын салајара таңараны таптырга «*sie (er) pflegte meine Gedanken auf die Liebe zu Gott zu richten*», Uw. *Den Lauf bestimmen, regieren, verwalten, lenken*, mit dem Acc., Kat., mit dem Instr. (ein Russicismus; vgl. управлять чѣмъ oder кѣмъ нибудь). Салајан тутаччы «*Allenker, Allverwalter*», Uw. — Vgl. ﻳﺎﻝ Schm. 296 *b.*; es muss jedoch auch ﻳﺎﻝ eine Form ﻳﺎﻝ bestehen oder bestanden haben, da ﻳﺎﻝ *Steuerruder*, Schm. 296, *a.* dar auf zurückgeführt werden muss.

салан, салланабын, *sich lecken; beleckt werden*, Uw. — Von сала; vgl. يالانق

саламāт, *eine in Butter gekochte Grütze*, M. Uw. — Vgl. Russ. саламата.

салајаччы, *Lenker, Regierer, Verwalter*, mit dem Acc., Kat., mit dem Instr., Uw. — Von салаі.

салајбы, *Verwaltung*, Uw. — Von салаі.

салаjыллыы, салаjыллабын, Passiv von салаі, M. Uw. — Vgl. салалын.

салалын, салаллабын, *gerichtet werden*; *eine Richtung einschlagen*, Uw. Сōл курдук салаллыах тустāхпыт, Kat. — Von салаі; vgl. салаjыллыы.

салбы, *das Lecken*. Күлүү салбы «*Lachen und Scherz*», күлүү салбы кiсi «*ein froher und heiterer Mensch*», Uw. — Von салā.

сāллын, сāллабын, *sich kleiner machen*, Uw.

салыр, *Kessel*, Uw. — Vgl. соруур.

сāлыр, *hellgelb mit schwarzer Mähne und eben solchem Schweifs* (von Pferden), Uw.

салгыы, салгыjабын, *wehen, blasen*. Салгыjан āрāр «*es geht ein Wind*», M. Uw.

салгын, *Lüftchen*, M. Uw.; *Luft*, Kat. Uw. (*Beschaffenheit der Luft im Frühjahr*, D.). Салгын тыал oder тыал салгына «*Lüftchen*», Uw. — Von салгыы; vgl. صالق *kalt*, Coman. sălkon, *Luft*, Klapr. S. 205. *Wind*, Kow. 1312, *b*.

салгылā, салгылыбын, *frische Luft schöpfen, frische Luft geniessen*, Uw. — Vgl. салгын, салгын, *wehen, windig sein*, Schm. 343, *b*.

салҕа, *am Zittern* (der Krankheit) *leidend*; *das Zittern*. Салҕа буол «*zu zittern anfangen*», Uw. — Vgl. Schm. 342, *b*.

салҕа, s. салт.

салҕā, салҕыбын, *ansetzen, anstücken*. Тыһын салҕā «*mache ihm den Garaus* (sic!)», Uw.

салҕāсын, *ein angesetztes Stück*, Uw. — Von салҕā.

салҕасыннāх, *angesetzt, nicht aus einem Stücke*, Uw. — Von салҕāсын.

салҕы, *das Ansetzen, das Anstücken*, Uw. — Von салҕā.

салҕы, *Ueberdruss*, Uw. — Von салт.

салҕыт, салҕытабын, *bewirken, dass Jmd* (Acc.) *überdrüssig wird*; *Jmd* (Acc.) *zum Ueberdruss werden*, Uw. — Von салт.

салт, салҕабын, салттым, салҕым, *überdrüssig werden*, Uw.

салбā, салбыбын, *beschmieren, besauen*, Uw.

салбах, *feuchter Schmutz*, Uw. — Von салбā.

салбахтāх, *besaut, beschmutzt*, Uw. — Von салбах.

салбан, салбанабын, *beschmutzt* oder *besaut werden* Uw. — Von салбā.

саллат, *Soldat*, Uw. — Aus dem Russ. солдатъ.

сас, сасабын, *sich verbergen*, Uw.

сāс, *Frühling*, R. S. E. D. M. N. Uw.; *im Frühling*; *Lebensjahr, Lebensalter*. Бу сāска «*in diesem Alter*», сāса хасыы? «*wie alt ist er?*», сāса аҕыс уонуттан ордук «*seine Jahre sind über 80*», кучугуй сāс «*Kindesalter*», ылāр сāспар «*in meinen jungen Jahren*», кырҕар (von кырыы) сāсыгар «*in seinem Alter*», кырҕаҕас сāстарыгар «*in ihrem Alter*», уон ордуга бiрдāх сāсыттаҕына «*von meinem 11ten Jahre an*», уон ордуга алтыс сāспар «*in meinem 16ten Jahre*», Uw. — Vgl. сāҕына, باز *Frühling*, Osm. ياش *aetas*.

сасаҕастā, сасаҕастыбын, *schleppen, schleifen*, Uw.

сасар, сасарабын, *verbergen*, mit dem Acc. Uw. — Von сас; vgl. باشرمن

сасарыысыа, *gelblich*, Uw. — Vgl. сасархаі.

сасархаі, *gelbroth, braun*, Uw.; *gelb*, D.; *orange*, M. Сасыл сасархаі «*fuchsroth*», Uw.; «*rosenroth*», M. — Vgl. сасарыысыа.

сасархаідыҥы, *gelblich*, Uw. — Von сасархаі.

сāсыт, *der mit einem Schiessgewehr umzugehen versteht*; *ein guter Schütze*; *ein Flintenmacher*, Uw. — Von сāс.

сасыл, *Fuchs*, R. E. D. M. N. O. Uw. Хара сасыл «*ein schwarzer Fuchs*», кысыл сасыл

«ein rother Fuchs», Uw., кӧрӓмӓс сасыа «ein Fuchs mit dunkler Kehle, сиводушка», D. N. Uw., сасыа кӧрӓ «Lehmfuchs», M., сасыа Іктӓбіт «(der Fuchs hat geharnt) Regenbogen», N., сасыа Іҥӧ «(Fuchsharn) id.», E.

сӓскы, *frühjahrlich*; *die Frühjahrszeit*. Сӓскыттан күсүҥӓ дӓӈрі «*vom Frühjahr bis zum Herbst*», Uw. — Von сӓс.

сӓстӓх, *bei Jahren, bejahrt*, D. Uw. — Von сӓс.

сӓкӓчӓ, Adv. *obenhin, nicht aufgedrückt, nicht fest* (z. B. eine Mütze aufsetzen, Etwas legen), Uw. — Vgl. ⁋ *se tenir droit, se hérisser*, Kow. 1366, ⁋ *b*.

сӓрӓі, сӓрӓjӓбін, *sich aufschlagen* (vom Kleide u. s. w.); *coquettiren*; *aufschlagen, aufschürzen*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. ⁋ *s'élever, saillir en dehors*, Kow. 1362, *b*. ⁋ *lever, relever* (*p. e. un habit de devant, ses manches*), ibid. 1365, *b*.

сӓрӓҷ, *eine Coquette*, Uw. — Von сӓрӓі.

сӓрӓҷнӓ, сӓрӓҷнӓбін, *coquettiren*, Uw. — Von сӓрӓҷ.

сӓрӓт, сӓрӓтӓбін, *aufschlagen* (ein Kleid u. s. w.), mit dem Acc. Uw. — Von сӓрӓі.

сӓҷіӓ, *Kinn*. Сӓҷіӓ хӓта «*ein Kinnfutteral* (s. хӓ) *zum Schutz gegen die Kälte*», Uw. — Vgl. Coman. sagac, Klapr. S. 235. ⁋ *Backe*, ⁋ *Kinnlade*, Schm. 352, *a*.

сӓтір, *ausgebreitete Zweige* u. s. w., *auf die das Essen gelegt wird*, Uw.

сӓттӓ, *sieben*, W. R. Kat. E. D. N. Uw. Сӓттӓ уон «*siebenzig*», Uw. — Vgl. ⁋

сӓттӓгӓ, *siebenmal*, Uw. — Von сӓттӓ.

сӓттӓлӓх, *sieben Jahre alt*, Uw. — Von сӓттӓ.

сӓттӓлі, *je sieben*, Uw. — Von сӓттӓ.

сӓттӓллӓ, *immer zu sieben Malen*, Uw. — Von сӓттӓлі.

сӓттіӓн, *alle sieben*, Uw. — Von сӓттӓ.

сӓттіҥі, *der 7te Monat, November*, N. Uw. — Zusammenges. aus сӓттіс, *der siebente*, und ыі (?), *Monat*; vgl. ахсыҥы, алыҥы, олуҥу, тохсуҥу, тӧрдүҥү.

сӓттіс, *der siebente*, Kat. Uw. — Von сӓттӓ.

сӓттісін, *zum siebenten Mal*, Uw. — Von сӓттіс.

сӓҥіӓ, сӓҥӧбін, *verwachten*, Uw.

сӓҥіӓ, *Kraft, Fähigkeit*, Uw.

сӓҥіӓлӓ, сӓҥіӓлӧбін, *Jmd* (Acc.) *Kraft* oder *Fähigkeit verleihen*», Uw. — Von сӓҥіӓ.

сӓҥіӓлӓх, *bei Kräften*; *nicht ganz arm*, Uw. — Von сӓҥіӓ.

сӓҥіӓлӓҥ, сӓҥіӓлӓҥӓбін, *Kraft* oder *Fähigkeit erhalten*. Мін хасан табаны ыҥыӓх сӓҥіӓлӓҥіӓхпін білбӓппін «*ich weiss nicht, wann ich die Kraft haben werde, ein Rennthier zu besteigen*», Uw. — Von сӓҥіӓлӓ.

сӓб, *Werkzeug, Geräth*: ӻсапар сӓб «*Werkzeug eines Schmiedes*». *Waffe*: ӓгіп дӓӈ сӓбін ыӈан «*sich allerhand Waffen umhängen*», Uw. *Sache*, Kat. Uw. Mit einem affigirten Possessiv eine euphemistische Bezeichnung der Geschlechtstheile, Uw.

сӓбӓр (Pl. сӓбӓрдӓр), *rein, sauber*, Uw. — Vgl. ⁋ Schm. 321, *b*.

сӓбірдӓх, *Blatt*, P. 133. M. N. Uw. — Vgl. ياپراق

сӓбірдӓхтӓх, *belaubt*, Uw. — Von сӓбірдӓх.

сӓбілӓ, сӓбілӧбін, *Jmd mit Waffen behängen*, Uw. — Von сӓб.

сӓбілӓҥ, сӓбілӓҥӓбін, *sich seine Waffen* (сӓбін) *umhängen*, Uw. — Von сӓбілӓ.

сӓрӓх, *behutsam, auf der Hut*, D. Uw.; *Behutsamkeit*, Uw. — Vgl. сӓрӓт, сӓрӓн, ⁋ *sensé, spirituel, pénétrant, attentif* (*qui sait la science des détails, qui sait éviter les embûches des méchants*)», Kow. 1374, *b*. ⁋ *aufwachen, erwachen, wachsam sein*, Schm. 349, *c*.

сӓрӓт, сӓрӓтӓбін, *hüten, in Acht nehmen*, Uw. — Vgl. сӓрӓх, сӓрӓн.

сӓрӓн, сӓрӓнӓбін, *sich hüten, sich in Acht nehmen*, D. Uw. Сӓрӓнӓн туран «*vorsichtig zu Werke gehend*», Kat. Mit dem Abl. сӓрӓнің

хасты сыныаттан «*hütet euch vor jeglicher Sünde*»; mit dem Acc. des Nom. fut. und einem entsprechenden affigirten Possessiv: сäрäнäр буолуң быртахтыаххытын күннäрі «*hütet euch die Tage zu verunreinigen*»; mit dem Abl. des Nom. praes.: сäрäнäр буолуң күнү быртахтäргытыттан. Сäрäн сäрбäн «*vorsichtig und auf seiner Hut sein*», Uw. — Vgl. сäрäх, сäрäт.

сäрі, *Heer*, D. N. Uw.; *Krieg*, S. R. — Vgl. جيرو *Krieg*; *Heer*, جرى *Kriegsmacht, Kriegsheer*, Schm. 322, *a*.

сäрlää, сäрläбін, *in Massen oder in Haufen kommen*, Uw.; *Krieg führen*, D. — Von сäрі; vgl. جرى *Krieg führen, in den Krieg ziehen*, Schm. 322, *b*.

сäрläс, сäрläсäбін, *mit* (гытта) *Jmd Krieg führen, mit einander kriegen*, Uw. — Von сäрlää.

сäрläсі, *Krieg*, Uw. — Von сäрläс.

сäрä, *ein Pfosten, an den die Pferde angebunden werden*, M. Uw. — Vgl. جرة Bansarow.

сäрä, *Reihe*; *in der Reihe* (mit гытта oder mit dem blossen Acc.), Uw. — Vgl. تيرگه Tschuw. кырги (d. i. jirgi), Schm. 300, *b*.

сäрäläс, сäрäläсäбін, *sich in eine Reihe stellen*, Uw. — Von сäрä, *Reihe*.

сäрäстäс, сäрäстäсäбін, *neben einander Platz nehmen*, Uw. — Von сäрäс, einer Verstärkung von сäрä, *Reihe*.

сäрбäн, сäрбäнäбін. In Verbindung mit сäрäн «*vorsichtig und auf seiner Hut sein*», Uw.

сäл, *gelind, nicht heftig* (Regen, Kälte, Krankheit u. s. w.), Uw.

сäлä, *ein zwischen zwei Pfosten ausgespannter Strick, an dem eine Menge kurzer Stricke* (кулуту), *mit einem Querhölzchen daran, hängen; an diese Querhölzchen werden die Füllen vermittelst einer Schlinge befestigt*, N. Uw.

сälliä, сälläбін, *gelinder werden, nachlassen* (vom Regen, von der Kälte, von Krankheiten), Uw. — Von сäл.

сої, сојобун, *sich abkühlen*, Uw.

сох, сохобун, *im Mörser stampfen*, Uw.

соххор, *einäugig*, D. Uw. — Vgl. سوفر, سوفر, سوفور und سوفر *blind*, Schm. 367, *a*.

сорурy (сорурун), *Süden*, E. D. M. Uw.; *im Süden*. Сорурy дойду «*das Land im Süden das eigentliche Russland*», Uw.

сорурyгy, *im Süden gelegen*, Uw. — Von сорурy.

сорурyцyу, *im Süden gelegen*, Uw. — Von сорурун.

сорурyлаy, *mehr nach Süden*, Uw. — Cas. adverb. von сорурy.

сохох, *Mörserkeule*, Uw. — Von сох.

сохотох, *alleinig, einzig*, Kat. D. M. Uw.; *Alleinsein*. Сохотох бір өттүгäр «*auf einer einzigen Seite*», сохотох Byly äpä цоно «*einzig nur die Bewohner von Wiljuisk*», сохотох барбах хамнас «*einzig ein nichtssagender Lohn*», Uw. — Vgl. сохотохун.

сохотохтy, Adv. *allein, einzig*. Ist auf das vorangehende Objekt zu beziehen. Сäцинитін сохотохту атäрбытыгыт «*wir fertigten unsern Weg weiser allein* (*ohne Gefährten*) *ab*», Uw. — Cas. adverb. von сохотох; vgl. сохотохун.

сохотохун, Adv. *allein, einzig*. Ist auf das Subjekt zu beziehen: Ан біліпін сохотохун хаалдын «*du bleibst jetzt allein* (*ohne Gefährten*) *zurück*», Uw. — Die vollere Form von сохотох; vgl. сохотохту.

сохус, *ziemlich, etwas* (nach Adj. und Adverbien). Тургäн сохус «*ziemlich schnell*», іліäс сохус «*ziemlich warm*», ырäх äpä сохус «*nur etwas entfernt*», Uw., өтöр сохус «*ziem-*

lich bald», D. Uw. — Vgl. جيد *schicklich, passend, ordentlich, verträglich*, Schm. 308, *b*.

соңуо, соңӯбун, *bitter weinen*, Uw.

сот, сотӧбун, *wischen, abwischen*, Uw. Сыраі сотор «(*Gesichtswischer*) *Handtuch*», D. Uw. (Уоту) сотон ылар хатат «*ein Feuerstahl, der durch blosses Streichen an dem Steine Funken schlägt*», Uw.

сото, *der untere Schenkel, crus*. Сото кӓбісӓн тур «*mit vorgestrecktem Beine stehen*». Сото хоңурӯта «*Schienbein*», Uw. (сотолӧх «*Wild auf hohen Beinen*», M.).

сотору, *Vorbeigehen; Gelegenheit*. Суолуң соторӯта «*dein Weg führt dich vorbei*», тыл соторӯтугар «*bei Gelegenheit der Rede, gelegentlich*», Uw. *Augenblicklich, sogleich, sehr bald*, D. Uw.

соттор, сотторобун, *wischen* oder *abwischen lassen*, Uw. — Von сот.

сон (Pl. соннор), *Pelz*, E. D. M. N. Uw. — Vgl. Tob. بون *Fell*, طون, تون *Pelz*.

сонор oder сонор хӓр, *frischer Schnee im Herbst*, Uw. — Vgl. сонун.

сонорӧ, сонорӧӯбун, *im Herbst auf frischgefallenem Schnee nach Hasen gehen*, Uw. — Von сонор.

сонун, *neu, frisch*, Uw. — Vgl. сонор, Schm. 365, *b*.

сонтон, *von dort eben*, Uw. — Ablat. von сӧл.

сонно, *dort eben; dorthin eben*, Uw. — Locat. von сӧл.

сонноӯу, *der dortige eben*, Uw. — Von сонно.

соччо (соччон), *so viel gerade; eben so viel*. Соччоҕо «*zu der Zeit gerade*», соччоттон «*von der Zeit an gerade*», Uw. — Оччо mit dem demonstrativen с.

собо, *Rauschen*, S. E. D. N. Uw.

соболӧ, соболӯбун, *Rauschen fangen*, Uw. — Von собо.

соболоң, *Lohn, Bezahlung*, Kat. Uw. — Von собуо (vgl. in Betreff der Bedeutung хаппас); vgl. عذاب *Qual, Marter*, Schm. 307, *c*.

собуо, собӯбун, *sich Mühe geben, sich abquälen*, Uw. — Vgl. عذاب Schm. 307, *b*.

сойут, сойутабын, *sich abkühlen lassen*, Uw. — Von сой.

сор, *Unglück*, P. 187. D. Uw. — Vgl. Tschuw. шаръ.

сорох, *ein anderer*, M. Uw.; *einige*. Сорох — сорох, *Einige — Andere*, Uw. Сорох ҫон «*andere Leute*», M. Uw., сорох сіргӓ «*an einer andern Stelle*», сорох маны ӓтӓллӓр, сорох ону ӓтӓллӓр «*einige sagen dies, einige sagen jenes*», сорох ҫыл «*in einigen Jahren, bisweilen*», сорох ардыны (в.арыт) «*in einigem Zwischenraum, bisweilen*». Сорҕото (Acc. сороҕун oder сорҕотун), *das Uebrige*, сорохторо, *die Uebrigen*, сорҕото — сорҕото, *ein Theil — ein anderer Theil*, Uw.

сороӧ, сороӯбун, *das Haar verlieren*, Uw.

сороот, сороотобун, *die Haare vom Fell entfernen*, Uw. — Von сороӧ.

соруі, сорудабын, *Jmd* (Acc.) *ansetzen* oder *anstellen*, D. Uw. — Vgl. عذاب *im Dienst gebrauchen, zum Dienst anstellen*, Schm. 297, *c*.

сорун, сорунабын, *beschliessen*, mit dem Gerundiv fut. Сорунан кӓллім «*ich bin absichtlich, vorsätzlich gekommen*», Uw. — Vgl. عذاب Schm. 310, *b*.

сорҕу, *Glück, Heil*, Uw. Сорҕу урдӯгӓр бар «*gehe mit Glück*», M. Uw., ҫолу сорҕуну біӓр «*gieb das höchste Glück*», ҫол сорҕу урдӯгӓр бар «*gehe mit Glück*», Uw.

сорҕото, s. сорох.

сорҕоччуі, сорҕоччудабын, *sich ergiessen, ausfliessen*, Uw.

сордӧх, *unglücklich*, Uw. — Von сор.

сордоң, *Hecht*, D. M. Uw.

сӧл, *eben der, eben jener, derselbe.* Сӧл кіні «*er eben*», Kat. Uw., сӧл курдук «*gerade so*», Kat. D. M. Uw. — Ӧл mit dem demonstrativen с.

соло, *Musse*, D. Uw.; *Amt, Beruf, Dienst*, D. N. Uw. — Vgl. *oisif, libre*. Kow. 1397, *b*.

солоҕдо, *Iltis*, D. Uw. — Vgl. Kow. 1400, *b*. 1401, *a*.

сололӧх, *frei, unbeschäftigt*, D. Uw.; *ein Amt habend, angestellt*, Kat. D. Uw. Сололӧх тojон «*ein Beamter*», улахан сололӧх тojон «*ein hoher Beamter*», N. Uw. — Von сол.

солӯ, *Nothwendigkeit.* Солӯта суох «*ohne Noth, für nichts und wieder nichts*», Uw.

солӯр, *Kessel*, R. E. D. M. Uw. — Vgl. салыр.

солко, *Seide*, Uw. — Das Russ. шелкъ.

сӧлбуі, солбуjабын, *ansetzen, anflicken*, Uw.

солбуі, солбуjабын, *ein Kind empfangen, zur Geburt befördern*, Uw.

сосо, *ein weicher farbiger Stein, der sich als Kreide gebrauchen lässt.* Сосолӧх, *mit einem solchen Steine bemalt*, Uw — Vgl. Kalm. sossun, *gebrannter Ocher*, Pallas, *Samml. hist. Nachr. über d. Mong. Völk.* I. 113.

сосуі, сосуjабын, *vor Schreck zusammenfahren*, Uw.

сӧх, сӧҕӧбӯн, *sich verwundern*, Uw.

сӧҕӯ, *Verwunderung*, Uw. — Von сӧх.

сӧҕӯläх, *bewundernswerth*, Uw. — Von сӧҕӯ.

сӧтӧl, *Husten*, Uw. — Vgl. يوتال

сӧтӧllӯӧ, сӧтӧllӯбӯн, *husten*, Uw. — Von сотӧl; vgl. يوتالاعين

сӧптӯк, Adv. *zur rechten Zeit*, Uw. — Von сӧб.

сӧпсӯ, *Genehmigung*, Uw. — Von сӧпсӯӧ.

сӧпсӯӧ, сӧпсӯбӯн, *genehmigen; sich zu Etwas hingezogen fühlen, Jmd ergeben sein*, mit dem Acc. Сӯрӓхпінӓн сӧпсӯӧбӯт доҕочуjум «*mein Freund, dem ich von Herzen ergeben bin*», Uw. — Von сӧб; vgl. Schm. 313, *b*.

сӧб, *richtig, passend; das richtige Maass, Angemessenheit.* Сӧб улахан «*von der richtigen Grösse*», Uw. — Vgl. Schm. 313, *a*.

сӧбӯ, *Genehmigung*. Uw. — Von сӧб.

сӧбӯlӯӧ, сӧбӯlӯбӯн, *genehmigen*, Uw. — Von сӧбӯ; vgl. Schm. 313, *a*. und сӯӓlіä.

сӧмӯjӓ, *Zeigefinger*, Uw.; *Finger*, D. Uw. — Von сӯӧм.

сӧрӯн, *kühl*, D. Uw. — Vgl. сӧрӯргӓ, Osm. سرين, Schm. 349, *c*.

сӧрӯргӓ, сӧрӯргӯбӯн, *sich abkühlen*, Uw. — Vgl. сӧрӯн.

сӧрӯргӓт, сӧрӯргӓтӓбін, *sich abkühlen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von сӧрӯргӓ.

сыа, *Fett*, Uw. — Vgl. Osm. ياغ

сыалыjа, *kurze Hosen, die in der Art unserer Schwimmhosen nur den Unterleib und die Schamtheile bedecken*, Uw.

сыалысар, *Quappe*, налимъ, N. Uw.

сыгынӈах, *nackt, kahl*, D. Uw. Атах сыгынӈах «*barfuss*», Uw. — Vgl. بالانفاع

сыгынӈахтӓ, сыгынӈахтыбын, *entkleiden*, mit dem Acc. Uw. — Von сыгынӈах.

сыгынӈахтан, сыгынӈахтаӈабын, *sich entkleiden; entkleidet werden*, Uw. — Von сыгынӈахтӓ.

сыӈах, *Wange*, M. Uw. Алын сыӈах «*die untere Kinnlade*», сыӈах талкыччыта «*die Gegend, wo die Kinnladen sich vereinigen*», Uw. — Vgl. بنكاق

сыӈсыі, сыӈсыjабын, *eine Prise nehmen*, Uw.

сыӈсыр, *das Beriechen*, Uw. — Von сыӈсыі.

сыӈсырыі, сыӈсырыjабын, *beriechen; wiederholentlich schnupfen*, Uw. — Von сыӈсыр.

сыт, сытабын, *sich legen*: *liegen*, R. P. 992. E. D. M. Uw. Утуја сыт «*sich schlafen legen*», утуjан сыт «*liegen und schlafen*», балаҕан үрдүгэр чарпа тохтон (von тоҕун) сытар «*auf der Jurte liegt Kleie ausgestreut* (von den Sternen)», Uw. — Vgl. ياتق

сыт, *Geruch*, P. 51. D. Uw.

сытаччы, *der da liegt*, Uw. — Von сыт, *sich legen, liegen*.

сытҕ, *scharf*, P. 212. E. M. Uw. Харах чолбон сулус курдук сытҕ «*das Auge ist so strahlend, so durchdringend, wie der Morgenstern*». *Klug, verständig, schlau, gewandt*. Сытҕ сапаҕах «*von scharfem Verstande*», Uw.

сытыар, сытыарабын, *zum Liegen bringen, niederlegen*. Бу ыалҕара кініні тӱллэххэ сытыарбыта «*diese seine Krankheit nöthigte ihn im Bette zu liegen* (*sich in's Bett zu legen*)», Uw. — Von сыт, *sich legen, liegen*.

сытыары, Adj. Adv. *liegend, in horizontaler Lage*. Іккі суон дүлүҥ сытыары ҕыраллар «*sie legen zwei dicke Balken horizontal hin*», іккі дүлүҥ сытыары сытар «*zwei Balken liegen in horizontaler Lage*», Uw. — Von сытыар.

сытыі, сытыjабын, *verfaulen, faulen*. Сытыібыт «*verfault*», D. Uw. — Von сыт, *Geruch*.

сытыган, *verfault, faul*; *stinkend*, Uw. — Von сытыі.

сытыт, сытытабын, *zum Faulen bringen, verfaulen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von сытыі.

сыттаа, сыттыбын, *wittern, nach dem Geruche gehen* (vom Hunde)», Uw. — Von сыт, *Geruch*.

сыттаа, сыттыбын, *Jmd Etwas* (Acc.) *unter den Kopf legen*, Uw.

сыттаа, сыттыбын, *ein Mädchen Jmd* (Dat.) *zur Frau geben*, Uw.

сыттаах, *einen Geruch habend*, D. Uw. Үҕүтаі сыттаах «*wohlriechend*», кусаҕан сыттаах «*übelriechend*», Uw. — Von сыт, *Geruch*.

сыттан, сыттанабын, *sich Etwas* (Acc.) *unter den Kopf legen*, Uw. — Von сыттаа, *Jmd Etwas unter den Kopf legen*; vgl. Osm. ياصدق *pulvinari inniti, incumbere*, Men.

сыттык, *Kopfkissen*, D. N. Uw. — Von сыттаа, *Jmd Etwas unter den Kopf legen*; vgl. ياصدوق ، ياسطق

сыттырҕа, *das Beriechen*, Uw. — Von сыттаа, *wittern*.

сыттырҕаа, сыттырҕаабын, *beriechen*, Uw. — Von сыттырҕа.

сыҥ, сыҥабын, *zerdrücken, zerquetschen*; den Boden (Acc.) *mit Händen und Füssen schlagen, in der Absicht sich aufzurichten*, Uw.

сыҥах, *das Schlagen des Bodens mit Händen und Füssen, in der Absicht sich aufzurichten*, Uw. — Von сыҥ.

сыҥахтаа, сыҥахтыбын, *sich im Schmutze walzen, in der Absicht sich aufzurichten*, Uw. — Von сыҥах.

сыҥтаі, сыҥтаjабын, *sich umbiegen, sich verbiegen* (z. B. von der Schneide einer Messerklinge); *die Nase rümpfen*, Uw.

сыҥтаҕар, *verbogen, umgebogen* (z. B. die Schneide einer Messerklinge); *stumpfnasig*, Uw. — Von сыҥтаі.

сыҥтарыі, сыҥтарыjабын, *sich umbiegen, sich verbiegen*, Uw. — Von сыҥтаҕар, mit Ausfall der Silbe ҕа.

сыҥтарыт, сыҥтарытабын, *umbiegen, verbiegen*, mit dem Acc. Uw. — Von сыҥтарыі.

сыҥа, s. сыс, сыҥабын.

сыҥнат, сыҥнатабын, *Jmd* (Acc.) *ausruhen lassen*, Uw. — Vgl. сыҥнан, сыҥналаҕ.

сыҥнан, сыҥнанабын, *ausruhen*, Uw. — Vgl. сыҥнат, сыҥналаҕ.

сыҥналаҕ, *ruhig, sorgenlos*, Uw. — Vgl. сыҥнат, сыҥнан.

сыҥналаҕыык, Adv. *ruhig, ohne Sorgen*, Uw. — Von сыҥналаҕ.

сыччах, *nur*, Kat. D. Uw. — Vgl. січчăх.

сып, s. сыб.

сыпха, *ein Riemen, mit dem die Beinbekleidung* (сутуруо) *an die kurzen Hosen* (сыалыја) *befestigt wird*, Uw.

сыптараң, *Stänker*, Uw. — Vgl. сыптарыі.

сыптарыі, сыптарыјабын, *den Durchfall haben*, Uw. — Vgl. сыптараң.

сыппă, сыппăбын, *stumpf werden*, Uw.

сыппах, *stumpf*, D. Uw.; *Stumpfheit*, Uw. — Von сыппă; vgl. туппах.

сыппат, сыппатабын, *stumpf machen*, mit dem Acc. Uw. — Von сыппă.

сыпсах, *nicht wohlschmeckend*, D. Uw.

сыб, ein Klangwort. Сыб гына тахса сăр «*sich hinausschleichen*», Uw.

сыба, Adv. *hinzu, auf den Leib, zu Leibe* (gehen u. s. w.). Сыба тус «*sich auf Jmd werfen*», сыба кір «*auf Jmd hinzutreten, Jmd zu Leibe gehen*», Uw.

сыбă, сыббăбын, *schmieren, streichen; beschmieren, bestreichen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. Kow. 1473, *a*.

сыбах, *Schmiere, Kitt*, Uw. — Von сыбă.

сыбытах, *ungesattelt* (Pferd); *unbehost*. Сыбытахты (Cas. adverb.) ыпшăр «*Jmd ohne Sattel aufsitzen lassen*», Uw.

сыбыччыгъыпнах, *splitternackt*, Uw. — Zusammengesetzt aus сыбыс (?) und сыгъыпнах; vgl. суоччыгъыпнах.

сыныт, *Ei*, R. P. 160. E. D. M. N. Uw. — Vgl. يومورطه, Tschuw. сыпарă.

сыныја, *Lüge*, Kat. D. Uw. Сыныја тыл «*ein unwahres Wort*», Uw. — Vgl. Tschuw. сол, *fälschlich*.

сыныјаччы, *Lügner*, D. Uw. — Von сыныја; vgl. Tschuw. солзе.

сыныјалă, сыныјалăбын, *lügen*, D. Uw. — Von сыныја.

сынысах, *Unterlippe*, Uw.

сыппă, сыппăбын, *weich werden*, Uw. — Vgl. сымсаңаі.

сыппаңас, *weich; sanft* (übertr.), D. Uw.; *friedlich*, Uw. — Von сыппă.

сымсаңаі, *gelenkig, gewandt; Gelenkigkeit, Gewandtheit*, Uw. — Vgl. сыппă.

сăр, *steiles Ufer*, Uw.; *Berg*, S. P. 106. E. D.; *der Weg über einen Berg*, D. Хара сăр «*schwarzes steiles Ufer, ein steiles Ufer von Erde* (nicht felsig), *Absturz*», Uw. Сăр хăта «(*die Braue eines steilen Ufers*) *Flussrand*», Uw.; «*Ufer*», P. 107., сăр сыһаңа «*Uferschwalbe*», N. Uw. — Vgl. يار, Russ. яръ.

сыраі, *Gesicht*, R. P. 17. E. D. M. N. Uw. Сыраі сотор «(*Gesichtswischer*) *Handtuch*», D. Uw. — Vgl. Coman. ciray, Klapr. S. 237. Schm. 329, *a*. جراى *Röthe auf dem Gesicht*.

сырăп, *Geifer, Seiber*, Uw.

сыры, *Gang*. Сыры кіші «*ein Mann, der den Weibern nachstellt*», сыры јахтар «*eine lose Dirne*», Uw.

сырыт, сыңабын, *gehen, sich bewegen* (gehen, reiten, fahren, schwimmen), Kat. D. M. Uw. Ein Frequentativum. Wird oft mit andern Verbis der Bewegung verbunden: кăсăп сырыт Text 9, 1. 17, 8. батап сырыт 23, 5. көсөп сырыт 38, 10. устап сырыт 60, 1. Wird vom Jakuten, der als Nomade in beständiger Bewegung ist, auch da gesetzt, wo wir ein Verbum der Ruhe, wie *leben, sich befinden, sein*, gebrauchen. Тоңуе ыаллăпăп барап бір кăргăпнăп аһатын гытта сыңыбат «*wenn ein Tunguse sich verheirathet hat, geht* (*lebt*) *er mit seinem Vater nicht in einer Familie* (d. i. er trennt sich vom Vater und bildet eine Familie für sich)», ыіп оппук ајăлăх суолларын ыіп толору буруйдаппа сыңабын «*ich bin* (*gehe*) *vollkommen bestraft für solche meine sündlichen Handlungen*», холлон сырыт «*abgemagert sein*», уоjап сырыт «*fett geworden*

sein». Ihtä ardan сырыт «hin- und herführen, hin- und hertragen», одогоҕор ордук харадан ihtä (von ihr) сырыт «Jmd (Acc.) besser als ein Kind pflegen», Uw. Төгүрүйэ сырыт «sich im Kreise bewegen (von den Gestirnen)», Kat. — Von сырҕы (?); vgl. сырыс, wandeln, marschiren, gehen, Schm. 311, b.

сырытыннар, сырытыннарабын, gehen lassen, Uw. — Von сырыт.

сырыс, сырсабын, um die Wette laufen, Uw. — Von сырҕы (?); vgl. сырыт.

сыркыра, сыркырҕыбын, rieseln, murmeln, Uw. — Vgl. Kow. 1854, a. sausen, brausen (vom Winde) Schm. 375, a.

сыркырҕы, das Rieseln, das Murmeln, Uw. — Von сыркыра.

сырҕа, Schlitten, E. D. M. Uw. Ат сырҕата «ein von Pferden gezogener Schlitten», сайыҥҥы сырҕа «(ein sommerlicher Schlitten) Karren», сырҕалаах от «ein Fuder Heu», Uw. — Vgl. Schm. 329, b.

сырдаа, сырдыбын, hell oder leuchtend werden, Uw. — Vgl. сырдыы.

сырдаах, mit einem steilen Flussufer versehen, Uw.; gebirgig, D. — Von сыр.

сырдат, сырдатабын, hell oder leuchtend machen, Uw. — Von сырдаа.

сырдан, сырданабын, hell oder leuchtend gemacht werden, Uw. — Von сырдаа.

сырдыы, сырдыjабын, aufglänzen, aufleuchten, Uw. — Vgl. сырдаа.

сырдык, hell, leuchtend, D. M. Uw.; heilig, Kat.; Licht, R. P. 199. Uw. Сырдык буоларын гытта «mit Tagesanbruch», Uw., сырдык күөх «hellgrün», M. Uw., сырдык араҕас «isabellfarbig», N., күн сырдыга «Sonnen- oder Tageslicht», Uw. — Von сырдаа oder сырдыы.

сырдыктык, Adv. hell, leuchtend, Uw.; heilig, Kat. — Von сырдык.

сыл, сылабын, von der Stelle rücken (neutr.), Uw. — Vgl. يلاص

сыл, Jahr, R. Kat. E. D. M. N, Uw. — Vgl. цыл, يل, Tschuw. сіолъ.

сылаа, Müdigkeit, Uw.

сылаі, сылаjабын, müde werden, D. Uw. Сылаjар сылаа «die Müdigkeit, die man erleidet», Uw. — Von сылаа; vgl. Bansarow.

сылах, Ceder, D. — Vgl. болбукта.

сылам, das «Sichsonnen», Uw. — Vgl. сыляс.

сыламнаа, сыламныбын, sich in die Sonne legen, sich sonnen, M. Uw. — Von сылам.

сылаас, lauwarm, Uw. — Vgl. чылаас, сылам.

сылыс, сылсабын, aus einander rücken (neutr.), Raum machen, Uw. — Von сыл, rücken.

сылгы, Pferde (als Collectivum; vgl. ат, атыр, бiа), P. 152. D. Uw. = сылгы сүөһү (конный скотъ). Сылгы чычаҕа «Bachstelze», Uw., «пляска, Wendehals», N. — Vgl. يلق

сылгылаа, сылгылыбын, die Pferde besorgen, die Aufsicht über die Pferde haben, Uw. — Von сылгы.

сыллаа, сыллыбын, riechen (trans.), Uw. — Vgl. Coman. yylamac, Klapr. S. 208.

сыллаа, сыллыбын, das Jahr angeben, das Jahr bestimmen, Uw. — Von сыл, Jahr.

сыллата, Adv. alljährlich, Uw. — Von сыл, Jahr.

сыллар, сылларабын, rücken, schieben, mit dem Acc. D. Uw. — Von сыл.

сылласын, сыллластабын, die Unterlippe hängen lassen, Uw.; fletschen, M.

сыллластыгас, bei dem die Unterlippe herabhängt, Uw.; fletschend, M. — Von сылласын.

сыҥа, s. сырыт.

сыҥы, das Gehen, der Gang, Uw. — Von сырыт.

сыс, сысабын, *nahe daran sein*, mit dem Gerund. fut. Охто (von оҕут) сысабын «*ich bin nahe daran umzufallen*», охто сыстым «*ich bin beinahe gefallen*», өлө сыспытым «*ich wäre beinahe gestorben* (zu jener Zeit)», үнүүм бара дуо бу өлө сыспыппын? «*hätte ich wohl vergessen können, dass ich dem Tode so nahe gewesen?*», тыал ӯрасабытын түгӓҕіттӓн түбӓ сыса ӯрӓ турбута «*es blies ein* (solcher) *Wind, dass er unsere Jurte beinahe vom Boden umgeworfen hätte*», Uw. — Vgl. Tob. اولە بازديم *ich wäre beinahe gestorben*, Gig. *Lex.* S. 661.

сыс, сысабын, *schleppen, schleifen*, Uw.

сыс, сыппабын, *schlagen*, mit dem Acc. R. P. 230. E. D. Uw.

сыс, сысабын, *vorbeischiessen, das Ziel verfehlen*, Uw.

сыс, *Kehricht*, D. Uw.; *Staubkörnchen; Bischen*. Мас сыса «*Holzspäne*»; чаі сысын ӓрӓ біӓрдӓ «*er hat mir nur ein klein wenig Thee gegeben*», чаі сысына (Locat.?) куду «*gieb mir ein Bischen Thee*».

сысы, *das Schleppen, das Schleifen*, Uw. — Von сыс, *schleppen*.

сысы, *Fläche*, M. Uw.; *Feld*, P. 138.; *Feld, Wiese*, D.

сысыах, *Haarflechte* (auch Männer tragen das Haar in Flechten), D. Uw.

сысыар, сысыарабын, *nahebringen*, mit dem Acc. und Dat., Uw.; *ankleben* (transit.), D. Uw. — Von сыс, *nahe daran sein*; vgl. сысын.

сысыарыы, Adj. Adv. *anstossend, dicht angränzend*, Uw. — Von сысыар.

сысын, сыстабын, *sich nähern*, Uw.; *ankleben* (neutr.), M. Uw.; *sich an Etwas* (Dat.) *gewöhnen*, Uw. — Von сыс, *nahe daran sein*.

сыста, s. сысын.

сыстӓх, *mit Kehricht versehen*; *mit einem Bischen* (von Etwas) *versehen*. Уруом сыстӓх чаі «*Thee mit ein wenig Rum vermischt*», Uw. — Von сыс.

сыстаҥ, *klebrig*, Uw. — Von сысын.

сыстыс, сыстысабын, *sich gegenseitig nähern; an einander kleben* (neutr.), Uw. — Von сысын.

сі, s. с.

сіӓ, сібін, *essen, verspeisen*, M. Uw. Сіӓн кӓбіс «*aufessen*», кісі хараҕын быса сір буруо «*ein Rauch, der die Augen frisst*», ӓҥіі сіӓбітіттӓн быҥырхаі ӓріӓн «*(vom Frass der Pocken uneben bunt) pockennarbig*», Uw. — Vgl. يك, Tschuw. сінсъ.

сіӓх, *Aermel*, N. Uw. — Vgl. ينك, Tschuw. сянӑ, сянныъ.

сіӓрӓн, *Vielfrass* (Thier), S. N. Uw. — Von сіӓ.

сіӓҥ, *fleischfressendes Thier*, Uw. — Von сіӓ.

сіӓт, сіӓтӓбін, *führen*, mit dem Acc. D. M. Uw. — Vgl. Osm. يدمك *manu ducere equum desultorium*, Men.

сіӓт, сіӓтӓбін, *anschweissen*. Бу тімірі бу тімірӓ сіӓт, Uw.

сіӓт, сіӓтӓбін, *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *essen lassen*, Uw. Атын кісі ходуҫатын бӓҕӓҕіт суөҕуттӓр сіӓтіпӓҥ «*lasset euer Vieh nicht den Heuschlag eines andern Menschen essen*», Kat. — Von сіӓ.

сіӓтіл, сіӓтіллӓбін, *geführt werden*, Uw. — Von сіӓт, *führen*.

сіӓтіс, сіӓтісӓбін, *einander führen; sich an der Hand halten*, Uw. — Von сіӓт, *führen*.

сіӓттӓр, сіӓттӓрӓбін, *führen lassen; sich führen lassen*, mit dem Dat. von wem, Uw. — Von сіӓт, *führen*.

сіӓн, сіӓнӓбін, *gegessen werden*, M. Uw. — Von сіӓ; vgl. ينك

сіӓн (Pl. сіӓннӓр), *Enkel*, Uw. — Vgl. Osm. يكن Men. كن *der Enkel von weiblicher Seite*, Schm. 302. *a*.

сіӓн, *Abfluss*. Күөл сіӓнӓ, Uw.

ciäиiliи, ciäиiliäбiи, *gegessen werden*, Uw. — Von ciäи, id.

ciäбäläc (M.), ciäиäläc (Uw.), *Name eines niedrigen Strauches, dessen festes Holz von den Jakuten zu Peitschenstielen und Ladestöcken gebraucht wird.* — Vgl. Sib.-Russ. зимолость.

ciäp, *rehhaaren* (von Pferden), Uw.

ciäpil, ciäpijäбiи, *kalt werden, durchfrieren*, Uw.

ciäpкälä, *Spiegel*, Uw. — Das Russ. зеркало.

ciäl, *Mähne*, M. Uw. — Vgl. يال, ڀال, Tschuw. силгѣ, Schm. 276, *b*. Kow. 1716. *b*.

ciäl, ciäläбiи, *traben*, M. Uw. — Vgl. يلامن

ciälї, *Trab*, Uw. — Von ciäl, *traben*.

ciäliк, *Traber*, N. — Von ciäl, *traben*.

ciälїläx, *Traber*, Uw. — Von ciälї.

ciälläx, *bemähnt*, M. Uw.; *ein grosser Pokal, dessen Fuss mit einem Büschel von einer Pferdemähne verziert ist.* Man fasst ihn beim Trinken mit beiden Händen am Fusse, M. — Von ciäl, *Mähne*.

Ciälämä. Name eines Flusses, M.

ciälläp, ciälläpäбiи, *traben lassen*, mit dem Acc.; *im Trabe reiten*, Uw. — Von ciäl, *traben*.

cїк, *Feuchtigkeit*, Uw.; *Thau*, D. M. N. Uw. — Vgl. چيق, Schm. 326, *b*.

cїк, *Naht*, M. Uw. — Vgl. چيكمك *nähen*.

cїкäi, *feucht* (z. B. Holz), Uw.; *roh, nicht gar*, S. E. D. Uw.; *offen, nicht gefroren* (von einem Gewässer); *unwahr*. Cїкäi тыл, Uw. — Vgl. тyöкäi, Osm. چيك *crudus*, Schm. 259, *a*.

cїкäiдä, cїкäiдäбiи, *eine Unwahrheit sagen*, Uw. — Von cїкäi; vgl. тyöкäiдä.

cїктäx, *feucht*, P. 213. M. Uw. — Von cїк, *Feuchtigkeit*.

cїктäx, *mit einer Naht versehen*, M. Uw.; *zusammengeklebt*, M. Uw. — Von cїк, *Naht*.

ciкcii, ciкcijäбiи, *sieben*, Uw. — Vgl. Kow. 1517, *a*.

ciкcipii, ciкcipijäбiи, *herumschütten, ausschütten*, Uw. — Von ciкcii; vgl. Kow. 1366, *b*.

ciкcipiт, ciкcipiтäбiи, *ein Gefäss oder einen Sack schütteln, damit das darin Enthaltene sich besser setzt*, Uw. — Von ciкcipii.

cїrii, cїrijäбiи, *feucht werden*, Uw. — Von cїк, *Feuchtigkeit*.

cїriт, cїriтäбiи, *feucht machen*, mit dem Acc. Uw. — Von cїrii.

cїrip, cїripäбiи, *feucht werden*, Uw. — Von cїк, *Feuchtigkeit*.

cїripд, cїripдäбiи, *befeuchten*, mit dem Acc. Uw. — Von cїrip.

cirilї, *Sitte, Manieren*. Cirilїtä кycaҕaн «*seine Manieren sind schlecht*», Uw.

ciцä, *mit Wasser verdünnte süsse Milch*, Uw.

ciцiи, ciцiäбiи, *umstürzen, umfallen, hinunterstürzen*, Uw.

ciцiäp, ciцiäpäбiи, *umstürzen, umwerfen, hinunterstürzen*, Uw. — Von ciцiи.

ciцiäpiт, ciцiäpiтäбiи, *in Massen umstürzen, umwerfen, hinunterstürzen*. Ciцiäpiтä бap «*in Massen umstürzen, umfallen, hinunterstürzen*», Uw. — Von ciцiäp.

ciт, ciтäбiи, *einholen, erreichen*, mit dem Acc. Санaтын ciттä «*er hat sein Ziel, seinen Wunsch erreicht*». *Zu Ende kommen, seine Vollendung erreichen*. Бy ciттä «*dies ist zu Ende gekommen*», Uw. cäбipдäx ciттä «*das Blatt hat sich ganz entwickelt*». Ciтä «*vollständig, vollkommen, genau*». Ciтä äliäpбiи «*ich bin vollkommen gesund*», ciтä yөpäммiтiи «*ich lernte vollkommen*», ciтä бiлбiтiи «*ich lernte vollständig kennen*», хäp ciтä тycпyтä «*es fiel vollkommen Schnee* (d. h. ein solcher Schnee, der nicht wieder aufthaute)». In Verbindung mit einem Verbum in der negativen Form soll citäи ganz gleichbedeutend mit catäи (s. u. catä 2.) sein; хаиныk да тyтyр иiи баҕарбыт санäбын citäи (oder catäи) тохтоппотобо «*kein Hinderniss*

war im Stande, den von mir gehegten Gedanken aufzuhalten», Uw. — Vgl. جينك , ينك *einholen*, Tschuw. сидѣсъ.

сітäр, сітäрäбін, *zu Ende bringen, erfüllen*, mit dem Acc. Оҕороргун сітäр «*beendige was du thust*», кäріäс тыыын сітäрдäм «*ich habe seinen letzten Wunsch erfüllt*», санатын сітäр «*seinen Wunsch erreichen*», суӈуну толору сітäрдä «*er hat den Kaufpreis für das Mädchen vollständig erlegt*», Uw. — Von сіт; vgl. Osm. بتورمك *facere pervenire*, Men.

сіті, *eben dieser hier*, Uw. Сіті курдук «*gerade so, ganz so*», Mithrid. IV. S. 185. D. M. Uw. — Іті mit dem demonstrativen с.

сіті, *ein Strick aus Pferdehaaren*, M. Uw.; *Abhängigkeit*, Uw. Кімтäн даҕаны сітітä суох «*von Niemand abhängig*», Kat. Uw. — Vgl. сітіи.

сітіттäн, *gerade von hier*, Uw. — Ablat. von сіті.

сітіннä, *gerade hier*, Uw. — Locat. von сіті.

сітіннäҕі, *gerade der hier*, Uw. — Von сітіннä.

сітіи, *der Strick, der durch das Fischernetz* (неводъ) *geht*; *Verbindung, Band* (übertr.), Uw. — Vgl. сіті, *ein langes Seil oder ein Bindfaden, an welchem die Stossvögel abgerichtet werden*; *die Angelschnur*, Schm. 364, c.

сітіннäх, *mit Jmd verbunden*; *von Jmd* (Abl.) *abhängig*, Uw. — Von сітіи; vgl. u. сіті.

сітілін, сітіллäбін, *erreicht* oder *eingeholt werden*, Uw. — Von сіҷ.

сіттäр, сіттäрäбін, *Jmd* (Acc.) *durch Jmd* (Dat.) *einholen lassen*, Uw. — Von сіт.

сіи, *eben derselbe*; *gleichfalls*. Сіи бір «*ein und derselbe*», M. Uw., сіи курдук көстубүтä «*es schien mir wie ein und dasselbe zu sein*», мин сіи оҕоруох äтін «*ich würde es gleichfalls thun*», Uw.

сіниräс, *dünn*, E. D. M. Uw.; *Dünnheit*, Uw.

сіннä, *das lange Haar unter dem Halse des Rennthieres, mit dem Stickereien ausgeführt werden*, Uw.

сіннäläх, *mit Rennthierhaaren gestickt*, M. Uw. — Von сіннä.

січчäх, *nur*, Uw. — Vgl. сыччах.

сібäтäі, *ein Heiliger*, Kat. Uw. — Aus dem Russ. святый.

сібігä, *eine Art Schachtelhalm* (M.), *die sehr nahrhaft ist* (Uw.).

сібірінäі, сібірінäјäбін, *flüstern*, Uw. — Vgl. Schm. 353, *b*.

сібірінäс, сібірінäсäбін, *mit einander flüstern*, Uw. — Von сібірінäі.

сібіläс, *Blei*, Uw. — Aus dem Russ. свинецъ.

сібіиjä, *Schwein*, M. Uw. Сібіиjä кбіл «*ein wildes Schwein*», Uw. — Aus dem Russ. свинья (P. 153. тонгусь, was zu تونكز stimmt; aber M. und Uw. behaupten, dass die Jakuten das Schwein nur durch die Russen kennen und keinen besonderen Namen dafür haben. Der Mongolische Name des Thieres hat sich bei den Jakuten [s. хахаі] erhalten, aber sie verstehen darunter bald den *Löwen*, bald den *Panther*).

сібіліін, *eben jetzt*, Uw. — Zusammeng. aus dem demonstrativen сі und бііліін.

сіи, сімäбін, *gedrängt voll in Etwas* (Dat.) *legen*, mit dem Acc.; *die Augen* (Acc.) *zukneifen*, Uw.

сімäх, *Verzierung, Putz, Schmucksachen*, Uw. Цахтар сімäҕä «*Weiberschmuck*», мої сімäҕä «*Halsschmuck*», N. Uw. — Von сіміä; vgl. Schm. 327, *c*.

сімäхсін, *ein ganz altes Weibchen*. Steht mit äмäхсін verbunden, Uw.

сімän, сімänäбін, *sich ausputzen*, M. Uw.; *ausgeputzt werden*, Uw. — Von сіміä.

ciniä, ciniбiн, *aufputzen, verzieren*, mit dem Acc., Uw. — Vgl. Schm. 327, *c*.

ciniр, *ein lederner Schlauch* (M. Uw.), *der ungefähr einen Anker fasst*, S. Көүөр ciniр «*ein grosser lederner Schlauch*», Uw.

ciniрчäх, *ein kleiner lederner Schlauch*, M. Uw. — Von ciniр.

ciниl, s. iниl.

cip, *Ort, Gegend, Platz*, E. M. Uw.; *Erde, Land*, S. P. 97. Kat. E. D. M. Uw. Сäттä уон кöс ciрä Äдиräнтäн «*in einer Gegend, 70 Kös von Shigansk; in einer Entfernung von 70 Kös von Shigansk*», Uw., бу ciрä «*auf dieser Erde*», Цiт омук ciпиräр «*im Lande der Juden*», Kat., Нучча ciрä «*Russland*», M. Uw., cip дойду «*die ganze Erde; das Weltall*», үрдүк cip «*Oberbehörde*», Uw. — Vgl. پر, چير, Tschuw. сиръ, Kow. 1526, *a*.

cipi, *eine besonders zubereitete Ochsenhaut, aus der Schläuche gemacht werden*, Uw. Cipi iciт «*ein aus solchen Häuten bereitetes grosses Fass* (Uw.), *das gegen 30 Eimer hält*», M. — Vgl. *ein Fell zum Emballiren*, Schm. 361, *b*. Kow. 1523, *b*.

ciрiäх, *nicht hinreichend, wenig*, Uw.; *isolirt, alleinstehend*, M.

ciрдiй, ciрдiбiн, *den Weg weisen*, Uw. — Von cip; vgl. ciрцiт.

ciрцiт, *Wegweiser*, Uw. — Von cip, also: «*der mit der Gegend vertraut ist*»; vgl. ciрдiй, id. von *Erde, Land; Ort*, Schm. 194, *c*. 195, *a*.

cil, *Speichel*, D. Uw. — Vgl. Tschuw. слигрĕ, Schm. 359, *b*.

cilг, *Mark*, Uw. — Vgl. بلك, Iw. S. 16.

cилiн, *Leim*, D. Uw. — Vgl. جيلوم, بليم, Tschuw. силимъ.

Cилиңi, Name eines Flusses, Uw.

cилic (cилciи, cилcä, cилciläрä), *Wurzel*, P. 136. M. N. Uw. — Vgl. Uig. yildiz, Klapr. S. 14.

cиллäрилä, cиллäрилбiн, *sich vollständig entwickeln*. Сäбирääх cиллäрилäрä «*das Blatt hat sich vollständig entwickelt*», M. Uw.

cиллiä, cиллбiн, *ausspeien*, Uw. — Von cil.

cилcä, cилciи, cилciläрä, s. cилic.

cic, *Rückgrat*, Uw.; *Kreuz*, R. S. P. 39. E.; *Rücken*, M. D.; *Gebirgszug, Bergrücken*, M. N. Uw.; *Berg*, R.

cиcи, *Erle*, D. M. Uw. — Vgl. زيرك

cy, s. c.

cуох, *nicht vorhanden, nicht da*; *Nichtvorhandensein, Abwesenheit*; *nicht* (in einer Doppelfrage, wo die affirmative Form vorangeht, elliptisch statt der Wiederholung des Verbums in der negativen Form); *nein*. Таба суöх «*das Rennthier ist nicht da*», käрräи нiйiäхä суох «(*eine Familie ist mir nicht da*) *ich habe keine Familie*», мiн äрiи суох «*mein Mann ist nicht da* oder *mein Mann existirt gar nicht, ich habe keinen Mann*», таба суох буоллаҕына аjаннаам суоҕа «*wenn kein Rennthier da ist, werde ich nicht reisen*»; түс суоҕуттан «*wegen Nichtvorhandenseins von Salz*», Uw.; аты туттуң ду суох ду? «*hast du das Pferd gefangen oder nicht?*» M. Uw. Бардың дуо? «*bist du gegangen?*», барбатым oder суох «*ich bin nicht gegangen*» oder «*nein*». Ein Substantiv mit dem affigirten Possessiv der 3ten Sg. bildet mit суох Adjectiva des Nichtbesitzes. Die Pronomina personalia der 1ten und 2ten Person, so wie Substantiva, die mit einem affigirten Possessiv der 1ten oder 2ten Person versehen sind, fügen das affigirte Possessiv der 3ten Person an die vollere Form (auf н), die meistens mit dem Accus. zusammenfällt: äрä суох «*mannlos*», öjö суох «*ohne Gedächtniss*», табата суох «*ohne Rennthier*», улахана суох «*der Grösse* er-

mangelnd, nicht gross», мін ӓрӓ суохпун «*ich bin mannlos*», бiсiгi ӓрӓ суохпут «*wir sind mannlos*», кiнiлӓр ӓрӓ суохтар «*sie sind mannlos*», хораҕа суоҕу сiӓт «*führe den Blinden*», мiҥiгiнӓ суох «*ohne mich*», ӓҕiгiнӓ суох «*ohne dich*», бiсiгiнӓ суох «*ohne uns*», ӧсiгiнӓ суох «*ohne euch*», кiнiтӓ суох «*ohne ihn*», кiнiлӓрӓ суох «*ohne sie*», аҕабына суох «*ohne meinen Vater*», аҕабытыша суох «*ohne unsern Vater*». Суоҕа bildet mit dem Futurum die negative Form des Futurums: ӓтiӓн суоҕа «*ich werde nicht sagen*», wörtlich: «*die Abwesenheit meines bevorstehenden Sagens*», Uw. Diese Form kann auch als Nom. fut. stehen und Casusendungen annehmen, wenn der Agens eine dritte Person ist; vgl. Text 22, 6. — Vgl. بوق, Tschuw. сiокъ. بوق bildet gleichfalls Adjectiva des Nichtbesitzes; vgl. *Карманная книга для Русскихъ воиновъ въ Турецкихъ походахъ*, II. u. d. Ww. нездоровый (кѣѳфи-іокъ d. i. كيفى بوق), неизчисленный (hисабы-іокъ, d. i. حسابى بوق) und праздный (шиш-іокъ, d. i. ايشى بوق), Iw. S. 323. اويى بوق كشى *ein Mensch ohne Haus*, عيبى بوق خاتون *eine tadellose Frau*. Vielleicht darf بوق mit بوبامن (Gig. *Lex.* S. 264.), *ich mache verlustig, ich beraube*, zusammengestellt werden.

суохтӓ, суохтуубун, *vermissen*, mit dem Acc. Uw. — Von суох.

суохтук, Adv. von суох. Алҕаса суохтук «*ohne Irrthum*», кiсi буолуоҕа суохтук кiстiй «*verstecke so, dass es die Menschen nicht finden*, (von кiсi буолуоҕа суоҕа «*der Mensch wird es nicht finden*)», Uw., сатӓн саныаҕа суохтук төрүөбүтӓ «*er wurde so geboren, dass man es nicht zu begreifen vermag* (von сатӓн саныаҕа суоҕа, *man wird es nicht begreifen*)», Kat.

Суотту, Name einer Gemeinde (нӓсiлiӓх) im Ulusa Мӓцӓ, Uw.

суодаi, суодаҕабын, *ein kurzes Kleid anlegen*, Uw. — Vgl. уодаi.

суодах, *das Anlegen eines kurzen Kleides*. Суодах гын «*eine lächerliche Figur machen*», Uw. — Von суодаi.

суоп, *dick*; *Dicke* (von einem runden Körper; vgl. халың), Uw. — Vgl. يوان, جوان, Osm. يوغن, Sehm. 311, c.

суоччыгыныах, *splitternackt*, Uw. — Zusammengesetzt aus суос (?) und сыгыныах; vgl. сыбыччыгыныах. Man bemerke, dass die Vocalharmonie gestört ist.

суор, *Rabe*, Uw.

суорат, *saure Milch*, Uw. — Vgl. Osm. يوغرت

суорумцу, *Freiwerber, Freiwerberin*; *das Werben*, Uw.

суорумцулӓ, суорумцулуубун, *um ein Mädchen* (Acc.) *werben*, Uw. — Von суорумцу.

суорҕан (Pl. суорҕаннар), *Bettdecke*, Uw. — Vgl. بورغان, جورغان

суол, *Weg*, M. Uw.; *Spur*, Uw. Ӳт суола «*die Strasse nach Udskoi*», суол аҥа «*(der Eingang des Weges) die Wand, an der sich der Eingang in die Jurte befindet*». *Geschäft, Angelegenheit*, Uw.; *Handlung, Werk*, Kat. Uw. Кусаҕан суол «*Laster*», кусаҕан кiрдӓх суоллаах «*der schlechte und schmutzige Handlungen begeht*». *Ereigniss*; *Verhältnisse, Umstände*: сор суоллаах «*in unglücklichen Verhältnissen lebend*», иккi суолтан «*aus zwei Umständen*», суол тiрiӓн «*wenn es die Umstände erfordern*», Uw. — Vgl. يول und Tschuw. сiолъ, *Weg*.

Суола, Name eines Flusses, M. Uw.

суоллаа, суоллуубун, *einen Weg machen*, Uw. — Von суол.

суос, *strahlende Hitze*. Хот суоса, күн уотун суоса, Uw.

суостах, *mit strahlender Hitze versehen*; *streng* (von Menschen), Uw. — Von суос.

сўі, сўјабын, *waschen, abwaschen*, mit dem Acc. D. Uw. — Vgl. يوشق , يوماق , Tschúw. сювасъ.

сукуна, *Tuch* (wollener Stoff), Uw. — Aus dem Russ. сукно.

суккуі, суккујабын, *beschütten, begiessen*, mit dem Acc.: *Etwas* Acc.) *über* (урдугăр) *Jmd giessen, schütten*, Uw.

суккулун, суккуллабын, *beschüttet* oder *begossen werden*, Uw. — Von суккуі.

сугуп, *Blaubeere, Vaccinium uliginosum* (*myrtillus*, E.), D. N. Uw.

сутуга, *die weiche, sich leicht ablösende Rinde der Weide* u. s. w.; *Bast*, D. Uw.

сутуруо, *eine Beinbekleidung, die gerade nur das Bein bedeckt und oben an die kurzen Hosen* (сыальја) *befestigt wird*, Uw.

сутурук, *Faust*, Uw. — Vgl. يودروق , يونوروق , يومروق , يومروق

сўттар, сўттарабын, *waschen lassen*, Uw. — Von сўі.

суд, *Gerichtsbehörde*, Uw. — Das Russ. судъ.

сўн, сўнабын, *sich waschen; für sich waschen*, Uw. — Von сўі; vgl. сўјун und Osm. يوڭ

Сунтар, Name einer Gegend, Uw.

сунту, Adv. *durch und durch* (z. B. stechen); *ganz, vollständig, gerade* (сунту илін дăккі «*gerade nach Osten*»); *ununterbrochen, beständig*, Uw. — Vgl. *durch und durch*, Kow. 1480, *b.* 1539, *a.*

сунтурут, сунтурутабын, *durchstossen, durchschlagen*, Uw. — Von сунту; vgl. *durchschlagen*, Kow. 1481, *a.*

сунтурута, Adv. *durch und durch* (z. B. stechen); *plötzlich*, Uw. — Von сунтурут; vgl. сунту.

субу, *dieser hier, eben der*, Kat. Uw.; *derselbe; so eben*. Субу субу «*in einem fort*», уту субу «*nach einander, allmählich*», Uw. — Zusammengez. aus су und бу.

субуі, субујабын, *loswickeln, abwickeln*, mit dem Acc. Uw. — Vgl. *se prolonger, s'étendre* (*d'une seule file, dans la même ligne, etc.*), Kow. 1390, *a.* *étendre* (*le fer*), ibid. 1391, *a.*

субујў, *Loswickelung, Abwickelung*, Uw. — Von субуі.

субуруі, субурујабын, *sich in gerader Linie hinziehen; in gerader Linie hinter Andern hergehen*, Uw. — Vgl. субуі, субурхан, *auf einander folgen, Eins das Andere nachziehen*, Schm. 331, *b.* *s'étendre, se prolonger (d'une seule file, de suite, dans la même ligne, etc.)*, Kow. 1392, *b.*

субурулун, субуруллабын = субуруі, Uw. — Von субуруі.

субурус, субурусабын, *hinter einander in einer Linie hergehen*, Uw. — Von субуруі.

субурхан, *eine ununterbrochene Reihe bildend; ununterbrochene Reihe*, Uw. — Von субуруі.

субулун, субуллабын, *los-* oder *abgewickelt werden; in gerader Linie hinter Andern hergehen*, Uw. — Von субуі; vgl. субуруі, субурулун.

сумаңан, *gerade dadurch, eben dadurch*, Uw. — Zusammengez. aus су und маңан.

сумаңтан, *von hier eben; gerade daher*, Uw. — Zusammengez. aus су und маңтан.

сумаңна, *hier eben, gerade hier*, Uw. — Zusammengesetzt aus су und маңна.

сумаңнаңы, *der hiesige eben, der hier eben*, Uw. — Von сумаңна.

сўјў, *Waschung*, D. Uw. — Von сўі.

сўјун, сўјунабын, *sich waschen; für sich waschen*, Uw. — Von сўі; vgl. сўн, يووناق

сўјулун, сўјуллабын, *gewaschen werden*, Kat. Uw. — Von сўі.

сур, *schieferfarben* (von Pferden), Uw.

сурах, *Nachricht, Gerücht.* Сурах бiар «*bekannt machen*», mit dem Acc. Былыргы сурах тыл «*eine alte Sage*». Сурахтара (eingeschoben) «*wie die Nachricht geht*», Uw. — Vgl. صورامق ,صورمق *fragen*, Nachricht, Kow. 1411, *b.*

сураҕылā, сураҕылыбын, *Nachrichten einziehen*, Uw. — Von сурах; vgl. سوراغلايمن *ich frage aus*, Kow. 1412, *a.*

сурāсын, *Strich, Zug*, Uw. Сурāсын таҷара «*ein gemaltes Heiligenbild*», N. Uw. Сурāсыннах «*gemustert*», Uw. — Vgl. сурун.

сурун, суруҷабын, *zeichnen, malen*, Uw.; *schreiben*, S. D. M. Kat. Uw.; *aufzeichnen, beschreiben*, mit dem Acc. Суруҷар үлā «*die Beschäftigung des Schreibens*», Uw. — Vgl. Tschuw. сирӑлӑбъ «*ich schreibe*», zeichnen, malen, Schm. 305, *a.*

сурук, *Schrift*, Uw., *Brief*, D. M.; *Buch*, Kat. Uw. Суругу бiл «грамоту знать, *zu lesen und zu schreiben verstehen*», сурукка үр «*in Schrift setzen*», сурукка кiр «*in Schrift gesetzt werden*», таҷара суруга «*Gottes Schrift, ein heiliges Buch, die heilige Schrift*», āхсā сурук «*Ziffer*». Сурук хāс «*dichte* (gemalte) *Augenbrauen*», Uw. — Von сурун; vgl. Gemälde, Zeichnung, Schm. 305, *b.*

суруктāх, *mit Schrift* u. s. w. *versehen*, Uw.; *der zu lesen und zu schreiben versteht*, D. — Von сурук.

суруксут, *der da zu lesen und zu schreiben versteht*, Uw.; *Schreiber*, D. Uw. — Von сурук.

сурут, суртабын, *schreiben lassen*, Uw. — Von сурун.

суруллун, суруллабын, *gezeichnet, gemalt* oder *geschrieben werden*, Uw. Суруллан турар «*es steht geschrieben*», Kat. — Von сурун.

сул, сулабын, *hinuntergleiten, hinunterrollen*, Uw.

сулā, сулӯбун, *nachspüren*, mit dem Acc. Uw.

сӯлā, сӯлӯбун, *zusammenlegen, zusammenrollen*, mit dem Acc. D. Uw.; *Etwas* (Acc.) *in Etwas* (Dat.) *wickeln*, Uw. — Vgl. جالق

сӯлан, сӯланабын, *sich in Etwas* (Dat.) *wickeln, legen*, Uw. — Von сӯлā.

сулар (Pl. сулардар), *Halfter*, Uw. — Vgl. Osm. يولار

сулӯ, *der Kaufpreis einer Braut*, Uw.

сулумах, *unbeladen*; *ein dicker Baumstamm mit abgehauenen Aesten und abgestreifter Rinde*. Сулумах кāллiм «*ich bin unbeladen gekommen*», Uw. Сулумах ох «*ein Pfeil mit einer einfachen eisernen Spitze*», M. Uw.

сулумахтā, сулумахтыбын, (einen Baumstamm) *von den Aesten und von der Rinde befreien*, mit dem Acc. Uw. — Von сулумах.

сулус, *Stern*, R. P. 77. E. D. M. Uw. — Vgl. يولدز, Tschuw. сĕлӑлуръ.

сулусба, *Staatsdienst*. Сулуспаттан тахсар суругу бiäр «*sein Abschiedsgesuch einreichen*», Uw. — Aus dem Russ. служба.

суллар, сулларабын, *zum Hinuntergleiten* oder *Hinunterrollen bringen*, Uw. — Von сул.

сӯöгāi, *saurer Rahm*, Uw. (*Rahm*, D.). Халбыбытынан сӯöгāi «*eben abgenommener Rahm, frischer Rahm*», Uw.

сӯöм, *Spanne des Daumens und des Zeigefingers*. Муҷур сӯöм «*die stumpfe Spanne, die Spanne des Daumens und des im ersten Gelenk eingebogenen* (*stumpfen*) *Zeigefingers*, Uw. — Vgl. Schm. 373, *b.*

сӯöмāi, *freie Auswahl*, Uw.

сӯöмāiдā, сӯöмāiдiбiн, *eine freie Auswahl treffen*, Uw. — Von сӯöмāi.

сӯöр, сӯöрабiн, *losbinden*; *lösen, schlichten* (Streitigkeiten), mit dem Acc. Uw.

сӯöрӯлӯн, сӯöрӯллӑбiн, *losgebunden werden*; *ge-*

löst oder geschlichtet werden, Uw. — Von сүөр.

сүөл, sonderbar, ausserordentlich, Uw.; unübertrefflich, ausgezeichnet, M.

сүөсү, Hausvieh. Сылгы ынах сүөсү «Pferde und Rindvieh», Uw., сүөсү таба «zahmes Rennthier», M. Uw. — Vgl. Osm. يوش mansuetus, Men.

сүі, сүјәбін, gewinnen (im Handel oder im Spiel). M. Uw. Кучча харчытын сүјән ыллым «ich habe ihm all sein Geld abgewonnen», Uw.

сүк, сүгәбін, auf seinen Rücken nehmen, mit dem Acc. M. Uw. — Vgl. بوكلامين auf die Schultern legen, von بوك Last.

сүкәі, das Tragen eines Menschen (Objekt) auf dem Rücken, Uw. — Vgl. сүк.

сүкәіләә, сүкәіләбін, Jmd (Acc.) auf seinem Rücken tragen, Uw. — Von сүкәі.

сүктә, s. сүгүн.

сүктәр, сүктәрәбін, Jmd (Dat.) Etwas (Acc.) auf den Rücken legen, Uw. — Von сүк.

сүгә, Beil, P. 175. E. D. M. Uw. Сүгә тојон «der zweite der drei vornehmsten Götter», Strahl. S. 62. 84. 375., «Name eines bösen Geistes, des Donnergottes», S. 116. — Vgl. , Mandsch. soukhe, Kow. 1431, b.

сүгәсәр, eine Tragbahre, die auf dem Rücken getragen wird, Uw. — Von сүк; vgl. Schm. 346, c.

сүгү, das «auf seinen Rücken nehmen»; die Last, die man auf dem Rücken trägt, Uw. — Von сүк.

сүгүі, сүгүјәбін, sich auf die Knie stellen. Сүгүјән туран көрдүр «er bittet auf den Knien stehend», Uw. — Vgl. چوكمك auf den Knien stehen, Iw. S. 75. und бүгүі.

сүгүт, сүгүтәбін, die Knie beugen. Сүсүөҕүн сүгүтүөҕә «er wird seine Knie (eig. seine Gelenke) beugen», Uw. — Von сүгүі; vgl. бүгүт und knien, niederknien, Schm. 373, c.

сүгүн, сүктәбін, auf die Knie fallen, Uw. — Von сүгүі; vgl. Tob. بوكونامن ich beuge die Knie, Gig. Lex. S. 442.

сүгүрүі, сүгүрүјәбін, sich auf ein Knie niederlassen (mit oder ohne тобугар). — Von сүгүі.

сүт, сүтәбін, verloren gehen, aufhören, erlöschen. Ын сүтән әрәр «die Abendröthe ist im Erlöschen», кіні әта аныаха дііәрі сүтә ілік «sein Name ist bis jetzt noch nicht erloschen», Uw. — Vgl. die Tob. Wurzel جوى und сүі.

сүтәр, сүтәрәбін, verlieren, einbüssen, mit dem Acc. D. M. Uw. — Von сүт; vgl. Osm. يتزمك, Men.

сүтәрі, Verlust, Einbusse, Uw. — Von сүтәр.

сүтү, Verlorengehen, Aufhören, Erlöschen. Ын сүтүтә «das Erlöschen der Abendröthe», Uw. — Von сүт.

сүтүөлә, сүтүөлүбүн, sich baden, Uw.

сүтүк, Verlust, D. Uw. — Von сүт.

сүтүк, Fingerhut, D. Uw.

сүттәр, сүттәрәбін, verspielen, mit dem Acc. Uw. — Von сүі.

сүннүөх, Unterschenkel beim Vieh, Uw.

сүбә, Rath, Kat. D. Uw. — Vgl. сөб und сүбәлііә.

сүбәләт, сүбәләтәбін, Jmd einen Rath geben lassen, Jmd um Rath befragen, mit dem Acc. Uw. — Von сүбәлііә.

сүбәләс, сүбәләсәбін, sich berathschlagen, Uw. — Von сүбәлііә.

сүбәлііә, сүбәлібін, einen Rath geben, D. Uw. — Von сүбә; vgl. Schm. 313, a., das ich oben auch mit сөбүлүө verglichen habe.

сүмәх, das Dicke in geronnener Milch, Uw.

сүр, Schrecken; schreckliches Aussehen, Uw. — Vgl. grandeur, eclat, Kow. 1434, b, furcht barer oder majestätischer Blick,

Schm. 374, *b.* Kow. 1435, *a.* und ibid. 1437, *a.* *horrible, terrible.*

сӯр, сӯрӓбін, *laufen*, S. E. D. M. Uw.; *fliessen, herabfliessen*, Uw. Сӯрӯр кӗлі «*laufendes Wild, vierfüssiges Wild*», P. 147. Uw. — Vgl. يوركمك *laufen.*

сӯр, *ein hölzernes Sieb, mit dem das feine Eis aus einem im Eise gehauenen Loche herausgefischt wird*, Uw.

сӯрӓх, *Herz*, W. R. P. 46. Kat. D. M. Uw.; *Energie, Thätigkeit*, Uw.; *Kreuz*, D. Uw. Сӯрӓҕӓ суох «*faul*; *ohne Kreuz, ungetauft*», Uw. — Vgl. يورك und *Herz*, Schm. 305, *a.*

сӯрӓхтӓх, *mit einem Herzen versehen*; *thätig, nicht faul*, Uw.; *mit einem Kreuz versehen, getauft*, D. Uw. — Von сӯрӓх.

сӯрӓхтӓн, сӯрӓхтӓнӓбін, *getauft werden*, Uw. Сӯрӓхтӓнӓр «*die Taufe*», Kat. — Von сӯрӓхтіӓ.

сӯрӓхтӓнӓччі (Uw.) oder сӯрӓхтӓнӓччік (Kat.), *Täufling*. — Von сӯрӓхтӓн.

сӯрӓхтіӓ, сӯрӓхтібін, *mit einem Kreuz versehen, taufen*, D. Uw. Таҷараны ӯга сӯрӓхтір күн «*der Tag, an dem man Gott im Wasser tauft; heilige drei Könige*», Uw. — Von сӯрӓх.

сӯрӓҕӓлҕы, *Faulheit*, Uw. — Von сӯрӓҕӓлҕіӓ.

сӯрӓҕӓлҕіӓ, сӯрӓҕӓлҕібін, *faullenzen*, S. D. Uw. Сӯрӓҕӓлҕір «*Faulheit, Müssiggang*», P. 191. Kat. — Vgl. сӯрӓҕӓ суох (unter сӯрӓх) und сӯрӓхтӓх.

сӯрӯ, *das Laufen, der Lauf*, Uw. — Von сӯр.

сӯрӯк, *laufend*; *guter Läufer*; *Strömung*, N. Uw. Ӯрӯҥ хара сӯрӯк «*(weisse und schwarze Läufer) eine Unzahl Vieh*», Uw. — Von сӯр; vgl. Osm. يورك *vagus, mansionem fixam non habens*, Mon., يوركك *celer, velox*, id., Tat. يوركرك *Renner.*

сӯрӯктӓх, *eine starke Strömung habend*, Uw. — Von сӯрӯк.

сӯрӯгӯр, сӯрӯгӯрӓбін, *fliessen, strömen*, Uw. — Von сӯрӯк.

сӯрт, сӯртӓбін, *laufen lassen*, mit dem Acc. Uw. — Von сӯр; vgl. يوركزمك

сӯртӓ, сӯртӓбӯн, *Jmd furchtbar machen*, Uw. — Von сӯр, *Schrecken.*

сӯртӓх, *furchtbar, Schrecken erregend*, Uw. — Von сӯр, *Schrecken.*

сӯртӓн, сӯртӓнӓбін, *furchtbar werden*, Uw. — Von сӯртӓ.

сӯрбӓ, *zwanzig*, W. R. E. M. N. Uw. — Vgl. يكرمى

сӯрбӓтӓ, *zwanzigmal*, Uw. — Von сӯрбӓ.

сӯрбӓччӓ, *gegen zwanzig*, Uw. — Von сӯрбӓ.

сӯрбӓччӓлӏ, *je zwanzig etwa*, Uw. — Von сӯрбӓччӓ.

сӯрбӓччӓлӏтӓ, Adv. *immer zu zwanzig Malen etwa*, Uw. — Von сӯрбӓччӓлӏ.

сӯрбӓлӏ, *je zwanzig*, Uw. — Von сӯрбӓ.

сӯрбӓлӏтӓ, Adv. *immer zu zwanzig Malen*, Uw. — Von сӯрбӓлӏ.

сӯҥ, сӯҥӓбін, die Haut (Acc.) *abziehen*; ein Thier (Acc.) *der Haut berauben*, Uw.

сӯҥӯгӓс, *eine Art Hammer, der früher als Waffe gebraucht wurde*, Чомпо сӯҥӯгӓс, Uw.

сӯҥӯдӓ, *Marienglas*, Uw. — Aus dem Russ. слюда.

сӯллӓҕір, *zusammengezogen* (von den Brauen), Uw. — Vgl. сӯллӓсін.

сӯллӓсін, сӯллӓстӓбін, *sich zusammenziehen* (von den Brauen), Uw. — Vgl. сӯллӓҕір.

сӯллӓстігӓс, *zusammengezogen* (von den Brauen), Uw. — Von сӯллӓсін.

сӯс, *hundert*, W. R. Kat. E. D. M. N. Uw.; *Rubel* (weil er 100 Kopeken hat), M. Uw. — Vgl. يوز

сӯс, *Stirn*, W. R. S. D. M. N. Uw. — Vgl. يوز

сүсүөх, *Gelenk*, M. Uw. Сүсүөҕүн сүгүт «*seine Knie beugen*», Uw.; *Artikel, Abschnitt*, Kat.
сүстә, Adv. *hundertmal*, Uw. — Von сүс.
сүстүү, *je hundert*, Uw. — Von сүс.
сүстүүтә, Adv. *immer zu hundert Malen*, Uw. — Von сүстүү.
сүсчә, *gegen hundert*, Uw. — Von сүс.
сүсчәлл, *je hundert etwa*, Uw. — Von сүсчә.
сүсчәллтә, Adv. *immer zu hundert Malen etwa*, Uw. — Von сүсчәлл.
старсьына, *Aeltester*, Uw. — Aus dem Russ. старшина.
стуол, *Tisch*. Стуол тойоно «*der älteste Beamte am Tisch*», Uw. — Aus und nach dem Russ. столъ und столоначальникъ.

NACHTRÄGE.

атас, *Tausch. Gegengabe.* Ол атасын кіпі кіпіläрґä табах біäрäр «*dagegen (als Gegengabe dafür) giebt er ihnen Taback*», Uw. — Die Freundschaft ist also eine Folge des Handels und Tausches (vgl. аты).

атастасынмар, атастасынмарабын, *unter einander tauschen lassen*, mit dem Instr. der Sache, Uw. — Von атастас.

аннылä, аннылыбын, Intensivum von ас, аннабын, Uw.

абаґа. Vgl. Coman. abaga, Tat. اباكا. Klapr. S. 238.

амарах, *heftig liebend*, Uw. — Vgl. أمي *ami, favori; aimable, bien-aimé*, Kow. 100, *a.*

арартä, арартыбын, *in viele Theile theilen, zerlegen.* Табаны сусуöхтäріттäн арартä «*ein Rennthier nach den Gelenken zerlegen*», Uw. — Intensivum von арар.

арыт, арытабын, *Etwas* (Acc.) *durch Wegziehen einer Decke oder einer Hülle aufdecken*, Uw. — Von арыі, арыjабын.

арыттар, арыттарабын, *Jmd* (Dat.) *eine Decke* (Acc.) *wegziehen lassen*, Uw. — Der Bedeutung nach ein Causat. von арыі, der Form nach aber von арыт.

алґыс. Von алґä (nicht алґы); vgl. Osm. آلقش

ллар, лларабын, *feilen lassen.* Атахпын цöлўтä ллардым «*ich habe mir den Fuss durchgerieben*», Uw. — Von ал, *feilen.*

ас, аннабын. Vgl. سانجامن Iw. S. 157.

äс, äсабын, *vorübergehen.* Vgl. آنا чрезъ, *durch*, Gig. *Lex.* S. 659. Iw. S. 218.

асаґастык, Adv. *offen.* Асаґастык сытар ары ät «*offen daliegende Butter und Fleisch*», Uw. — Von асаґас.

äсар, äсарабын, *vorübergehen lassen, vertreiben, beseitigen*, Uw.

асын, асынабын. Vgl. ساغنامن тоскую, Gig. *Lex.* S. 609.

асынылäх, *bedauerlich, beklagenswerth*, Uw. — Von асыны.

äкчіргä oder äкчіргä нас, *Knüttel*, Uw.

äм, ämäбін, (an der Brust) *saugen*, Uw. — Vgl. ايمك

ämäх. So ist statt ämäх zu lesen.

ämäґір, ämäґірäбін, *faul werden, vermodern, morsch werden*, Uw. — Von ämäх.

ämäcä. Харах ämäcätä «*Augenwinkel*», Uw.

ämіі, stammt von äм, *saugen.*

ämтäр, ämтäрäбін, *an der Brust saugen lassen*, Uw. — Von äм, *saugen.*

ämсäх, *Saughorn.* Кулäх ämсäґä «*Ohrlappen*», Uw. — Von äм, *saugen.*

äрäнї, *Hoffnung*, Uw. — Von äрäн.

äläґäс, *schnelles Vorbeistreichen.* Äläґäс гын «*schnell vorbeistreichen*», Uw. — Vgl. äläс, älіі, älік, äläґäччіі.

äcilin, äcillăбin, *losgeschossen werden*, Uw. — Von äc, *ohne Ziel in die Luft schiessen.*

охтор, охторобун, *umwerfen*, mit dem Acc. Uw. — Von оҕут, охтобун.

охсҕ, *Schlag.* Бір охсҕыан «*mit einem Schlage*», Uw.

охсун. Lies хастыı охсун und кӧҥу охсун.

охсуλун, охсуλлабын, *an Etwas* (Dat.) *anprallen*, Uw.

охсус, охсусабын, *sich gegenseitig schlagen*, Uw. — Von оҕус, ӧхсобун.

оҕус, охсобун, *hauen, zimmern.* Ыіă оҕус «*ein Haus zimmern*», тоҥҕ оҕус «*Verhacke machen*», Uw.

оҥуλун, оҥуλлабын, *ausgerissen* oder *ausgeschnitten werden*, Uw. — Von оҥ.

оҥтор. Vgl. [illegible] *schlafen.* Schm. 51, c.

отун. Ist wohl auf уот, *Feuer*, zurückzuführen.

оччут, *Grasmäher*, Uw. — Von от.

ojoҕocтӧ, ojoҕocтӯбун, *auf die Seite zu liegen kommen.* Ojoҕocтҕ оҕут «*so fallen, dass man auf die Seite zu liegen kommt*», Uw. — Von ojoҕoc.

ojoҕocтот, ojoҕocтотобун, *auf die Seite legen.* Ojoҕocтото охтор «*Jmd so hinwerfen, dass er auf die Seite zu liegen kommt*», Uw. — Von ojoҕocтӧ.

оруλ, оруλӯбун, *brüllen*, Uw.

орλҕλан, орλҕλанабын, *sich lagern, sich festsetzen*, Uw. — Von орλҕ, *Lagerplatz.*

ӧіλӧн, ӧіλанӧбун, Ӧі ӧіλӧн «*Besinnung haben*», Uw.

оҥҕрыс, *Knorpel*, Uw.

ӧлӧй, ӧлӧйӧбун. Vgl. [illegible] Schm. 63, b.

[illegible] ӧр, ӧрӧбун, *flechten*, Uw. — Vgl. [illegible] Gig. *Lex.* S. 283. [illegible] Schm. 908, c.

ӧрҕ, *das Flechten.* Ӧрҕ ӧлӧн «*ein geflochtener Strick*», Uw. — Von ӧр, *flechten.*

ӧс, *Rede, Nachricht*, ist mit Osm. [illegible] (söz), *verbum, vox*, vielleicht auch mit [illegible] (ses), *vox, sonus*, Men., zu vergleichen.

ӧстӧс, ӧстӧсӧбун, *mit einander streiten, zanken*, Uw. — Von ӧс, *Streit.*

ыа verhält sich zu Osm. [illegible] wie ыл zu [illegible], сыа zu [illegible]. Statt [illegible] ist zu lesen [illegible]

ыаλ, *Nachbarschaft*, Uw.

ыҕ, ыгабын. Vgl. Osm. [illegible] (sykmak) *premere, exprimere.* [illegible] (sykmak) *premere, comprimere*, Men.

ыгтыл, ыгтылабын, *sich erschiessen*, Uw. — Von ыт, *schiessen.*

ыл. hilin, *von — an*, mit dem Abl. Vgl. das unter ыл aufgeführte Beispiel: буруо сіргӓн ыла ураскаларын толорбутум «*Rauch erfüllte vom Boden an unsere Jurte*». Und ferner: Тӧбӧм орojуттан ыла «*von meinem Scheitel an*», бастыгар кӓтӓҕіттӓн ыла «*auf seinem Kopfe vom Nacken an*», таба тіріттэ бастыттан атаҕыттан ыла сүһүн ылабатаым «*ich zog dem Rennthiere die Haut vom Kopfe und von den Füssen an* (d. i. *vom Kopfe bis zu den Füssen*) *ab*». — Vgl. Lat. capio und incipio.

ыҥр. Vgl. [illegible] *Schwamm.*

іттӓмӓр, іттӓмӓрӧбун, *mit dem Gesicht nach oben liegen*, Uw. — Eine Causalform, von der sich das Simplex nicht erfragen lässt.

іттӓмӓрі, Adv. *mit dem Gesicht nach oben.* Іттӓмӓрі оҕут (*fallen*), охтор (*niederwerfen*), Uw. — Von іттӓмӓр.

іэкіттӓр, Plural zu іэл. Іэкіттӓрім «*meine jüngeren Brüder*», Uw.

ійэ. Steht nach einem Prnomen und drückt aus, dass die Aussage eine Ansicht des Sprechenden sei, auf die dieser erst eben gekommen sei: Таҥара аҥарын «*Gott sieht den Willen Gottes tritt* (wie ich also sehe) *die Sache*

den Menschen nicht aus (dem Körper), иіспі сирох ардлыы цінгі сыпі ыыгтгыыыгтар бүлар ібіг «*den Menschen ermuthigt bisweilen* (wie ich sehe) *ein absonderlicher Gedanke*», ыыыы сыпар тұлар ібіг «*hier regnet es also* (wie ich sehe)», Uw. — Vgl. auch unter бір.

ібіліт, Adv. *in Fetzen*. Ібіліт тұг «*in Fetzen zerrissen*».

іс, ісәбін, *gehen*, drückt mit einem Gerund. prees. schlechtweg eine anhaltende Thätigkeit aus: Хәдуыкуттар дагтарыыа іші сыдалтыыа бастарыыын ыгатын ыыыгар ыгын бәгәрін тоннун уөгүп ісіпіт «*in der Folge erhielt mir meine Frau mein Leben, indem sie mir die beiden Kinnladen mit einem Messer öffnete und warme Brühe hineingoss*», Uw.

уорұ.ұт, уорұ.ұттаһын, *erzürnen, böse machen*, mit dem Acc. Uw. — Von уорұ.ұй.

ұтұі, ұтұдаһын, *zu Wasser werden*, Uw. — Von ұ.

ұб. Vgl. ـب, Gig. *Lex.* S. 632.

ұбах, *das Zerreiben eines festen Körpers in einer Flüssigkeit mit den Händen*, Uw.

ұбахта, ұбахтаһын *mit den Händen einen festen Körper in einer Flüssigkeit zerreiben*. Тісіпіп ұбахта «*mit den Zähnen zerknacken*», Uw. — Von ұбах.

ұбахтан, ұбахтаһаһын, Reflex. und Pass. von ұбахта. Тісіпіп ұбахтан «*auch mit den Zähnen zerknacken*», Uw.

ұмтар, ұмтарыһаһын, *mit dem Gesicht nach unten liegen*, Uw. — Von ұмұс.

ұмтарұй, Adv. *mit dem Gesicht nach unten*: Ұмтарұй оҕұс (*fallen*), оттар (*niederwerfen*), Uw. — Von ұмтар.

ұр, *Ausschnitt, Kropf*, Uw. — Vgl. ـر, *ausschneiden*, *was vorne vor der Brust*, Kow. 638. a.

ұтұрыһаһ. Der Kalewhinnus hat ұтұрыһаһ.

ұбұлан, ұбұлаһын. *auch an Bäumen* (Dat.) *gewahren*, Uw.

үөс. Die ursprüngliche Bedeutung scheint *Gewissen, Mitte zu sein*: тұһ үөсө «*Mittwochsstunde*», Uw.

үб. Vgl. ـب *partic. partem, part, quamqu.* Kow. 504, b.

ыгтұрұдын. Vielleicht zusammengesetzt aus ыгтыт, *Nadel*, und ұдұн, *Stelle*.

ыгыгыт, ыгыгытаһын, *verbinden*, Uw.

ыгы, *Mark am Körper*. Кыгыгы ыгы «*Leberfleck*», Uw.

ыгыгыл, *Rose*, Uw. — Von ыгыгын.

ыдұй, ыдұттаһын, *sich strecken, sich erstrecken*, Uw. — Von ыдұ.

ыдұрұ, *gleichkommend*. Ұрдаһыттарыр тіпіг ыр ыдұрұ сұрұйдұлар «*unsere Leute in unserer Jurte mit einem Laufe, der einer Flucht gleichkam, kamen*», Uw.

ыгтұрұұтар, ыгтұрұһыттаһын, *bewirken, dass Etwas* (Acc.) *aufgehoben wird*, Uw. — Von ыгтұрұһын.

ыгтұрұй, ыгтұрұһыттаһын, *auf die Vorderfüsse gehen*, Uw. — Von ыгтұр.

ыгыгыта, Adv. *jedes Winter*, Uw. — Durch Assimilation aus ыгтыгта.

ыгтұгтаһыт. Vgl. ـر und Lagus. *garrul.* 48.

ыгтыгтыттыгы, Adv. *den ganzen Winter hindurch*, Uw. — Von ыгтыгтыт.

ыгтыгта, Adv. *jeden Winter*, Uw. — Von ыгтыт *Winter*.

ыр, ырұдаһын. S. 68. Z. 6. Lies ыйдар.

ырұдыгы, ырұдыгыйдаһын, *besonderbauen, mehr anbauen*, mit dem Acc. Ыт ұйгі ыгыгыгын ырұдыгыйдаһа «*dieses besonderbauende mehr Worte*», Uw. — Von ырұдыгы.

ырұдыгыйдан, ырұдыгыйдаһаһын, *sich besonderbauen, besonderbauend werden*, Uw. — Von ырұдыгый.

ыйдар, ыйдыгыттаһын (ыйдыгыттар ыйдар — ——— *Bewunderung hervorgen, sich wundern*, Uw.

куччу. *ganz und gar*. Мунна куччу суоҕа «*die Nase fehlte ihm ganz und gar*».

куҕун, *ein Sack an einer Stange zum Fischfange*. Wird im Winter gebraucht, indem man den Sack in eine Wuhne hinablässt, Uw.

кул, кулабын, *umkreisen, umgehen*, Uw.

кулаҥ *wild, ungestüm*, Uw.

кулу. Neben кулу und кулуҥ bestehen auch die verstärkten Formen кулуҥуй und кулуҥутуй, Uw.

күөллүй, күөллүйабын, *zu einem See anwachsen*, Uw. — Von күөл.

күстүй, Adv. *jeden Herbst*, Uw. — Von күс.

хаҕа, *wo, wohin*, kann aus хаҕаҕа (Dat. von хаҕа) zusammengezogen sein,

хаптиҫа, *Augenlied*. Аллы хаптаса «*das untere Augenlied*», үрүт хаптаса «*das obere Augenlied*», Uw.

хасылыы, хасыллабын, *gegraben werden*, Uw. — Von хас, *graben*.

хуолай, *Luftröhre*, Uw. — Vgl. Kehle, Gurgel, Schm. 165, *a*. [illegible] (*die trockene Kohle*) *Luft* [illegible] *röhre*, ibid. 132, *b*.

таҕас. Таҕасыгар көрбүт «(*man hat an ihrem Kleide bemerkt*) *sie hat die Regeln*», Uw.

таҕах. Vgl. Oam. جاذ *fulcire*, جاذ *fulcrum*, Men.

талкаҕы oder сыҥах талкаҕыта, *die Gegend, wo die beiden Kinnladen zusammenkommen*, Uw.

тасах, *Hode*. Тасах хаҥа (von хаҥ) «*Hodensack*», Uw.

тырыҥка, *fein gespaltenes Holz*, Uw. — Vgl. тар.

тырыҥкалаа, тырыҥкалабын. Von тырыҥка.

бабыр. Im Russ. бабръ, *Felis uncia*.

балыкта, балыктабын, *fischen*, Uw. — Von балык.

бөх oder бөх сах (nicht сох).

бiлiriи. Bi ist gewiss ein Demonstrativpronomen, da nur auf diese Weise die Verstärkung сiбiлiriи erklärt werden kann.

бiлiи, бiллэбiн, *hervorgehen, deutlich werden, offenbar werden*, mit dem Abl. woraus, Kat. Uw. — Von бiл.

буол, буолабын. Das Futurum von буол in Verbindung mit dem Partic. praet. bildet das Futurum exactum: iниr (von iт) буолуоҕа «*er wird geladen haben*», Uw.

NACHTRÄGE.

аңарыı. آڭكر, wie statt آبكر gelesen werden muss, wäre besser mit аңарыı verglichen worden.

ахсыңңы. Vgl. Gramm. §. 171.

аҕыс. Streiche *sich* vor *mit*.

аңа wird auch attributiv gebraucht: аңа үйäлрä кір *«gehe durch die offene Thür hinein»*, Uw.

аңы. Lies ⟨illegible⟩ und vergl. Gramm. Note 178. zu §. 137. ⟨illegible⟩

атас, *Tausch, Gegengabe.* Ōл атасын кіні кіпіäргä табах біäрäр *«dagegen (als Gegengabe dafür) giebt er ihnen Taback»*, Uw. — Die Freundschaft ist also eine Folge des Handels und Tausches. Vgl. атҕ und Gramm. §. 364.

атастасыннар, атастасыннарабын, *unter einander tauschen lassen*, mit dem Instr. der Sache, Uw. — Von атастас.

атыр. Lies атҕр.

атылы wird auch attributiv gebraucht: атылы кісі *«ein ähnlicher Mensch»*, Uw.

ацдаҕар. Eine ältere Form von ⟨illegible⟩ ist ⟨illegible⟩; s. Schmidt, *Philologisch-kritische Zugabe*, S. 12. Z. 7.

ацпыла, ацпылабын, Intensivum von ас, ацпабын, Uw.

абаҕа. Vgl. coman. obaga, tat. ⟨illegible⟩, Klapr. S. 238.

абасы. Streiche das arab. ابليس.

амарах, *heftig liebend*, Uw. — Vgl. ⟨illegible⟩ *ami, favori; aimable, bien-aimé*, Kow. ⟨illegible⟩ 100, *a*.

арартä, арартыбын, *in viele Theile theilen, zerlegen.* Табаны сүсүөхтäріттäн арартä *«ein Rennthier nach den Gelenken zerlegen»*, Uw. — Intensivum von арар.

арҕы, *Insel.* Damit vergleicht Schott ⟨illegible⟩.

арҕы, *geschmolzene russische Butter.* Statt سار ist zu lesen ساری d. i. *gelb:* vgl. ماريع ماى Gig. *Lex.* S. 284.

арыт. Vgl. äра und ⟨illegible⟩.

арыт, арытабын, *Etwas* (Acc.) *durch Wegziehung einer Decke oder einer Hülle aufdecken*, Uw. — Von арыı, арыjабын.

арыттар, арыттарабын, *Jmd* (Dat.) *eine Decke* (Acc.) *wegziehen lassen*, Uw. — Der Bedeutung nach ein Causat. von арыı, der Form nach aber von арыт.

алыңңы. Vgl. Gramm. §. 171.

алҕыс. Von алҕä (nicht алҕы). Vgl. آلغش آلغيش (Gig. S. 13.).

аллар, алларабын, *feilen lassen.* Атахтын үöлүтä аллардым *«ich habe mir den Fuss durchgerieben»*, Uw. — Von ал, *feilen.*

ас, аҥабын. Vgl. سانجامن Iw. S. 157.

ăс, ăсабын, *vorübergehen*. Vgl. آشا чрезъ, *durch*, Gig. *Lex.* S. 659. Iw. S. 218.

асаҕастык, Adv. *offen*. Асаҕастык сытар арбы ăт «*offen daliegende Butter und Fleisch*», Uw. — Von асаҕас.

ăсар, ăсарабын, *vorübergehen lassen, vertreiben, beseitigen*, Uw.

асын, асынабын. Vgl. ساضنامن тоскую, Gig. *Lex.* S. 609.

асыныҥăх, *bedauerlich, beklagenswerth*, Uw. — Von асын.

астан, астанабын, *sich mit Eiter anfüllen*, Uw.

ăкчірă oder ăкчірă нас, *Knüttel*, Uw.

ăниă. Vgl. Gramm. §. 287.

ăннă. Lies ăниă.

ăбă. Vgl. ابى Troj. *Gramm.* S. 193.

ăн, ăнăбын, (an der Brust) *saugen*, Uw. — Vgl. ايمك.

ăнăх. So ist statt ăнăх zu lesen.

ăнăхсiй hat wohl nichts mit ăнăх zu thun.

ăнăҕір, ăнăҕірăбын, *faul werden, vermodern, morsch werden*, Uw. — Von ăнăх.

ăнăсă. Харах ăнăсăтă «*Augenwinkel*», Uw.

ăнii. Stammt von ăн, *saugen*.

ăнтăр, ăнтăрăбын, *an der Brust saugen lassen*, Uw. — Von ăн, *saugen*.

ăнсăх, *Saughorn*. Кулăх ăнсăҕă «*Ohrlappen*», Uw. — Von ăн, *saugen*.

ăjăҕăс. Von iăi.

ăпăн. Vgl. osm. ارن *id.* u. ايرانلر عوراني *penis*, Chalf. II. 805.

ăпăнi, *Hoffnung*, Uw. — Von ăпăн.

ăлăк. Vgl. coman. elicla gil *irride*, Klapr. S. 162.

ăлăҕăс, *schnelles Vorbeistreichen*. Ăлăҕăс гын «*schnell vorbeistreichen*», Uw. — Vgl. ăлăс, ăлii, ăлiк, ăлăҕăччii.

ăсă. Vgl. ostjak. jir, jix, *Vater, Bär*; Castrén, *Versuch einer ostjak. Sprachlehre*, S. 84.

ăсiănă. S. Gramm. §. 426.

ăсilin, ăсillăбin, *losgeschossen werden*, Uw. — Von ăс, *ohne Ziel in die Luft schiessen*.

оінуо. Lies اوينابن statt اوينامن und vgl. Gramm. §. 495.

охтор, охторобун, *umwerfen*, mit dem Acc., Uw. — Von оҕут, охтобун.

охсӯ, *Schlag*. Бір охсӯнан «*mit einem Schlage*», Uw.

охсун. Lies хасты охсун und кӧҥӯ охсун.

охсуллун, охсуллабын, *an Etwas* (Dat.) *anprallen*, Uw.

охсус, охсусабын, *sich gegenseitig schlagen*, Uw. — Von оҕус, охсобун.

оҕуттар. Diese Form verwirft jetzt Uwarowskij.

оҕус, *Ochs*. Vgl. Kow. S. 562. *b*.

оҕус, охсобун, *hauen, zimmern*. Ціă оҕус «*ein Haus zimmern*», тоҥӯ оҕус «*Verhacke machen*», Uw.

оҥуллун, оҥуллабын, *ausgerissen oder ausgeschnitten werden*, Uw. — Von оҥ.

оҥтор. Vgl. *schlafen*, Schm. 51. *c*.

отун. Ist wohl auf уот, *Feuer*, zurückzuführen.

оччут, *Grasmäher*, Uw. — Von от.

2. омук. Vgl. Note 204. zu Gramm. §. 172.

омуруор. Neben besteht auch .

ojoҕостӧ, ojoҕостӯбун, *auf die Seite zu liegen kommen*. Ojoҕостӯ оҕут «*so fallen, dass man auf die Seite zu liegen kommt*», Uw. — Von ojoҕос.

ojoҕостот, ojoҕостотобун, *auf die Seite legen*, Ojoҕостото охтор «*Jmd so hinwerfen, dass er auf die Seite zu liegen kommt*», Uw. — Von ojoҕостӧ.

ороҕос. Lies орҕасун statt ороҕосун.

оруллă, оруллӯбун, *brüllen*, Uw.

ордук. Z. 6. Lies *ihr* statt *sein*.

ордӯлаан, ордӯлаабын, *sich lagern, sich festsetzen*, Uw. — Von ордӯ, *Lagerplatz*.

олушу. S. Gramm. §. 171.

öідöй, öідөнөбүн. Öї öідöй «*Besinnung haben*», Uw.

öідүө. Vgl. اويلا | Iwanow, S. 137.

öҕүрäс, *Knorpel*, Uw.

өтөр. Vgl. Gramm. §. 96.

өндөї, өндөйөбүн. Vgl. Schm. 65. *b*.

өр, өрүбүн, *flechten*, Uw. — Vgl. اورامن | Gig. *Lex.* S. 385. Schm. 208. *a*.

өрӯ, *das Flechten*. Өрӯ быа «*ein geflochtener Strick*», Uw. — Von өр, *flechten*.

өрүө. Vgl. Gramm. §. 495.

өрбөх. Vgl. бөх.

өl. Streiche *sich* vor *zu Tode*.

Өлөксөї. Lies Алексей.

өлөр bedeutet auch *beschädigen*, Uw.

өс, *Rede, Nachricht*, ist mit osm. سوز (söz), *verbum, vox*, vielleicht auch mit سس (ses), *vox, sonus*, Men. zu vergleichen.

өстөс, өстөсүбүн, *mit einander streiten, zanken*, Uw. — Von өс, *Streit*.

ыа verhält sich zu osm. صاغق wie тыа zu ناغ, сыа zu باغ. Vgl. Gramm. §. 106. Statt ist zu lesen .

ыарыт. Vgl. آورطا دور побаливаетъ, Chalfin, II. S. 389.

ыал, *Nachbarschaft*, Uw. — Vgl. Gramm. §. 106.

ыас = صاغر Gig. *Gramm.* S. 133; vgl. Gramm. §. 106.

ык, ыгабын. Vgl. osm. سقق (sykmak), *premere, exprimere*, صقق (sykmak), *premere, comprimere*, Men.

ыксаныл, *Bedürfniss*. Ыксаныллах «*dessen man bedarf*», Uw.

ыксарыт hat als Adjectiv die Bedeutung *so voll, dass nichts mehr hineingeht*, Uw.

ытын, ытынабын, *sich erschiessen*, Uw. — Von ыт, *schiessen*.

ытыр. Streiche die Worte: «ыт, *Hund* und».

ырäх. Vgl. osm. ايراق.

ырыа. Vgl. يراوچى *Sänger*, Gig. *Lex.* S. 486.

ыл. Ыла, *von — an*, mit dem Abl. Vgl. das unter ыл aufgeführte Beispiel: буруо сіртäн ыла урасабытын толорбута «*Rauch erfüllte vom Boden an unsere Jurte*». Und ferner: Төбөм оројуттан ыла «*von meinem Scheitel an*», басыгар кäтäҕіттäн ыла «*auf seinem Kopfe vom Nacken an*», таба тірітін басыттан атаҕыттан ыла сүлäн ыыбытын «*ich zog dem Rennthiere die Haut vom Kopfe und von den Füssen an* (d. i. *vom Kopfe bis zu den Füssen*) *ab*». — Vgl. (Schmidt, *Phil.-kritische Zugabe*, S. 12. Z. 4. v. unten) und lat. *capio, incipio*.

ыс. ايس = ايپس, Chalfin, II. S. 799.

іäҕäлүі. Vgl. күөҕäлүіи.

іҥ, *eindringen*. Vgl. سينك *вступаю, вхожу*, Gig. *Gramm.* S. 108. سونكر *Schwamm*.

іҥ, *Röthe auf den Wangen*. L. اينك st. اينناك.

іҥäрд, іҥäрдäбін, *einsaugen lassen, tränken*, Uw. — Von іҥ.

іҥäрдіlін, іҥäрдіläбін, *getränkt werden*, Uw. — Von іҥäрд.

іті. Vgl. Gramm. §. 422. 2).

іттіннä, *hier*; vgl. Gramm. §. 434.

іттäннäр, іттäннäрäбін, *mit dem Gesicht nach oben legen*, Uw. — Eine Causalform, von der sich das Simplex nicht erfragen liess.

іттäннäрі, Adv. *mit dem Gesicht nach oben*. Іттäннäрі оҕут (*fallen*), охтор (*niederwerfen*), Uw. — Von іттäннäр.

іннä. Vgl. osm. اكنه.

іннäттäр, Plural zu інні. Іннäттäрім «*meine jüngeren Brüder*», Uw.

іччі. Vgl. ايّى und ايا = اكا Gig. *Gramm.*

S. 168. كوزنبك اباسى *Augapfel*, Gig. *Gl.* S. 27.

ібіт. Steht nach einem Praesens und drückt aus, dass die Aussage eine Ansicht des Sprechenden sei, auf die dieser erst eben gekommen sei: Таңара көңүлэ суох кіші тэһиэ тахсыбат буолар ібіт «*ohne den Willen Gottes tritt* (wie ich also sehe) *die Seele des Menschen nicht aus* (dem Körper)», кіші сорох ардыгар цікті ааһа кытаҕынарар буолар ібіт «*den Menschen ermuthigt bisweilen* (wie ich sehe) *ein absonderlicher Gedanke*», цаһа самыр түсүр ібіт «*hier regnet es also* (wie ich sehe)», Uw. — Vgl. auch unter бар. Ueber die Bedeutung von ايش s. Iwanow, S. 141. und S. 311.

ібілігэ, Adv. *in Fetzen*, Ібілігэ тэһт «*in Fetzen zerreissen*», Uw.

ijä. Neben آيا auch ايا.

ірäңäläн, ірäңäläнäбін, *eitern*, Uw. — Von ірäңä.

ірңэх hängt wohl mit äp zusammen wie ايركاك mit ير.

іл, auch *einstecken, eintunken*, Uw.

ілі. Vgl. uig. ilik, Klapr. S. 19.

іліт, ілігäбін, *anfeuchten*, Uw. — Von ілі.

ілігілін, ілігіллібін, *angefeuchtet werden*, Uw. — Von іліт.

іс, ісäбін, *gehen*, drückt mit einem Gerund. praes. schlechtweg eine anhaltende Thätigkeit aus: Хойукнутугар цахтарын іккі сыңахтын бысаҕынан атытан чыдаҕас кіні кутан біäрäн тэһиэн усатан іспіті «*in der Folge erhielt mir meine Frau mein Leben, indem sie mir die beiden Kinnladen mit einem Messer öffnete und warme Brühe hineingoss*», Uw.

ісіäнä. S. Gramm. §. 426.

ісін. Z. 2. l. уңк st. уң.

ісішäҕі. Vgl. Gramm. §. 384.

у, *Schlaf*. L. ў.

уорулут, уорулутабын, *erzürnen, böse machen*, mit dem Acc. Uw. — Von уорулуі.

урус. Die Bedeutung *einrichten* und das darauf folgende Beispiel hätte u. уксар, dem Causativ von урус, aufgeführt werden sollen; aber aller Wahrscheinlichkeit nach ist im Kat. туксарыпарын zu lesen.

уцуох. Vgl. osm. سوكك. Das і im uig. sügükі ist das affig. Pronomen der 3ten Person.

утат, *durstig werden*. Vgl. صوسا *durstig sein*, Gig. *Lex.* S. 151.

утуі. Z. 5. lies ў statt у.

ўтуі, ўтуjабын, *zu Wasser werden*, Uw. — Von ў, *Wasser*.

утуктä = اويوقلا, Schott, *Ueberd. Alt.* S. 125.

уб. Vgl. صاب, Gig. *Lex.* S. 632. فراعت صي *Johannisbeerstrauch*, Gig. *Gl.* S. 42.

убах, *das Zerreiben eines festen Körpers in einer Flüssigkeit mit den Händen*, Uw.

убахтä, убахтыбын, *mit den Händen einen festen Körper in einer Flüssigkeit zerreiben*. Тіспäн убахтä «*mit den Zähnen zerfleischen*», Uw. — Von убах.

убахтан, убахтанабын, Reflex. und Pass. von убахтä. Тіспäн убахтан «*sich mit den Zähnen zerfleischen*», Uw.

умсар, умсарабын, *mit dem Gesicht nach unten legen*, Uw. — Von умус.

умсары, Adv. *mit dem Gesicht nach unten*. Умсары оҕут (*fallen*), охтор (*niederwerfen*), Uw. — Von умсар.

ур, *Auswuchs, Kropf*, Uw. — Vgl. اور, *excrescence qui vient sur les arbres*, Kow. 438. *a*.

урут. Lies ⟨illegible⟩.

уläх, *schläfrig*. Lies ўläх.

улäг. Vgl. ⟨illegible⟩ Kow. S. 2673. *b*.

улутуі. Von улу.

ÿс. Streiche: «Vgl. اوستا كشى *Meister.*»

усарабыт. Der Katechismus hat усурабытъ.

усун, *schwimmen.* Vgl. يوز, Schott, *Ueber das Alt.* S. 81.

ÿöx. Vgl. Kow. S. 2424. *a.*

ÿöŋ. Vgl. اونك Gig. *Gramm.* S. 107.

ÿöp. Streiche: «اوبور *Heerde Pferde*» und füge hinzu: «سورۇ (Gig. *Lex.* S. 575.) und *Heerde,* سورمك *treiben.*»

ÿäpäx. Lies ÿöpäx.

ÿöpäu. Lies اوكرانمك statt اوكرانامك und vgl. Gramm. §. 486. ÿöpäu bedeutet auch *sich an Etwas* (Dat.) *gewöhnen,* Uw.

ÿöc. Die ursprüngliche Bedeutung scheint *Centrum, Mitte* zu sein: тÿн ÿöcä «*Mitternachtsstunde*», Uw.

ÿŋÿc. Das tatarische باشورمق heisst *grüssen* und *verklagen,* Trojanskij, *Lex.* I. S. 206.

ÿдÿqäx, *der Hintere,* Uw.

ÿчÿräi. Vgl. ايزكو, Chalf. I. S. 293.

ÿб. Vgl. *partie, portion, part, apanage,* Kow. 501. *b.*

ÿlтÿ. Lies hier und im folgenden Artikel: ÿlтÿ. Statt *Scherbe, Stück* ist zu setzen *in Scherben, in Stücke.*

ÿcÿ. Kini өлбÿт ÿcÿтÿ icиттим «*ich habe gehört, dass er todt sein soll,* Uw.

кät. Vgl. كيمك.

кäтäҕäpiн. Vielleicht zusammengesetzt aus кäтäх, *Napken,* und орун, *Stelle.* Vgl. Gramm. §. 48.

кäтiä. Streiche: «Vgl. كتامن.»

кäтiнчi. Vgl. ostjak. кенч, Castrén, *Versuch* u. s. w. S. 85.

кäнсär, кäнсäтäбiн, *verloben,* Uw.

кäнciä. Vgl. Gramm. §. 499.

кäбic. Vgl. coman. chemis chil *proice (projice),* Klapr. S. 176. بيارمك *schicken* hat in Verbindung mit Gerundien eine ähnliche Bedeutung wie кäбic; Iwanow, S. 105.

кäннiä. Vgl. Kow. S. 2584. *a.*

кäнcinI, *Reue,* Uw. — Von кäнcin.

кäjiн, кäjинäбiн, *sich stechen, sich erstechen,* Uw. — Von кäi.

кäpäx. Vgl. = كرك *nécessité absolue, affaire.*

кäpäтä, *gleichkommend.* Урасабытыгар тäскiiр кäpäтä сÿрÿнäн төннÿбÿппут «*wir kehrten in unsere Jurte mit einem Laufe, der einer Flucht gleichkam, heim*», Uw.

кäpI. Lies кäpi.

кäpгäн. Vgl. *maison; épouse, famille,* Kow. S. 2503. *a.* *épouse,* ibid. S. 2518. *b.*

кäpчäräi. Vgl. *cruel, dur, impitoyable, méchant,* Kow. S. 2517. *a.*

кäliн. Streiche die letzte Zeile: «Vgl. كنه u. s. w.»

кälrii. Vgl. *être enfilé, se lier, se réunir,* Kow. S. 2480. *b.*

кäcI. Vgl. *grâce, faveur, bonté, bienfait,* Kow. S. 2459.

көҕö. Vgl. Kow. S. 2442. *b.*

көҕöp. Vgl. كوكار Gig. *Gramm.* S. 168. Kow. S. 2628. *b.*

көҕÿl. Vgl. كاكول Gig. *Gl.* S. 39.

көŋÿ. Lies көŋ statt көŋÿ.

көтөҕÿlÿнiйр, көтөҕÿlÿнäрäбiн, *bewirken, dass Etwas* (Acc.) *aufgehoben wird,* Uw. — Von көтөҕÿlÿн.

көтöрдö, көтöрдÿбÿ, *auf die Vogeljagd gehen,* Uw. — Von көтöр.

көб, *auf der Oberfläche schwimmen.* Vgl. Kow. S. 2580. *a.* كوبامن поднимаюсь, пучусь, надуваюсь, Gig. *Gramm.* S. 41. u. 109.

көб, *looker, rauch.* Vgl. كوبورامن пушуса, Gig. *Lex.* S. 484.

көмүлүө. Im Mongolischen auch Kow. S. 2483. *a.*

көрсүө. Vgl. Kow. S. 2516. *a.*

көтө. Auch Kow. S. 2607. *b.*

көтүі. Vgl. Kow. S. 2609. *a.*

кыа. قاو = قو (Gig. *Lex.* S. 613.); vgl. auch *Russ.* Kow. S. 2563. *a.*

кыалата. Vgl. Gramm. §. 265.

кытах. Streiche die Vergleichung.

кытăт. Die erste Bedeutung ist *fest* oder *hart werden*, Uw.

кытăнах. Vgl. кытăт.

кытабыл. Vgl. فوش *hinzufügen*, Chalfin, II. S. 542.

кытар, *roth werden.* Vgl. кысыл.

кыталык. Streiche die Vergleichung.

кытыт. Vgl. кытылыр.

кытылыр. Vgl. кытыт

кыш. Vgl. قيلنق und Gramm. §. 200.

кыччата, Adv. *jeden Winter*, Uw. — Durch Assimilation aus кыстата. Vgl. Gramm. §. 183. §. 191.

кыцык. Vgl. قيق Kow. S. 2543. *a.*

кыыпăл. Vgl. ostjak. камді, хомде und Gramm. §. 171.

кырă, *verfluchen*, Uw. Davon кырăн.

кырыа. Im Mongolischen finden sich noch folgende Formen: Kow. S. 2546. *b.*

кырый, *zuschneiden.* Vgl. قرقق *couper, raser, tondre*, Kow. S. 2551. *a.* *hacher de la viande, la couper en petits morceaux*, ibid. S. 2549. *b.*

кырый, *altern.* S. 64. *b.* Z. 2. Streiche «nichts.

Vgl. قاريمن *ich werde alt* von قاري *alt*, Gig. *Lex.* S. 577.

кырыпас. Vgl. und ungar. görény, *Iltis.*

кырыпах. Vgl. Kow. S. 2547. *a.*

кыпар. = = geht auf = *regarder de côté* (Kow. S. 2531. *b.*) zurück. Vgl. قيلى (Gig. *Gl.* S. 71.) oder قلى كوزلى (Gig. *Lex.* S. 246.) *schielend.*

кыс, *böse.* Lies кăс.

кыс, *Winter.* Erscheint als Subject in der längeren Form кысын.

кысыі. Vgl. кыс, *glatt schneiden.*

кысын. قيشن ist kein Accusativ, sondern der stärkere Stamm.

кысыннары, Adv. *den ganzen Winter hindurch*, Uw. — Von кысын.

кысыр. Lies кăсыр und кăс.

кысыл. Vgl. кытар, *roth werden.*

кыстата, Adv. *jeden Winter*, Uw. — Von кыс, *Winter.*

кї. Vgl. قبي *Mist*, Gig. *Lex.* S. 293.

кіăрăй. Vgl. *beau, beauté, charme, parure*, Kow. S. 2492. *a.*

кіăрăі. Vgl. *avoir de la fierté, s'enorgueillir, prêter à quelque dignité*, Kow. S. 2518. *b.*

кіăрăнсăх. Vgl. Kow. S. 2495. *a.*

кіăсăлік, *die Abendzeit:* кіăсăліri таптăбаппын «*ich mag nicht die Abendzeit*», Uw.

кік. Vgl. *exhorter, encourager*, Kow. S. 2631. *a.*

кічăцї. Vgl. Kow. S. 2550. *b.*

кіҵӓнӓі, *sorgfältig zu Werke gehend*, Uw. — Von кіҵӓі.

кіҵӓнӓл, *Sorgfalt*, Uw. — Von кіҵӓі.

кіҵӓл, *Sorgfalt*: кіҵӓллӑх «*was mit Sorgfalt behandelt wird*», Uw. — Von кіҵӓі; vgl. Kow. S. 2540. *b*.

кіпіӓцӓ. Vgl. Gramm. §. 126.

кір. Auch Kow. S. 2545. *b*.

кір, кірӓбін. S. 68. Z. 4. Lies: тӯлӓр.

кіріс. Lies كرش statt فرش.

кірдік. Vgl. курдук.

кірҵіктӓ, кірҵіктӓбін, *bewähren, wahr machen*, mit dem Acc. Бу кіні тылын кірҵіктӓбітӓ «*dieses bewährte seine Worte*», Uw. — Von кірҵік.

кірҵіктӓн, кірҵіктӓнӓбін, *sich bewähren; bewährt werden*, Uw. — Von кірҵіктӓ.

кіллӑр, кіллӓрӓбін. Санатыгар кіллӑр «*zu seinem Bewusstsein bringen, sich vorstellen*», Uw.

куорчах. Streiche das persische «*Grab*».

куорсун. Näher steht = .

кучча, *ganz und gar*. Мунна кучча суоҕа «*die Nase fehlte ihm ganz und gar*».

куба. Vgl. ق بلوبلدنى, Gig. *Gr.* S. 168.

кубархаі. Vgl. куба.

куҗӑр. Lies *pfeifen*.

куҗӯр, *ein Sack an einer Stange zum Fischfange*. Wird im Winter gebraucht, indem man den Sack in eine Wuhne hinablässt, Uw.

куртуҗах. Vgl. كورتلاق.

курдук. Vgl. кірдік.

кул, кулабын, *umkreisen, umgehen*, Uw.

кулан, *wild, ungestüm*, Uw. — Vgl. *espèce de cheval sauvage etc.* Kow. S. 2598. *b*.

кулу. Neben кулу und кулуҥ bestehen auch die verstärkten Formen кулуҥуі und кулуҥутуі, Uw.

күөҕӓлҵіі. Vgl. іӓҕӓлҵіі.

күөҕү. Lies und vgl. noch und Kow. S. 2627. *a*.

күөмӓі. ist aus entstanden, Kow. S. 2626. *a*.

күөллуі, күөллуҗӓбін, *zu einem See anwachsen*, Uw. — Von күөл.

күдӓн. Vgl. *brume, brouillard épais*, Kow. S. 2589. *b*.

күр. Vgl. *foule, troupe*, Kow. S. 2636. *a*.

күрүө. Vgl. *rôder çà et là, errer, aller demander son nécessaire de côté et d'autre*, Kow. S. 2515. *a*.

күрҵүк. Vgl. كردك *tiefer Schnee*, Gig. *Gl.* S. 72.

күс. Als Subject erscheint die vollere Form күсүн.

күс. Lies كوع statt قوع.

күстӓгӓ, Adv. *jeden Herbst*, Uw. — Von күс.

хап, *aufhören*. Vgl. قاعى Gig. *Lex.* S. 636.

хабыҗахан. Lies *Schneehuhn* statt *Rebhuhn*.

ханса. Erman (S. 291.): changsa.

хаҗа, *wo, wohin*, kann aus хаҗаҕа (Dat. von хаҗа) zusammengezogen sein.

хартаса, *Augenlied*. Алын хартаса «*das untere Augenlied*», үрүт хартаса «*das obere Augenlied*», Uw.

халын, халлабын, *heiter werden* (vom Himmel). Халлӓн халлан ӓрӓр, Uw.

халха. Vgl. قالقان = قالغان Kow. S. 795. *a*. Gig. *Lex.* S. 674.

халлӓн. Von халын.

хас, *wie viele* = قاچ.

хасылын, хасылабын, *gegraben werden*, Uw. — Von хас, *graben*.

хастарыҵ, хастарыҵабын, *sich ablösen* (von einer Kruste), Uw. — Vgl. хастӓ.

хотуо. Vgl. Gramm. §. 287.

хоп. Vgl. Gramm. §. 486.

хомуос. Lies جومج statt جومش.

хомус. Streiche: « Schm. 168. *b.*»

хоруі, *antworten*. Vgl. *revenir*.

хуолаі, *Luftröhre*, Uw. — Vgl. *Kehle, Gurgel*, Schm. 165. *a.* (*die trockene Kehle*) *Luft röhre*, ibid. 132. *b.*

тăі. Vgl. osm. داى ,دايى *avunculus*.

таҕыс. Streiche die Vergleichung.

таҥас. Таҥасыгар көрбүт «(*man hat an ihrem Kleide bemerkt*) *sie hat die Regeln*», Uw.

татаі. Vgl. die Interj. Bobrownikow, S. 184. §. 313.

таны. Vgl. nisheg. طاناو

тајах. Vgl. osm. دايامق *fulcire*, داياق *fulcrum*, Men.

тарбах. Vgl. بارماق.

талкаччы oder сыҥах талкаччыта, *die Gegend, wo die beiden Kinnladen zusammenkommen*, Uw.

тасах, *Hode*. Тасах хăта (von хă) «*Hodensack*», Uw.

тасăра. Streiche: « vgl. طشره».

тасырҕа bedeutet auch *Aussenseite*: тасырҕаны көр, тасырҕаттан кăллын, Uw. Die Vergleichungen sind zu streichen.

тохсунну. Siehe Gramm. §. 171.

тоҕонох. Vgl. тоҕоі.

тојон. Die Russen nennen die Anführer der Indianer in Amerika gleichfalls tojon; vgl. Baer und Helmersen, *Beiträge*, I. S. 86.

толу, *angefüllt*: туоҕунан толу ҕиă, Uw.

толуі. Vgl. يولمق Gig. *Lex.* S. 215, coman. yulmac, Klapr. S. 178.

тоҕуруі. Vgl. تكرامك *sich herumdrehen*, Chalfin, II. S. 355.

тоҥуррăс. Vgl. تونكاك, Gig. *Lex.* S. 485.

торуо. Streiche das angezogene osm. Verbum.

тоҕдуҥу. Vgl. Gramm. §. 171.

тыа. Vgl. Kow. S. 1655. *b.*

тырыҥка, *fein gespaltenes Holz*, Uw. — Vgl. тыр.

тырыҥкалă, тырыҥкалăбын, Von тырыҥка.

тылы ist auch Adjectiv: бу Сахаҕа тылы кіsі, Uw.

тіăрд, тіăрдăбін = тіăр, Uw. — Vgl. Gramm. §. 487.

тіі. تيك ist aus تيكك (Gig. *Lex.* S. 297.) entstanden.

тіріс. Das, тіріҫ zu Grunde liegende тік ist die ältere Form von тіі.

туорăх. Vgl. طوورچق Gig. *Lex.* S. 666.

тутум. Vgl. تونام Gig. *Gramm.* S. 128.

тутуур. Vgl. طوطار Chalf. II. S. 500.

тумму. Lies тумӱ.

тумулăх. Lies тумӱлăх und тумӱ.

тумус. Vgl. تومشق Gig. *Gl.* S. 44.

туҕах. Lies: « *Huf*».

тӱрут. Lies: « Intensiva von тӱр».

тӱҥнăр = تونكنار (Iwanow, S. 103.); vgl. das Simplex تونمك *umstürzen* (neutr.), Troj. *Lex.* I. S. 377.

тӱл. Streiche: «تول».

тӱсүө = توشا Gig. *Gramm.* S. 112.

ыăлбі ist Adverb: *aus einander*.

ыоҕор. Vgl. ostj. тёгос, Castrén a. a. O. S. 99.

ыіăрі. Vgl. Gramm. §. 159. §. 528.

ыір, ыіргіі, ыіргіічі, ыіргір. Lies überall и statt ы.

ыілчăҕăі. Vgl. Gramm. §. 293.

чакыр. Lies: чакыр, чокур und .

чăі. Vgl. (dse) *oui, bien*, Kow. S. 2309.

чăл. Vgl. *vert foncé*, Kow. S. 2120. *a.*

чокур. Lies: « чокур, чакыр».

чокчоцо. Lies: «чөкчөцө».

чоргуі. Vgl. Kow. S. 2221. *b*.

чычах. Vgl. , mandsh. tchetchike, Kow. S. 2123. *b*.

чычырхаі. Vgl. *bâton, canne, verge*, Kow. S. 2152. *a*.

чуоҕур. Vgl. auch Kow. S. 2191. *a*.

чуор. Vgl. Kow. S. 2220. *a*.

цадаі. bedeutet auch *s'appauvrir*, Kow. S. 2276. *b*.

цацкір. bedeutet auch *pâle, qui n'est pas bien clair*, Kow. S. 2118. *a*.; vgl. noch *très blanc, très clair, très serein*, Kow. S. 2127. *a*.

цäбін. Vgl. Kow. S. 2258. *a*. S. 2335. *a*.

цондоі und цондоҕор. Vgl. йондоі und йондоҕор.

цоруо. Vgl. بورغا *Passgänger*.

цүсүн. Vgl. *la couleur de la peau ou du poil, encolure des chevaux, teint, air, mine, figure*, Kow. S. 2337. *b*.

йондоі und йондоҕор. Vgl. цондоі und цондоҕор.

бäі, *binden*. Lies: باىلاىن.

бадарäн. Vgl. батылын, батырчах.

бабыр. Im Russ. бабръ, *Felis uncia*.

бäр. S. 129. *b*. In den Beispielen туry оцорбута бäра, туох сулуну біäрбітä бäр, тулаjах баjäбін торолоппутуц бäра, хара далаjын u. s. w., кäліäҕä бäра u. s. w. sind die, бäра und бäр vorangehenden Formen als Nomina aufzufassen.

балыктä, балыктäбыц, *fischen*, Uw. — Von балык.

бäрдім. hat harte Vocale.

бäläннä. Von бäлäм.

бäсінні. Vgl. Gramm. §. 171.

болҕоі. Vgl. *mûrir*, Kow. S. 1194. *a*.

болҕомто. Vgl. Kow. S. 1194. *b*.

болцуо. Vgl. بولامق Gig. *Gramm*. S. 112.

бöкчöі. Vgl. бук. بوكمك.

бöх. Lies сах statt сох und vgl. öрбöх.

бötöҕö. Vgl. *gésier des oiseaux*, Kow. S. 1113. *a*.

быа. Vgl. osm. باغ und .

быар. Vgl. باغر Troj. *Lex*. I. S. 214.

бытык. Vgl. بيق *Schnurbart*, Schott.

бырасты. Aus dem russ. прости.

былас. Vgl. قولاج Gig. *Lex*. S. 523.

быс. كبسا, Gerund. von كبسمك *schneiden*, bedeutet gleichfalls *hinüber, quer über*; vgl. Gig. *Lex*. S. 368. und 371.

біl, *Salmo Taimen*. Vgl. بل Gig. *Gl*. S. 40.

біll, *Taille*. Vgl Kow. S. 1113. *b*.

біlігін. Vgl. Gramm. §. 48. §. 422, 1. §. 423.

біlін, біlläбін, *hervorgehen, deutlich werden, offenbar werden*, mit dem Abl. woraus, Kat. Uw. — Von біl.

бісіҥ. Vgl. біlіä und Gramm. §. 203. 7).

буол, буолабын. Das Futurum von буол in Verbindung mit dem Partic. praet. bildet das Futurum exactum: hmit (von Іт) буолуоҕа «*er wird geladen haben*», Uw.

бўтаі, *eine aus Heu mit Pferdehaaren genähte Pferdedecke, die unter den Packsattel gelegt wird*, Uw.

бутуі. Vgl. بويا *färben*, Iwanow, S. 306.

бутук. بوطاق von بوطامق *Zweige abhauen*, Troj. *Lex*. I. S. 213.

бурул. Vgl. بوردل Gig. *Gl*. S. 38.

буруі. Vgl. بركامك *einhüllen*; Gig. *Gr.* S. 111.

маңаі. S. Gramm. §. 429.

маг, *um Etwas* (Abl.) *kommen*, Uw. — Davon das Causat. магар.

маңа, маңы. Streiche: « *weiden, das Weiden* ».

мäц, *Geburtsflecken*, Uw. — Vgl. Kow. S. 2006. *a*.

мäңä. Vgl. منكر Gig. *Gl.* S. 73. منكر Gig. *Lex.* S. 89.

моцус, *der viel isst, Vielfrass*, Uw.

мўлту ist Adverb: *ab-, hinab-*.

саі. Als Subject kommt nur сајын vor.

сах. Vgl. .

сацар, *neu werden*. Vgl. يانكار Gig. *Gr.* S. 168.

сäш. Vgl. osm. يغاق, kas. يانبين (Chalfin, I. S. 259.), coman. janadim (Klapr. S. 170.).

сапсыі. Vgl. сабä und Gramm. §. 498.

сарын. Streiche: « osm. ياران ».

сарсын. Vgl. сарä.

салаі. Das von mir vermuthete findet sich bei Kow. S. 2279. *b*.

салбä. Vgl. und يالغامق Kow. S. 2286. *b*.

салбäсын. Vgl. = Kow. S. 2287. *a*.

сäцiй. Vgl. Gramm. §. 177.

сäтäріä, сäтäрібін, *Schadenfreude an den Tag legen*, Uw.

сäтäрii, сäтäріjäбін, *um sich greifen* (von einer Wunde), Uw.

сäггiмiй. Vgl. Gramm. §. 171.

сäбäр. Vgl. چبر Gig. *Gl.* S. 66.

сäрäнтä. *Vorsicht*, Uw. — Vgl. сäрäх, сäрäт, сäрäи.

сäрі. Vgl. چيريك Kow. S. 2128. *a*.

сäргä, *Reihe*. Streiche: « نيرگه ».

сої. Vgl. صوق *refrigerari*, Mon.

собуо. Vgl. يوبا *sich in Kindesnöthen quälen*, Schott, *Ueber das Altai'sche*, S. 107.

сöрүö, *eine aus Gras oder Pferdehaaren geflochtene Decke, die über den* бурaі *gelegt wird*, Uw.

сыңсырыі. Vgl. Gramm. §. 301.

сытта, *unter den Kopf legen*. Vgl. ياصدامق.

сытхарын. Vgl. Gramm. §. 501.

сыччах. Vgl. Gramm. §. 427.

сыптарын. Vgl. *odeur* (de l'urine, du chien), Kow. S. 1481. *a*.

сысцаі. Vgl. يومشاط *erweichen*, يومشان *weich werden*, يومشاق *weich*.

сырыт. Vgl. يورت *schnell laufen*, Gig. *Lex.* S. 35. Mit сырыт in der Bedeutung *leben, sich befinden* vgl. طول بولوب يورمن *ich bin Wittwe*, Gig. *Lex.* S. 42.

сіäрäи. Kommt nicht von сіä, sondern ist = Kow. S. 2352. *b*.

сіäбäлäс = жимолость, *Zwergkirsche*.

сіäлläр, *im Trabe reiten* = يلدور Gig. *Lex.* S. 520.

сіңін. Vgl. Gramm. §. 169.

сураңыя. Vgl. Gramm. §. 491.

сўлä. Vgl. چولغامق Gig. *Gramm.* S. 113.